

กระบวนการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว

อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

The Personnel Development Process of Ban Kiew Sub-district Administrative Organization, MaeTha district, Lampang Province

อรวรรณ รามจักร(Orawan Rammajak)* ธนวิทย์ บุตรอุดม(Thanawit Butrudom)

สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท, มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Email : aonrammajuk@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาการค้นคว้าอิสระเรื่องกระบวนการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง จำนวน 4 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย 1) ศึกษาปัญหาและสำรวจความต้องการ 2) การวางแผนพัฒนาบุคลากร 3) การดำเนินกิจกรรมการพัฒนาบุคลากร และ 4) การติดตามและประเมินผล

ผลการศึกษา พบว่า

1. ศึกษาปัญหาและสำรวจความต้องการ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวได้ศึกษาปัญหาและสำรวจความต้องการโดยวิเคราะห์ถึงโอกาส และภาวะคุกคามหรือข้อจำกัดอันเป็นสภาวะแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนา รวมทั้งวิเคราะห์ถึงจุดแข็ง จุดอ่อนของบุคลากรในองค์การ ด้วยเทคนิค Swot analysis เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์แต่ยังไม่ได้วิเคราะห์ถึงความจำเป็นของการพัฒนาบุคลากร
2. การวางแผนพัฒนาบุคลากร การวางแผนพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว กำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาบุคลากร ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ของกรมส่งเสริมปกครองท้องถิ่นในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์
3. การดำเนินกิจกรรมการพัฒนาบุคลากร การดำเนินกิจกรรมการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวเลือกวิธีการพัฒนาบุคลากรที่เหมาะสม คือการฝึกอบรมตามหนังสือเข้ารับการฝึกอบรมจากกรมส่งเสริมปกครองท้องถิ่นและมีการประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือการสัมมนา การสอนงาน การให้คำปรึกษา
4. การติดตามและประเมินผล ในเรื่องของการติดตามและประเมินผลการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวยังไม่มีเครื่องมือและวิธีการประเมินที่ชัดเจน มีเพียงการสังเกตจากผลงานที่ได้รับมอบหมาย ตามภารกิจหน้าที่ที่รับผิดชอบ และซักถามบุคลากรก่อนเข้ารับการพัฒนาเพียงเท่านั้น และหลังจากที่บุคลากรเข้ารับการพัฒนาแล้วได้มีการรายงานผล การพัฒนาไปยังหัวหน้างานและผู้บริหารโดยการทำบันทึกข้อความเพื่อชี้แจงรายละเอียดในสิ่งที่ได้รับจากการพัฒนา และสามารถนำเอา

สิ่งที่ได้จากการพัฒนามาปรับใช้กับองค์กร การติดตามประเมินผลการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวจึงยังขาดความชัดเจนทำให้ไม่ทราบถึงผลสำเร็จในการพัฒนาบุคลากร

Abstract

The objectives of this research was to study on the process of the development of Ban Kiew Sub-district Administration Organization, Mae Tha district, Lampang province consisting of 4 issues including: 1 studying problems and exploring needs, 2) planning personnel development, 3) implementing personnel development activities implementing personnel development activities, 4) Monitoring and evaluation.

The study indicated that

1. Study the problems and explore the requirements. Ban Kiew Sub-district Administration has studied the problems and explored the needs by analyzing the opportunities and threats or constraints that external environment has on development including analysis of strengths, weakness of personnel in the organization by SWOT analysis technique but it has not analyzed the necessity of human resources development.

2 . Personnel Development Plan. The personnel development plan of Ban Kiew Sub-district Administration Organization has set the objective of personnel development under the strategic plan of the Department of Local Administration to drive the strategy.

3 . Human Development Activities. Ban Kiew Sub-district Administrative Organization selects appropriate Personnel Development Approach the training was based on the training materials provided by the Department of Local Administration and provides workshop, seminar, coaching, mentoring

4. The monitoring and evaluation. In terms of monitoring and evaluation of personnel development, there is no clear tool and method of assessment, only the observation of the work assigned according to the mission responsible and asks the question to staff prior to the development activities. After the personnel have been developed, the results have been reported to supervisors and executives by recording notes to clarify what was gained from the development and it can be used to develop the application to the organization. The evaluation of personnel development of the

Bankiew administration organization is still unclear, so it is not known yet about the success of personnel development.

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การบริหารทรัพยากรบุคคลมีความสำคัญต่อองค์กรต่าง ๆ ทั้งในภาคธุรกิจ และหน่วยงานราชการ เพราะองค์กรจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด ย่อมต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลทั้งสิ้น ฉะนั้นบุคลากรจึงนับว่าเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญมากที่สุดในการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ย่อมขึ้นอยู่กับบุคลากรในหน่วยงาน ซึ่งนับว่าเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนา ดังนั้นบุคลากรจึงเป็นปัจจัยพื้นฐานและปัจจัยหลักในการพัฒนาบุคลากร เพื่อเสริมสร้างให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถ ความชำนาญและทักษะ

ในปัจจุบันได้มีระเบียบ หลักเกณฑ์และเทคนิคต่างๆในการทำงานได้เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ความสามารถทางการปฏิบัติงานตามภารกิจของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวยังมีความบกพร่อง ซึ่งเป็นเหตุให้การปฏิบัติงานเกิดความล่าช้า ซึ่งเป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน (หนังสือแจ้งเข้ารับการอบรม) และปัญหาของบุคลากรที่ได้รับพัฒนาแต่ไม่ตรงกับตำแหน่งหน้าที่ อัตรากำลังมีน้อย จนไม่สามารถตอบสนองเป้าหมาย และนโยบายของการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว ตามแผนอัตรากำลัง สามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล (2558 – 2560)

ด้วยเหตุนี้ จึงให้ความสำคัญ และตระหนักถึงความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว สามารถปฏิบัติงานตามเป้าหมาย ภารกิจ นโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะ มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน มีความมั่นคงก้าวหน้าในชีวิต ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพ ประสิทธิภาพในการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการบริหารงานบุคคลเชิงกลยุทธ์บนหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเกิดผลสัมฤทธิ์ในภารกิจของภาครัฐและเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่

ศึกษากระบวนการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

2. ขอบเขตประชากร

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว ปลัด
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว หัวหน้าสำนักปลัด ผู้อำนวยการกองช่าง ผู้อำนวยการกองคลัง
พนักงานส่วนตำบลและพนักงานจ้างตามภารกิจ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว อำเภอแม่ทะ
จังหวัดลำปาง รวม 20 คน

3. ขอบเขตเนื้อหา

การศึกษาในครั้งนี้มุ่งศึกษากระบวนการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล
บ้านกิว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง โดยมุ่งศึกษากระบวนการพัฒนาบุคลากรในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาปัญหาและความต้องการ
2. การวางแผนพัฒนาบุคลากร
3. การดำเนินกิจกรรมการพัฒนาบุคลากร
4. การติดตามและประเมินผล

4. ขอบเขตระยะเวลา

ระยะเวลาการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือน สิงหาคม 2557 – พฤษภาคม 2558

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

กระบวนการพัฒนาบุคลากร

ซูซัย สมิทธิไกร (2542 , หน้า 6 - 7) ได้อธิบายถึง กระบวนการพัฒนาบุคลากรซึ่งประกอบด้วย
การดำเนินงาน 4 ขั้นตอนใหญ่ สรุปได้ดังนี้

1. การสำรวจและการกำหนดความต้องการในการพัฒนาบุคลากร คือสิ่งที่องค์การต้องการ
ได้รับจาก การพัฒนาบุคลากร ซึ่งมักจะเกิดขึ้นเมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของบุคลากร

2. การวางแผนพัฒนาบุคลากร เมื่อองค์การทราบถึงความต้องการพัฒนาบุคลากรแล้ว
ขั้นตอนต่อไปเป็นการวางแผนเพื่อพัฒนาบุคลากร ซึ่งจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการและ
ระยะเวลาของโครงการพัฒนาแต่ละโครงการไว้อย่างชัดเจน ความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร
อาจจะมากเกินไปกว่าความสามารถที่จะตอบสนองได้ในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ดังนั้น การวางแผนจะต้องมีการ
จัดลำดับความสำคัญและความเร่งด่วนของแต่ละโครงการ เพื่อให้สามารถจัดสรรและบริหารทรัพยากร
ขององค์การอันมีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

3. การคัดเลือก ออกแบบ และดำเนินกิจกรรมการพัฒนา ซึ่งขั้นตอนต่อไปนี่คือการ
พิจารณาว่าโครงการพัฒนาบุคลากรซึ่งจะจัดขึ้นนั้นควรจะมีลักษณะอย่างไร เช่น ในแง่ของหลักสูตร
วิธีการ กิจกรรม และรายละเอียดอื่น ๆ เป็นต้น ทั้งนี้การพิจารณา จะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของ
โครงการเป็นหลักสำคัญ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการขององค์การได้เป็นอย่างดีที่สุด

4. การประเมินผลโครงการพัฒนาบุคลากร ขั้นตอนที่ห้าของการพัฒนาบุคลากร การประเมินผลโครงการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้ทราบถึงสิ่งบรรลุผล ปัญหา อุปสรรค และสิ่งที่แก้ไขในการดำเนินงานต่อไป

บัญชา คงคาลวง (2553 , หน้า 9) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาบุคลากรของเทศบาลตำบลบางแพ อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี และพบว่ากระบวนการในการพัฒนามี 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนแรก การประเมินสถานการณ์ เป็นขั้นตอนในการประเมินความต้องการขององค์กรจัดลำดับความสำคัญของการพัฒนาบุคลากร ตลอดจนกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนา

ขั้นตอนที่สอง การกำหนดวิธีการ และขอบข่ายหรือรูปแบบในการพัฒนา ซึ่งจะเป็นขั้นตอนในการกำหนดวิธีการในการพัฒนา อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในขั้นตอนของการพัฒนา ตลอดจนข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาและดำเนินการในการพัฒนา

ขั้นตอนที่สาม การประเมินผลซึ่งจะเป็นขั้นตอนในการประเมินผลในการพัฒนาซึ่งเกี่ยวข้องกับการประเมินผลแบบมีส่วนร่วม

เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง (2550 , หน้า 9 - 10) กระบวนการใน การพัฒนาบุคลากร เริ่มต้นจากความต้องการก่อน จนไปสิ้นสุดขั้นตอนของการประเมินผล ซึ่งมีทั้งหมด 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่แรก การประเมินความต้องการ (Needs Assessment) เป็นการศึกษาถึงโครงสร้างขององค์กรในปัจจุบัน ตลอดจนความเจริญเติบโตของกิจการ รวมถึงตำแหน่งทางการบริหารที่จะมีขึ้น และลักษณะงานบริหารที่ต้องกระทำในอนาคต ซึ่งจำเป็นจะต้องพิจารณาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่เกี่ยวข้องการดำเนินกิจการในอนาคตด้วย

ขั้นตอนที่สอง การกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาบุคลากร (Objectives) ขั้นตอนนี้จะเป็นขั้นตอนที่กำหนดทิศทางของการพัฒนาบุคลากรว่า จะพัฒนาไปเพื่อวัตถุประสงค์อะไร เช่น พัฒนาเพื่อประสิทธิภาพในการทำงานหรือพัฒนาเพื่อรองรับกิจการที่จะเจริญเติบโตในอนาคต

ขั้นตอนที่สาม การกำหนดเนื้อหาและวิธีการในการพัฒนาบุคลากร (Content and Methods) ซึ่งขั้นตอนนี้จะเป็นขั้นตอนที่กำหนดเนื้อหา หรือกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนา วิธีการในการพัฒนาอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในขั้นตอนของการพัฒนา ตลอดจนข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนา

ขั้นตอนที่สี่ การดำเนินงานตามกำหนดการ หรือโปรแกรมที่ได้วางเอาไว้แล้ว (Actual Program) ซึ่งจะเป็นขั้นตอนในการดำเนินการพัฒนาตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้าแล้ว

ขั้นตอนที่ห้า การประเมินผล (Evaluation) จะเป็นขั้นตอนในการประเมินผลกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรที่ได้ดำเนินการไปแล้ว เพื่อให้ผู้ดำเนินการพัฒนาบุคลากรได้ทราบถึงความสำเร็จของการพัฒนาบุคลากรและข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นที่จำเป็นต้องมี การปรับปรุงในการพัฒนาบุคลากรในครั้งต่อไปเพื่อให้เกิดประโยชน์กับองค์กรมากที่สุด

รุ่งนภา คนเล (3 กันยายน 2557) กระบวนการในพัฒนาบุคคล และขั้นตอนนี้เป็น กระบวนการดำเนินการที่สำคัญและจำเป็นที่จะต้องดำเนินการ จะขาดเสียมิได้และในการพัฒนาบุคลากร นั้นจะต้องดำเนินการตามกระบวนการดังกล่าวนี้ได้อย่างสอดคล้องต่อเนื่อง และสัมพันธ์กันอย่างครบวงจร โดยเริ่มจากการหาความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร การวางแผนในการพัฒนาบุคลากรการดำเนินการ พัฒนาบุคลากร และการติดตามประเมินผล ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การหาความจำเป็น ในการพัฒนาบุคลากร หรือหาปัญหาที่จะต้องพัฒนาบุคลากร การสำรวจ ความต้องการบุคลากรนั้น ชีรวุฒิ ประทุมทรัพย์ (2539 หน้า 63) ได้เสนอแนะว่า องค์กรพึง กระทำเป็นระยะเพื่อทราบระดับความต้องการว่าสูงพอนำไปทำโปรแกรมขึ้นหรือไม่ ที่น่าสนใจคือบุคลากร ได้ร่วมในการพัฒนาบุคลากรอยู่ด้วย ซึ่งแนวโน้มจะเกิดความพึงพอใจสูงและมีระดับขวัญสูงในการ ปฏิบัติงานตามมา

2. การวางแผน ในการพัฒนาบุคลากรมีกิจกรรมที่ต้องกำหนดในการวางแผนการพัฒนาบุคลากรอยู่หลายประการ เช่น จะจัดโปรแกรมอะไร ด้วยวิธีการอย่างไร เรื่องอะไรควรอยู่ใน การวางแผนระยะยาว อะไรเป็นสิ่งที่ต้องรีบทำ สิ่งนี้อาจจะเกิดปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติตามแผนที่มี อะไรบ้าง ถ้ามีปัญหาเกิดขึ้นจะมีวิธีการขจัดปัญหานั้นอย่างไร ตลอดจนการวางแผนในด้านการจัดสรร ทรัพยากรเพื่อการบริหาร การพัฒนาบุคลากรกำหนดตัวบุคลากรที่จะรับผิดชอบ การวางแผนในการ พัฒนาบุคคลนั้นโดยทั่วไปจะดำเนินการ

3. การดำเนินการพัฒนาบุคคล เป็นการดำเนินการพัฒนาบุคคลตามที่ได้วางแผนไว้ตาม ระยะเวลา หรือปฏิทินการปฏิบัติงานที่กำหนด

4. การติดตามและประเมินผล การติดตามและประเมินผลการพัฒนากำลังคนวิธีต่าง ๆ ตามแผน ที่กำหนดไว้ว่าได้ดำเนินการไปตามแผนงาน วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้แค่ไหน การติดตาม และประเมินผลงานนั้น อาจดำเนินการได้เป็นสามระยะคือ

4.1 การติดตามและประเมินผล ในระหว่างการดำเนินการพัฒนาบุคลากร

4.2 ประเมินผล หลังจากการเสร็จสิ้นการพัฒนาบุคลากร หรือหลังจากสิ้นสุดโครงการ

4.3 การติดตาม และประเมินผล ภายหลังจากที่บุคคลนั้นเสร็จสิ้นจากการกลับไป ปฏิบัติงานในระยะหนึ่ง เพื่อจะได้ทราบว่าผู้นั้นได้นำผลการพัฒนาบุคลากรไปใช้ประโยชน์แก่เขาอย่างไร บ้าง

จากเอกสารของ ชูชัย สมितिไกร (2542 : 6 - 7) , บัญชา คงคาหลวง (2552 , หน้า 9), เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง (2550 , หน้า 9 - 10) และรุ่งนภา คนเล (ออนไลน์ , 2557) กระบวนการพัฒนา บุคลากรมีความสอดคล้องกัน 4 ขั้นตอน สรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาบุคลากรในองค์กรเพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ และทักษะของบุคลากรสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มขึ้น ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาปัญหาและ ความต้องการ 2) การวางแผนพัฒนา บุคลากร 3) การดำเนินกิจกรรมการพัฒนาบุคลากร และ 4) การติดตามและประเมินผล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) รวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกต ประกอบการศึกษาเอกสาร เช่น คำสั่ง หนังสือตอบรับเข้าร่วมการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว ได้แก่ นายกององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว สำนักปลัด กองช่าง กองคลัง ส่วนการศึกษา ปรากฏรายละเอียด ดังนี้

1. นายกององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว	จำนวน	1 คน
2. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว	จำนวน	1 คน
3. หัวหน้าสำนักปลัด	จำนวน	1 คน
4. ผู้อำนวยการกองช่าง	จำนวน	1 คน
5. ผู้อำนวยการกองคลัง	จำนวน	1 คน
6. พนักงานส่วนตำบล	จำนวน	10 คน
7. พนักงานจ้างตามภารกิจ	จำนวน	5 คน
	รวม	20 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

ผู้ศึกษาดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) หรือการเลือกหน่วยตัวอย่างแบบใช้วิจารณญาณ (judgment sampling) โดยผู้ศึกษาใช้ดุลพินิจในการพิจารณาเลือกกลุ่มตัวอย่างที่สามารถให้ข้อมูลได้ดีที่สุด ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา กระบวนการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง จากประชากร จำนวน 20 คน ประกอบด้วย

1. นายกององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว	จำนวน	1 คน
2. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว	จำนวน	1 คน
3. หัวหน้าสำนักปลัด	จำนวน	1 คน
4. ผู้อำนวยการกองช่าง	จำนวน	1 คน
5. ผู้อำนวยการกองคลัง	จำนวน	1 คน
6. พนักงานส่วนตำบล	จำนวน	10 คน
7. พนักงานจ้างตามภารกิจ	จำนวน	5 คน
	รวม	20 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาแนวคิด หลักการและเอกสารที่เกี่ยวข้องหลังจากกำหนดประเด็น/ตัวแปรที่ศึกษา แหล่งข้อมูล และเครื่องมือ/วิธีการ ที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้แล้ว ผู้ศึกษาได้กำหนดประเด็นคำถามเพื่อสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว 4 ขั้นตอน คือ ศึกษาปัญหาและสำรวจ ความต้องการ การวางแผนพัฒนาบุคลากร การดำเนินงานตามแผน การติดตามและประเมินผล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและสมบูรณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้ศึกษาขอหนังสือจากสำนักงานรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ในการขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มประชากร
2. นำหนังสือขออนุญาตไปติดต่อขอความอนุเคราะห์กับองค์การบริหารส่วนตำบล บ้านกิ้ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง
3. เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว ผู้ศึกษาจึงทำการสัมภาษณ์ การสังเกต การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และจากข้อมูลภาคสนามด้วยตนเองโดยมีเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ ตามที่กำหนด
4. การศึกษาเอกสาร ได้แก่ หนังสือแจ้งเข้าอบรม แผนอัตรากำลัง แผนพัฒนาบุคลากร รายงาน การประเมิน คำสั่งขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง บทความงานวิจัยและเอกสาร อื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากรวบรวมข้อมูลเสร็จสิ้นแล้ว ผู้ศึกษาได้จัดหมวดหมู่แยกประเภทข้อพร้อมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นการวิจัยและเรียบเรียงเสนอเป็นรายงานโดยวิธีพรรณนา (Decription) และพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) เพื่อหากระบวนการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ตามตัวแปรกระบวนการพัฒนาบุคลากรเชิงคุณภาพเชื่อมโยงผลการศึกษากับ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสรุปผลการศึกษาเรียบเรียงเสนอเป็นรายงานอิงกรอบแนวคิดทฤษฎีตามกรอบแนวคิดในการศึกษา

ผลการศึกษา

ผลการศึกษากระบวนการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว สามารถสรุปผลตามประเด็นการศึกษาระบบการ ได้ดังนี้

1. การศึกษาปัญหาและสำรวจความต้องการ

ผลการศึกษาพบว่า องค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านกิว ไม่ได้ดำเนินการสำรวจถึงปัญหาและอุปสรรค ในการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นทางการ เพราะในแต่ละครั้งกรมส่งเสริมปกครองท้องถิ่นเป็นผู้กำหนดหลักสูตร ในการฝึกอบรม เนื่องจากองค์กรบริหารส่วนตำบลกิวมีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเรื่องการฝึกอบรมแจ้งแผนการอบรมมาให้หน่วยงานภายในองค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านกิวทราบในรูปแบบหนังสือเชิญเข้าร่วมอบรม จากกรมส่งเสริมปกครองท้องถิ่น ทำให้มีการวิเคราะห์ศักยภาพเพื่อประเมินสถานภาพ การพัฒนา โดยใช้วิธีวิเคราะห์ถึงโอกาส และภาวะคุกคามหรือข้อจำกัด อันเป็นสภาวะแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนา รวมทั้งวิเคราะห์ถึงจุดแข็ง จุดอ่อนของบุคลากรในองค์กร ซึ่งใช้เทคนิค Swot analysis เป็นเครื่องมือ แต่ไม่ได้วิเคราะห์ถึงความจำเป็นของการพัฒนาบุคลากรเนื่องมีการประชุมพนักงานเพื่อทราบถึงความก้าวหน้า ข้อบกพร่องในการปฏิบัติงานที่จะต้องมี การปรับปรุงแก้ไข ปัญหาและอุปสรรค

เนื่องจากไม่มีการสำรวจความต้องการพัฒนาบุคลากร แต่ได้รับหนังสือจากกรมส่งเสริมปกครองท้องถิ่นและสำนักงานส่งเสริมท้องถิ่นจังหวัด ทำให้ไม่ตรงกับความต้องการของบุคลากรเนื่องจากบุคลากรบางท่านปฏิบัติหน้าที่หลายตำแหน่งและในแต่ละครั้งกรมส่งเสริมปกครองท้องถิ่นเป็นผู้กำหนดหลักสูตร ในการฝึกอบรม แต่จะเป็นการพัฒนาในกิจกรรมการอบรม และประชุมทางวิชาการ ส่วนในด้านกิจกรรมอื่น ๆ มีการสำรวจเป็นครั้งคราว ส่วนด้านการศึกษาต่อ เป็นการศึกษาต่อเพื่อปรับตำแหน่งให้สูงขึ้น นอกจากนี้อองค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านกิวมีบุคลากรน้อย จึงทำให้บุคลากรไม่ได้รับการพัฒนาบุคลากร เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านกิว ไม่มีตำแหน่งเกี่ยวกับการเกษตร แต่มอบหมายแต่งตั้งให้เจ้าหน้าที่วิเคราะห์ฯ ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเกษตร เนื่องจากเจ้าหน้าที่วิเคราะห์ฯ ไม่มีความรู้ด้านการเกษตร จึงเป็นปัญหาในการดำเนินงานในด้านการเกษตร เพื่อจะพัฒนาและให้ความรู้กับเกษตรกรที่มาปรึกษา และด้านสิ่งแวดล้อมและขยะ แต่มอบหมายแต่งตั้งให้เจ้าพนักงานพัฒนาชุมชนปฏิบัติงานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและขยะ เนื่องจากเจ้าพนักงานชุมชนไม่มีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและขยะ จึงเป็นปัญหาในการดำเนินงานในด้านสิ่งแวดล้อมและขยะ

2. การวางแผนพัฒนาบุคลากร

ผลการศึกษาพบว่า องค์กรบริหารส่วนตำบลองค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านกิว มีการกำหนดวัตถุประสงค์การพัฒนาบุคลากร เพื่อให้บุคลากรมีสมรรถนะด้านความคิด มุ่งที่จะเป็นคนดี มีจิตสำนึกในการพัฒนาตัวเองเพื่อให้รู้วิธีคิดอย่างมีระบบ ด้านมนุษย มุ่งที่จะเข้าใจและตระหนักในการรู้คุณค่าของตัวเองและผู้อื่น ด้านงาน มุ่งที่จะเป็นคนเก่ง มีทักษะในการบริหารและปฏิบัติงานภายใต้แผนยุทธศาสตร์ กรมส่งเสริมปกครองท้องถิ่นในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของกระทรวง ได้กำหนดการพัฒนาบุคลากร 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ทั่วไปในการปฏิบัติงาน ด้านความรู้และทักษะเฉพาะงานในแต่ละตำแหน่ง ด้านการบริหาร ด้านคุณสมบัติส่วนตัว และด้านศีลธรรม จะมีการกำหนดระยะเวลาในการพัฒนาบุคลากร

ทุกครั้ง ไม่ว่าจะ เป็นในเรื่องของการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน หรือการศึกษาต่อ โดยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายในเรื่องของการพัฒนาอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะ เป็นเป้าหมายเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยเจ้าหน้าที่ตำแหน่งบุคลากรเป็นผู้รับผิดชอบ และ ก.อบต.จังหวัดหรือหน่วยงานอื่น กำหนดตามความจำเป็น และ ความเหมาะสม หลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่ง หรือหลายหลักสูตรอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง มีการจัดสรรงบประมาณใน การดำเนินการพัฒนาบุคลากรบรรจุไว้ในข้อบัญญัติตำบล และมีการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรทุกปี

ปัญหาและอุปสรรค

มีปัญหาเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาบุคลากร หนังสือที่รับจากกรมส่งเสริมปกครองท้องถิ่นและสำนักงานส่งเสริมปกครองท้องถิ่นจังหวัดนั้น บางหลักสูตรไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการพัฒนาบุคลากร

3. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาบุคลากร

ผลการศึกษา พบว่า การดำเนินการพัฒนาตามแผนพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว มีการดำเนินงาน คือ เลือกรวิธีพัฒนาบุคลากรที่เหมาะสม จากการศึกษาความจำเป็นในการพัฒนา มาพิจารณากำหนดกลุ่มเป้าหมาย และเรื่องทีบุคลากรจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา โดยเลือกรวิธีที่เหมาะสม คือ การฝึกอบรมจะมี กรมส่งเสริมปกครองท้องถิ่นเป็นผู้กำหนด จะส่งหนังสือมายังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง แจ้งรายชื่อผู้ที่ต้องการเข้ารับ การฝึกอบรมมายังกรมปกครองท้องถิ่น นอกจาก การฝึกอบรมแล้ว ยังมีการประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือการสัมมนา การสอนงาน การให้คำปรึกษา เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรค

หลังศึกษา พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวมีบุคลากรจำนวนน้อย และปฏิบัติหน้าที่ตามหน้าที่ หลังจากทีตอบรับหนังสือทีจะเข้าร่วมในการอบรมหรือประชุมทางวิชาการแล้ว แต่บุคลากรทีแจ้งเข้าร่วมการอบรมไม่สามารถเข้ารับการอบรมได้เนื่องจากปฏิบัติหน้าที่อื่น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวได้ดำเนินการส่งบุคลากรอื่นเข้ารับการอบรมแทน ซึ่งบุคลากรทีเข้ารับการอบรมแทนไม่มีความรู้ในเรื่องทีเข้ารับการอบรม เมื่อส่งบุคลากรอื่นเข้าร่วมอบรมแทนแล้วก็ไม่สามารถสอนงานให้ทีบุคลากรทีไม่สามารถเข้าร่วมอบรม

4. การติดตามและประเมินผล

ผลการศึกษา พบว่า การติดตามและประเมินผลการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวมี เพียงการรายงานผลการพัฒนาไปยังหัวหน้างานและผู้บริหารโดยการทำบันทึกข้อความเพื่อชี้แจงรายละเอียดในสิ่งที่ได้รับจากการพัฒนา และสามารถนำเอาสิ่งที่ได้จากการพัฒนามาปรับใช้กับ

องค์การอย่างไร ไม่มีแต่การตรวจสอบและติดตามประเมินผลการพัฒนาบุคลากรตามแผนที่กำหนดไว้ มีการพัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์ ความถูกต้อง ความชัดเจนและปฏิบัติในหน้าที่รวดเร็ว การติดตามประเมินผลของการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวจึงยังขาดความชัดเจนทำให้ไม่ทราบถึงผลสำเร็จในการพัฒนาบุคลากรเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ปัญหาและอุปสรรค

การติดตามและประเมินผลขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว พบว่าไม่มีการตรวจสอบและติดตามประเมินผลการพัฒนาบุคลากรตามแผนที่กำหนดไว้ยังขาดความชัดเจนทำให้ไม่ทราบถึงผลสำเร็จในการพัฒนาบุคลากรเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษากระบวนการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

1. การศึกษาปัญหาและสำรวจความต้องการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว โดยวิเคราะห์ ศักยภาพเพื่อประเมินสถานภาพการพัฒนา โดยจะวิเคราะห์ถึงโอกาส และภาวะคุกคามหรือข้อจำกัด อันเป็นสภาวะแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนา รวมทั้งวิเคราะห์ถึงจุดแข็ง จุดอ่อนของบุคลากรในองค์การ ซึ่งจะใช้เทคนิค Swot analysis เป็นเครื่องมือ มีบุคลากรน้อย จึงทำให้บุคลากรไม่ได้รับการพัฒนาบุคลากรเท่าที่ควร สอดคล้องกับชูชัย สมธิธิกร (2542 , หน้า 6 - 7) ที่ศึกษาเพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานและตรวจสอบความต้องการของแต่ละลักษณะของงาน โดยพิจารณาถึงความจำเป็น เพื่อนำไปพัฒนาบุคลากร เพื่อที่จะหาคำตอบว่า บุคลากรในหน่วยงานมีความจำเป็นที่จะได้รับการพัฒนาในเรื่องใด และงานวิจัยของ บัญชา คงคาลวง (2553 , หน้า 51 - 50) ได้ศึกษา การพัฒนาบุคลากรของเทศบาลตำบลบางแพ อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี พบว่า ได้ศึกษาปัญหาและสำรวจความต้องการพัฒนาบุคลากรของเทศบาลตำบล บุคลากรส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในงานตนเองพอสมควร เพราะปฏิบัติหน้าที่ในงานที่รับผิดชอบมาหลายปี ตั้งแต่เริ่มบรรจุรับราชการ รวมทั้งมีความรู้จากการฝึกอบรม แต่ยังพบว่า บุคลากรบางฝ่ายยังขาดความรู้ ความเข้าใจในงานบางเรื่องหรือบางรวมทั้งการขาดเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัยระบบเทคโนโลยีภายในเทศบาลล้ำสมัย สถานที่ทำงานคับแคบ ไม่มีสถานที่เก็บเอกสาร บุคลากรไม่เพียงพอ การบังคับบัญชาไม่เป็นไปตามระเบียบ มีการสั่งงานข้ามขั้นตอน บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับในงานอย่างแท้จริง ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวจึงควรมีการสำรวจความต้องการพัฒนาของบุคลากรในองค์การและมี การวิเคราะห์ถึงความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร โดยองค์กรควรมีส่วนร่วมในการสำรวจความต้องการพัฒนาบุคลากร

2. การวางแผนพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว มีการกำหนดวัตถุประสงค์ใน การพัฒนาบุคลากร เพื่อให้บุคลากรมีสมรรถนะด้านความคิด มุ่งที่จะเป็นคนดี มีจิตสำนึก ในการพัฒนาตัวเองเพื่อให้รู้วิธีคิดอย่างมีระบบ ด้านมนุษย์ มุ่งที่จะเข้าใจและตระหนักในการรู้คุณค่าของ

ตัวเองและผู้อื่น ด้านงาน มุ่งที่จะเป็นคนเก่ง มีทักษะในการบริหารและปฏิบัติงานภายใต้แผนยุทธศาสตร์ กรมส่งเสริมปกครองท้องถิ่นในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของกระทรวง ได้กำหนดการพัฒนาบุคลากร 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ทั่วไปในการปฏิบัติงาน ด้านความรู้และทักษะเฉพาะงานในแต่ละตำแหน่ง ด้านการบริหาร ด้านคุณสมบัติส่วนตัว และด้านศีลธรรม บางหลักสูตรไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการพัฒนาบุคลากร ทฤษฎีที่ใช้สอดคล้องกับทฤษฎีของ ธงชัย สมบูรณ์ (2549 , หน้า 265 – 273) คือ การวางแผนพัฒนาบุคลากรโดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ และระยะเวลาอย่างชัดเจน โดยมีการจัดลำดับความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร ตามความจำเป็นในลำดับก่อนหลัง และจะต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกำลังคน และสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทราวรรณ ศรีโพธิ์น้อย (2551 , หน้า 114) ได้ศึกษา สภาพและปัญหา การพัฒนาบุคลากรของสหกรณ์ออมทรัพย์ในจังหวัดลพบุรี พบว่า โดยภาพรวมสภาพการวางแผนการพัฒนาบุคลากรอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.161 โดยมีการจัดทำแผนกลยุทธ์ระยะยาวเกินกว่า 5 ปี รองลงมาคือการคำนึงถึงภาระงานของสหกรณ์เป็นปัจจัยสำคัญในการวางแผนการพัฒนาบุคลากร และมี การกำหนดโครงการ รวมถึงงบประมาณตามแผน

3. การดำเนินการพัฒนาตามแผนพัฒนาบุคลากรของการดำเนินการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว เลือกวิธีพัฒนาบุคลากรที่เหมาะสม จากการศึกษาความจำเป็นในการพัฒนามาพิจารณา กำหนดกลุ่มเป้าหมาย และเรื่องทีบุคลากรจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา โดยเลือกวิธีที่เหมาะสม คือ การฝึกอบรม นอกจากการฝึกอบรมแล้ว ยังมีการประชุมเชิงปฏิบัติการหรือการสัมมนา การสอนงาน การให้คำปรึกษา เป็นต้น สอดคล้องกับ พะยอม วงศ์สารศรี (2540 , หน้า 10 – 11) ที่นำโครงการพัฒนาบุคลากรที่วางแผนไว้ไปปฏิบัติตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ กิจกรรมพัฒนาบุคลากรที่ใช้สอดคล้องกับพรชัย เจตมานัน (3 กันยายน 2557) คือการฝึกอบรมก่อนเข้าทำงาน การฝึกอบรมปฐมนิเทศ การฝึกอบรมหลังเข้าทำงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของของ ภัทราวรรณ ศรีโพธิ์น้อย (2551 , หน้า 114) ได้ศึกษา สภาพและปัญหาการพัฒนาบุคลากรของสหกรณ์ออมทรัพย์ในจังหวัดลพบุรี พบว่าในภาพรวมสภาพการดำเนิน การตามแผนพัฒนาบุคลากรอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.967 โดยสหกรณ์จัดให้มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องโดยการส่งบุคลากรเข้าร่วมประชุม อบรมและสัมมนา รองลงมาคือ มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน และควบคุมแผนงานการพัฒนาบุคลากร และมี การกำหนดเนื้อหาสาระในกิจกรรมการพัฒนาบุคลากรโดยเน้นที่การจัดโครงสร้างการปฏิบัติงานเป็นหลัก

4. การติดตามและประเมินผลขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้วมีการรายงานผล การพัฒนาไปยังหัวหน้างานและผู้บริหารโดยการทำบันทึกข้อความเพื่อชี้แจงรายละเอียดในสิ่งที่ได้รับการพัฒนาว่าเป็นอย่างไร และสามารถนำเอาสิ่งที่ได้จากการพัฒนามาปรับใช้กับองค์การอย่างไร ไม่มีการจัดทำเครื่องมือในการประเมินผล แต่มีสังเกตจากผลงานที่ได้รับมอบหมาย ตามภารกิจหน้าที่ ที่รับผิดชอบ มีการพัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์ หลังเข้ารับการฝึกอบรมแล้วบางครั้งก็ไม่สามารถปฏิบัติงานอย่างไม่ประสิทธิภาพ เพราะมีเวลาจำกัดต้น สอดคล้องกับ รุ่งนภา คนเล (3 กันยายน 2557) คือการตรวจสอบและติดตามผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ด้วยวิธีการต่าง ๆ หลังจากที่บุคลากรได้ปฏิบัติตามแผนพัฒนา

บุคลากรไปแล้วและมีขั้นตอนไม่เหมือนของวิจัยของภัทราวรณ ศรีโพธิ์น้อย (2551 , หน้า 114) ได้ศึกษา สภาพและปัญหาการพัฒนาบุคลากรของสหกรณ์ออมทรัพย์ในจังหวัดลพบุรี ภิญญาดา เกิดศิลป์ (2552 , หน้า 63 – 66) ได้ศึกษา การพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนคร เชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย สิริลักษณ์ ทองลิ้ม (2553 , หน้า 114 - 115) ได้ศึกษา แนวทางการพัฒนาบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

ข้อเสนอแนะ

เชิงปฏิบัติการ

1. ควรมีการสำรวจความต้องการการพัฒนาของบุคลากรในองค์กร
2. ควรมีการวิเคราะห์ถึงความจำเป็นของการพัฒนาบุคลากรในองค์กร
3. ควรอนุมัติให้บุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรอีกครั้ง เนื่องจากหลังเข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรเรียบร้อยแล้วบุคลากรยังไม่สามารถนำมาปฏิบัติได้
4. องค์กรควรมีส่วนร่วมในการสำรวจความต้องการพัฒนาบุคลากร เช่น ไม่มีเจ้าหน้าที่ตำแหน่งนักวิชาการเกษตร เวลาประชาชนมีความเดือดร้อนด้านการเกษตร องค์กรจะทำหน้าที่ประสานหน่วยงานที่ทำหน้าที่โดยตรง เช่น เกษตรตำบล เกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด และควรรู้จักเครือข่ายของหน่วยงาน
5. ควรจะวิเคราะห์ในศักยภาพของบุคลากรในองค์กรรวมกับแผนพัฒนาสามปี

เชิงนโยบาย

1. ควรมีการรับ/โอน/ย้ายบุคลากรเพื่อเพิ่มบุคลากรในองค์กร
2. ควรมีการจัดสรรงบประมาณการพัฒนาบุคลากรให้พอเพียงกับความต้องการพัฒนาบุคลากร
3. ควรอนุมัติบุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรที่ต้องการตามภาระหน้าที่ที่รับผิดชอบ
4. ควรนำข้อมูลเหล่านั้นมาพิจารณากำหนด กลุ่มเป้าหมาย และเรื่องที่อยู่ใต้บังคับบัญชา จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาได้แก่ การคัดเลือกกลุ่มบุคคลที่สมควรจะได้รับพัฒนา และเลือกประเด็นที่จะให้มีการพัฒนาโดยสามารถเลือกแนวทางหรือวิธีการพัฒนาได้หลายรูปแบบตามความเหมาะสม

เชิงการศึกษา

1. ควรมีเครื่องมือในการติดตามประเมินผลที่ชัดเจนตามแผนที่กำหนด

บรรณานุกรม

- เกรียงศักดิ์ เขียวอิง . (2550). **การบริหารทรัพยากรมนุษย์**. พิมพ์ครั้งที่ 5. สมุทรปราการ : เดชกมล ออฟเซต.
- จิระประภา อัครบวร. (2549). **สร้างคนสร้างงาน**. กรุงเทพฯ : เต่า.
- ชูชัย สมितिไกร. (2542). **การฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธงชัย สมบูรณ์. (2549). **การบริหารและการจัดการมนุษย์ในองค์กร**. กรุงเทพมหานคร : ประชาสัมพันธ์สยาม.
- ธารพรรณ สัตยารักษ์ (2548) **หลักการและมุมมองจากมืออาชีพ**. กรุงเทพฯ : งาน ดี.
- ธีรภูมิ ประทุมณรัตน์ (2539) **เอกสารวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บัญญัติ คงคาหลวง (2553) **การพัฒนาบุคลากรของเทศบาลตำบลบางแพ อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี** รายงานการศึกษาอิสระหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พรชัย เจดามาน (3 กันยายน 2557) **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (ออนไลน์)**) Availble
[HTTP:http://www.oknation.net/blog/jedaman/2013/03/29/entry-1](http://www.oknation.net/blog/jedaman/2013/03/29/entry-1) (2557, กันยายน 3)
- ภิญญาดา เกิดศิลป์. (2552). **การพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงราย อำเภอเมืองจังหวัดเชียงราย การศึกษาอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย**
- ภัทรารวรรณ ศรีโพธิ์น้อย. (2551) **สภาพและปัญหาการพัฒนาบุคลากรของสหกรณ์ออมทรัพย์ในจังหวัดลพบุรี**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- รุ่งนภา คนเล (3 กันยายน 2557) **การพัฒนาบุคลากร (ออนไลน์)**) Availble
[HTTP:http://gotoknow.org/blog/rung11/282107](http://gotoknow.org/blog/rung11/282107) (2557, กันยายน 3)
- สิริลักษณ์ ทองลิ้ม (2553) **แนวทางการพัฒนาบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี**. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปกร.

การพัฒนาระบบตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังสำหรับประยุกต์ใช้ทางนิติวิทยาศาสตร์ Development of Electrodermal Response Measuring System for Forensic Science Applications

อติชาต ปฐมพรชัยศิริ(Atichat Pathomponnchaisiri)¹ คมสันติ โชคถวาย(Komsanti Chokethawai)^{2*}

¹สังกัด สหสาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

²สังกัด ภาควิชาฟิสิกส์และวัสดุศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

*Corresponding author. E-mail: komsanti.chokethawai@cmu.ac.th

บทคัดย่อ

ในการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังเพื่อตรวจจับการกล่าวเท็จ โดยระบบตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังที่พัฒนานี้อาศัยอุปกรณ์ที่พัฒนาขึ้นจากอิเล็กทรอนิกส์แพลตฟอร์ม Arduino แล้วแสดงผลผ่านโปรแกรม Processing ในการศึกษานี้ทำการตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังบริเวณปลายนิ้วมือของผู้เข้าร่วมการทดสอบทั้งหมด 35 คน อายุระหว่าง 21 - 27 ปี ใช้ชุดคำถามเพื่อตรวจสอบการจับเท็จแบบตัวเลขเปิดเผย (Known Number Test) โดยพิจารณาว่าสัญญาณปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังที่ตรวจวัดได้ปรากฏค่าสูงสุด ณ ตำแหน่งที่ตรงกับคำตอบตัวเลขที่เลือกหรือไม่ จากการทดลองพบว่า การจับเท็จโดยใช้เครื่องที่พัฒนาขึ้น สามารถตรวจจับเท็จได้จำนวน 18 คน จาก 35 คน (คิดเป็น 51.4%) จากผลการศึกษานี้จึงสรุปได้ว่าเครื่องมือตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบนี้สามารถนำมาปรับใช้ในการตรวจจับการกล่าวเท็จได้ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังคือความต้านทานของผิวหนัง การหลังของเหงื่อ และการกระตุ้นทางอารมณ์ การพัฒนาปรับปรุงอุปกรณ์ควบคุมสัญญาณและประมวลผลจะช่วยให้สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการตรวจวัดสัญญาณได้ถูกต้องแม่นยำมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : ปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนัง ความต้านทานที่ผิวหนัง การจับเท็จ นิติวิทยาศาสตร์

Abstract

The aim of this study is to develop the electrodermal response system for detection of deception. The electrodermal response system was developed by using Arduino platform and electrical skin reaction measurement and the results were displayed via (through) the processing program. In this study, 35 participants between the ages of 21 and 27 were examined using known number test by considering that the detected electrical signal on the skin appears at its maximum value at the position corresponding to the chosen answer or not. The results showed that deception detection using the developed electrodermal response system was able to detect 18

attendants out of 35 (51.4%). It can be concluded that the developed electrodermal response system can be adapted to handle deception detection. However, the important factors relate to electrodermal response measurement are skin resistance, perspiration and arousal. The development of signal processing and signal processing equipment will enable more accurate signal measurement capabilities.

Keywords : Electrodermal Response Skin Resistance Deception Forensic Science

บทนำ

ในปัจจุบันมีการใช้เครื่องโพลีกราฟในการจับเท็จ เช่น พนักงานสอบสวนใช้การจับเท็จเพื่อเป็นแนวทางในสืบหาตัวผู้กระทำผิดทั้งในกระทรวงยุติธรรมและสำนักงานตำรวจแห่งชาติของประเทศไทย รวมถึงหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายหลายหน่วยงานในต่างประเทศ ไปจนถึงบริษัทเอกชนที่เกี่ยวข้องกับงานด้านรักษาความปลอดภัยอาศัยการจับเท็จในการตรวจสอบบุคคลก่อนเข้ารับการทำงาน เป็นต้น (ไทพีศรีนิวัติ ภัคดีกุล , 2004) โดยเครื่องจับเท็จ หรือ เครื่องโพลีกราฟ ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือโดยวัดความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่เกิดขึ้น โดยเครื่องจับเท็จนั้นวัดความเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย 5 ประการคือ

- 1) การหายใจบริเวณเหนือทรวงอก (Thoracic Respiration)
- 2) การหายใจบริเวณหน้าท้อง (Abdominal Respiration)
- 3) ความดันโลหิตและชีพจร (Blood Pressure and Pulse)
- 4) ปริมาณความเข้มข้นของโลหิตที่ปลายนิ้ว (Plethysmograph)
- 5) การตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนัง (Electrodermal Response)

เครื่องโพลีกราฟซึ่งสามารถตรวจวัดปฏิกิริยาของร่างกายผ่านอุปกรณ์ตรวจวัดและทำการแสดงผลออกมาเป็นกราฟจำนวน 5 เส้น ก่อนที่นำข้อมูลที่วัดได้ไปประมวลผลผ่านวิธีทางคณิตศาสตร์แบบอัตโนมัติเพื่อคำนวณหาความน่าจะเป็นที่ผู้เข้ารับการทดสอบจะพูดจริงหรือกล่าวเท็จ (ไทพีศรีนิวัติ ภัคดีกุล , 2004) อย่างไรก็ตามสำหรับการวัดความเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย การวัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังนับเป็นหนึ่งในการวัดซึ่งได้รับความนิยมเนื่องจากสามารถตรวจวัดได้ง่ายเมื่อเทียบกับการวัดชนิดอื่นๆและใช้ระบบอุปกรณ์ที่ไม่มีความซับซ้อนมากนักจึงเป็นการวัดที่มีประโยชน์อย่างหนึ่งในการวัดการทำงานของระบบประสาทอัตโนมัติโดยเฉพาะการทำงานของระบบประสาทนอกส่วนกลางซึ่งควบคุมการทำงานของต่อมเหงื่อการวัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังถือเป็นหนึ่งในการวัดการทำงานของระบบประสาทอัตโนมัติโดยเฉพาะการทำงานของระบบประสาทนอกส่วนกลางซึ่งควบคุมการทำงานของต่อมเหงื่อ ซึ่งมนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้ และไม่ตกอยู่ภายใต้การคุมของจิตใจ ปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังถูกกำหนดขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ.1966 โดย Johnson และ Lubin เพื่อใช้เรียกทุกการตอบสนองทางไฟฟ้าของผิวหนัง และในปี ค.ศ.1967 สมาคมวิจัยทางจิตสรีรวิทยา (Society of

Psychophysiological Research) ได้ประกาศชื่อเรียกมาตรฐานสำหรับปฏิกิริยาทางไฟฟ้าดังนี้ โดยปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังซึ่งวัดโดยไม่ใช่กระแสไฟฟ้าจากภายนอกเรียกว่า Endosomatic ซึ่งความต่างศักย์ที่วัดได้กำเนิดจากผิวหนังเรียกว่า Skin potential ส่วนปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังซึ่งวัดโดยใช้กระแสไฟฟ้าจากภายนอกจ่ายเข้าไปที่ผิวหนังแล้ววัดค่าเรียกว่า Exosomatic ถ้าใช้ไฟฟ้ากระแสตรง (Direct current) เพื่อวัดค่าความเปลี่ยนแปลงของกระแสไฟฟ้าในขณะที่ความต่างศักย์ไฟฟ้ามีค่าคงที่ ค่าปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่วัดได้เรียกว่า Skin conductance และถ้าหากใช้ไฟฟ้ากระแสตรง เพื่อวัดค่าความเปลี่ยนแปลงของความต่างศักย์ไฟฟ้าในขณะที่กระแสไฟฟ้ามีค่าคงที่ ค่าปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่วัดได้เรียกว่า Skin resistance

ถ้าใช้ไฟฟ้ากระแสสลับ (Alternating current) เพื่อวัดค่าความเปลี่ยนแปลงของกระแสไฟฟ้าใช้งาน (Effective current) ในขณะที่ความต่างศักย์ไฟฟ้าใช้งาน (Effective voltage) มีค่าคงที่ ค่าปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่วัดได้เรียกว่า Skin admittance และถ้าหากใช้ไฟฟ้ากระแสสลับ เพื่อวัดค่าความเปลี่ยนแปลงของความต่างศักย์ไฟฟ้าใช้งานในขณะที่กระแสไฟฟ้าใช้งานมีค่าคงที่ ค่าปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่วัดได้เรียกว่า Skin impedance และจากการที่ปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังมีการตอบสนองใน 2 แบบคือ แบบ Tonic และแบบ Phasic โดยการเปลี่ยนแปลงแบบ Tonic เรียกว่า Electrodermal level และเปลี่ยนแปลงแบบ Phasic เรียกว่า Electrodermal response หรือ Electrodermal การใช้คำว่า Response บ่งบอกให้เห็นว่าปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังเกิดจากการกระตุ้น แต่ยังมี ปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังซึ่งไม่ได้เกิดจากการกระตุ้น ซึ่งเรียกว่าปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังแบบเกิดขึ้นเอง (Spontaneous) หรือ ปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังซึ่งไม่สามารถระบุแน่ชัดได้ (Nonspecific) (Wolfram Boucsein , 2012)

กลไกการหลั่งของเหงื่อ

การหลั่งของเหงื่อเกิดจากการทำงานของระบบประสาทซิมพาเธติก (Sympathetic nervous system) อยู่ภายใต้ระบบประสาทอัตโนมัติ (Autonomic Nervous System) ซึ่งเป็นระบบประสาทที่ทำงานนอกเหนืออำนาจจิตใจ (Involuntary nervous system) ทำหน้าที่ควบคุมอวัยวะที่อยู่นอกอำนาจจิตใจ เช่น กล้ามเนื้อเรียบและอวัยวะต่างๆ กล้ามเนื้อหัวใจและต่อมต่างๆ รวมถึงต่อมเหงื่อ ให้ทำงานโดยอัตโนมัติ โดยบุคคลเมื่อได้รับความกดดันหรือมีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์นั้นจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย

ผิวหนังที่ห่อหุ้มร่างกาย มีหน้าที่ปกป้องร่างกายจากสภาพแวดล้อม และมีหน้าที่ในการรับรู้ความรู้สึกที่ผิวหนังนั้นมีการรับการสัมผัส ความเจ็บปวด และอุณหภูมิ และนอกจากนี้ผิวหนังยังมีหน้าที่ควบคุมการขับเหงื่อเพื่อป้องกันไม่ให้ผิวหนังแห้ง และด้วยการที่มีต่อมเหงื่อทำให้สามารถควบคุมการขับเหงื่อได้ ผิวหนังประกอบด้วยชั้นต่างๆ ซึ่งสามารถแยกออกจากกันได้จากการมองผ่านกล้องจุลทรรศน์ ดังแสดงในภาพที่ 2.1 ซึ่งในแต่ละชั้นนี้จะแตกต่างกันไปตามส่วนต่างๆของร่างกาย ผิวหนังประกอบด้วย 2 ชั้นใหญ่ๆ ที่แยกออกจากกันอย่างชัดเจน คือ ผิวหนังแท้ (Dermis) และผิวหนังกำพร้า (Epidermis) โดย

ผิวหนังกำพร้าอยู่ชั้นนอก ประกอบด้วยเนื้อเยื่อบุผิว (Epithelial tissue) ซึ่งถูกผลัดออกเรื่อยไปจนถึงผิวหนังสุด ส่วนชั้นผิวหนังแท้ซึ่งอยู่ลึกลงไปประกอบด้วยเนื้อเยื่อเกี่ยวพัน ผิวหนังกำพร้าชั้นบางเมื่อเทียบกับชั้นหนังแท้ชั้นใต้ผิวหนัง (Hypodermis) ประกอบด้วยเนื้อเยื่อเกี่ยวพันแต่ไม่หนาแน่นมาก ซึ่งเป็นชั้นที่เปลี่ยนผ่านระหว่างผิวหนังชั้นนอกกับชั้นใน ซึ่งในชั้นนี้มีเซลล์หลังเหงื่อของต่อมเหงื่อ รวมถึงชั้นไขมันและเส้นเลือดซึ่งเลี้ยงผิวหนัง

พบว่าภายในชั้นหนังแท้มีระบบไหลเวียนของเหลวของผิวหนัง ซึ่งมีเส้นเลือดหล่อเลี้ยงผิวหนังอยู่ในชั้นใต้ผิวหนัง เส้นเลือดเหล่านี้เลี้ยงต่อมเหงื่อ รูขุมขน และเส้นเลือดฝอย ซึ่งเส้นเลือดเหล่านี้ถูกล้อมรอบด้วยกล้ามเนื้อซึ่งเวลากล้ามเนื้อถูกกระตุ้นจะทำให้มีการไหลของเลือดที่ผิวหนังเพิ่มขึ้น เมื่อการไหลของเลือดที่ผิวหนังเพิ่มขึ้นเลือดก็ไปเลี้ยงต่อมเหงื่อมากขึ้นเช่นกัน ทำให้เกิดการหลั่งของเหงื่อที่เพิ่มขึ้น ผิวหนังส่วนที่ลื่นและเรียบ (Glabrous human skin) ซึ่งพบได้ที่ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า ผิวหนังเหล่านี้มีความตึง และมีจำนวนต่อมเหงื่อที่หนาแน่นกว่าบริเวณอื่น จึงตอบสนองต่อการวัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังได้ดี (Norris et al. , 2007 ; Drachen et al. , 2010)

Arduino

Arduino เป็นอิเล็กทรอนิกส์แพลตฟอร์ม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ออกแบบมาให้ใช้งานทั้งด้านฮาร์ดแวร์ (Hardware) และซอฟต์แวร์ (Software) รวมทั้งยังเปิดเผยวิธีการออกแบบเพื่อให้บุคคลอื่นที่สนใจนำไปพัฒนาต่อยอดและดัดแปลงได้ แผงวงจร Arduino สามารถอ่านค่าจากความต่างศักย์ของไฟฟ้าที่จ่ายเข้ามา เช่น เซนเซอร์วัดแสง (Light Sensor) ปุ่มกด รวมถึง อ่านข้อความจากระบบอินเตอร์เน็ตแล้วคำนวณและแสดงผลได้ เช่น ควบคุมมอเตอร์ เปิดหลอดไฟ รวมไปถึงแสดงข้อความบนระบบอินเตอร์เน็ตได้ ผู้ใช้สามารถส่งชุดคำสั่งให้ไมโครคอนโทรลเลอร์ได้โดยใช้ซอฟต์แวร์ส่งชุดคำสั่งให้ไมโครคอนโทรลเลอร์ผ่านทางเชื่อมต่อทางสาย Universal Serial Bus (USB)

Arduino ถูกสร้างขึ้นโดย Ivrea Interaction Design Institute โดยมีจุดประสงค์ในการสร้าง Arduino ขึ้นมาให้เป็นเครื่องมืออย่างง่ายในการทำอุปกรณ์ต้นแบบ โดยมีเป้าหมายให้กลุ่มนักศึกษาที่ไม่มีพื้นฐานในด้านอิเล็กทรอนิกส์และการเขียนโปรแกรมสามารถใช้ได้โดยง่าย แต่เมื่อ Arduino ถูกใช้อย่างกว้างขวางมากขึ้น Arduino จึงได้พัฒนาไปอีกขั้นจากเพื่อทำอุปกรณ์ต้นแบบไปเป็นการประยุกต์ใช้ในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ อุปกรณ์สวมใส่อิเล็กทรอนิกส์ การพิมพ์ 3 มิติ และชุดควบคุมระบบอิเล็กทรอนิกส์ในอุปกรณ์ต่างๆ และจากการที่บอร์ด Arduino เป็น Open Source ทำให้ผู้ใช้สามารถปรับแต่งหรือสร้างให้ทำงานตามที่ต้องการได้ และนอกจากนี้ตัวซอฟต์แวร์เองที่เป็น Open Source ทำให้มีการใช้อย่างแพร่หลาย และประยุกต์ใช้ในงานมากมายและหลายแบบ .ในปัจจุบันได้มีการนำมาใช้ร่วมกับโปรแกรม Processing ซึ่งเป็นซอฟต์แวร์ Open Source ที่ใช้สำหรับการแสดงผลเป็นภาพ 2 มิติ หรือ 3 มิติ ที่ง่ายต่อการเขียนโปรแกรม รองรับระบบปฏิบัติการ Linux Mac OS X Windows Android และ ARM แล้ว ยังมีชุดคำสั่งสำเร็จรูป Libraries ให้เลือกใช้อีกหลายชุด

เทคนิคการกระตุ้นทางจิตวิทยา : การทดสอบด้วยตัวเลขทราบเปิดเผย (Known number test)

การทดสอบด้วยตัวเลขทราบเปิดเผยเป็นวิธีการกระตุ้นทางจิตวิทยาอย่างหนึ่งซึ่งเพิ่มความตึงเครียด โดยในข้อคำถามที่ให้ผู้เข้ารับการทดสอบกล่าวเท็จจะเป็นข้อที่เป็นจุดสุดยอดแห่งความตึงเครียด (Peak of tension) ซึ่งหากพิจารณาเกี่ยวกับการวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังแล้วทำให้พิจารณาผลได้แม่นยำขึ้น

การทดสอบด้วยตัวเลขทราบเปิดเผย เป็นการทดสอบเพื่อ

1) กระตุ้นให้ผู้กล่าวความเท็จแสดงปฏิกิริยาตอบสนองออกมาชัดเจนยิ่งขึ้นเนื่องจากแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพและความแม่นยำของเครื่องของเครื่องจับเท็จ

2) สร้างความมั่นใจให้กับผู้กล่าวความจริงให้ไว้วางใจต่อเทคนิคทางโพลีกราฟ และกระตุ้นให้บุคคลนั้นตระหนักถึงความสำคัญที่ต้องตอบคำถามออกมาอย่างตั้งใจและชัดเจน

3) เปิดโอกาสให้ผู้กล่าวเท็จกล่าวเท็จซึ่งจะแสดงร่องรอยการบิดเบือนของปฏิกิริยาทางร่างกายซึ่งทำให้ผู้ดำเนินการรู้ถึงร่องรอยการบิดเบือนดังกล่าวเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาได้

โดยจะผู้เข้ารับการทดสอบเลือกหมายเลขมาหนึ่งหมายเลขและบอกผู้ทดสอบ จากนั้นผู้ทำการทดสอบทำการสุ่มตัวเลขจำนวนหนึ่งซึ่งนิยมใช้หมายเลขจำนวน 7 หมายเลขซึ่งหนึ่งในนั้นมีตัวเลขที่ผู้เข้ารับการทดสอบเลือกรวมอยู่ด้วย แล้วสุ่มหรือเรียงถามผู้เข้ารับการทดสอบก็ได้ แต่เลขที่ผู้เข้ารับการทดสอบเลือกไว้ควรอยู่ตำแหน่งบริเวณตอนกลางของชุดคำถาม เช่น ถ้าคำถามมี 7 ข้อ เลขที่ผู้เข้ารับการทดสอบควรอยู่ในตำแหน่งที่ 3 หรือ ตำแหน่งที่ 4 ของชุดคำถาม เนื่องจากในคำถามแรกๆ นั้นผู้ทำการทดสอบอาจจะยังตื่นตัวอยู่ในส่วนในคำถามหลังๆ นั้นผู้ทำการทดสอบอาจจะเกิดความอึดอัดจากปลอกวิต ความดันโลหิตซึ่งให้การอ่านค่าปฏิกิริยาที่เครื่องจับเท็จแสดงคลาดเคลื่อนได้ จากนั้นให้ผู้เข้ารับการทดสอบตอบ “ไม่” กับทุกคำถามซึ่งจะมีเพียงข้อหนึ่งเท่านั้นที่เป็นข้อการกล่าวเท็จ ที่เหลือจะเป็นการกล่าวจริง โดยในระหว่างการทดสอบผู้ทำการทดสอบจะใช้คำถามว่า “คุณได้เลือกหมายเลข ___ ใช่หรือไม่” โดยทิ้งช่วงห่างระหว่างคำถามประมาณ 15 วินาที

การทดสอบด้วยตัวเลขทราบเปิดเผยใช้กระตุ้นความรู้สึกซึ่งอาจใช้การทดสอบอย่างอื่นก็ได้ในทำนองเดียวกันเช่น การทดสอบด้วยสี การทดสอบด้วยบัตรหมายเลข เป็นต้น ในกรณีที่ผู้เข้ารับการทดสอบมีความรู้ความสามารถในการคาดการณ์คำถามล่วงหน้าได้ทำให้ ผู้เข้ารับการทดสอบได้รับการถูกกระตุ้นน้อยลงเนื่องจากผู้เข้ารับการทดสอบนึกถึงและคาดเดาเกี่ยวกับลำดับตัวเลขอยู่ไม่ได้มุ่งเน้นไปที่เลขที่ผู้เข้ารับการทดสอบเลือก ซึ่งแก้ได้โดยการสุ่มตัวเลขทำให้ผู้เข้ารับการทดสอบไม่สามารถคาดเดาตัวเลขที่จะมาเป็นคำถามลำดับต่อไปได้ (ไทพีศรีนิวัต ภัคติกุล , 2004) สำหรับการศึกษาวิจัยทางนิติวิทยาศาสตร์ของประเทศไทยได้เริ่มมีผู้ทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทดสอบการกล่าวเท็จบ้างแล้ว อาทิ เช่น การทดสอบปฏิกิริยาสนองตอบของการหายใจต่อการกระตุ้นด้วยการทดสอบทางสีในการตรวจสอบด้วยเครื่องโพลีกราฟ โดยให้ผู้เข้ารับการทดสอบกล่าวเท็จว่าไม่ได้เลือกสีที่ตัวเองเลือก กล่าวคือให้ผู้เข้ารับ

การทดสอบตอบว่า “ไม่” เมื่อผู้ทดสอบถามว่าได้เลือกสีที่ผู้เข้ารับการทดสอบเลือกใช่หรือไม่ กับผู้เข้ารับการทดสอบจำนวน 35 คน โดยในการทดสอบ 1 รอบใช้คำถามจำนวน 7 คำถาม และได้ทดสอบ จำนวน 3 รอบ โดยในการทดสอบรอบที่ 2 ใช้การตอบแบบตอบด้วยคำตอบเงียบ (Silent answer test) แล้วพิจารณาปฏิกิริยาสนองตอบของเส้นภาพของการหายใจ ปรากฏว่าจับเท็จได้ร้อยละ 48.57 ในการทดสอบครั้งที่ 1 ร้อยละ 25.71 ในการทดสอบครั้งที่ 2 และ ร้อยละ 28.57 ในการทดสอบครั้งที่ 3 โดยเฉลี่ยในการทดสอบทั้ง 3 ครั้งได้ค่าเฉลี่ยการจับเท็จได้ร้อยละ 34.28 (พันตำรวจโทหญิง พิกุล นิลพงษ์, 2010) และในช่วงเดียวกัน พันตำรวจโทหญิง นลินรัตน์ สันทรสิงห์ (2010) ได้ทดสอบปฏิกิริยาสนองตอบของความดันโลหิตต่อการกระตุ้นด้วยการทดสอบทางสีในการตรวจสอบด้านเครื่องโพลีกราฟ คือให้ผู้เข้ารับการทดสอบกล่าวเท็จว่าไม่ได้เลือกสีที่ตัวเองเลือก กล่าวคือให้ผู้เข้ารับการทดสอบตอบว่าไม่เมื่อผู้ทดสอบถามว่าได้เลือกสีที่ผู้เข้ารับการทดสอบเลือกใช่หรือไม่ กับผู้เข้ารับการทดสอบจำนวน 35 คน โดยในการทดสอบ 1 รอบใช้คำถามจำนวน 7 คำถาม และได้ทดสอบ จำนวน 3 รอบ โดยในการทดสอบรอบที่ 2 ใช้การตอบแบบตอบด้วยคำตอบเงียบ (Silent answer test) แล้วพิจารณาปฏิกิริยาสนองตอบของความดันโลหิต ปรากฏว่าจับเท็จได้ร้อยละ 40.00 ในการทดสอบครั้งที่ 1 ร้อยละ 42.85 ในการทดสอบครั้งที่ 2 และ ร้อยละ 42.85 ในการทดสอบครั้งที่ 3 โดยเฉลี่ยในการทดสอบทั้ง 3 ครั้งได้ค่าเฉลี่ยการจับเท็จได้ร้อยละ 41.90

นอกเหนือจากนี้ อภิชาติ ธนรุจีวงศ์ (2010) ยังได้ศึกษาปฏิกิริยาสนองตอบของเส้นภาพปฏิกิริยาเหงื่อที่ผิวหนังต่อการกระตุ้นด้วยการทดสอบทางสีในการตรวจสอบด้วยเครื่องโพลีกราฟ คือให้ผู้เข้ารับการทดสอบกล่าวเท็จว่าไม่ได้เลือกสีที่ตัวเองเลือก กล่าวคือให้ผู้เข้ารับการทดสอบตอบว่าไม่เมื่อผู้ทดสอบถามว่าได้เลือกสีที่ผู้เข้ารับการทดสอบเลือกใช่หรือไม่ กับผู้เข้ารับการทดสอบจำนวน 35 คน โดยในการทดสอบ 1 รอบใช้คำถามจำนวน 7 คำถาม และได้ทดสอบ จำนวน 3 รอบ โดยในการทดสอบรอบที่ 2 ใช้การตอบแบบตอบด้วยคำตอบเงียบ (Silent answer test) แล้วพิจารณาปฏิกิริยาสนองตอบของเส้นภาพปฏิกิริยาเหงื่อที่ผิวหนัง ปรากฏว่าจับเท็จได้ร้อยละ 42.85 ในการทดสอบครั้งที่ 1 ร้อยละ 42.85 ในการทดสอบครั้งที่ 2 และ ร้อยละ 48.57 ในการทดสอบครั้งที่ 3 โดยเฉลี่ยในการทดสอบทั้ง 3 ครั้งได้ค่าเฉลี่ยการจับเท็จได้ร้อยละ 44.75 อย่างไรก็ตามถ้าหากพิจารณาการหายใจเหนือออก การหายใจที่บริเวณหน้าท้อง ความดันโลหิตเข้าร่วมด้วยทำให้จับเท็จแล้วผลที่ได้เป็น ร้อยละ 68.57 68.57 และ 77.14 ตามลำดับ

ปี ค.ศ. 2010 Setz และคณะได้ทำการทดสอบการตอบสนองต่อความเครียดในช่วงระหว่างเวลาทำงานของผู้เข้าร่วมทำการทดสอบ จำนวน 33 คนโดยใช้อุปกรณ์ตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนัง ในระหว่างการทดสอบผู้เข้าร่วมทดสอบจะถูกให้แก้โจทย์ปัญหาภายใต้แรงกดดันและช่วงเวลาที่จำกัด มีผลต่อการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังโดยทดสอบกับคนจำนวน 33 คน ใช้รูปแบบพกพาได้ผลคือ เมื่อมีความเครียดจะเกิดยอดแหลมของกราฟขึ้นติดกัน และยังสามารถแยกความเครียดและการเรียนรู้ออกจากกันได้ที่ความแม่นยำร้อยละ 82.8

ปี ค.ศ.2010 Shurany และคณะ ได้ใช้เครื่องจับเท็จซึ่งตรวจจับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายทั้ง 5 อย่าง ซึ่งหนึ่งในนั้นคือการตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าผิวหนังกับผู้รับการทดสอบ จำนวน 84 คน ซึ่งเกี่ยวข้องกับคดี 27 คดี (ในบางคดีมีมากกว่า 1 คน) ซึ่งเป็นคดีลักทรัพย์ 23 คดี ปลอมใบเสร็จรับเงิน 2 คดี ใช้อาวุธปืนโดยไม่จำเป็น 1 คดี และใช้ยานพาหนะโดยไม่ได้รับอนุญาต 1 คดี ซึ่งแต่ละคดีได้รับการยืนยันและผู้กระทำผิดได้สารภาพแล้ว โดย 44 คนเป็นคนที่กระทำผิด ส่วนอีก 40 คนเป็นผู้บริสุทธิ์โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถามแบบ Integrated Zone Comparison ในเดือนเมษายน ถึงเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 2009 ที่ หน่วยย่อยของบริษัท G4S polygraph ซึ่งตั้งอยู่ในประเทศ Costa Rica ผลปรากฏว่า เมื่อทำการจับเท็จกับกลุ่มผู้กระทำผิด เครื่องจับเท็จให้ผลว่าพูดเท็จ จำนวน 42 คน (ร้อยละ 95.45) ให้ผลว่าพูดจริง 1 คน และไม่สามารถลงความเห็นได้ จำนวน 1 คน และเมื่อทำการจับเท็จกับผู้บริสุทธิ์ ทั้ง 40 คน เครื่องจับเท็จให้ผลว่าพูดจริง 36 คน (ร้อยละ 90) และอีก 4 คนไม่สามารถลงความเห็นได้ (ร้อยละ 10) และเมื่อใช้ Integrated Zone Comparison โดยใช้ 3-point scale กับผู้กระทำผิดกลุ่มเดิม ผลปรากฏว่าเครื่องให้ผลว่าพูดเท็จ 41 คน (ร้อยละ 93.18) ให้ผลว่าพูดจริง 1 คน และไม่สามารถลงความเห็น จำนวน 2 คน และเมื่อจับเท็จกับกลุ่มคนพูดจริงทั้ง 40 คน ให้ผลว่าพูดจริง จำนวน 36 คน (ร้อยละ 90) และไม่สามารถลงความเห็นได้ จำนวน 4 คน

อย่างไรก็ตามการใช้เครื่องมือตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังในประเทศไทยยังอยู่ในวงจำกัด เนื่องจากต้องนำเข้าเครื่องมือจากต่างประเทศซึ่งยังคงมีราคาแพงอยู่ รวมทั้งองค์ความรู้ด้านการทำงานของเครื่องตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังยังไม่เป็นที่แพร่หลายนัก ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงเล็งเห็นความสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ขึ้นเพื่อให้เข้าใจการทำงานของเครื่องตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังอย่างแท้จริง โดยการออกแบบและสร้างระบบการตรวจวัดการตอบสนองของปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังขึ้นเองในห้องปฏิบัติการ โดยใช้วัสดุและอุปกรณ์ที่หาได้ง่ายในท้องตลาด ทำให้สามารถลดต้นทุนและลดการนำเข้าชุดอุปกรณ์จากต่างประเทศได้

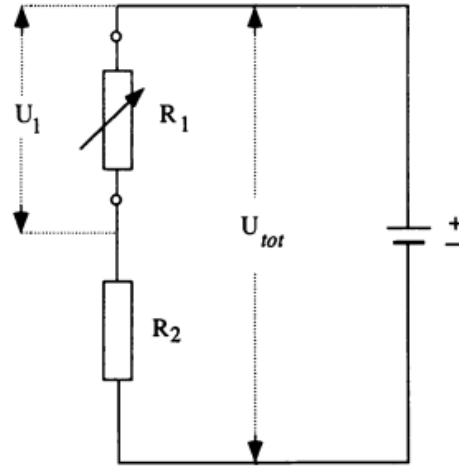
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อให้เข้าใจกระบวนการทำงานของเครื่องตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนัง
2. เพื่อพัฒนาระบบการตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังเพื่อประยุกต์ใช้ในทางนิติวิทยาศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการคำนวณวัดความต้านทานไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนัง (Galvanic Skin Resistance, GSR) R_1 ซึ่งมีหน่วยเป็น Ohm สามารถกระทำได้โดยการวัดความต่างศักย์คร่อม R_1 หรือ R_2 ซึ่งมีหน่วยเป็น Volt ในภาพที่ 1 แล้วคำนวณหาความต้านทานไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนัง R_1 โดยสมการ $U_1/U_{tot}=R_1/(R_1+R_2)$

หลังจากนั้นนำค่าความต้านทานไฟฟ้า R ไปคำนวณเป็นค่าความนำไฟฟ้า C ซึ่งมีหน่วยเป็น Siemen โดย $C=1/R$ (Wolfram, 2012)

ภาพที่ 1 วิธีการวัดความต่างศักย์ U_1 คร่อม R_1 ซึ่งเป็นความต้านทานของผิวหนัง U_1 ที่วัดได้ จะเป็นอัตราส่วนต่อ U_{tot} เท่ากับอัตราส่วนของ R_1 ต่อ R_1 กับ R_2 รวมกัน

ทดสอบความเที่ยงและแม่นยำของเครื่องวัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบ

โดยการใช้ตัวต้านทานจำนวน 2 ชั้นที่ทราบค่าและมีค่าคงที่ซึ่งมีค่าความต้านทานอ่านได้จากแถบสีที่ปรากฏด้านข้างของตัวต้านทานอ่านได้ค่า 100,000 ohms และ 1,000,000 ohms โดยทั้ง 2 ชั้นมีความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 มาวัดความต้านทานด้วยมัลติมิเตอร์ที่อุณหภูมิห้อง 28 องศาเซลเซียสตามลำดับ และนำมาวัดความต้านทานด้วยเครื่องวัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบที่อุณหภูมิห้อง 28 องศาเซลเซียสเช่นกัน

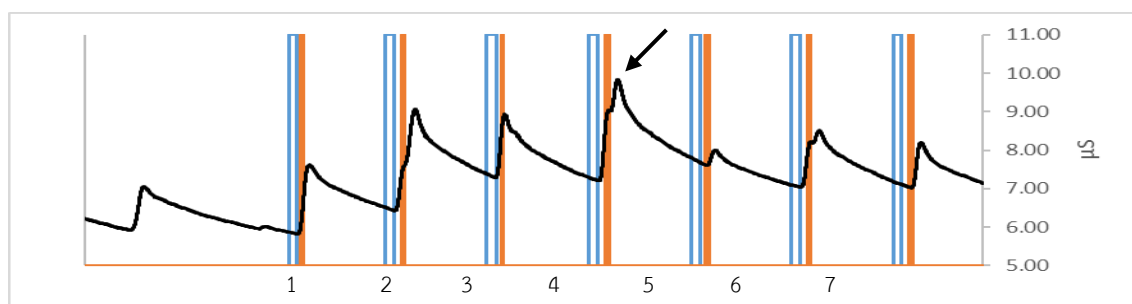
หลังจากนั้นเปลี่ยนอุณหภูมิห้องไปที่ 18 องศาเซลเซียสแล้วทำการวัดค่าความต้านทานของตัวต้านทานทั้ง 2 ชั้นด้วยมัลติมิเตอร์และเครื่องวัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบอีกครั้งหนึ่งเพื่อทดสอบว่าเครื่องการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบมีความแม่นยำเมื่ออุณหภูมิมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ จากนั้นจึงให้นำค่าความต้านทานที่ได้จากเครื่องการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบเทียบกับค่าความต้านทานที่มัลติมิเตอร์วัดได้ และเริ่มทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรจากที่กำหนดไว้ในขอบเขตประชากรด้วยการทดสอบ Known Number Test (การทดสอบด้วยตัวเลขทราบเปิดเผย) ที่บริเวณนิ้วมือ ภายใต้การควบคุมอุณหภูมิของห้องที่ประมาณ 25 องศาเซลเซียส

รับสมัครอาสาสมัครเพื่อเข้าทดสอบเครื่องมือการจับเท้าจากกลุ่มผู้เข้ารับการทดสอบโดยนัดหมายล่วงหน้า เมื่ออาสาสมัครมาถึงถามชื่อและเหตุผลในการมายังห้องปฏิบัติการ หลังจากดูแล้วว่า

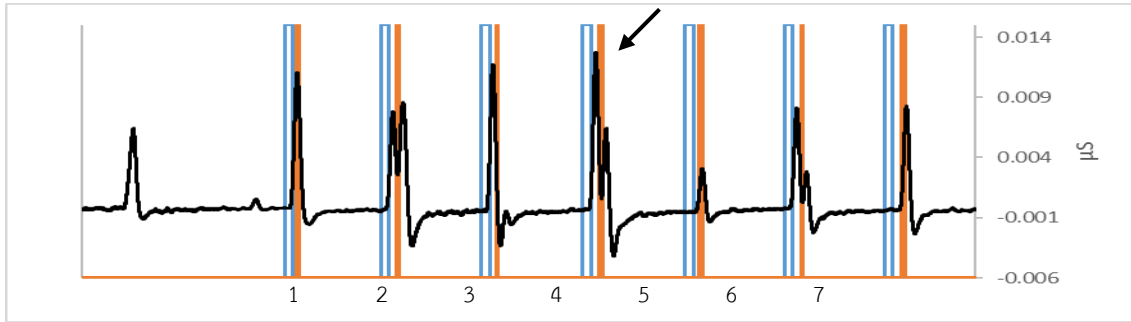
อาสาสมัครมีความพร้อมในการเข้ารับการทดสอบเช่น ไม่มีอาการเหนื่อยจากการรับมายังห้องปฏิบัติการ ไม่มีอาการตื่นเต้นจนเกินไปที่ได้เข้าห้องปฏิบัติการ เพิ่งรับประทานอาหารมา เป็นต้น จึงให้เข้าห้องปฏิบัติการ เมื่อมาถึงจึงให้นั่งบนเก้าอี้และให้อ่านเอกสารให้ความยินยอมเข้ารับการทดสอบและทำความเข้าใจ แล้วกรอกข้อความลงในเอกสารให้ความยินยอมและลงลายมือชื่อไว้

หลังจากนั้น ผู้เข้ารับการทดสอบเลือกตัวเลขหนึ่งตัวเลขจากเลข 1 ถึงเลข 9 มาหนึ่งเลข โดยให้เขียนไว้บนกระดาษเพื่อใช้ตัวเลขนั้นในการทดสอบแบบทราบตัวเลขเปิดเผย (Known Number Test) แล้วผู้เข้ารับการทดสอบจะได้ฟังคำแนะนำเกี่ยวกับเครื่องจับเท็จและวิธีการทำงานของเครื่องจับเท็จซึ่งในระหว่างนั้นก็จะทำการติดตั้งสายวัดเข้ากับร่างกายของผู้รับการทดสอบ หลังจากนั้นจึงเริ่มการทดสอบโดยใช้การทดสอบแบบทราบตัวเลขเปิดเผยจำนวน 7 คำถามโดยไม่เรียงลำดับตัวเลขในการถาม ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่ผู้เข้ารับการทดสอบเลือกเลข 5 จะถามโดยสุ่มตัวเลขไม่เรียงลำดับดังนี้ 4 9 8 5 6 9 1 หรือ 2 9 8 5 7 3 5 เป็นต้น หลังจากสิ้นสุดการทดสอบแล้วทำการถอดสายวัดต่างๆ ออก

หลังจากทำการทดสอบแล้วเสร็จจึงนำกราฟของวัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบ โดยจะพิจารณาการเพิ่มขึ้นของปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังหลังจากผู้เข้ารับการทดสอบได้รับฟังคำถามแล้วที่คำถามใดมีค่าอัตราความเปลี่ยนแปลงของสัญญาณไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังเพิ่มขึ้นสูงสุด (ที่ครีชีในภาพที่ 1 และ ภาพที่ 2) ซึ่งตามทฤษฎีแล้วคือจุดที่ผู้เข้ารับการทดสอบกล่าวเท็จ โดยในการวิเคราะห์นั้นจะไม่พิจารณาคำถามแรกและคำถามสุดท้ายเนื่องจากคำถามแรกผู้ทำการทดสอบมักตื่นเต้นซึ่งทำให้มีปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังมากกว่าคำถามข้ออื่น ส่วนในคำถามสุดท้ายนั้นผู้เข้ารับการทดสอบมักจะไม่นสนใจในการทดสอบแล้วเนื่องจากได้ผ่านคำถามที่กระตุ้นอารมณ์ของผู้เข้ารับการทดสอบไปเป็นเวลาพอสมควรแล้ว

ภาพที่ 1 ตัวอย่างกราฟแสดงความเปลี่ยนแปลงของสัญญาณไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังจากเครื่องการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบ

ภาพที่ 2 กราฟแสดงอัตราการเปลี่ยนแปลงของสัญญาณไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังกับเวลา จากกราฟในภาพที่ 1

ในภาพที่ 1 นี้แกนนอนแสดงระยะเวลาในการทดลองโดยเวลาที่เริ่มการทดลองอยู่ด้านซ้ายและเวลาที่สิ้นสุดการทดลองอยู่ด้านขวา แกนตั้งแสดงถึงค่าตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่เครื่องวัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ออกแบบวัดได้ ซึ่งถ้าระดับกราฟมีค่าสูงขึ้นแสดงถึงมือผู้เข้ารับการทดสอบมีตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังมากขึ้น แห่งสีน้ำเงิน แสดงเวลาที่ผู้ทำการทดสอบถามคำถาม แห่งสีแดงแสดงเวลาที่ผู้รับการทดสอบตอบคำถาม ส่วนในภาพที่ 2 แสดงอัตราการเปลี่ยนแปลงของสัญญาณไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังกับเวลา จากกราฟในภาพที่ 1

ผลการวิจัย

การทดสอบค่ามาตรฐาน (Calibration) ความเที่ยงตรงและแม่นยำของเครื่องวัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบ

ทำการทดสอบวัดค่าความต้านทานของตัวต้านทาน ซึ่งมีขนาด 100,000 ohms และ 1,000,000 ohms ตามแถบสีที่อ่านค่าได้ ณ อุณหภูมิห้อง 18 องศาเซลเซียส และ 28 องศาเซลเซียส ด้วยเครื่องมือมิเตอร์ และ เครื่องการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบ ได้ผลดังแสดงในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 1 แสดงค่าความต้านทานที่อ่านค่าได้จากแถบสีจากตัวต้านทาน เครื่องมัลติมิเตอร์ เครื่องการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบ และค่าความคลาดเคลื่อนของค่าความต้านทานที่เครื่องการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบอ่านค่าได้เทียบกับค่าความต้านทานที่เครื่องมัลติมิเตอร์อ่านค่าได้ ณ อุณหภูมิห้อง 18 องศาเซลเซียส และ 28 องศาเซลเซียส

	ค่าความต้านทานที่อ่านค่าได้ (Ohm)			
	อุณหภูมิห้อง 18 องศาเซลเซียส		อุณหภูมิห้อง 28 องศาเซลเซียส	
แถบสีที่อ่านค่าได้	100,000	1,000,000	100,000	1,000,000
เครื่องมัลติมิเตอร์	99,000	989,000	98,000	991,000

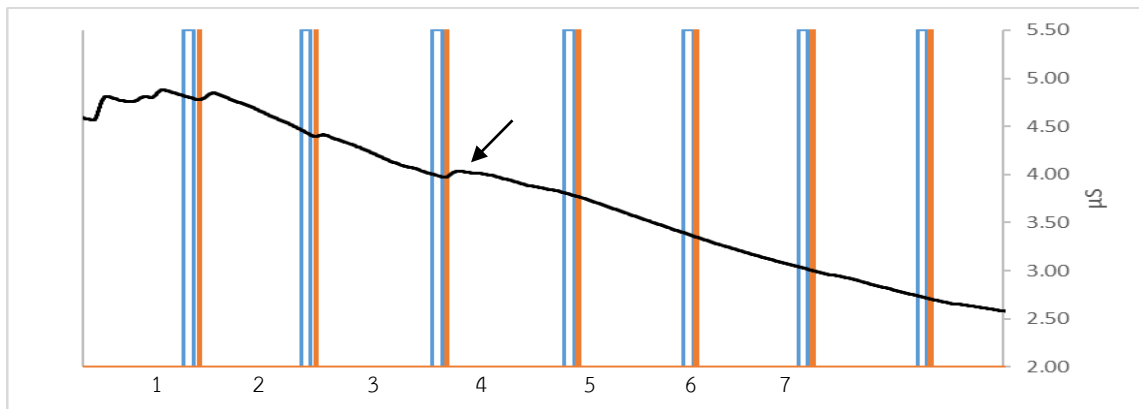

เครื่องการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้า ที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบ	99,469	99,692	99,154	1,016,163
ค่าความคลาดเคลื่อน (ร้อยละ)	0.53	0.31	0.85	1.61

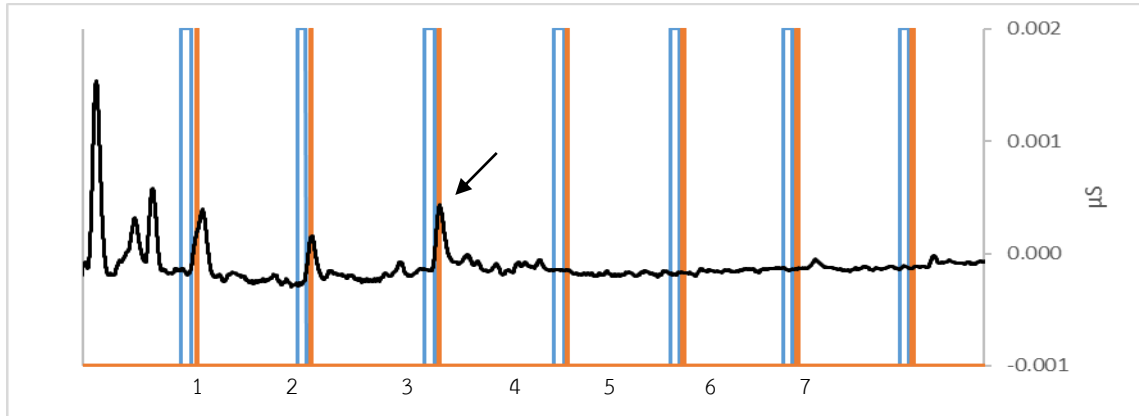
การเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรจากที่กำหนดไว้ในขอบเขตประชากรด้วยการทดสอบด้วย ตัวเลขทราบเปิดเผย ที่บริเวณนิ้วมือ

เมื่อทำการจับเท้าผู้เข้ารับการทดสอบแล้วสร้างกราฟค่าปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังของผู้เข้ารับการทดสอบของผู้เข้ารับการทดสอบและกราฟอัตราการเปลี่ยนแปลงค่าปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังของผู้เข้ารับการทดสอบเพื่อหาข้อคำถามที่เกิดการเปลี่ยนแปลงค่าปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังของผู้เข้ารับการทดสอบแล้วได้ผลดังตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 วัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังด้วยเครื่องวัดที่ได้ออกแบบและนำมาสร้างเป็นกราฟซึ่งแสดงในภาพที่ 3 พบว่าค่าปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังของผู้เข้ารับการทดสอบลดลงอย่างต่อเนื่องตลอดการทดลองซึ่งในคำถามข้อที่ 3 (ที่ศรชี้ ในภาพที่ 3) พบว่าค่าปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังแต่ค่าดังกล่าวไม่ได้มีค่าสูงที่สุดแต่มีการเปลี่ยนแปลง แต่เมื่อสร้างกราฟแสดงอัตราความเปลี่ยนแปลงของสัญญาณไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังกับเวลาพบว่าเมื่ออัตราการเปลี่ยนแปลงอัตราความเปลี่ยนแปลงของสัญญาณไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่คำถามข้อที่ 3 มีค่ามากกว่าข้ออื่น (ที่ศรชี้ ในภาพที่ 4) จึงสรุปได้ว่าการทดสอบนี้ผู้เข้ารับการทดสอบกล่าวเท็จในคำถามข้อ 3

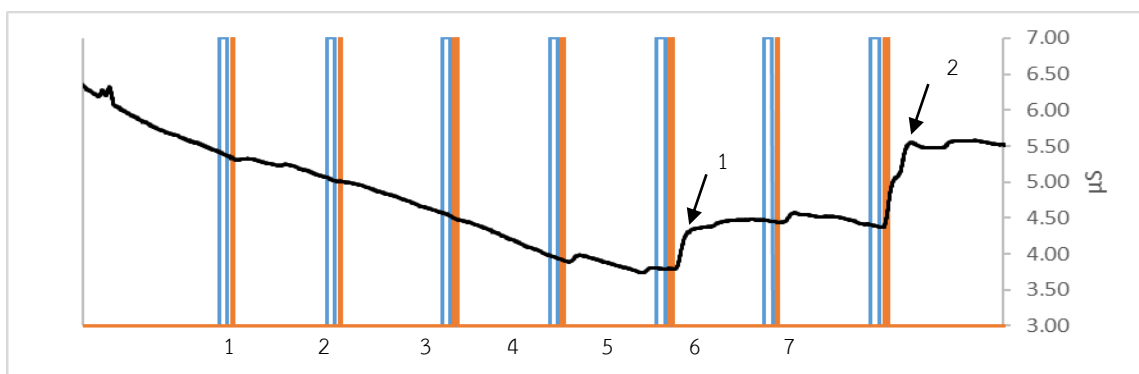

ภาพที่3 กราฟแสดงการเปลี่ยนแปลงของสัญญาณไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังกับเวลา (ตัวอย่างที่ 1)

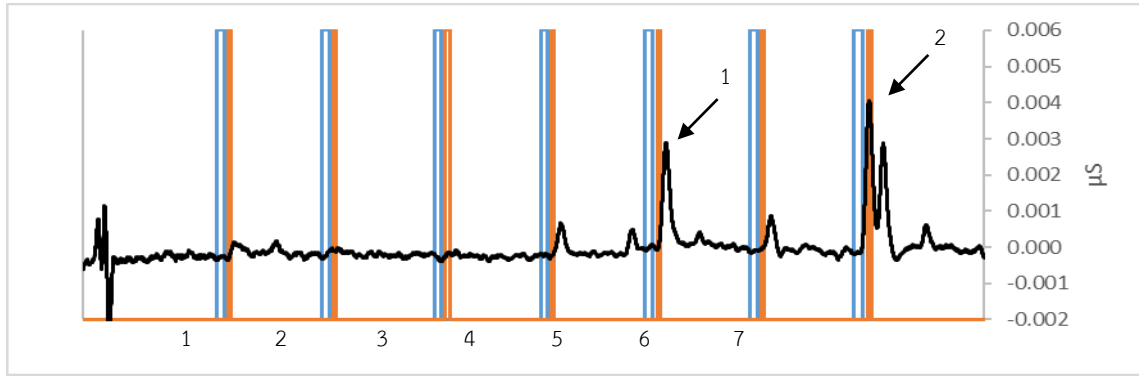

ภาพที่ 4 กราฟแสดงอัตราความเปลี่ยนแปลงของสัญญาณไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังกับเวลา (ตัวอย่างที่ 2)

ตัวอย่างที่ 2 วัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังด้วยเครื่องวัดที่ได้ออกแบบและนำมาสร้างเป็นกราฟซึ่งแสดงในภาพที่ 3 พบว่าค่าปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังของผู้เข้ารับการทดสอบลดลงอย่างต่อเนื่องจนถึงคำถามในข้อที่ 5 (ที่ศรชี้ 1 ในภาพที่ 5) ซึ่งมีการเพิ่มขึ้นของค่าปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังของผู้เข้ารับการทดสอบและมีการเพิ่มขึ้นอีกครั้งในข้อที่ 7 (ที่ศรชี้ 2 ในภาพที่ 5) เมื่อสร้างกราฟแสดงอัตราความเปลี่ยนแปลงของสัญญาณไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังกับเวลาพบว่าอัตราความเปลี่ยนแปลงของสัญญาณไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังในข้อที่ 7 (ศรชี้ 2 ในภาพที่ 6) มีอัตราความเปลี่ยนแปลงมากกว่าในข้อที่ 5 (ศรชี้ 1 ในภาพที่ 6) แต่เราจะไม่พิจารณาคำถามสุดท้ายเนื่องจากผู้เข้ารับการทดสอบมักจะไม่มีสนใจในการทดสอบแล้วเนื่องจากได้ผ่านคำถามที่กระตุ้นอารมณ์ของผู้เข้ารับการทดสอบไปเป็นเวลาพอสมควรแล้วจึงสรุปได้ว่าการทดสอบนี้ผู้เข้ารับการทดสอบกล่าวเท็จในคำถามข้อ 5

ภาพที่ 5 กราฟแสดงการเปลี่ยนแปลงของสัญญาณไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังกับเวลา (ตัวอย่างที่ 2)

ภาพที่ 6 กราฟแสดงการเปลี่ยนแปลงของสัญญาณไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังกับเวลา (ตัวอย่างที่ 2)

จากการทดสอบกับผู้เข้าทำการทดสอบจำนวน 35 คน (เพศชาย 17 คน เพศหญิง 18) พบว่า เครื่องวัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบจับเท็จได้ จำนวน 18 คน (เพศชาย 10 คน เพศหญิง 8 คน) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการจับเท็จโดยเครื่องการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบ

เครื่องการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบ					
คน	เลขที่	ตำแหน่งที่เลขที่เลือกอยู่	มี peak	ตำแหน่ง peak	ตรงกับคำถามที่เลือก
1	7	4	1	4	1
2	8	5	1	2	0
3	1	4	1	4	1
4	8	5	1	5	1
5	4	3	1	3	1
6	6	3	1	3	1
7	3	3	1	6	0
8	4	4	1	4	1
9	4	4	1	5	0
10	8	3	1	3	1
11	6	4	0	0	0
12	9	3	1	3	1
13	4	4	0	0	0
14	6	5	1	2	0
15	2	3	0	0	0
16	8	4	1	4	1
17	8	4	1	4	1
18	6	4	1	4	1
19	5	4	1	2	0
20	7	4	1	4	1
21	8	4	1	6	0
22	4	3	1	2	0
23	5	4	1	4	1
24	8	4	1	3	0
25	6	4	1	6	0
26	7	4	1	4	1

ตารางที่ 1 ผลการจับเท็จโดยเครื่องการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบ

เครื่องการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบ					
คน	เลขที่	ตำแหน่งที่เลขที่เลือกอยู่	มี peak	ตำแหน่ง peak	ตรงกับคำถามที่เลือก
27	9	4	1	4	1
28	3	4	1	2	0
29	4	4	1	3	0
30	2	4	1	2	0
31	5	4	1	2	0
32	9	4	1	4	1
33	6	4	1	4	1
34	3	4	1	4	1
35	9	4	0	0	0
รวม					18

โดยคนที่ หมายถึง ลำดับของผู้เข้ารับการทดสอบ เลขที่เลือก หมายถึง หมายเลขที่ผู้เข้ารับการทดสอบเลือก ตำแหน่งที่เลขที่เลือกอยู่ หมายถึง ตำแหน่งคำถามที่จัดวางหมายเลขที่ผู้เข้ารับการทดสอบเลือกไว้ มี peak หมายถึง ผลการทดสอบของผู้เข้ารับการทดสอบมีการเปลี่ยนแปลง โดยหมายเลข 1 คือ มี peak หมายเลข 0 คือไม่มี peak ตำแหน่ง peak หมายถึง ตำแหน่งคำถามที่ผลการทดสอบของผู้เข้ารับการทดสอบมีการเปลี่ยนแปลงสูงสุด ตรงกับคำถามที่เลือก หมายถึง ตำแหน่งคำถามที่ผลการทดสอบของผู้เข้ารับการทดสอบมีการเปลี่ยนแปลงสูงสุดเป็นตำแหน่งที่หมายเลขซึ่งผู้เข้ารับการทดสอบได้เลือกไว้

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการทดลองสามารถสรุปได้ว่าเครื่องวัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบเมื่อประยุกต์ใช้ร่วมกับรูปแบบคำถามแบบตัวเลขทราบเปิดเผยสามารถจับเท็จได้ร้อยละ 51.4 เราจึงสามารถใช้เครื่องวัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบนี้ในการจับเท็จในเบื้องต้นเพื่อคัดกรองผู้กระทำความผิดในคดีต่าง ๆ ในงานด้านพิสูจน์หลักฐานในแต่ละท้องที่ก่อนทำการทดสอบจริง โดยพัฒนาออกแบบระบบให้อยู่ในรูปแบบที่กะทัดรัด ราคาไม่สูงมากนัก และเคลื่อนย้ายได้ง่าย ทำให้การจัดซื้ออุปกรณ์วัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังนี้สามารถทำได้อย่างทั่วถึงสำหรับงานด้านพิสูจน์หลักฐานในแต่ละท้องที่

ข้อเสนอแนะ

- 1) อุปกรณ์สามารถพัฒนาทางด้าน Software เพื่อให้สามารถใช้งานได้ง่ายขึ้น
- 2) ชุดอุปกรณ์อาศัยการจ่ายไฟฟ้าจากคอมพิวเตอร์ทำให้เกิดการรบกวนสัญญาณได้หากมีการกระเพื่อมของสัญญาณไฟฟ้าจากแหล่งจ่าย ดังนั้นการปรับปรุงระบบการจ่ายไฟฟ้าโดยอาศัยแหล่งจ่ายไฟฟ้าจากภายนอกจะทำให้สามารถควบคุมสัญญาณการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังไม่ให้เกิดการรบกวนจากสัญญาณภายนอกได้ดียิ่งขึ้น

3) เพิ่มจำนวนหัววัดปฏิกิริยาอื่นจากร่างกาย เช่น หัววัดความดันโลหิตและชีพจร หัววัดปริมาณความเข้มข้นของโลหิตที่ปลายนิ้ว หัววัดการหายใจบริเวณหน้าท้อง เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้สามารถตรวจการจับเท็จได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ไทพิศรีนิวัติ ภัคดีกุล อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้ซึ่งสละเวลาให้ความรู้ คำแนะนำ ด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับงานพิสูจน์หลักฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติงานด้านการจับเท็จ ตลอดจนเอื้อเฟื้อด้านอุปกรณ์การจับเท็จและช่วยให้คำแนะนำตลอดการทดลอง

เอกสารอ้างอิง

- นลินรัตน์ สวรรสิงห์ พันตำรวจโทหญิง. (2010). Blood Pressure Response from the Color Test in Polygraph Technique. เชียงใหม่: สหสาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พิกุล นิลพงษ์ พันตำรวจโทหญิง. (2010) Respiration Response from the Color Test in Polygraph Technique. เชียงใหม่: สหสาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อภิชาติ ธนรุจีวงศ์. (2010). Study on Galvanic Skin Reflex using Color-Test-Question in Polygraph Techniques. เชียงใหม่: สหสาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Drachen, A., Nacke, L.E., Yannakakis, G., & Lee, P.A. (2010). Correlation between Heart rate, Electrodermal Activity and Player Experience in First-Person Shooter Games. *Proceedings of the 5th ACM SIGGRAPH Symposium on Video Games*. Los Angeles.
- Reid, J.E., & Inbau, F.E. (1966). *Truth and Deception: The Polygraph* อังโน ไทพิศรีนิวัติ ภัคดีกุล (2004). *ความจริงและการหลอกลวง เทคนิคโพลีกราฟ*. เชียงใหม่: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Norris, C.J., Larsen, J.T. & Cacioppo, J.T. (2007). Neuroticism is Associated with Larger and more Prolonged Electrodermal Responses to Emotionally. *Psychophysiology*. Vol 44. 2007. 823–826.
- Setz, C., Arnrich, B., Schumm, J., La Marca, R., Tröster, G., & Ehlert, U. (2010). Discriminating Stress from Cognitive Load using a Wearable EDA Device. *The IEEE Transactions on Information Technology in Biomedicine*. 410-7.

- Tuvia, S. (2010). The Integrated Zone Comparison Technique and ASIT PolySuite Algorithm A Field Validity Study. *European Polygraph*. Vol. 4 Number 2(12).
- Wolfram, B. (2012). *Electrodermal Activity*. 2 editions. Springer New York Dordrecht Heidelberg London.

การตรวจจับการหลอกลวงด้วยเทคนิคการทดสอบจุดสุดยอดของความตึงเครียด Detection of Deception by using Peak of Tension (POT) technique

อติชาต ปฐมพรชัยศิริ (Atichat Pathomponnchaisiri)¹

วัชรารภรณ์ วณสันต์วังกต (Wutcharaporn Wanasunwongkot)²

คมสันติ โชคถวาย (Komsanti Chokethawai)^{3*}

^{1,2} สหสาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

³ สังกัด ภาควิชาฟิสิกส์และวัสดุศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

* Corresponding author. E-mail: komsanti.chokethawai@cmu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำการตรวจจับการหลอกลวงโดยใช้เครื่องโพลีกราฟแบบ Computer Polygraph System 2 (CPS 2) ในการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการตอบสนองปฏิกริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังของผู้เข้ารับการทดสอบทั้งหมด 34 ราย อายุระหว่าง 21 - 27 ปี โดยใช้วิธีการทดสอบจุดสุดยอดของความตึงเครียด (POT : Peak of Tension Test) ด้วยชุดคำถามแบบตัวเลขเปิดเผย (Known Number Test) ในการตรวจจับการเปลี่ยนแปลงของสัญญาณระหว่างการหลอกลวง จากผลการศึกษาสามารถบ่งชี้ได้ว่า การตรวจจับการหลอกลวงด้วยแถบวัดการตอบสนองปฏิกริยาไฟฟ้าที่ผิวหนัง ของเครื่อง Computerized Polygraph System 2 (CPS 2) โดยอาศัยวิธีการทดสอบจุดสุดยอดของความตึงเครียด (POT: Peak of Tension Test) ด้วยชุดคำถามแบบตัวเลขเปิดเผย (Known Number Test) สามารถตรวจจับการหลอกลวงของผู้เข้าร่วมการทดสอบได้ 20 ราย จากทั้งหมด 34 ราย คิดเป็นร้อยละ 58.82 พบว่าเมื่อขณะที่ผู้เข้าร่วมการทดสอบทำการกล่าวหลอกลวง สัญญาณปฏิกริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังที่ตรวจวัดได้ซึ่งจะแสดงผลออกมาเป็นเส้นกราฟ จะแสดงตำแหน่งจุดสูงสุดตรงกับช่วงเวลาของผู้เข้าร่วมการทดสอบทำการกล่าวหลอกลวงพอดี จึงสรุปได้ว่า การตรวจจับการหลอกลวงด้วยแถบวัดการตอบสนองปฏิกริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังของเครื่อง Computerized Polygraph System 2 (CPS 2) ร่วมด้วยวิธีการทดสอบจุดสุดยอดของความตึงเครียด (POT: Peak of Tension Test) ด้วยชุดคำถามแบบตัวเลขเปิดเผย (Known Number Test) สามารถตรวจจับการหลอกลวงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: โพลีกราฟ ปฏิกริยาไฟฟ้าที่ผิวหนัง การทดสอบจุดสุดยอดของความตึงเครียด การหลอกลวง นิติวิทยาศาสตร์

Abstract

The aim of this study is to detect the deception by using computer polygraph system 2 (CPS 2). In this study, the electrodermal response channel was used to measure electrodermal activity of 34 participants between the ages of 21-27 years old by applying known number test which is the one of peak of tension test (POT) to detect a change during deception. The results indicate that the use of Known Number Test with the electrodermal response channel of computer polygraph system 2 (CPS 2) was able to detect 20 of 34 participants (58.82%). The signal of electrodermal response that can be detected will be shown as the peak of a line graph by the time the participants were telling a lie. It can be concluded that the use of peak of tension (POT) technique together with the electrodermal response can effectively be used to detect deception.

Keywords: Polygraph, Electrodermal Response, Peak of Tension, Deception, Forensic Science

บทนำ

นับแต่อดีตกาล มนุษย์ได้มีความพยายามในการคิดค้นและพัฒนาวิธีการจับโกหกมาเป็นเวลานานหลายศตวรรษ ไม่ว่าจะเป็นการสาบาน การทรมาน ตลอดจนการสังเกตถึงการเปลี่ยนแปลงของปฏิกิริยาต่างๆ ทางร่างกาย เช่น การแห้งเหือดของน้ำลายขณะโกหก อาการตัวเย็น เหงื่อออก พุดเร็วขึ้นหรือช้าลง (Szentkuti , Kavanagh & Grazio, 2011) แม้ปาก หลบตา เป็นต้น จนกระทั่ง ในปี ค.ศ. 1895 ศัลยแพทย์ชาวอิตาลี นามว่า เซซาเร ลอมโบโรโซ (Cesare Lombroso) เป็นบุคคลแรกที่ได้ประยุกต์ใช้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์เพื่อตรวจจับการหลอกลวงที่เรียกว่า “เครื่องจับเท็จ” ซึ่งแปลจากคำภาษาอังกฤษที่ว่า “Lie Detector” แต่โดยทั่วไปแล้ว ตัวเครื่องที่ใช้เป็นอุปกรณ์นั้นนิยมใช้คำว่า “โพลีกราฟ” (Polygraph) เครื่องโพลีกราฟเป็นเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์อย่างหนึ่งที่ใช้ในการตรวจจับความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของผู้ถูกทดสอบ อันเป็นผลมาจากความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ แล้วแสดงผลออกมาเป็นเส้นภาพผ่านตัวเครื่อง โดยอาศัยหลักการที่ว่า “สภาพจิตของบุคคลมีอิทธิพลต่อการทำงานของร่างกาย” เนื่องจากสมองจะมีปฏิกิริยาต่อสภาพอารมณ์ต่างๆ โดยส่งผลกระทบไปยังระบบประสาทที่ควบคุมการทำงานของร่างกายซึ่งยากที่บุคคลจะควบคุมตัวเองได้ (ไทพีศรีนิวัตติ, มปป.) เพื่อตรวจจับความดันโลหิต-ชีพจร (Blood pressure-pulse) การตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนัง (Electrodermal Response) ความเข้มข้นของโลหิตที่ปลายนิ้ว (Plethysmograph) และอัตราการหายใจ (Respiratory rate) เรียงตามลำดับ (Sumriddetchkajorn & Somboonkaew)

ในปัจจุบัน “เครื่องโพลีกราฟ” หรือที่รู้จักกันในนาม “เครื่องจับเท็จ” ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการสืบสวนสอบสวนในกระบวนการยุติธรรมกันอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการหาข้อมูลเพื่อ

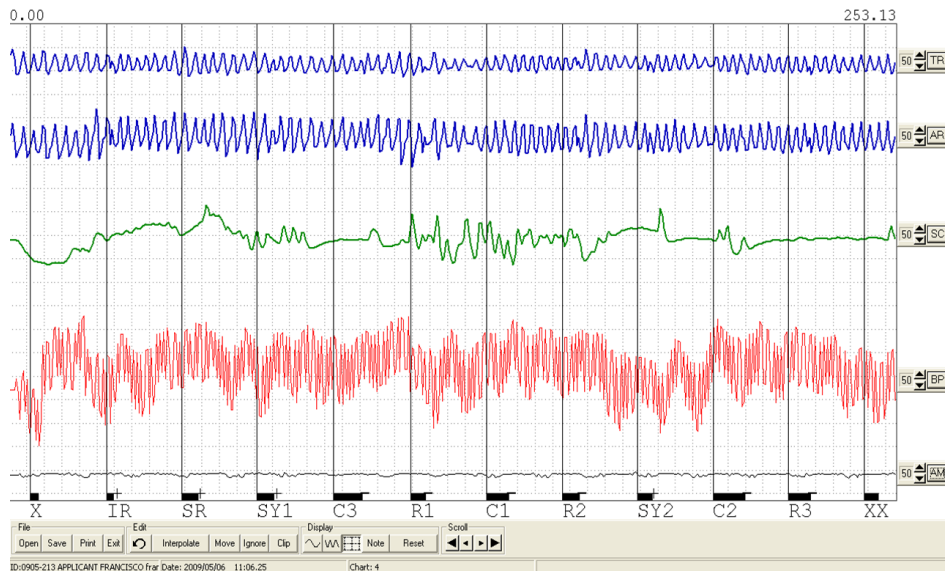
เป็นแนวทางการสืบสวน สอบสวน และการหาวัตถุพยาน ซึ่งถ้าหากทราบข้อมูล เช่น ปริมาณของทรัพย์สินที่หายไป จำนวนคนร้าย ลักษณะหรือสีของวัตถุที่ต้องการทราบ บริเวณที่คนร้ายซ่อนเงื่อนงำสำคัญไว้ เป็นต้น จะทำให้การสืบสวน สอบสวน มีความคืบหน้าไปอย่างรวดเร็ว ยกตัวอย่าง เช่น ในคดีครุฑอมทรัพย์ กระทรวงยุติธรรมได้มีการนำนายสืบ วาปี ซึ่งให้การว่าตนเป็นผู้ขับรถชนคนตายมิใช่นางจอมทรัพย์ แสนเมืองโคตร และนายสุริยา นวลเจริญ ซึ่งให้การว่าไม่ได้จ้างนายสืบ วาปี ให้รับผิดแทนนางจอมทรัพย์ แสนเมืองโคตร ในคดีชนแล้วหนี ผลทดสอบโดยเครื่องจับเท็จปรากฏว่า นายสืบ วาปี และนายสุริยา นวลเจริญ พุดโกหก (News18 , 2017) และในคดีค้ำมนุษย์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตำรวจนำพยานซึ่งให้การว่าข้าราชการในจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้ทำความผิด ตาม พ.ร.บ.ป้องกันการค้าประเวณี จำนวน ๒ รายเข้าเครื่องจับเท็จ ผลปรากฏว่าทั้ง 2 รายนั้นพุดจริงตามคำที่ให้การไว้ (สำนักข่าวเนชั่น , 2017) เป็นต้น อย่างไรก็ตามจะเห็นว่าในแต่ละคดีดังกล่าวที่ว่าเรื่องทางคดีก็จะมาถึงกระทรวงยุติธรรม เหตุการณ์นั้น ๆ ได้เกิดขึ้นมานานแล้ว จึงต้องมีเครื่องช่วยยืนยันเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับเจ้าหน้าที่ว่าผู้ร้องไม่ได้โกหก

หลักของตรรกในจิตวิทยา

การแสดงออกถึงพฤติกรรมและการสนองตอบที่เกี่ยวข้องกับการกล่าวหลอกลวงย่อมแตกต่างกันไปตามพัฒนาการของแต่ละวัย ไม่ว่าจะเป็นพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสติปัญญา ล้วนส่งผลต่อพฤติกรรมและการแสดงออกทั้งสิ้น ตัวอย่างเช่น วัยรุ่นตอนปลาย (Late adolescence) ช่วงอายุระหว่าง 18-21 ปี ถือได้ว่าเป็นวัยที่มีการเจริญเติบโตทางสมองอย่างเต็มที่ มีพัฒนาการทางด้านความคิด และสติปัญญา สามารถคิดอย่างมีเหตุมีผล มีการคิดแบบใช้ตรรกจากเงื่อนไขที่กำหนด สามารถเข้าใจเรื่องที่เป็นนามธรรมได้ ในขณะที่วัยผู้ใหญ่ (Adulthood) ช่วงอายุระหว่าง 21 - 60 ปี ถือได้ว่าเป็นวัยที่มีความสามารถทางด้านสติปัญญาสมบูรณ์ที่สุด มีความคิดอย่างเป็นระบบ ควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น มีการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมา สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ฉะนั้นจะเห็นได้ว่า ช่วงวัยรุ่นตอนปลายและวัยผู้ใหญ่ ถือได้ว่าเป็นวัยมีวุฒิภาวะทั้งทางด้านร่างกาย สังคม และอารมณ์ใกล้เคียงกัน (ไทพีศรีนิวัติ , มปป.ว ซิลเวอร์แมน , 2547)

ในกระบวนการจับเท็จ ผู้ตรวจสอบไม่ได้มุ่งวัดถึงตัวค่ากล่าวเท็จ แต่มุ่งวัดถึงปฏิบัติการเปลี่ยนแปลงในร่างกายของบุคคลซึ่งมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันระหว่างพฤติกรรมทางจิต ความเครียด และการกล่าวหลอกลวง เมื่อใดก็ตามที่บุคคลรับรู้ได้ว่าสิ่งที่ตนพูดนั้นไม่เป็นความจริงกับสิ่งที่ตนรู้อยู่ในใจ ย่อมก่อให้เกิดความขัดแย้งสับสนภายในสมอง ความขัดแย้งสับสนนี้เป็นตัวก่อให้เกิดความเครียดหรือความวิตกกังวล ซึ่งจะไปกระตุ้นกลไกการทำงานของร่างกาย โดยความขัดแย้งสับสนนี้ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ดีกับการจับเท็จ กล่าวคือ ยิ่งมีความขัดแย้งสับสนมากเท่าใด ก็ยิ่งมีความตึงเครียดมากตามไปเท่านั้น ผลของความเครียดดังกล่าวจะปรากฏออกมาเป็นปฏิกิริยาทางร่างกายที่แสดงออกมาจากปฏิกิริยาทางจิตซึ่งเกิดขึ้นภายในใจของบุคคลนั่นเอง

ความเครียดที่เกิดขึ้นจากความกลัวว่าจะถูกจับได้ จะไปกระตุ้นระบบประสาทก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสรีระต่างๆ มากมาย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เหล่านี้ สามารถตรวจวัดและบันทึกไว้ได้ในรูปแบบของการแกะรอยลายเส้นภาพ (Graph) หลายๆ เส้น (Poly) ที่เคลื่อนไหวอยู่บนเครื่องโพลีกราฟ (Polygraph) (ไทพีศรีนิวัต, มปป.)

ภาพที่ 1 ตัวอย่างรูปแบบรอยลายเส้นภาพ (Graph) หลายๆ เส้น (Poly) ที่เคลื่อนไหวอยู่บนเครื่องโพลีกราฟ (Polygraph) Source: Balmer A. Tough on Crime? Lie detector programme for sex offenders doesn't hold all the answers. Reasonable Excuse. 2014. (Online). Available at : <https://andybalmer.files.wordpress.com/2014/01/polygraph-chart1.png>. (Accessed November 2015 , 13).

หลักของตรรกในทางสรีรวิทยา

ปัจจัยต่าง ๆ ทางจิตวิทยาไม่ว่าจะเป็นความหวาดกลัว ความวิตกกังวล หรือความขัดแย้งสับสนต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลต่อการทดสอบทั้งสิ้น นั่นหมายความว่า หลักความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิทยาและการทำงานทางสรีรวิทยาถือเป็นหัวใจหลักของกระบวนการจับเท็จเลยก็ว่าได้

ระบบประสาท ประกอบด้วย 2 สาขาใหญ่ ได้แก่ ระบบประสาทส่วนกลาง (CNS: Central Nervous System) ซึ่งประกอบไปด้วยสมองและแกนเส้นประสาทไขสันหลัง และระบบประสาทนอก (Peripheral Nervous System) ซึ่งประกอบด้วยส่วนประสาทรับส่งสัมผัส (Afferent neurons) ทำหน้าที่นำส่งแรงกระตุ้นต่างๆ จากตัวรับสัมผัส (Receptors) ไปยังระบบประสาทกลาง แล้วส่วนประสาทที่นำออก (Efferent neurons) จะทำหน้าที่ถ่ายทอดแรงกระตุ้นจากระบบประสาทกลางไปสู่ตัวสนองการกระตุ้น (Effectors) อันเป็นบริเวณกล้ามเนื้อในสมองและรวมไปจนถึงระบบประสาทอิสระ (ANS: Autonomic Nervous System) ซึ่งทำหน้าที่เฉกเช่นเดียวกับกล้ามเนื้อยืดหยุ่นอ่อนๆ ยกตัวอย่างเช่น

ลำไส้ เส้นโลหิต ต่อมต่าง ๆ และหัวใจ เป็นต้น ซึ่งการศึกษาทางด้านการจับเท็จนั้น เราให้ความสนใจเป็นพิเศษโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับระบบประสาทอิสระ

ระบบประสาทอิสระ (ANS) หรือระบบประสาทเฉื่อย (Vegetative Nervous System) ทำหน้าที่เป็นตัวกระตุ้นประสาทหรือกล้ามเนื้อของอวัยวะภายในให้เคลื่อนไหว และทำงานร่วมกับระบบต่อมไร้ท่อ (Endocrine system) เพื่อควบคุมกลไกต่างๆ ภายในร่างกายและคงความสมดุล เช่น การเต้นของหัวใจ การหายใจ อุณหภูมิของร่างกาย เป็นต้น

ระบบประสาทอิสระจะทำงานด้วยตัวเองไปเรื่อยๆ อย่างเป็นอิสระ โดยกลไกหน้าที่ส่วนใหญ่อยู่นอกเหนือการควบคุมของปัจเจกบุคคล ระบบประสาทอิสระสามารถแยกออกเป็นสองส่วน ได้แก่ ระบบประสาทซิมพาเธติก (SNS : Sympathetic Nervous System) ซึ่งมีเซลล์ประสาทอยู่ในปล้องไขสันหลังระดับอกและเอว และระบบประสาทพาราซิมพาเธติก (PNS: Parasympathetic Nervous System) ซึ่งเส้นใยของประสาทมาจากจุดปลายเส้นประสาทไขสันหลัง ปลายกึ่งก้านสมอง และบริเวณกระดูกกระเบนเหน็บ (Sacral regions) โดยทั้งสองระบบนี้จะทำงานตรงข้ามกัน กล่าวคือ เมื่อตัวหนึ่งเร่งกระตุ้นการทำงาน อีกตัวหนึ่งจะระงับการทำงานลง โดยจะมีบทบาทควบคุมอวัยวะภายในได้แก่ ระบบทางเดินอาหาร ระบบหายใจ ระบบทางเดินปัสสาวะ ผนังหลอดเลือด กล้ามเนื้อเรียบของผิวหนัง (Arrector pilli) กล้ามเนื้อเรียบภายในตา กล้ามเนื้อนอกตา กล้ามเนื้อหัวใจ และต่อมต่างๆ เป็นต้น (Lieberman , 2008)

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักตรรกทางสรีรวิทยาและเครื่องจับเท็จ

การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายเกิดขึ้นจากการทำงานของระบบประสาทส่วนกลางในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระบบประสาทอัตโนมัติ และการทำงานของต่อมไร้ท่อ นักจิตวิทยาพบว่า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ ร่างกายก็จะมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เช่น การหลังเหยื่อที่ผิวหนังเกี่ยวข้องกับการนำไฟฟ้าที่ผิวหนัง ขณะที่บุคคลตื่นเต้น พลังงานไฟฟ้าบนผิวหนังจะเพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงเนื่องจากการไหลของเลือดเกิดจากการที่เส้นเลือดฝอยขยายตัวและเลือดถูกส่งไปหล่อเลี้ยงบริเวณผิวหนังเพิ่มมากขึ้น ทำให้คนโกรธจัดหน้าจึงแดง ส่วนคนที่มีอาการหวาดกลัวหรือตกใจ เส้นเลือดจะหดตัว เลือดจะไปเลี้ยงบริเวณผิวหนังน้อยลง จึงทำให้เห็นว่าหน้าซีด นอกจากนี้ การเต้นของหัวใจที่แรงขึ้นก็เป็นสัญลักษณ์ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ และอัตราการหายใจเข้าและออกที่เปลี่ยนไป ก็เป็นเครื่องบ่งชี้ได้ถึงอารมณ์ที่เกิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งอารมณ์เนื่องจากความขัดแย้งในใจ (Conflicts) ได้แก่ การหายใจไม่สม่ำเสมอ หรือการถอนหายใจ การขยายวงม่านตาเมื่อขณะโกรธ เจ็บปวด หรือตื่นเต้น หรือการหดตัวของม่านตาเมื่อเกิดอารมณ์เศร้า เป็นต้น (ซิลเวอร์แมน , 2547)

หลักการการทำงานของเครื่องโพลีกราฟจำเป็นต้องอาศัยหลักตรรกทางสรีรวิทยาที่ได้กล่าวมาแล้วเบื้องต้นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย กล่าวคือ ในการตรวจสอบด้วยเครื่องจับเท็จนั้นเป็นการตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของร่างกายอันมีผลมาจากความเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ในจิตใจซึ่งสัมพันธ์โดยตรงกับระบบประสาทอิสระ (ANS) ความวิตกกังวลโดยทั่วไปของบุคคลที่ถูกตรวจสอบจะเพิ่มระดับการทำงานของประสาทบังคับ

อาการนอกอำนาจจิตใจ (Sympathetic activity) แต่เมื่อสภาวะทางอารมณ์ถูกปลุกเร้าในห้วงขณะการกล่าวเท็จ จะเกิดปฏิกิริยาตอบสนองทางสรีระขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยปริมาณโลหิตที่แขนอาจเพิ่มขึ้นพร้อมกับแรงการไหลเวียนของโลหิตไปยังกล้ามเนื้อส่วนกะโหลกที่เพิ่มขึ้น ความต้านกระแสไฟฟ้าบริเวณผิวหนังอาจลดลงเนื่องจากบริเวณอุ้งมืออาจมีการหลั่งเหงื่อ อัตราการหายใจและรูปแบบการหายใจอาจผันผวนและชีพจรอาจไม่คงที่ อย่างไรก็ตาม ไม่จำเป็นว่าความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวต้องเกิดขึ้นทุกอย่าง แต่มักพบเสมอถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างน้อยที่สุดถึงสองส่วน เมื่อได้มีการตอบคำถามที่สร้างความตื่นตกใจหรือความวิตกกังวลของบุคคลนั้น

หลายครั้งสถานการณ์อาจเกิดขึ้นตรงข้ามกับกลไกที่ได้กล่าวมาข้างต้น ยกตัวอย่างเช่น เมื่อเกิดความเครียด บางคนอาจเป็นลมเนื่องจากระดับความดันโลหิตที่ต่ำลง บางคนอาจหายใจไม่สะดวกเนื่องจากการบีบรัดตัวของหลอดลม บางคนมีอาการขยายและบีบรัดตัวของกล้ามเนื้อโดยที่ไม่สามารถบังคับได้เมื่อต้องเผชิญกับความหวาดกลัว บางคนเกิดแผลในกระเพาะอาหารเนื่องมาจากการขับกรดไฮโดรคลอริกจากอาการเครียด อาการความเปลี่ยนแปลงทางสรีระเหล่านี้ล้วนเป็นตัวบ่งชี้ว่าขณะนั้นร่างกายอยู่ภายใต้การควบคุมของระบบประสาทพาราซิมพาเธติก (PNS) ซึ่งทำงานตรงข้ามกับตัวปลุกเร้าในระบบประสาทซิมพาเธติก (SNS) อาจคาดได้ว่าน่าจะเกิดภาวะความเครียดขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อระบบประสาทซิมพาเธติก (SNS) ถูกความเครียดกระตุ้นให้ทำงาน ระบบประสาทพาราซิมพาเธติก (PNS) พยายามที่จะเข้าควบคุมระบบเพื่อคงสภาพความสมดุลเอาไว้ ซึ่งอาจก่อให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองเกินความจำเป็นและรวมถึงปฏิกิริยาส่วนเกินของระบบประสาทพาราซิมพาเธติก (PNS) ทางสรีระอีกด้วย (ไทพีศรีนิติ , มมป.)

เครื่องโพลีกราฟ

เครื่องจับเท็จ (Lie Detector) หรือเครื่องโพลีกราฟ (Polygraph) เป็นการประยุกต์ใช้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์เพื่อตรวจจับการหลอกลวงจากการเปลี่ยนแปลงปฏิกิริยาทางร่างกายซึ่งมีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจของคน ในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ห้องปฏิบัติการทางโพลีกราฟ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ใช้หลักในการวัดความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอันมีผลมาจากสภาวะความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ประการ ดังต่อไปนี้ คือ

- 1) การหายใจบริเวณเหนืออก (Thoracic Respiration)
- 2) การหายใจบริเวณหน้าท้อง (Abdominal Respiration)
- 3) ความดันโลหิต-ชีพจร (Blood Pressure-Pulse)
- 4) การตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนัง (Electrodermal Response)
- 5) ความเข้มข้นของโลหิตที่ปลายนิ้ว (Plethysmograph) (ไทพีศรีนิติ , มมป. ; Lieberman , 2008)

เครื่องโพลีกราฟจะทำการตรวจวัด บันทึก แสดงเส้นภาพ แสดงผลตัวเลข แสดงผลการวิเคราะห์ และสำเนาออกมา โดยอาศัยอุปกรณ์ดังต่อไปนี้

1) แแถบ (หรือท่อโลหะทำเป็นเกลียวยึดหดได้โดยมีสายยางอยู่ภายใน) ซึ่งใช้เป็นแถบการวัดการหายใจจะพันอยู่รอบเหนืออกหนึ่งแถบ และหน้าท้องหนึ่งแถบ ซึ่งจะแสดงผลออกมาอย่างเป็นอิสระต่อกันในการบันทึกเส้นภาพแต่ละแถบ

2) เครื่องวัดความดันโลหิต - ซิฟจร เช่นเดียวกับเครื่องมือที่ใช้อยู่ในทางการแพทย์ โดยมีปลายด้านหนึ่งของสายยางที่ใช้ใส่และปล่อยลมออกนั้นจะแยกเชื่อมต่อกับเครื่องมือ อีกส่วนจะเป็นส่วนที่ร่างกายใช้บีบและคลายลมเข้าและออกตามความเหมาะสม ขณะที่กำลังอยู่ในระบบการทำงานของเครื่อง จะมีส่วนที่ปิดกั้นอากาศเก็บไว้ภายในตามระดับความดันโลหิตที่เหมาะสมกับบุคคลนั้น ๆ ซึ่งอุปกรณ์ชิ้นนี้จะพันไว้โดยรอบต้นแขน โดยจะพันอยู่เหนือเส้นโลหิตใหญ่แขนขวา

3) ตัวขั้วกระแสไฟฟ้า (electrode) เป็นการบันทึกปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนัง จะพันอยู่รอบนิ้วชี้และนิ้วนางซ้าย โดยใช้วุ้นเป็นสื่อนำกระแสไฟฟ้า (Alumina gel) หยดทาเอาไว้ก่อนเพื่อเป็นตัวนำกระแสไฟฟ้าถ่ายทอดจากผิวหนังของคนเข้าสู่เครื่อง

4) Plethysmograph ใช้วัดปริมาณความเข้มข้นของโลหิตที่ปลายนิ้ว โดยจะพันไว้รอบนิ้วก้อยซ้าย ให้ส่วนที่เป็นตัวรับสัมผัสอยู่ด้านในที่เป็นอุ้งนูนของนิ้ว (ไทพิศรีนิวัตติ , มปป.)

รูปแบบคำถามในการจับเท็จ

ในการสร้างคำถามเพื่อการทดสอบทางโพลีกราฟนั้นมีความสำคัญ ผู้ตรวจสอบจำเป็นต้องพิจารณาอย่างรอบคอบในการที่จะต้องใช้ประเด็นสำคัญต่างๆ สำหรับการทดสอบ ทั้งนี้เพราะคำถามการทดสอบเปรียบเสมือนเครื่องมือที่จะต้องใช้อย่างเหมาะสมเพื่อให้ได้ประสิทธิภาพผลสูงสุด การใช้เครื่องมือผิดอาจก่อให้เกิดการวิเคราะห์ห้อย่างผิดพลาด ผลสรุปที่ลงความเห็นไม่ได้ หรือได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงจากผู้ที่อยู่ในสาขาวิชาชีพอื่น โดยคำถามที่จะนำมาใช้ในการทดสอบที่ใช้เป็นหลัก โดยทั่วไปแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1) คำถามที่เกี่ยวข้องกับคดี (Relevant question) ซึ่งจะต้องเป็นคำถามที่ควรต้องอยู่ในขอบข่ายของคดีที่กำลังสืบสวนหรือสอบสวนอยู่เท่านั้น ไม่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สองเรื่องหรือกว่านั้นที่ไม่มีความสัมพันธ์กัน โดยมุ่งจับพิรุธของคนกล่าวเท็จ

2) คำถามควบคุม (Control question) ซึ่งเป็นลักษณะของคำถามที่ต้องออกแบบมาสำหรับใช้เป็นเกณฑ์การเปรียบเทียบที่จะเป็นเครื่องช่วยผู้ตรวจสอบนำไปสู่การวิเคราะห์ถึงความจริงหรือความเท็จกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคดีได้อย่างรวดเร็ว ลักษณะของคำถามควบคุมโดยทั่วไปจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการกระทำที่ไม่ถูกต้อง และเป็นเรื่องที่ยุคนั้นย่อมมีความเป็นไปได้ที่จะพูดไม่จริง โดยตั้งอยู่บนสมมติฐานตามเหตุผลทางหลักจิตวิทยาว่า มนุษย์เราล้วนทำความผิดมาแล้วทั้งสิ้น ส่วนใหญ่เป็นความผิดที่ใครๆ ก็ทำ เช่น พูดไม่จริง หลอกหลวงคนอื่น ขโมยของ ทำให้ผู้อื่นเสียใจ เคยทำร้ายจิตใจคนซึ่งเป็นที่รัก เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะถูกนำมาตั้งเป็นคำถามเพื่อให้ผู้ถูกซักถามและตระหนักถึงความผิดบาปเหล่านั้นอย่างจริงจัง และดึงเอาความรู้สึกเก่า ๆ กลับคืนมา เพื่อเป็นการตรวจสอบปฏิกิริยาสนองตอบของคนกล่าวความจริง

3) คำถามที่เป็นกลางหรือไม่เกี่ยวข้องกับคดี (Neutral/ Irrelevant question) ซึ่งเป็นคำถามที่ไม่มีความจำเป็นจะต้องคิดทบทวนอะไรเลยขณะตอบออกมาว่า “ใช่” เพื่อเป็นการพิจารณาถึงความเป็น “ปรกติ” ของผู้ถูกทดสอบเท่านั้น โดยมีได้นำมาประเมินความจริงหรือความเท็จใด ๆ ทั้งสิ้น

จากประเภทคำถามข้างต้น ได้ถูกนำมากำหนดเป็นรูปแบบคำถามต่าง ๆ สูตรการวางตำแหน่งคำถามสำหรับการทดสอบอย่างหลากหลายรูปแบบ ซึ่งมีจุดประสงค์แตกต่างกันออกไปตามจุดมุ่งหมายที่จะมุ่งให้ความสำคัญ ทั้งนี้ขึ้นกับความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ร่วมกับการตรวจสอบทางโพลีกราฟเป็นเรื่อง ๆ ไป

ยังมีการทดสอบชนิดอื่นอีก เช่น การทดสอบด้วยคำตอบ “เงียบ” (Silent-Answer Test) เป็นการใช้ชุดคำถามที่อยู่ในการทดสอบปกติ แต่ให้ผู้เข้ารับการทดสอบตอบคำถามในใจโดยไม่ต้องเปล่งเสียงออกมา วิธีการเช่นนี้ตั้งอยู่บนตรรกที่ว่าคนเราหลอกใครก็ได้ แต่หลอกตัวเองไม่ได้ นั่นเอง

นอกจากนี้ ยังมีการทดสอบอีกประเภทหนึ่งที่เรียกว่า การทดสอบจุดสุดยอดของความตึงเครียด (POT : Peak of Tension Test) ซึ่งจะให้ผลการทดสอบที่ดียิ่งต่อเมื่อข้อมูลและรายละเอียดปลีกย่อยที่สำคัญทางคดียังไม่เป็นที่ล่วงรู้แก่บุคคลใดมาก่อน นอกจากตัวผู้กระทำผิดและเจ้าพนักงานสืบสวนหรือพนักงานสอบสวนที่ทราบข้อมูลเท่านั้น วิธีการในการทดสอบจุดสุดยอดของความตึงเครียดนั้น (POT) ย่อมแตกต่างไปจากการทดสอบด้วยวิธีการอื่นตรงที่ อาศัยการกระตุ้นความรู้สึกที่ต้องกล่าวหลอกลวงอย่างจำเพาะต่อข้อคำถามนั้น ๆ ซึ่งสิ่งที่จะนำมาใช้ถามต้องเป็นประเภทหรือลักษณะเดียวกันกับสิ่งที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับเหตุการณ์ในทางคดี ตลอดจนลักษณะการตั้งคำถาม จะต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ตัวคำถามต้องมีความสำคัญในระดับที่เท่าเทียมกันหรือใกล้เคียงกันให้มากที่สุด กล่าวคือ ในหนึ่งชุดคำถามคำถามย่อยอาจมีหลายข้อ แต่มีเพียงข้อเดียวเท่านั้นที่เป็นประเด็นทางคดี และสามารถอ้างอิงไปถึงรายละเอียดปลีกย่อย และเรื่องราวที่เกิดขึ้นได้ ยกตัวอย่างเช่น อาวุธที่ใช้ในคดี สิ่งของที่ถูกโจรกรรม เป็นต้น เพื่อกระตุ้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีและล่วงรู้ถึงรายละเอียดต่าง ๆ เหล่านี้ ถูกชี้นำให้เกิดความตึงเครียดสูงสุดแล้วแสดงผลออกมาให้เห็นเป็นเส้นภาพ (Polygraph) (ไทพีศรีนิวัต , มมป. ; Lieberman , 2008)

ตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการจับเท็จโดยใช้เทคนิคการทดสอบจุดสุดยอดของความตึงเครียด เช่น ปี พ.ศ.2553 อภิชาติ ธนรุจีวงศ์ ได้ศึกษาปฏิกิริยาสนองตอบของเส้นภาพปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังต่อการกระตุ้นด้วยการทดสอบทางสีเนการตรวจสอบด้วยเครื่องโพลีกราฟ คือให้ผู้เข้ารับการทดสอบกล่าวเท็จว่าไม่ได้เลือกสีที่ตัวเองเลือก กล่าวคือให้ผู้เข้ารับการทดสอบตอบว่าไม่เมื่อผู้ทดสอบถามว่าได้เลือกสีที่ผู้เข้ารับการทดสอบเลือกใช่หรือไม่ กับผู้เข้ารับการทดสอบจำนวน 35 คน โดยในการทดสอบ 1 รอบใช้คำถามจำนวน 7 คำถาม และได้ทดสอบ จำนวน 3 รอบ โดยในการทดสอบรอบที่ 2 ใช้การตอบแบบตอบด้วยคำตอบเงียบ (Silent answer test) แล้วพิจารณาปฏิกิริยาสนองตอบของเส้นภาพปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังปรากฏว่าจับเท็จได้ร้อยละ 42.85 ในการทดสอบครั้งที่ 1 ร้อยละ 42.85 ในการทดสอบครั้งที่ 2 และ ร้อยละ 48.57 ในการทดสอบครั้งที่ 3 โดยเฉลี่ยในการทดสอบทั้ง 3 ครั้งได้ค่าเฉลี่ยการจับเท็จได้ร้อยละ 44.75

ปี พ.ศ.2554 อรรถนมน ธรรมไชย ใช้ Functional magnetic resonance imaging (fMRI : การสร้างภาพด้วยการสั่นพ้องทางแม่เหล็ก) ในการสังเกตการเปลี่ยนแปลงของระดับออกซิเจนในเลือด (Blood oxygen level dependent : BOLD) ที่สมองของผู้รับการทดสอบ เนื่องจากเมื่อผู้เข้ารับการทดสอบกล่าวเท็จต้องใช้การคิดและการตัดสินใจในระดับสูง (Higher function) ทำให้กระบวนการทำงานของสมองอยู่ในระดับสูง (Executive function) และทำให้สมองได้รับการกระตุ้นซึ่งมีผลทำให้สมองมีระดับความเข้มข้นของออกซิเจนสูง (Oxyhemoglobin) ต่างจากเมื่อสมองอยู่ในสภาวะพักซึ่งเลือดภายในสมองจะมีระดับความเข้มข้นของออกซิเจนต่ำ (Deoxyhemoglobin) โดยทดสอบกับผู้เข้ารับการทดสอบจำนวน 20 คน (เป็นชาย 9 คน เป็นหญิง 11 คน) โดยให้ผู้เข้ารับการทดสอบหยิบสิ่งของจำนวน 2 สิ่งจาก 7 สิ่ง แล้วถามด้วยคำถาม จำนวน 60 คำถามแบบสุ่มโดยแต่ละคำถามมีระยะเวลาห่างกัน 21 วินาที ผู้เข้ารับการทดสอบตอบโดยใช้วิธีการกระดิกนิ้วเมื่อต้องการตอบว่าใช่ และให้นอนนิ่งๆเมื่อต้องการตอบว่าไม่ใช่ โดยจะให้ผู้เข้ารับการทดสอบกล่าวเท็จว่าไม่ได้หยิบของทั้ง 2 สิ่ง ในการกล่าวเท็จนั้นจะมีทั้งการตอบทั้งใช่และไม่ใช่ ในขณะที่เครื่อง fMRI ตรวจวัดสังเกตการเปลี่ยนแปลงของระดับออกซิเจนในเลือด ที่สมองของผู้เข้ารับการทดสอบ ผลปรากฏว่า เมื่อผู้เข้ารับการทดสอบกล่าวเท็จ เกิดการกระตุ้นสมองทั้งสองข้างของ Inferior frontal gyri ทำให้สังเกตการเปลี่ยนแปลงของระดับออกซิเจนในเลือดที่บริเวณต่าง ๆ ที่สมองมากกว่าเมื่อผู้เข้ารับการทดสอบพูดความจริง

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาของการทำวิจัยการตรวจจับการหลอกลวงโดยใช้เทคนิคการทดสอบจุดสุดยอดของความตึงเครียดควบคู่กับแถบวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังสำหรับใช้กับผู้เข้ารับการทดสอบ โดยผลสัมฤทธิ์ของงานวิจัยนี้ผู้วิจัยคาดว่าจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในทางนิติวิทยาศาสตร์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนซึ่งในปัจจุบันมีคดีต่าง ๆ เป็นจำนวนมากที่อยู่ในระหว่างการสอบสวนและต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดของเครื่องมือจับเท็จและผู้เชี่ยวชาญในด้านนี้ในประเทศไทยมีไม่มากนักจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจในด้านเทคนิคและทักษะในการจับเท็จหรือการตรวจจับการหลอกลวงเพื่อเพิ่มพูนทักษะและประสิทธิภาพในการตรวจจับเท็จให้มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามในการทดลองการจับเท็จยังมีข้อจำกัดในเรื่องของสิทธิมนุษยชนทำให้การทดลองต้องอยู่ในกรอบที่กระทำได้อาทิเช่น การไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล การไม่ใช้คำถามอันมีผลเกี่ยวข้องกับการดำเนินคดี เป็นต้น ดังนั้นในการทดลองนี้จึงดำเนินการอยู่ภายใต้กรอบของหลักสิทธิมนุษยชนและมีการดำเนินการทดสอบโดยใช้ชุดคำถามทั่วไปไม่มีความเกี่ยวข้องทางคดีและมีเอกสารยินยอมจากผู้เข้าร่วมการทดสอบก่อนทำการทดสอบแต่ละครั้ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทำการตรวจจับการหลอกลวงโดยใช้วิธีการทดสอบจุดสุดยอดของความตึงเครียด (POT : Peak of Tension Test) ด้วยชุดคำถามแบบตัวเลขเปิดเผย (Known Number Test) ควบคู่กับแถบวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนัง (Electrodermal Response) ของเครื่อง Computer Polygraph System 2 (CPS 2)
2. เพื่อให้เกิดความเข้าใจในด้านเทคนิคและทักษะในการตรวจจับการหลอกลวง

วิธีดำเนินการวิจัย

ในงานวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการตรวจจับการหลอกลวงด้วยเครื่องจับเท็จ หรือเครื่องโพลีกราฟแบบคอมพิวเตอร์ของบริษัทสโตลทิง จำกัด ที่มีชื่อว่า Computer Polygraph System 2 (CPS 2) เพื่อตรวจวัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังของผู้เข้าร่วมการทดสอบทั้งหมด จำนวน 34 ราย โดยใช้เทคนิควิธีการทดสอบจุดสุดยอดของความตึงเครียด (POT : Peak of Tension Test) ด้วยชุดคำถามแบบตัวเลขเปิดเผย (Known Number Test) ผลของการเปลี่ยนแปลงปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังระหว่างการกล่าวหลอกลวงและการกล่าวความจริงจะถูกนำมาวิเคราะห์และประมวลผลผ่านระบบคอมพิวเตอร์ ผลการทดลองที่ได้จะถูกนำไปเปรียบเทียบกับผลที่ได้จากการตรวจวัดโดยอาศัยเครื่องมือตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังที่ถูกพัฒนาขึ้นมาใหม่อีกครั้งหนึ่ง

ขอบเขตประชากร

ผู้เข้าร่วมการทดสอบครั้งนี้ เป็นอาสาสมัครทั้งเพศชายและหญิง อายุเฉลี่ย 22.02 ± 1.31 ปี (อายุระหว่าง 21-27 ปี) ซึ่งเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 34 ราย

วัสดุอุปกรณ์

เครื่องจับเท็จ หรือ เครื่องโพลีกราฟ (Lie Detector / Polygraph) แบบคอมพิวเตอร์ของบริษัทสโตลทิง จำกัด ที่เรียกว่า Computerized Polygraph System 2 (CPS 2) ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือเพื่อตรวจจับการหลอกลวงจากการเปลี่ยนแปลงปฏิกิริยาทางร่างกายซึ่งมีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจของคน (ความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์) สามารถตรวจวัดปฏิกิริยาของร่างกายผ่านอุปกรณ์ตรวจวัดและแสดงผลออกมาเป็นกราฟ จำนวน 5 เส้น ซึ่งประกอบไปด้วย

- 1) ช่องการตรวจวัดการหายใจ (Respiration Channel) จำนวน 2 ช่อง คือ Thoracic Respiration Channel (การวัดการหายใจบริเวณเหนืออก) และ Abdominal Respiration Channel (การวัดการหายใจบริเวณหน้าท้อง)

2) ช่องตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนัง (Electrodermal Response Channel) เส้นสีเขียว วัดปริมาณเหงื่อและกระแสไฟฟ้าที่ถูกกำเนิดขึ้นที่ผิวหนังซึ่งเกิดจากการทำงานของระบบประสาทของผู้เข้ารับการทดสอบ โดยถ้าผู้ทดสอบมีเหงื่อหรือกระแสไฟฟ้าที่ถูกกำเนิดขึ้นที่ผิวหนังมาก กราฟจะสูงขึ้น และเมื่อมีเหงื่อหรือกระแสไฟฟ้าที่ถูกกำเนิดขึ้นที่ผิวหนังน้อย ผิวหนังผู้เข้ารับการทดสอบแห้งลงหรือมีเหงื่อน้อย กราฟจะต่ำลง

ภาพที่2 อุปกรณ์ช่องตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนัง (Electrodermal Response Channel)

3) ช่องตรวจวัดความดันโลหิต-ชีพจร (Blood Pressure and Pulse Channel)

4) ช่องตรวจวัดความเข้มข้นของปริมาณโลหิตที่ปลายนิ้ว (Plethysmograph Channel)

ข้อมูลที่ได้จะถูกนำไปประมวลผลด้วยวิธีการทางคณิตศาสตร์แบบอัตโนมัติเพื่อคำนวณหาความน่าจะเป็นที่ผู้เข้ารับการทดสอบจะพูดจริงหรือกล่าวเท็จ

ภาพที่3 เครื่อง Computerized Polygraph System 2

Source: Stoelting Company, "Computerized Polygraph System", (2014). (Online). Available at: [http://www.commercecorner.com/stoelting/1933/1466/1485/Polygraph / Eight-and- Five-Channel-CPS-II-Computerized-Polygraph-System](http://www.commercecorner.com/stoelting/1933/1466/1485/Polygraph/Eight-and-Five-Channel-CPS-II-Computerized-Polygraph-System). (Accessed February 2018 , 8).

ขั้นตอนการวิจัย

1) อาสาสมัครจะได้รับแจ้งกำหนดการเข้ารับการทดสอบก่อนล่วงหน้า อย่างน้อย 24 ชั่วโมง และรับทราบถึงเงื่อนไขการปฏิบัติตนก่อนที่จะเข้ารับการทดสอบ

2) ผู้เข้ารับการทดสอบจะต้องลงนามเอกสารยินยอมที่จะเข้าร่วมในการทดสอบครั้งนี้ ก่อนที่จะเริ่มทำการทดสอบ

3) ผู้เข้าร่วมการทดสอบจะถูกนำตัวไปยังห้องที่มีการควบคุมอุณหภูมิให้อยู่ที่ประมาณ 25 องศาเซลเซียส โดยให้ผู้เข้ารับการทดสอบนั่งพักนิ่ง ๆ เป็นเวลา 10 - 15 นาที เพื่อให้ร่างกายปรับเข้าสู่สภาพปกติ อุณหภูมิคงที่ ในระหว่างนี้ผู้ดำเนินการทดสอบจะชี้แจงถึงขั้นตอนและแนวปฏิบัติระหว่างดำเนินการทดสอบทั้งหมด พร้อมกับพูดคุยเชิงสัมภาษณ์ เพื่อตรวจสอบถึงความพร้อมของสุขภาพและร่างกายก่อนเริ่มการทดสอบ โดยให้ผู้ทดสอบทำแบบประเมินสุขภาพของตนเองก่อนเริ่มดำเนินการทดสอบด้วย

4) ผู้ทำการทดสอบ ทำการทดสอบความเที่ยงและแม่นยำของเครื่องจับหรือเครื่องโพลีกราฟแบบ Computerized Polygraph System 2 (CPS 2) ก่อนเริ่มดำเนินการทดสอบ

5) ผู้เข้ารับการทดสอบเลือกตัวเลขหนึ่งตัวเลขจากเลข 1 ถึงเลข 9 มาหนึ่งเลข โดยให้เขียนไว้บนกระดาษเพื่อใช้ตัวเลขนั้นในการทดสอบแบบทราบตัวเลขเปิดเผย (Known Number Test) แล้วผู้เข้ารับการทดสอบจะได้ฟังคำแนะนำเกี่ยวกับเครื่องจับเท็จและวิธีการทำงานของเครื่องจับเท็จซึ่งในระหว่างนั้นก็ทำการติดตั้งสายวัดเข้ากับร่างกายของผู้รับการทดสอบ หลังจากนั้นจึงเริ่มการทดสอบโดยใช้การทดสอบแบบทราบตัวเลขเปิดเผยจำนวน 7 คำถามโดยไม่เรียงลำดับตัวเลขในการถาม ตัวอย่างเช่นในกรณี que ผู้เข้ารับการทดสอบเลือกเลข 5 จะถามโดยสุ่มตัวเลขไม่เรียงลำดับดังนี้ 4 9 8 5 6 9 1 หรือ 2 9 8 5 7 3 5 เป็นต้น หลังจากสิ้นสุดการทดสอบแล้วทำการถอดสายวัดต่าง ๆ ออก

6) หลังจากทำการทดสอบแล้วเสร็จจึงนำกราฟของวัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังที่ได้ ออกแบบ โดยจะพิจารณาการเพิ่มขึ้นของปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังหลังจากผู้เข้ารับการทดสอบได้รับฟัง คำถามแล้วว่าที่คำถามใดมีค่าอัตราความเปลี่ยนแปลงของสัญญาณไฟฟ้าที่ผิวหนังเพิ่มขึ้นสูงที่สุด นำค่า การตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังที่ได้จากการทดลองมาทำการวิเคราะห์เชิงสถิติ

การวิเคราะห์และแปรผลข้อมูล

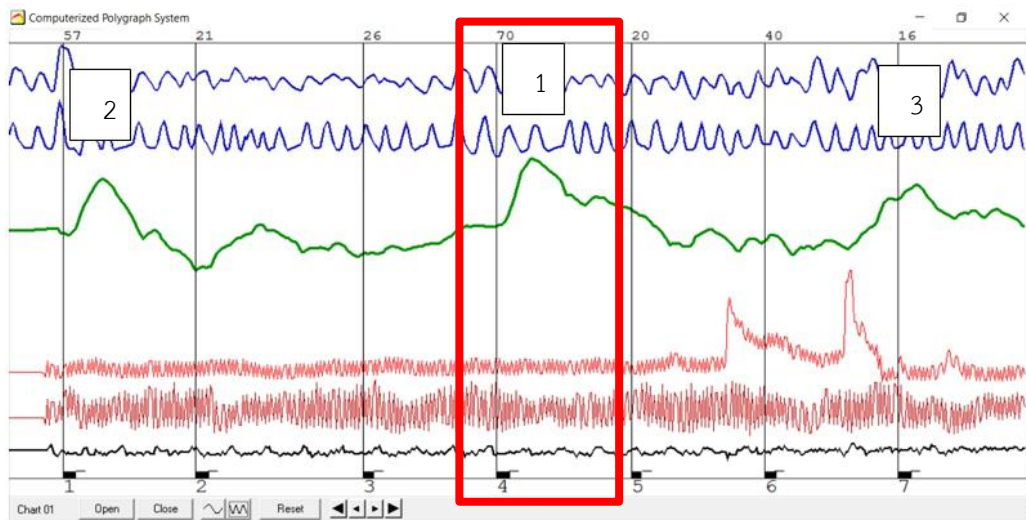
ใช้หลักสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) นำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางหรือแผนภูมิ

2) เปรียบเทียบการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังที่วัดได้โดยแสดงเป็นอัตราส่วนร้อยละ

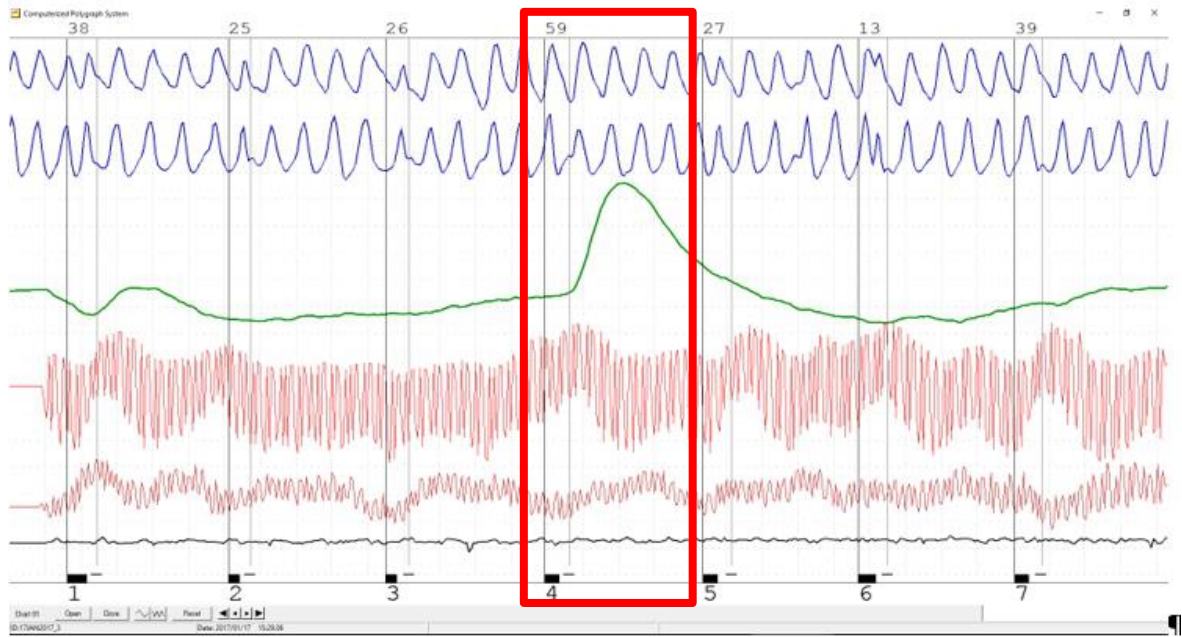
ผลการวิจัย

จากการทดสอบ เมื่อวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังของผู้เข้ารับการทดสอบด้วยเครื่อง Computerized Polygraph System 2 แล้วพบว่า เส้นกราฟสีเขียวที่แสดงผลการเปลี่ยนแปลงของปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนัง จะเพิ่มขึ้นสูงสุดเมื่อผู้เข้าร่วมการทดสอบกล่าวหลอกลวง โดยเส้นกราฟสีเขียวแสดงผลการตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังของผู้เข้ารับการทดสอบ ลำดับตัวเลขที่แถบด้านล่างสุดของกราฟ แสดงตำแหน่งลำดับคำถามที่ใช้ถามผู้เข้ารับการทดสอบระหว่างทดสอบ

ภาพ4 ตัวอย่างภาพเส้นกราฟของผู้เข้าร่วมการทดสอบลำดับที่ 6 เพศหญิง โดยเส้นกราฟสีเขียวแสดงผลการเปลี่ยนแปลงปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังของผู้เข้ารับการทดสอบ

จากภาพที่ 4 แสดงให้เห็นเส้นกราฟสีเขียวพุ่งขึ้นสู่จุดสูงสุด ณ ตำแหน่งคำถามที่ 4 ซึ่งตรงกับช่วงเวลาที่ผู้เข้าร่วมการทดสอบได้ทำการกล่าวหลอกลวง ส่วนจุดสูงสุด (peak) ที่ถูกสร้างขึ้นตำแหน่งคำถามที่ 1 และ 7 ซึ่งเป็นคำถามแรกและคำถามสุดท้ายนั้น ในทางทฤษฎี จะไม่มีการนำผลกราฟที่ได้นั้นมาพิจารณา เนื่องจากคำถามแรกผู้ทำการทดสอบมักตื่นเต้นซึ่งทำให้มีปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังมากกว่าคำถามข้ออื่น ส่วนในคำถามสุดท้ายนั้นผู้เข้ารับการทดสอบมักจะไม่สนใจในการทดสอบแล้วเนื่องจากได้ผ่านคำถามที่กระตุ้นอารมณ์ของผู้เข้ารับการทดสอบไปเป็นเวลาพอสมควรแล้ว

ภาพ5 ตัวอย่างภาพเส้นกราฟของผู้เข้าร่วมการทดสอบลำดับที่ 5 เพศชาย โดยเส้นกราฟสีเขียวแสดงผลการเปลี่ยนแปลงปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังของผู้เข้ารับการทดสอบ

จากภาพที่ 5 แสดงให้เห็นเส้นกราฟสีเขียวพุ่งขึ้นสู่จุดสูงสุด ณ ตำแหน่งคำถามที่ 4 ซึ่งตรงกับช่วงเวลาที่ผู้เข้าร่วมการทดสอบได้ทำการกล่าวหลอกลวง

ตาราง1 ผลการจับเท็จโดยเครื่อง Computerized Polygraph System 2

Computerized Polygraph System 2					
คนที่	เลขที่เลือก	ตำแหน่งที่เลขที่เลือกอยู่	มี Peak	ตำแหน่ง Peak	ตรงกับคำถามที่เลือก
1	7	5	1	5	1
2	8	4	0	0	0
3	1	5	1	4	0
4	8	4	1	6	0
5	4	4	1	4	1
6	6	4	1	4	1
7	3	4	1	4	1
8	4	4	1	4	1
9	4	4	0	0	0
10	8	4	1	6	0

ตาราง 1 ผลการจับเท็จโดยเครื่อง Computerized Polygraph System 2

Computerized Polygraph System 2					
คนที่	เลขที่เลือก	ตำแหน่งที่เลขที่เลือกอยู่	มี Peak	ตำแหน่ง Peak	ตรงกับคำถามที่เลือก
11	6	4	1	3	0
12	9	4	1	4	1
13	4	4	1	4	1
14	6	4	1	3	0
15	2	4	1	4	1
16	8	4	1	2	0
17	8	4	1	2	0
18	6	4	1	4	1
19	5	4	0	0	0
20	7	4	1	4	1
21	8	4	1	4	1
22	4	4	1	4	1
23	5	4	1	4	1
24	8	4	1	3	0
25	6	4	1	6	0
26	7	4	1	4	1
27	9	4	1	4	1
28	3	4	1	4	1
29	2	4	1	4	1
30	5	4	1	3	0
31	9	4	1	2	0
32	6	4	1	4	1
33	3	4	1	4	1
34	9	4	1	4	1
รวม					20

หมายเหตุ:

คนที่ หมายถึง ลำดับของผู้เข้ารับการทดสอบ

เลขที่เลือก หมายถึง หมายเลขที่ผู้เข้ารับการทดสอบเลือก

ตำแหน่งที่เลขที่เลือกอยู่ หมายถึง ตำแหน่งคำถามที่จัดวางหมายเลขที่ผู้เข้ารับการทดสอบเลือกไว้

มี peak หมายถึง ผลการทดสอบของผู้เข้ารับการทดสอบมีการเปลี่ยนแปลง โดยหมายเลข 1 คือมี peak หมายเลข 0 คือไม่มี peak

ตำแหน่ง peak หมายถึง ตำแหน่งคำถามที่ผลการทดสอบของผู้เข้ารับการทดสอบมีการเปลี่ยนแปลงสูงสุด

ตรงกับคำถามที่เลือก หมายถึง ตำแหน่งคำถามที่ผลการทดสอบของผู้เข้ารับการทดสอบมีการเปลี่ยนแปลงสูงสุดเป็นตำแหน่งที่หมายเลขซึ่งผู้เข้ารับการทดสอบได้เลือกไว้

จากตาราง 1 แสดงสรุปผลการเปลี่ยนแปลงปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังของผู้เข้ารับการทดสอบทั้งหมด 34 ราย เมื่อวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังด้วยเครื่อง Computerized Polygraph System 2 พบว่า เครื่องโพลีกราฟสามารถตรวจจับการกล่าวหลอกลวงของผู้เข้ารับการทดสอบ จำนวน 20 คน จากทั้งหมด 34 คน คิดเป็นร้อยละ 58.82 โดยผลการทดสอบแสดงออกมาเป็นเส้นกราฟแสดงจุดสูงสุดบริเวณคำถามที่ผู้เข้ารับการทดสอบทำการกล่าวหลอกลวง

สรุปและอภิปรายผล

จากการทดสอบกับผู้เข้าทำการทดสอบ จำนวน 34 คน แบ่งออกเป็นเพศชาย 17 คน และเพศหญิง 17คน พบว่าเครื่อง Computerized Polygraph System 2 สามารถทำการตรวจจับการหลอกลวงได้ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 58.82 แบ่งออกเป็นเพศชาย 10 คน คิดเป็นร้อยละ 29.41 และเพศหญิง 10 คน คิดเป็นร้อยละ 29.41 ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเครื่อง Computerized Polygraph System 2 ที่ใช้แถบวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังร่วมด้วยวิธีการทดสอบจุดสุดยอดของความตึงเครียดด้วยชุดคำถามแบบตัวเลขเปิดเผยสามารถทำการตรวจจับการหลอกลวงได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่จำกัดเพศ อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้เข้าร่วมการทดสอบอีกจำนวนหนึ่งที่เครื่องไม่สามารถทำการตรวจจับการหลอกลวงได้ อาจเนื่องมาจากการที่ผู้เข้ารับการทดสอบเข้ารับการทดสอบโดยไม่ได้มีแรงผลักดันจากเรื่องจริง กล่าวคือ ไม่ว่าจะเครื่องจับเท็จจะจับเท็จได้หรือไม่ได้ก็ไม่ส่งผลต่อผู้เข้ารับการทดสอบ หรือผู้เข้ารับการทดสอบบางคนเข้ามาเพื่อทดสอบเพื่อต้องการจะเอาชนะเครื่องเพียงเท่านั้น ซึ่งในกรณีนี้แทนที่ผู้เข้ารับการทดสอบจะนึกถึงเลขที่ตนได้เลือกไว้กลับนึกถึงวิธีการเอาชนะการทำงานของเครื่องและคิดถึงแต่การคาดเดาลำดับเลขลำดับต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. เพิ่มการตรวจจับการเปลี่ยนแปลงปฏิกิริยาทางร่างกายชนิดอื่น เช่น แถบวัดความดันโลหิต-ชีพจร หรือ แถบวัดความเข้มข้นของโลหิตที่ปลายนิ้ว ควบคู่กับแถบวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังในการตรวจจับการหลอกลวงเพื่อเพิ่มความถูกต้องและแม่นยำในการวัดได้มากยิ่งขึ้น
2. ควรมีการทดสอบและเปรียบเทียบการตรวจจับการหลอกลวงด้วยเทคนิควิธีการอื่นๆ ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงในทางนิติวิทยาศาสตร์ เช่น การทดสอบโดยใช้บัตร (card test) หรือการทดสอบโดยใช้สี (color test) เปรียบเทียบกับการทดสอบโดยใช้ตัวเลขทราบเปิดเผย (known number test) เพื่อทดสอบดูว่าวิธีการไหนได้ผลลัพธ์ออกมาดีที่สุด

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์โทพีศรีนิวัตติ ภัคดีกุล อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ได้ให้ความกรุณา เอื้อเพื่ออุปกรณ์การทดลองและให้คำแนะนำ และแนวทางในการพัฒนางานวิจัยให้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Boucsein, W., (2012). *Electrodermal Activity*, 2 editions, Springer New York Dordrecht Heidelberg London.
- Fienberg, S.E., et al., (2003). *The Polygraph and Lie Detection*. Washington, D.C.: The National Academic Press.
- Lieberman, D.J., (2008). Never be Lied to Again. วีเลิร์น จำกัด.
- News18. (2017). ผลจับเท็จ “สับวาปี-ครูอ่อง” โททก ดีเอสไอรู้เห็นปั้นพยานเท็จ. (ออนไลน์). เข้าถึงจาก: <http://www.newtv.co.th/news/8956>. (สืบค้นวันที่ 30 มิถุนายน 2561).
- Szentkuti, A., Kavanagh, H. S., & Grazio, S. (2011). Infrared Thermography and Image Analysis for Biomedical Use. *Periodicum Biologorum*, 113, 385-392.
- Sumriddetchkajorn, S. & Somboonkaew, A. Thermal Analyzer Enables Improved Lie Detection in Criminal-suspect Interrogations. *SPIE*, 1-3.
- Wongwattana, S., Amsa-art, L., Phothihang, P., Prakrongjai, P. (2016). The Image of Pibulsongkram.
- เดลินิวส์ออนไลน์. (2555). จับโกหกจากภาษากาย!. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://blog.eduzones.com/snowytest/102259>. (วันที่ค้นข้อมูล 8 พฤศจิกายน 2558).
- ซิลเวอร์แมน อี, (2547). *General Psychology*. กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักท์.
- โทพีศรีนิวัตติ ภัคดีกุล, รศ. (มปป).เอกสารประกอบการสอนวิชาโพลีกราฟ (910732). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2554). จิตวิทยาทั่วไป: นักวิจัยไขเคล็ดลับ จับโกหก. จิตวิทยาทั่วไปและสุขภาพจิต. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://mgronline.com>. (วันที่ค้นข้อมูล 8 พฤศจิกายน 2558).
- สำนักข่าวเนชั่น. (2017). ผลจับเท็จ "ไมโกทก" เหยื่อค้ำกามแม่ฮ่องสอนชดผู้ว่าฯ. (ออนไลน์). เข้าถึงจาก: <http://www.nationtv.tv/main/content/378546098>. (สืบค้นเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2561).
- อภิชาติ ธนบุรีวงศ์. (2553). Study on Galvanic Skin Reflex using Color-Test-Question in Polygraph Techniques. เชียงใหม่: สหสาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อรรจน์มน ธรรมไชย. (2554). การศึกษาการหลอกลวงกับการกล่าวความจริงโดยใช้เทคนิคฟังก์ชันนอล
แมกเนติกเรโซแนนซ์เอ็มจี. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร

A Study of Elderly People's Opinions on the Readiness Preparation in Prompt-pay System of Local Administration Wang Saiphon Sub - district, Wang Saiphon District, Phichit Province

สุนารี โพธิ์ศรีงาม* วงศกร เจียมเผ่า

วิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

*Corresponding author e-mail. : sumaree.p@psru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร และเปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุต่อระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ เพื่อทราบความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุต่อระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร โดยการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตร Taro Yamane ระดับความเชื่อมั่น 95% จำนวน 300 คน และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้สูงอายุ จำนวน 26 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t - test, F-test และค่าความแปรปรวนพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1. ความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ในภาพรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง 2. การเปรียบเทียบจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า อายุ สถานภาพ ลักษณะการอยู่อาศัย ภาระที่ต้องเลี้ยงดูในครัวเรือน และจำนวนเบี้ยยังชีพที่ได้รับ แตกต่างกันส่งผลให้ความคิดเห็นของผู้สูงอายุแตกต่างกันทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุต่อระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการให้เจ้าหน้าที่ของรัฐลงไปแจกเบี้ยยังชีพเหมือนเดิม และเพิ่มจำนวนเงินเบี้ยยังชีพขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับค่าครองชีพในปัจจุบันและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ดีขึ้น

คำสำคัญ : ความคิดเห็นของผู้สูงอายุ, ระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ , องค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน

Abstract

The objectives of this research were to study the elderly people's opinions on the readiness preparation in prompt-pay system of Local Administration Wang Saiphon Sub-district, Wang Saiphon District, Phichit Province and to compare the needs of the elderly people towards the prompt-pay system to perceive their opinions and suggestions on the prompt-pay system. It was a mixed method study: quantitative and qualitative one. The samples were 300 people by using Taro Yamane's formula with the reliability of 95%. The in-depth interview of 26 people also administered. The data were collected by using a questionnaire and in-depth interview and analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test and multi variated correlation. The findings were as follows: 1. The elderly people's opinions on the readiness preparation in prompt-pay system of Local Administration Wang Saiphon Sub-district, Wang Saiphon District, Phichit Province overall were at a moderate level in 4 areas. 2. The comparison classified by personal factors found that age, status, living condition, task on taking care of the family and the received living allowance differences resulted to the differences of the elderly people's opinions significantly different at 0.05. 3. Their opinions and suggestions on the prompt-pay system, the majority would like the government officials to distribute the living allowance the same and should increase the living allowance to correspond the current cost of living and the better quality of live for the elderly people.

Keywords: Comments of the elderly, prompt-pay system, Local Administration Wang Saiphon Sub - district

บทนำ

ปัจจุบันผู้สูงอายุในสังคมไทยได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนสังเกตเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็นในครอบครัว ในชุมชน หรือตามสถานที่สาธารณะ จึงทำให้เห็นว่าประเทศไทยเรากำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยจะสมบูรณ์ในอีกไม่นานและความต้องการของผู้สูงอายุก็น่าจะตามมา รวมถึงปัญหาสุขภาพที่เพิ่มขึ้นจะมีจำนวนเกินกว่ากำลังการให้บริการทางสุขภาพของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ยากจนในชนบท ซึ่งผู้สูงอายุเหล่านี้กำลังประสบปัญหาหลายด้านตั้งแต่ด้านสุขภาพ การต้องพลัดพรากเมื่อสามีหรือภรรยาตายจากกัน และต้องต่อสู้กับความเหงาและสภาพการอยู่คนเดียว ผู้สูงอายุบางรายเกิดความท้อแท้สิ้นหวังที่ทำให้ตนเองต้องเป็นภาระกับลูก ๆ ที่มีรายได้หาเลี้ยงตนเองก็ยังไม่พอเพียง ผู้สูงอายุในสังคมไทยจะได้รับการเคารพนับถือจากลูกหลาน แต่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่

สนใจและไม่สามารถพัฒนาความรู้เพิ่มเติมให้ทันยุคสมัยได้ ด้วยเหตุนี้จึงมักถูกมองว่าเป็นไดโนเสาร์เต่าล้านปี ในสายตาของลูกหลานและทำให้มีปัญหาในการเข้าสังคมกับครอบครัวหรือกับลูกหลาน ดังนั้นผู้สูงอายุจำเป็นต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ขณะเดียวกันหน่วยงานของรัฐก็ต้องเข้ามาส่งเสริมดูแล เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จากสัดส่วนและจำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้นมากอย่างรวดเร็วพบว่ามีสัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีอัตราการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยผลสำรวจปี 2557 มีจำนวนผู้สูงอายุ 14.9% ของประชากรทั้งหมด แบ่งเป็นชาย 13.2% และหญิง 16.1% ซึ่งเป็นอัตราที่เพิ่มขึ้นจากการสำรวจเมื่อปี 2554 ซึ่งมีสัดส่วนผู้สูงอายุ 12.2% ของประชากรทั้งหมด และเป็นอัตราที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตั้งแต่การสำรวจครั้งแรกเมื่อปี 2537 และพบว่ามีแนวโน้มที่ผู้สูงอายุจะอาศัยอยู่ตามลำพังมากขึ้น (ข้อมูลจากมูลนิธิพัฒนาผู้สูงอายุ) ซึ่งหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ได้ร่วมกันดำเนินงานเพื่อคุ้มครองส่งเสริมและสนับสนุนสถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุประกอบกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่นกัน ด้วยวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปของสังคมที่ต่างต้องดิ้นรนแก่งแย่งแข่งขันกัน ทำให้มีกลุ่มผู้สูงอายุจำนวนมากถูกละเลยหรือทอดทิ้งให้ทำมาหากินเลี้ยงตัวเองไปตามลำพังอย่างไม่มีลูกหลานเหลียวแลหรือได้รับการเอาใจใส่น้อยลง ประกอบกับนโยบายการวางแผนครอบครัวที่ส่งผลให้อัตราการเจริญพันธุ์ของประชากรลดลง จึงทำให้ประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นและมีอายุยืนยาวขึ้น จึงสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุที่จะเกิดขึ้น เพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าสู่ภาวะวัยสูงอายุอย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี ผู้สูงอายุในปัจจุบันส่วนใหญ่มีความเสี่ยงที่จะต้องประสบปัญหาเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ทำให้ไม่มีความมั่นคงทางการเงินเพียงพอที่จะเลี้ยงตัวเองได้อย่างมีคุณภาพจึงประสบปัญหาด้านความมั่นคงทางการเงินส่งผลเสียต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในภาพรวมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัญหาหลักๆ ก็คือการที่ภาครัฐต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อดูแลผู้สูงอายุในรูปแบบต่างๆ มากขึ้น ทั้งในรูปแบบเบี้ยยังชีพ สวัสดิการด้านสาธารณสุข รวมไปถึงส่วนลดสำหรับบริการสาธารณะอื่นๆ ทำให้งบประมาณของภาครัฐที่ควรถูกนำไปใช้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในทางอื่นมีน้อยกว่าที่ควรจะเป็น การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุไม่ได้เกี่ยวข้องแต่เพียงตัวผู้สูงอายุเท่านั้น แต่เรื่องนี้เกี่ยวข้องกับทุกคนการปฏิรูปนโยบายที่ครอบคลุมในวงกว้างและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม จะเป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ปัญหา ทั้งการปรับสมดุลของชีวิตการทำงานและครอบครัว ตลอดจนนโยบายในช่วงชีวิตการทำงาน ที่จะต้องสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ การปฏิรูปแรงงานและนโยบายด้านภาษี เพื่อสนับสนุนชีวิตการทำงานที่ยาวนานและมีประสิทธิภาพ ซึ่งรัฐบาลตระหนักเรื่องนี้เป็นอย่างดี โดยบรรจุอยู่ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งมีกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นผู้ขับเคลื่อนและได้จัดทำแผนผู้สูงอายุ พร้อมบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

ปัจจุบันรัฐบาลได้ มีนโยบายที่เป็นระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ ที่รัฐบาลกำลังพยายามผลักดัน เพื่อให้มีระบบรองรับการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้มาตรฐานสอดคล้องกับการใช้งาน

เทคโนโลยีโดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์มือถือที่ขยายวงกว้างขึ้นและมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยรวม รัฐบาลโดยกระทรวงการคลังจึงได้ริเริ่มผลักดันแนวคิด ขึ้นตั้งแต่ในช่วงปี 2558 ที่ผ่านมา โครงการ National e - Payment เริ่มเป็น รูปเป็นร่างขึ้นอย่างชัดเจนเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2558 ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในหลักการแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ และมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ฯ นี้ ซึ่งกำหนดให้มีการดำเนินการโครงการสำคัญคู่ขนานกันไปในช่วงเวลาเดียวกัน ดังนี้

1. ระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ซึ่งเป็นทางเลือกใหม่ที่เพิ่มความสะดวกในการรับเงินและโอนเงินด้วยค่าธรรมเนียมที่ถูกกว่าบริการโอนเงินข้ามธนาคารแบบเดิม โดยการโอนเงินหรือชำระเงินในปัจจุบันจะต้องใช้หมายเลขบัญชีธนาคาร ซึ่งมีตัวเลขหลายหลัก ทำให้ยากต่อการจดจำและการสื่อสาร แต่การชำระเงินหรือโอนเงินผ่านบริการพร้อมเพย์ จะสามารถทำได้โดยใช้หมายเลขอื่นที่ผู้รับโอนได้ลงทะเบียนไว้กับสถาบันการเงิน โดยในระยะแรกจะเริ่มต้นจากหมายเลขโทรศัพท์เคลื่อนที่ และเลขประจำตัวประชาชน

2. การขยายการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ เป็นการวางโครงสร้างพื้นฐานเพื่อให้ประชาชนสามารถใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ เช่น บัตรเดบิต ได้กว้างขวางขึ้น โดยมีต้นทุนการชำระเงินด้วยบัตรลดลง ทั้งในส่วนของผลการลดภาระของร้านค้าที่รับบัตร และเพิ่มการกระจาย อุปกรณ์รับชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ให้แพร่หลายมากขึ้น ทั้งร้านค้าและหน่วยงานราชการทั่วประเทศเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนและภาคธุรกิจ โดยการขยาย การใช้บัตรในลักษณะเช่นนี้ จะเป็นการเพิ่มทางเลือกในการชำระเงินที่สะดวกปลอดภัยมากขึ้นให้กับประชาชน

3. ระบบภาษีและเอกสารธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เป็นการพัฒนาการจัดทำและนำส่งข้อมูลใบกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์ (e - Tax Invoice) และใบรับอิเล็กทรอนิกส์ (e - Receipt) เพื่ออำนวยความสะดวกและลดขั้นตอนในการจัดทำ รวมทั้งการนำส่งรายงานการทำธุรกรรมทางการเงินและการนำส่งภาษีเมื่อมีการชำระเงิน ผ่านระบบ e-Payment

4. โครงการ e - Payment ภาครัฐ เป็นการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคม และพัฒนาระบบการรับจ่ายเงินภาครัฐทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยส่งเสริมการรับจ่ายเงินของหน่วยงานภาครัฐผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ ส่งเสริมให้มีฐานข้อมูลกลางเกี่ยวกับสวัสดิการของภาครัฐ ควบคู่กับการจ่ายเงินให้แก่ประชาชนโดยตรงผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจะช่วยให้สามารถจ่ายเงินช่วยเหลือและเงินสวัสดิการให้แก่ประชาชนได้ ตรงกลุ่มเป้าหมาย ลดความผิดพลาด ความซ้ำซ้อน และโอกาสการทุจริตจากการจ่ายด้วยเงินสดหรือเช็ค

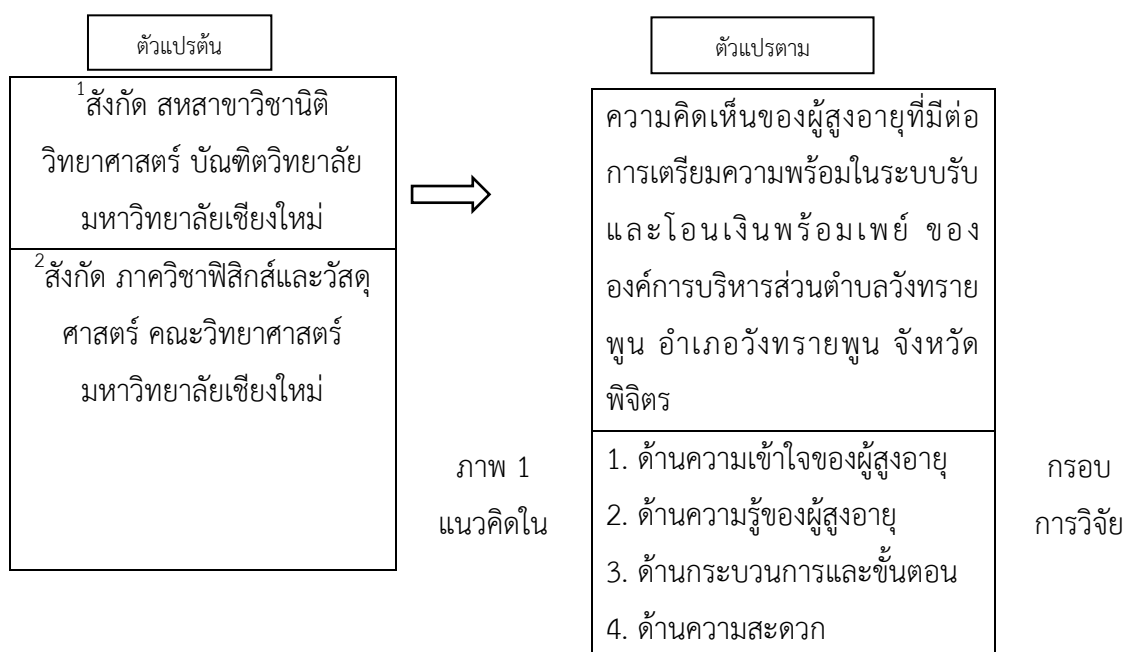
จากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ ซึ่งหนึ่งในสี่ของยุทธศาสตร์ฯ ผู้วิจัยได้ศึกษาโครงการที่ 1 ซึ่งเป็นระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์โดยกรมบัญชีกลางจะทดลองนำเบี้ยยังชีพคนชราที่เคยจ่ายโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาจ่ายโดยกรมบัญชีกลางแบบเงินสดหรือโอนเข้าบัญชี ในประเด็นการถอนเงินจากบัญชีอาจเป็นปัญหาประชาชนที่อยู่ในเขตชนบทห่างไกลและเงินช่วยเหลือไม่ถึงมือประชาชน รวมถึงประชาชนอาจเกิดความสับสนว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ช่วยเหลืออีกทั้งระบบบริหารจัดการรายชื่อผู้สูงอายุอาจเกิดการตกหล่น

อาทิ การขึ้นทะเบียนผู้สูงอายุ การเสียชีวิต หรือการย้ายออกจากพื้นที่ ซึ่งกรอบแนวคิดในการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคม คือ หน่วยงานเจ้าของสิทธิสวัสดิการต่าง ๆ รับลงทะเบียนและตรวจสอบคุณสมบัติเบื้องต้น เช่น เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานรับลงทะเบียนและตรวจสอบคุณสมบัติ ก่อนส่งข้อมูลทั้งหมดให้กับกรมการปกครอง ตรวจสอบข้อมูลบุคคลโดยใช้เลขบัตรประชาชน 13 หลัก ก่อนส่งให้กรมบัญชีกลางจ่ายเงิน เมื่อหน่วยงานเจ้าของสิทธิสวัสดิการและกรมการปกครองตรวจสอบข้อมูลเรียบร้อยแล้ว จึงส่งข้อมูลให้กรมบัญชีกลางจ่ายเงินสวัสดิการให้แก่ผู้มีสิทธิ โดยกรมบัญชีกลางจะจ่ายเงินตามที่ผู้มีสิทธิได้แจ้งความประสงค์ไว้ ซึ่งปัจจุบันกำหนดไว้ 3 รูปแบบ คือ (1) โอนเงินเข้าบัญชี (2) โอนเข้าพร้อมเพย์ (3) รับเป็นเงินสด โดยส่งเงินในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจ่ายให้ผู้มีสิทธิต่อไป (สำนักนโยบายระบบการเงินและสถาบันการเงิน สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง)

ผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร จึงได้เล็งเห็นและสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ต่อบรรบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ เพื่อทราบถึงความคิดเห็นและปัญหาในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ของผู้สูงอายุ และความต้องการในการรับเงินเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูนให้ตรงต่อความต้องการของผู้สูงอายุต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ตัวแปรที่สำคัญ จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุ ด้านความรู้ของผู้สูงอายุ ด้านกระบวนการและขั้นตอน และด้านความสะดวก ในการนำเสนอกรอบแนวความคิดของการศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตรดังต่อไปนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไปที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร จำนวน 935 คน (ข้อมูลประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ณ วันที่ 24 สิงหาคม 2560)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน ที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ที่ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของ “ Taro Yamane ” ระดับความเชื่อมั่น 95% และที่ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ $\pm 5\%$ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม คือ 280 คน แต่ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 คน เพื่อความคลาดเคลื่อนของข้อมูล

$$\begin{aligned} \text{สูตรการคำนวณ} \quad n &= \frac{N}{1 + Ne^2} \\ N &= \text{ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ควรสุ่ม} \\ e^2 &= \text{ระดับการคลาดเคลื่อนจากการสุ่มร้อยละ 5} \\ N &= \text{ขนาดจำนวนประชากร} \\ \text{แทนค่า} \quad n &= \frac{935}{1 + 935 (0.05)^2} \\ n &= 280 \end{aligned}$$

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1. แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร 2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเก็บข้อมูลจากแกนนำผู้สูงอายุแต่ละหมู่โดยใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแปรต้นเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะการอยู่อาศัย ภาระที่ต้องเลี้ยงดูสมาชิกในครัวเรือน แหล่งที่มาของรายได้ จำนวนเบี้ยยังชีพที่ได้รับ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนโดยผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ทั้งหมด 4 ด้าน โดยผู้วิจัยได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาแจก

แจกความถี่หาค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. วิเคราะห์ปัญหาและความคิดเห็นของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล วังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร โดยผู้วิจัยได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล วังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ทั้งหมด 4 ด้าน โดยใช้สถิติอนุมานในการวิเคราะห์หาค่าสัมพัทธ์ระหว่างตัวแปร คือ การทดสอบค่าที (t - test) สำหรับตัวแปรต้นที่มีการแบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม และค่าเอฟ (F - test) ตัวแปรที่ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ใช้การหาค่าความแปรปรวนพหุคูณ (Multivariate Test) สำหรับตัวแปรที่มีการแบ่งกลุ่มเป็น 3 กลุ่มขึ้นไป และค่าความแปรปรวนพหุคูณ

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในการสัมภาษณ์แกนนำผู้สูงอายุ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เป็นความเรียงซึ่งจะเป็นการที่เน้นในเรื่องของการแสดงความคิดเห็นของแกนนำผู้สูงอายุในการให้สัมภาษณ์ และผู้วิจัยนำมาเขียนสรุปเป็นร้อยแก้ว เพื่ออธิบายถึงการแสดงความคิดเห็นประกอบกับหลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ทำให้มีความถูกต้องตามหลักวิชาการมากขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือรับรอง และแนะนำตัวผู้วิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ถึงองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. จัดเตรียมแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้เพียงพอกับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

3. ทำการลงพื้นที่สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม และจัดเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง ด้วยตนเอง ทั้งหมด 300 ชุด

4. รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูล

5. สรุปและเขียนรายงาน

ผลการวิจัย

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล มีผลการวิจัยดังนี้

1.1 จากการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล พบว่าผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 58.3 รองลงมา คือ เพศชาย จำนวน 125 คน คิดเป็น ร้อยละ 41.7 จำแนกตามอายุ พบว่าผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ ช่วงอายุระหว่าง 60 - 69 ปี

จำนวน 166 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.3 รองลงมา คือ ช่วงอายุระหว่าง 70 - 79 ปี จำนวน 91 ราย คิดเป็นร้อยละ 30.3 ช่วงอายุระหว่าง 80

- 89 ปี จำนวน 40 รายคิดเป็นร้อยละ 13.3 และช่วงอายุตั้งแต่ 90 ปีขึ้นไป จำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.0 จำแนกตามสถานภาพสมรส พบว่าผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 186 ราย คิดเป็นร้อยละ 62.0 รองลงมา คือ สถานภาพหม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่ จำนวน 104 ราย คิดเป็นร้อยละ 34.7 และสถานภาพโสด จำนวน 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.3 จำแนกตามลักษณะที่อยู่อาศัย พบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่อยู่กับบุตรหลาน จำนวน 93 ราย คิดเป็นร้อยละ 31.0 รองลงมา คือ อยู่กับทั้งคู่สมรสและบุตรหลาน จำนวน 92 ราย คิดเป็นร้อยละ 30.7 อยู่กับคู่สมรส จำนวน 84 ราย คิดเป็นร้อยละ 28.0 อยู่คนเดียว จำนวน 18 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.0 และอยู่กับญาติพี่น้อง จำนวน 13 ราย คิดเป็นร้อยละ 4.3 จำแนกตามภาระการเลี้ยงดู พบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีภาระที่ต้องเลี้ยงดูมากกว่า 2 คน จำนวน 125 ราย คิดเป็นร้อยละ 41.7 รองลงมา คือ ภาระที่ต้องเลี้ยงดู 2 คน จำนวน 79 ราย คิดเป็นร้อยละ 26.3 ภาระที่ต้องเลี้ยงดู 1 คน จำนวน 54 ราย คิดเป็นร้อยละ 18.0 และไม่มี จำนวน 42 ราย คิดเป็นร้อยละ 14.0 จำแนกตามแหล่งที่มารายได้ พบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำนวน 233 คน มีรายได้จากสวัสดิการจากรัฐ คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมา คือ จากการอุปการะบุตรหลาน/ญาติ จำนวน 163 คิดเป็นร้อยละ 30.1 การประกอบอาชีพจำนวน 116 คิดเป็นร้อยละ 21.4 และอื่นๆ จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 5.4 จำแนกตามจำนวนเบี้ยยังชีพที่ได้รับ พบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้รับเบี้ยยังชีพ 600 บาท จำนวน 167 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.7 รองลงมา คือ ได้รับเบี้ย 700 บาท จำนวน 88 ราย คิดเป็นร้อยละ 29.3 ได้รับเบี้ย 800 บาท จำนวน 42 ราย คิดเป็นร้อยละ 14.0 และได้รับเบี้ย 1,000 บาท จำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.0 จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยทั้งหมด 2,001 - 3,000 บาทต่อเดือน จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 22.7 รองลงมา คือ รายได้เฉลี่ยทั้งหมด 1,001 - 2,000 บาท ต่อเดือน จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 21.7 รายได้เฉลี่ยทั้งหมดไม่เกิน 1,000 บาทต่อเดือน จำนวน 48 คิดเป็นร้อยละ 16.0 รายได้เฉลี่ยทั้งหมด 3,001 - 4,000 บาทต่อเดือน จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 14.3 รายได้เฉลี่ยทั้งหมด 4,001 - 5,000 บาทต่อเดือน จำนวน 33 คิดเป็นร้อยละ 11.0 รายได้เฉลี่ยทั้งหมด 5,001 - 6,000 บาท ต่อเดือน จำนวน 20 คิดเป็นร้อยละ 6.7 รายได้เฉลี่ยทั้งหมด 6,001 - 7,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 4.7 และรายได้เฉลี่ยทั้งหมด 7,001 - 8,000 บาทต่อเดือน จำนวน 9 คิดเป็นร้อยละ 3.0

1.2 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร สรุปได้ว่า

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ในภาพรวม

ความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร	($\bar{x}$)	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์	3.24	0.74	ปานกลาง
2. ด้านความรู้ของผู้สูงอายุในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์	3.37	0.77	ปานกลาง
3. ด้านกระบวนการและขั้นตอนการใช้งานในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์	3.28	0.47	ปานกลาง
4. ด้านความสะดวกของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์	3.14	0.48	ปานกลาง
โดยรวม	3.26	0.46	ปานกลาง

จากตาราง 1 กลุ่มตัวอย่างจำนวนผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.26 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากลำดับสูงสุดไปลำดับต่ำสุด ได้แก่ ด้านความรู้ของผู้สูงอายุในระบบการรับและโอนเงิน มีค่าเฉลี่ย 3.37 ด้านกระบวนการและขั้นตอนการใช้งานในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์ มีค่าเฉลี่ย 3.28 ด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ มีค่าเฉลี่ย 3.24 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความสะดวกของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ มีค่าเฉลี่ย 3.14

1.3 การศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร สรุปได้ว่า

1.3.1 ตัวแปรต้น 2 กลุ่ม ได้แก่

ตาราง 2 การศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ในด้านต่างๆ จำแนกตามเพศ

ความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร	F	Sig.	t	df	Sig.
1. ด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์	.001	.981	.139	300	.890
			.139	266.402	.890

2. ด้านความรู้ของผู้สูงอายุในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์	.424	.515	-.223	300	.824
			-.222	261.704	.825
3. ด้านกระบวนการและขั้นตอนการใช้งานในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์	.535	.465	-.592	300	.554
			-.590	263.400	.556
4. ด้านความสะดวกของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์	1.181	.278	.297	300	.766
			.301	277.507	.764
รวม	.393	.531	-.110	300	.913
			-.109	261.004	.913

จากตาราง 2 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศแตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตรในด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ด้านความรู้ของผู้สูงอายุในระบบการรับและโอนเงิน พร้อมเพย์ ด้านกระบวนการและขั้นตอนการใช้งานในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์ และด้านความสะดวกของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1.3.2 ตัวแปรต้น 3 กลุ่ม ขึ้นไป

ตาราง 3 เปรียบเทียบความแตกต่างระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ จำแนกตามอายุ

		Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.
60 - 69	70 - 79	.41946 [*]	.08331	.000
	80 - 89	.58006 [*]	.11250	.000
	90 ปีขึ้นไป	.81506 [*]	.37209	.029
70 - 79	60 - 69	-.41946 [*]	.08331	.000
	80 - 89	.16060	.12117	.186
	90 ปีขึ้นไป	.39560	.37480	.292
80 - 89	60 - 69	-.58006 [*]	.11250	.000

	70 - 79	-.16060	.12117	.186
	90 ปีขึ้นไป	.23500	.38235	.539
90 ปีขึ้นไป	60 - 69	-.81506*	.37209	.029
	70 - 79	-.39560	.37480	.292
	80 - 89	-.23500	.38235	.539

*อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 3 พบว่า อายุที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ มีความแตกต่างกันดังนี้ คือ ช่วงอายุ 60 - 69 ปี กับ ช่วงอายุ 70 - 79 ปี , ช่วงอายุ 80 - 89 ปี และช่วงอายุ 90 ปีขึ้นไป โดยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

1.4 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร พบว่าผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ที่มีอายุ สถานภาพ ลักษณะการอยู่อาศัย ภาระที่ต้องเลี้ยงดู จำนวนเบี้ยยังชีพ มีผลต่อระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ และจำนวนรายได้ทั้งสิ้น ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 26 คน ซึ่งเป็นผู้สูงอายุในหมู่บ้านของแต่ละหมู่บ้าน จำนวน หมู่ละ 2 คน พบว่าการเปลี่ยนระบบการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์นั้น ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความคิดเห็นตรงกัน คือจำเป็นจะต้องเปิดบัญชีธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เพื่อให้รองรับการโอนเงินเข้าบัญชีเพราะในอนาคตข้างหน้ารัฐบาลจะต้องโอนเงินเข้าบัญชีที่เป็นพร้อมเพย์ให้เท่านั้น และจะไม่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปจ่ายเบี้ยยังชีพให้และอาจจะมีการยุบองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเทศบาลตำบลอีกในอนาคต รวมถึงเป็นแนวโน้มของรัฐบาลที่จำเป็นต้องเปิดสมุดบัญชีที่เป็นพร้อมเพย์หรือบางคนที่รับโอนเงินเข้าบัญชีอยู่ก็ต้องไปเปลี่ยนสมุดบัญชีให้เป็นพร้อมเพย์ ซึ่งขั้นตอนไม่ได้ยุ่งยากและซับซ้อนมากจนเกินไป จะมีเจ้าหน้าที่คอยให้บริการและชี้แจงให้ทำตามขั้นตอน และการเปิด

บัญชีที่เป็นพร้อมเพยกันนั้น ก็เพื่อให้รัฐบาลโอนเงินเข้าบัญชีตนเองโดยตรงจะทำให้ผู้สูงอายุได้รับเบี้ยยังชีพที่ตรงตามวันที่ตนได้รับเหมือนกันทุกเดือน ซึ่งกระบวนการรับและจ่ายเงินเบี้ยยังชีพในระบบพร้อมเพยกันนี้ ได้เชื่อมโยงกับ ไทยแลนด์ 4.0 เป็นการใช้นวัตกรรมมากขึ้น

อภิปรายผล

จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ทั้ง 4 ด้าน ทำให้ทราบถึงระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากลำดับสูงสุดไปลำดับต่ำสุด ได้แก่ ด้านความรู้ของผู้สูงอายุในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย รองลงมาด้านกระบวนการและขั้นตอนการใช้งานในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย ด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย และส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ ด้านความสะดวกของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย สอดคล้องกับแนวคิดของ จตุพร ต้นเส้า (2551 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “การจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งทำการศึกษานาน 5 อบต. คือ อบต.บ้านกาด อบต.ดอนเปา อบต.ทุ่งปี่ อบต.ทุ่งรวงทอง และอบต.แม่วิน จาก พบว่า ความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแม่วางจังหวัดเชียงใหม่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมากในด้านความพึงพอใจบุคลากรรองลงมาคือ ความพึงพอใจการประชาสัมพันธ์ และลำดับสุดท้ายคือ ความพึงพอใจการดำเนินการจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ในภาพรวมอยู่ในระดับที่ดี เป็นที่พึงพอใจของผู้สูงอายุอย่างไรก็ตามหากพิจารณาเป็นรายองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่ายังมีบางองค์การบริหารส่วนตำบล คือ องค์การบริหารส่วนตำบลดอนเปา ควรมีการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินการในเรื่องการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการดำเนินการจัดการเบี้ยยังชีพให้ดีขึ้น ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่องค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่งประสบเหมือนกันก็คือ ผู้สูงอายุในพื้นที่ที่มีจำนวนมาก เกินกว่างบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลจะช่วยเหลือให้ได้ทั่วถึงและครบถ้วน นอกจากนี้ผู้สูงอายุมีปัญหาอุปสรรคในการมาติดต่อขอรับเบี้ยยังชีพจากองค์การบริหารส่วนตำบล คือผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะเดินทางมารับเบี้ยยังชีพที่สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลลำบาก เนื่องจากมีปัญหาดูสุขภาพ และระยะทาง จึงมีความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลนำเงินเบี้ยยังชีพไปจ่ายให้แก่ผู้สูงอายุที่หมู่บ้าน โดยจ่ายเป็นเงินสดต้องการรับเป็นรายเดือนๆ ละ 1 ครั้ง มากกว่าราย 3 เดือน หรือ 6 เดือน และความต้องการส่วนใหญ่ก็คือต้องการให้เพิ่มจำนวนเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้มากขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของวารุณา ฉิมพลีกุล (2551 ,

บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคของโครงการจ่ายเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ กรณีศึกษาเทศบาลเมืองบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรีมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคของโครงการจ่ายเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการแก้ไข และปรับปรุงโครงการให้เหมาะสม โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ซึ่งประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ ผู้สูงอายุที่ได้รับเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ ผลการศึกษาพบว่า โครงการจ่ายเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ มีปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ของผู้เข้าร่วมโครงการ ทั้งนี้เพราะหลักเกณฑ์ขาดความเป็นรูปธรรมไม่สามารถวัดได้จริง ทำให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานไม่สามารถคัดเลือกผู้สูงอายุที่เหมาะสมที่ควรเข้าร่วมโครงการได้โดยยังมีผู้สูงอายุที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการอีกประมาณ 100 คน นอกจากนี้พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ทราบว่ามีหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ของโครงการ ในส่วนของปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินโครงการจ่ายเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการให้เทศบาลจ่ายเป็นเงินสดโดยจ่ายครั้งละ 3,000 บาท โดยมารับทุก ๆ 6 เดือน เพราะได้เป็นเงินก้อน ไม่ต้องเสียค่ารถไม่ต้องเสียเวลามารับบ่อย ๆ ซึ่งไม่สอดคล้องกับเจ้าหน้าที่ ที่ปฏิบัติงานที่ต้องการให้โอนเข้าบัญชีเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงานเพราะมีผู้ปฏิบัติงานน้อย ส่วนของสถานที่ในการรับเงินก็ยังคงให้มารับที่เดิม คือที่เทศบาลเมืองบ้านสวน อย่างไรก็ตามยังมีปัญหาเกี่ยวกับการนำเงินไปใช้เพราะผู้สูงอายุที่รับเงินไปแล้วไม่สามารถใช้เงินได้เพียงพอกับระยะเวลาที่กำหนด ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ เทศบาลเมืองบ้านสวนควรมุ่งส่งเสริมสวัสดิการด้านอื่นให้แก่ผู้สูงอายุไม่ควรเน้นเฉพาะการให้เงินสงเคราะห์อย่างเดียว ทั้งนี้เพราะเงินที่ได้รับ ผู้สูงอายุไม่สามารถใช้จ่ายได้เพียงพอ ควรจะมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบ ควรจัดอบรมสัมมนาผู้ปฏิบัติงานด้านนี้เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ข้อคิดเห็นและถกเถียงในประเด็นที่สงสัยหรือข้อใจ เพื่อนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามระเบียบ

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1 ระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ที่มีเพศแตกต่างกัน ส่งผลต่อ ระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2.2 ระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร จำแนกตามอายุ ในด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ด้านความสะดวกของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ด้านความรู้ของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ มีความแตกต่างกัน ดังนี้ คือ ช่วงอายุ 60 - 69 ปี กับ ช่วงอายุ 70 - 79 ปี ช่วงอายุ 80 - 89 ปี และช่วงอายุ 90 ปีขึ้นไป โดยมี

ความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ส่วนด้านกระบวนการและขั้นตอนการใช้งานในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ไม่มีความแตกต่างกัน

2.3 ระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร จำแนกตามสถานภาพ ในด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ด้านความสะดวกของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์มีความแตกต่างกันดังนี้ คือ สถานภาพสมรส แตกต่างกับสถานภาพหม้าย / หย่าร้าง / แยกกันอยู่ ส่วนด้านความรู้ของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ และด้านกระบวนการและขั้นตอนการใช้งานในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ไม่มีความแตกต่างกัน

2.4 ระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร จำแนกตามลักษณะการอยู่อาศัย ในด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ด้านความรู้ของผู้สูงอายุในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ด้านความสะดวกของผู้สูงอายุในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์ มีความแตกต่างกันดังนี้ คือ ลักษณะการอยู่อาศัยอยู่กับคู่สมรสและอยู่กับทั้งคู่สมรสและอยู่กับบุตรหลานและอยู่กับทั้งคู่สมรสและบุตรหลานและอยู่คนเดียว ส่วนด้านกระบวนการและขั้นตอนการใช้งานในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ไม่มีความแตกต่างกัน

2.5 ระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร จำแนกตามภาระที่ต้องเลี้ยงดู ในด้าน ความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ด้านกระบวนการและขั้นตอนการใช้งานในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ และด้านความสะดวกของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ไม่มีความแตกต่างกัน ส่วนด้านความรู้ของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์มีความแตกต่างกัน คือ ภาระที่ต้องเลี้ยงดูมากกว่า 2 คน กับ ภาระที่ต้องเลี้ยงดู 1 คน ภาระที่ต้องเลี้ยงดู 2 คน และไม่มีภาระที่ต้องเลี้ยงดู

2.6 ระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร จำแนกตามแหล่งที่มารายได้ ในด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ด้านความรู้ของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ด้านกระบวนการและขั้นตอนการใช้งานในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ และด้านความสะดวกของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ไม่มีความแตกต่างกัน

2.7 ระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร จำแนกตามเป็ยัยงชีพ ในด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ด้านความรู้ของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ด้านความสะดวกของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ มีความ

แตกต่างกันดังนี้ คือ เบี้ยยังชีพ 600 บาท กับ เบี้ยยังชีพ 700 บาท กับ เบี้ยยังชีพ 800 บาทและเบี้ยยังชีพ 1,000 บาท ด้านกระบวนการและขั้นตอนการใช้งานในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ไม่มีความแตกต่างกัน

2.8 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร จำแนกตามรายได้ทั้งสิ้น ในด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ด้านความรู้ของผู้สูงอายุในระบบรับและ โอนเงินพร้อมเพย์ และด้านกระบวนการและขั้นตอนการใช้งานในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ไม่มีความแตกต่างกันพิจิตร ส่วนด้านความสะดวกของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ มีความแตกต่างกัน ดังนี้ คือ รายได้ทั้งสิ้น ไม่เกิน 1,000 บาท ต่อเดือน กับ รายได้ทั้งสิ้น 5,001 - 6,000 บาท ต่อเดือนและ 1,001 - 2,000 บาท ต่อเดือน และรายได้ทั้งสิ้น 4,001 - 5,000 บาทต่อเดือน 5,001 - 6,000 บาท ต่อเดือน 7,001 - 8,000 บาทต่อเดือนและ รายได้ทั้งสิ้น 1,001 - 2,000 บาท ต่อเดือน และรายได้ทั้งสิ้น 5,001 - 6,000 บาทต่อเดือน

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร สรุปได้ดังนี้ ผู้สูงอายุในแต่ละหมู่มีการเตรียมความพร้อมในการรับและโอนเงินพร้อมเพย์ที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผู้สูงอายุในหมู่ที่ 5 , 6 , 7 , 8 , 9 , 10 , 11 , 12 , 13 จะมีความแตกต่างจากหมู่ที่ 1 , 2 , 3 และ 4 ในการเดินทางมาเบิกเงินเบี้ยยังชีพด้วยตนเอง จึงทำให้ผู้สูงอายุในหมู่ที่ 5 , 6 , 7 , 8 , 9 , 10 , 11 , 12 , 13 ต้องการให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปให้เงินเบี้ยยังชีพตามหมู่บ้านเหมือนเดิม เพราะจะได้รับเงินสดและไม่ต้องเสียเวลาและไม่ต้องเสียค่าจ้างในการออกมากดเงินหรือเบิกเงิน แต่ทั้งนี้ ในกลุ่มผู้สูงอายุระหว่าง 60 - 69 ปี จะมีความเห็นว่าให้โอนเงินเข้าบัญชีธนาคารมากกว่าที่จะมารับเงินสดเพราะเงินที่โอนเข้าในบัญชีสามารถเป็นเงินเก็บสะสมไปได้เรื่อย ๆ

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา เป็นรายด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากลำดับสูงสุดไปลำดับต่ำสุด ได้แก่ ด้านความรู้ของผู้สูงอายุในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์ รองลงมาด้านกระบวนการและขั้นตอนการใช้งานในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ และส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ ด้านความสะดวกของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงิน พร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร สรุปได้ว่า เมื่อพิจารณาปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลกับระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุ จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย

ด้านความรู้ของผู้สูงอายุในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์ รองลงมาด้านกระบวนการและขั้นตอนการใช้งานในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ และ ด้านความสะดวกของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ พบว่า อายุ สถานภาพ ลักษณะการอยู่อาศัย ภาระที่ต้องเลี้ยงดู แหล่งที่มารายได้ และจำนวนตามเบี้ยยังชีพที่ได้รับ มีผลต่อระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุ ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ ไม่มีผลต่อระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุ

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการให้รัฐเพิ่มจำนวนเงินเบี้ยยังชีพ เพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุที่ดีขึ้นเพราะเห็นว่าจำนวนเงินที่ได้รับ 600 บาท น้อยเกินไป ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายที่ต้องรับภาระเลี้ยงดู และวิธีการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุส่วนใหญ่เห็นว่าการโอนเข้าบัญชีธนาคาร ไม่สะดวกในการไปธนาคารเนื่องจากระยะทาง รวมถึงอายุที่มากขึ้น และการเขียนหนังสือ จึงไม่สามารถกดเงินจากตู้เอทีเอ็มได้ จึงทำให้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า การนำเงินสดเข้าไปจ่ายตามหมู่บ้านสะดวกที่สุดเพราะจะทำให้ผู้สูงอายุออกมาพบปะกัน พูดคุยกัน และอยากให้รัฐบาลให้ความสำคัญต่อผู้สูงอายุมากยิ่งขึ้นโดยการปรับเบี้ยยังชีพให้สูงขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับค่าครองชีพในปัจจุบันและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ดีขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความอนุเคราะห์จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม และคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ทำให้งานวิจัยนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการทำวิจัยครั้งนี้ทุกท่านที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และให้กำลังใจมาโดยตลอด

เอกสารอ้างอิง

- จตุพร ต้นเส้า.(2551).**การจัดการเบี้ยยังชีพขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่** การค้นคว้าอิสระ ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- วารุณา ฉิมพลีกุล. (2551). **ปัญหาและอุปสรรคของโครงการจ่ายเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุกรณีศึกษาเทศบาล เมืองบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี.**รัฐประศาสนศาสตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยการบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Yamane, Taro. (1970). **Statistics: An Introductory Analysis.** Third editio. New york : Harper and Row Publication.

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย

กรณีศึกษา : ประชาชนหมู่ 8 บ้านทุ่งรวงทอง ตำบลทุ่งกระปือ

อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง

Participation of Community for Exercise Promotion

Case Study: People Moo 8, Ban Thung Ruang Thong,

Tung Gra-Beu Subdistrict, Yan Ta Khao District, Trang Province

ทิฆัมพร สองพัง(Tikamporn Songpang) ภาวิณี ไชยเกษร(Parinee Chaikesorn)

รุรดา พุฒิตริภูมิ(Rujirada Puttitrepume) กมลรัตน์ นุ่นคง(Kamonrat Nunkong)*

สาลี อินทร์เจริญ(Salee Inchareon) สิริมา วังพะยอม(Sirima Wangpayom)

วิลาวรรณ ศรีพล(Wilawan Sripon) สุพัตรา ใจเหมาะ(Suphattra Jaimoh)

หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง

*Corresponding author. E-mail:kamonrat@scphtrang.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกกำลังกายของประชาชน 2) พัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกกำลังกายของประชาชน และ 3) เปรียบเทียบแรงสนับสนุนของครอบครัว ทักษะคิดต่อการออกกำลังกาย และพฤติกรรมการออกกำลังกาย ก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกกำลังกายของประชาชน ที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 8 บ้านทุ่งรวงทอง ตำบลทุ่งกระปือ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง รวบรวมจากแบบสอบถามที่ได้จากอาสาสมัครจำนวน 143 คน (อายุ 15 - 59 ปี) ที่ไม่ออกกำลังกายหรือออกกำลังกายไม่ครบตามเกณฑ์ ข้อมูลที่ได้จะถูกนำมาวิเคราะห์โดยใช้ 1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) สถิติเชิงอนุมาน ใช้ Paired t-test ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย ในด้านการตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.3$, S.D.= 0.6) การมีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.5$, S.D.= 0.5) การมีส่วนร่วมในด้านการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.8$, S.D.= 0.4) การมีส่วนร่วมในด้านการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.1$, S.D.= 0.6) นอกจากนี้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับการได้รับแรงสนับสนุนจากครอบครัว ($\bar{x} = 17.9 \pm 3.1$) ทักษะคิดต่อการออกกำลังกาย ($\bar{x} = 37.2 \pm 3.9$) และพฤติกรรมการออกกำลังกาย ($\bar{x} = 45.7 \pm 5.6$) สูงกว่าคะแนนก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม ($\bar{x} = 16.8$, 34.3 , 40.6 ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ($P \leq 0.05$)

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของชุมชน การส่งเสริมสุขภาพ พฤติกรรมการออกกำลังกาย

Abstract

This research, performing based on the Participatory Action Research (PAR), was aimed to 1) study the participation of community in an exercise of citizen, 2) develop the participatory activities of community in the exercise of the people and 3) compare the support of the family, the attitude towards the exercise and the exercise behavior before and after the participation activity of community in the exercise of people who lived in Moo 8, Ban Thung Ruang Thong, Tung Gra-Beu Subdistrict, Yan Ta Khao District, Trang Province. All data were collected from the questionnaires obtained from 143 volunteers (15- to 59-year-old) who had no exercise or had exercise but did not meet the criteria. The data were analyzed using 1) the descriptive statistics including frequency, percentage, arithmetic mean and standard deviation, and 2) the inferential statistics utilizing paired t-test. The results showed that the overall participations of the people to the promotion exercise behavior activity related to the decision making were at a moderate level ($\bar{x} = 2.3$, S.D.=0.6). The overall participations of the people to promotion exercise behaviors for the point of practice were at a moderate level ($\bar{x} = 2.5$, S.D.=0.5). The overall participations of the people to promotion exercise behaviors in terms of benefits were at a moderate level ($\bar{x} = 2.8$, S.D.=0.4). The overall participations of the people to promotion exercise behaviors for the case of the evaluation were at a moderate level ($\bar{x} = 2.1$, S.D.=0.6). In addition, the average scores after participating in exercise activities using participatory processes, for the family support ($\bar{x} = 17.9 \pm 3.1$), the attitude towards exercise ($\bar{x} = 37.2 \pm 3.9$) and the exercise behavior ($\bar{x} = 45.7 \pm 5.6$) were significantly higher than those before participating ($\bar{x} = 16.8, 34.3, 40.6$, respectively) at 95 % confidence level ($P \leq 0.05$).

Keywords: Community participation, Health promoting, Exercise behavior

บทนำ

ปัญหาสุขภาพของคนไทยในปัจจุบันเป็นผลมาจากบริบททางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ระบบทุนนิยม และเทคโนโลยีการสื่อสารที่มีการใช้เกินความจำเป็นและไม่เหมาะสม ส่งผลให้คนไทยมีแบบแผนในการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ท่ามกลางค่านิยม

วัฒนธรรมและสังคมแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความเสี่ยงและเป็นภัยคุกคามสุขภาพ เกิดการระบาดของโรควิถีชีวิตหรือโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCD) ที่สามารถป้องกันได้ และมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้ชีวิตอย่างเร่งรีบ แ่งแย่งแข่งขัน ทำให้ขาดการเอาใจใส่ดูแลสุขภาพ (แผนยุทธศาสตร์สุขภาพดี วิถีชีวิตไทย พ.ศ. 2554 - 2563, 2554) โดยพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการเกิดโรค ได้แก่ การขาดการออกกำลังกาย ร้อยละ 27.1 (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ , 2559) จากการสำรวจพฤติกรรมการเล่นกีฬาและการออกกำลังกายของประชาชน อายุตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป ในปี พ.ศ. 2554 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ จำนวน 42.6 ล้านคน ไม่ออกกำลังกาย มีผู้เล่นกีฬาหรือออกกำลังกายเพียง 15.1 ล้านคน หรือประมาณ 1 ใน 4 ของประชาชนทั้งหมด ซึ่งลดลงกว่าการสำรวจในปี พ.ศ.2550 ที่มีผู้ออกกำลังกาย ร้อยละ 29.0 และจากผลสำรวจเดียวกันนี้ ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการเล่นกีฬาหรือออกกำลังกายของผู้ป่วย พบว่า มีผู้ป่วยในรอบ 1 เดือน ก่อนสำรวจจำนวน 17.1 ล้านคน เป็นผู้ที่ไม่ได้เล่นกีฬาหรือออกกำลังกายมากถึงร้อยละ 73.0 ขณะเดียวกันในผู้ป่วยที่นอนพักรักษาตัวในโรงพยาบาลที่มี 3.2 ล้านคน พบว่า เป็นผู้ที่ไม่ได้เล่นกีฬาหรือออกกำลังกาย ร้อยละ 76.0 ซึ่งให้เห็นถึงความแตกต่างชัดเจนว่าการออกกำลังกายป้องกันการป่วยได้ โดยผู้ที่ไม่ออกกำลังกายจะมีโอกาสป่วยมากกว่าผู้ที่ออกกำลังกายมากถึง 3 เท่าตัว (สำนักงานสถิติแห่งชาติ , 2554) การไม่ออกกำลังกาย เป็นปัจจัยที่ทำให้ประชาชนเสียชีวิตได้เทียบเท่ากับการสูบบุหรี่ หรือโรคอ้วน ซึ่งจะทำให้สมรรถภาพร่างกายเสื่อมลงเรื่อย ๆ และเป็นหนึ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดโรควิถีชีวิตหรือโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCD) เช่น โรคหลอดเลือดหัวใจเสื่อมสภาพ โรคประสาทเสียสมดุลสภาพ โรคความดันโลหิตสูง โรคอ้วน โรคเบาหวาน โรคกระดูกและข้อ เป็นต้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ , 2558) สุขภาพและพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการมีสุขภาพไม่ดีเกิดขึ้นเนื่องจากหลายสาเหตุ ดังนั้นสิ่งที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม และเปลี่ยนแปลงสังคมนั้น จำเป็นจะต้องใช้หลาย ๆ วิธี PRECEDE-PROCEED MODEL เป็นกระบวนการวินิจฉัยเพื่อการวางแผน และประเมินผลโครงการส่งเสริมสุขภาพที่มีแนวคิดว่าการมีพฤติกรรมสุขภาพไม่ดีเกิดจากหลายปัจจัย (Multiple Factors) (Green & Kreuter , 1999) จึงนำมาใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

ผลการศึกษาความต้องการการออกกำลังกายของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดตรัง พบว่า ประชาชนมีความต้องการด้านบุคลากรผู้ให้บริการ เนื่องจากไม่มีผู้เชี่ยวชาญ วิทยากร และบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการออกกำลังกายอย่างเพียงพอ รองลงมาด้านการบริการวิชาการ คือ ประชาชนต้องการให้มีการจัดอบรมให้ความรู้ และมีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง และจริงจัง เนื่องจากประชาชนบางกลุ่มยังขาดข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการออกกำลังกาย เช่น กลุ่มคนยากจน ที่ต้องใช้เวลาในการหาเลี้ยงชีพ ทำให้ขาดโอกาสในการออกกำลังกาย ดังนั้น จึงต้องมีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายมากขึ้น และด้านสถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก ประชาชนต้องการมีหน่วยงานที่รับผิดชอบและดูแลความปลอดภัยของผู้เข้าร่วมออกกำลังกาย มีสถานที่ออกกำลังกายได้มาตรฐาน และมีอุปกรณ์ในการออกกำลังกายชนิดต่างๆ อย่างเพียงพอ (จิรวรรณ ภักดีฉนวน ,

2554) จากการสำรวจข้อมูลการออกกำลังกายของประชาชนหมู่ที่ 8 บ้านทุ่งรวงทอง ตำบลทุ่งกระบือ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง พบว่า ประชาชนที่มีอายุระหว่าง 15 - 59 ปี มีการออกกำลังกายไม่ครบตามเกณฑ์มากที่สุด ร้อยละ 82.6 ซึ่งสาเหตุสำคัญของการไม่ออกกำลังกาย คือ สถานที่หรืออุปกรณ์สำหรับการออกกำลังกายในชุมชนไม่เพียงพอ มีสภาพชำรุด ไม่พร้อมต่อการใช้งาน และไม่มีหน่วยงานหรือผู้นำในการจัดกิจกรรมของหมู่บ้าน ร้อยละ 69.4 รองลงมา คือ การไม่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว ร้อยละ 66.7 การทำงาน เช่น การกรีดยางและเดินเก็บน้ำยาง เป็นการออกกำลังกาย ร้อยละ 66.7 และไม่มีเวลา เนื่องจากต้องทำงานเลี้ยงชีพ ร้อยละ 63.9 ตามลำดับ ซึ่งการออกกำลังกายครบตามเกณฑ์จะทำให้ห่างไกลจากโรค อาทิเช่น โรคเบาหวาน ค่าดัชนีมวลกายปกติ การดำเนินงานด้านสาธารณสุขในชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในทุกระดับ ตามทฤษฎีการมีส่วนร่วมของโคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohenn & Uphoff, 1980 อ้างถึงใน ไสภิตา ศรีนุ้ม , 2558) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

จากปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการดูแลสุขภาพของประชาชน ซึ่งการออกกำลังกายเป็นประจำนั้นจะทำให้สุขภาพดี ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ทั้งสามารถช่วยป้องกันและลดความเสี่ยงของโรคต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคอ้วน โรคเบาหวาน เป็นต้นจึงได้ร่วมหาแนวทางในการในการแก้ไขปัญหา โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจ การปฏิบัติการ การร่วมรับผลประโยชน์ และการประเมินผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกกำลังกายของประชาชน หมู่ที่ 8 บ้านทุ่งรวงทอง ตำบลทุ่งกระบือ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกกำลังกายของประชาชน หมู่ที่ 8 บ้านทุ่งรวงทอง ตำบลทุ่งกระบือ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง
3. เพื่อเปรียบเทียบแรงสนับสนุนของครอบครัว ทศนคติต่อการออกกำลังกาย และพฤติกรรมการออกกำลังกาย ก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกกำลังกายของประชาชน หมู่ที่ 8 บ้านทุ่งรวงทอง ตำบลทุ่งกระบือ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของโคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohenn & Uphoff , 1980 อ้างถึงใน ไสภิตา ศรีนุ้ม , 2558) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการ

ปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และหลักแนวคิดแบบจำลองการวางแผนส่งเสริมสุขภาพ PRECEDE-PROCEED Model (เบญจมาศ สุขศรีเพ็ญ , 2550) ในขั้นตอนที่ 3 และ 4 เป็นแนวคิดพื้นฐานสำหรับมาประยุกต์ใช้ในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนอายุระหว่าง 15 - 59 ปี หมู่ที่ 8 บ้านทุ่งรวงทอง ตำบลทุ่งกระเปือ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง ที่ไม่ออกกำลังกายและออกกำลังกายไม่ครบตามเกณฑ์ จำนวน 210 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนอายุระหว่าง 15 - 59 ปี หมู่ที่ 8 บ้านทุ่งรวงทอง ตำบลทุ่งกระเปือ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง ที่ไม่ออกกำลังกายและออกกำลังกายไม่ครบตามเกณฑ์ จำนวน 143 คน ซึ่งได้จากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ เครชชีและมอแกน (Krejcie & Morgan , 1970) และสุ่มตัวอย่างเชิงระบบ (Systematic Random Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย คือ โปรแกรมการจัดการออกกำลังกายโดยประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม มีระยะเวลาดำเนินการ 5 สัปดาห์ ประกอบไปด้วย 8 กิจกรรม ดังนี้ 1) การสนทนากลุ่ม 2) การประชาสัมพันธ์และการติดต่อประสานงาน 3) การประเมินสุขภาพเบื้องต้น 4) จัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องการออกกำลังกาย 5) สาธิตวิธีการออกกำลังกาย 6) การออกกำลังกายแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ การเดินแอโรบิก การรำไม้พลอง และการแกว่งแขน 7) การติดตามและกระตุ้นเตือนการออกกำลังกายในแต่ละสัปดาห์ และ 8) การประเมินผลการออกกำลังกายหลังเสร็จสิ้นการดำเนินการ

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามการออกกำลังกาย เรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมพฤติกรรมออกกำลังกาย กรณีศึกษา : ประชาชนหมู่ที่ 8 บ้านทุ่งรวงทอง ตำบลทุ่งกระเปือ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง ที่ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามของ วราภรณ์ คำரச และคณะ (2556) ประกอบไปด้วย 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 ทักษะติดต่อการออกกำลังกาย

ส่วนที่ 3 แรงสนับสนุนจากครอบครัว

ส่วนที่ 4 พฤติกรรมการออกกำลังกาย

ส่วนที่ 5 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการออกกำลังกาย

มีจำนวนทั้งหมด 30 ข้อ ใช้เวลาในการตอบแบบสอบถาม 30 นาที

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม 2561

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

เพื่อวิเคราะห์ระดับทัศนคติเกี่ยวกับการออกกำลังกาย ระดับการได้รับแรงสนับสนุนจากครอบครัว ระดับพฤติกรรมการออกกำลังกาย โดยใช้สถิติ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการสนับสนุนของครอบครัว ทัศนคติ และพฤติกรรมการออกกำลังกายของกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกกำลังกาย โดยใช้สถิติ Paired t - test

6. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา โดยได้นำเสนอเค้าโครงร่างวิจัย ต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง ผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่าง แนะนำตัวชี้แจงวัตถุประสงค์ ขอความร่วมมือกลุ่มตัวอย่าง ในการเข้าร่วมแผนการดำเนินกิจกรรมและตอบแบบสอบถาม ชี้แจงให้ทราบถึงสิทธิ์ในการตอบรับหรือปฏิเสธในการเข้าร่วมการศึกษาครั้งนี้ คำตอบหรือข้อมูลทุกอย่างถือเป็นความลับ และผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษารูปแบบภาพรวม และนำผลไปใช้ประโยชน์ในทางวิชาการเท่านั้น ผู้เข้าร่วมการศึกษามีสิทธิปฏิเสธการเข้าร่วมแผนการดำเนินกิจกรรม และตอบแบบสอบถามได้ตลอด โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผลให้ผู้วิจัยทราบ หากยินยอมเข้าร่วมการศึกษา ขอให้ลงนามในใบยินยอมเข้าร่วมการศึกษา จึงทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของชุมชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 62.2 มีอายุเฉลี่ย 38.7 มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุด ร้อยละ 25.9 รองลงมาคือ อาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 15.4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชนหมู่ที่ 8 บ้านทุ่งรวงทอง อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของการมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ประเด็นความคิดเห็น	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	2.3	0.6	ปานกลาง
ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	2.5	0.5	ปานกลาง
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	2.8	0.4	ปานกลาง
ด้านมีส่วนร่วมในการประเมินผล	2.1	0.6	ปานกลาง

จากตาราง 1 จำนวนและร้อยละของการมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการมีส่วนร่วม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.3$, S.D.= 0.6) มีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.5$, S.D.= 0.5) มีส่วนร่วมในด้านการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.8$, S.D.= 0.4) มีส่วนร่วมในด้านการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.1$, S.D.= 0.6)

2. การพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วม

จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) พบว่า การแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ทัศนคติ ความเชื่อ เพื่อใช้ค้นหาคำอธิบายสำหรับสาเหตุของการไม่ออกกำลังกายหรือออกกำลังกายไม่ครบตามเกณฑ์ในชุมชน ทั้งนี้มีการวางแผน และกำหนดกิจกรรม เพื่อหาวิธีหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน อสม. แกนนำประชาชน ประชาชน และผู้วิจัย ทั้งนี้แนวทางในการแก้ไขปัญหานั้น จะมีการจัดกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนบ้านทุ่งรวงทอง ให้เหมาะสมกับวัย และสภาพร่างกายของประชาชน

โปรแกรมการจัดการออกกำลังกายโดยประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม มีระยะเวลาดำเนินการ 5 สัปดาห์ ประกอบไปด้วย 8 กิจกรรม ดังนี้ 1) การสนทนากลุ่ม 2) การประชาสัมพันธ์และการติดต่อประสานงาน 3) การประเมินสุขภาพเบื้องต้น 4) จัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องการออกกำลังกาย 5) สาธิตวิธีการออกกำลังกาย 6) การออกกำลังกายแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ การเดินแอโรบิก การรำไม้พลอง และการแกว่งแขน 7) การติดตามและกระตุ้นเตือนการออกกำลังกายในแต่ละสัปดาห์ และ 8) การประเมินผลการออกกำลังกายหลังเสร็จสิ้นการดำเนินการ

3. เปรียบเทียบการสนับสนุนของครอบครัว ที่ศนคติดต่อการออกกำลังกาย และพฤติกรรมการออกกำลังกาย ระหว่างก่อนและหลังจากกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการสนับสนุนของครอบครัว ที่ศนคติดต่อการออกกำลังกาย และพฤติกรรมการออกกำลังกาย ก่อนและหลังจากกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการมีส่วนร่วม ของประชาชนหมู่ที่ 8 บ้านทุ่งรวงทอง อำเภอป่าตอง จังหวัดตรัง

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการได้รับแรงสนับสนุนจากครอบครัว ก่อนและหลังจากดำเนินกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ตัวแปร	N	$\bar{X}$	S.D.	T	p-value
การได้รับแรงสนับสนุนจากครอบครัว (ก่อน)	143	16.8	2.9	-7.9	<0.01*
การได้รับแรงสนับสนุนจากครอบครัว (หลัง)	143	17.9	3.1		

*p<.01

จากตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนการได้รับแรงสนับสนุนจากครอบครัว ระหว่างก่อนและหลังจากกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการมีส่วนร่วม พบว่าคะแนนเฉลี่ยการได้รับแรงสนับสนุนจากครอบครัวหลังเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกาย โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ($\bar{x} = 17.9$, S.D.= 3.1) สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกาย โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ($\bar{x} = 16.8$, S.D.= 2.9) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ศนคติดต่อการออกกำลังกาย ระหว่างก่อนและหลังจากกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ตัวแปร	n	$\bar{x}$	S.D.	T	p-value
ด้านที่ศนคติดต่อการออกกำลังกาย (ก่อน)	143	34.3	3.9	-13.5	<0.01*
ด้านที่ศนคติดต่อการออกกำลังกาย (หลัง)	143	37.2	3.9		

*p<.01

จากตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนที่ศนคติดต่อการออกกำลังกาย ระหว่างก่อนและหลังจากกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ส่วนร่วม พบว่าคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการออกกำลังกายหลังเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายโดยใช้
กระบวนกรมีส่วนร่วม ($\bar{x} = 37.2$, S.D.= 3.9) สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายโดยใช้
กระบวนกรมีส่วนร่วม ($\bar{x} = 34.3$, S.D.= 3.9) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการออกกำลังกาย ระหว่างก่อน
และหลังจากกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ตัวแปร	N	$\bar{x}$	S.D.	T	p-value
พฤติกรรมการออกกำลังกาย (ก่อน)	143	40.6	6.9	-11.1	<0.01*
พฤติกรรมการออกกำลังกาย (หลัง)	143	45.7	5.6		

*p<.01

จากตาราง 4 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนพฤติกรรมการออกกำลังกาย
ระหว่างก่อนและหลังจากกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการมี
ส่วนร่วม พบว่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการออกกำลังกาย หลังเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายโดยใช้
กระบวนกรมีส่วนร่วม ($\bar{x} = 45.7$, S.D.= 5.6) สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายโดยใช้
กระบวนกรมีส่วนร่วม ($\bar{x} = 40.6$, S.D.= 6.9) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปและอภิปรายผล

1. ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย โดยการ
ประยุกต์ใช้ทฤษฎีการมีส่วนร่วม ของประชาชนหมู่ที่ 8 บ้านทุ่งรวงทอง ตำบลทุ่งกระปือ
อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง พบว่า ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ภาพรวมอยู่ในระดับปาน
กลาง ($\bar{x} = 2.3$, S.D.=0.6)พบว่า ผู้วิจัยได้มีการค้นหาสาเหตุของปัญหาที่แท้จริงร่วมกับ อสม.
จำนวน 12 คน และจากการสังเกตการทำสนทนากลุ่ม พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีการแสดงความคิดเห็น
มีการพูดคุย เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาการไม่ออกกำลังกายและออกกำลังกายไม่ครบตามเกณฑ์ จึง
ทำให้การทำสนทนากลุ่มดำเนินการไปอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ประชาชนมีการวางแผน และกำหนดกิจกรรม
เพื่อหาวิธีหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน อสม. แกนนำประชาชน
ประชาชน และผู้วิจัย ทั้งนี้แนวทางในการแก้ไขปัญหามีความสอดคล้องวิถีชีวิตของชุมชน ขั้นตอนที่ 2
การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.5$, S.D.= 0.5)พบว่า ผู้ใหญ่บ้าน
อสม. และแกนนำประชาชน มีการประชาสัมพันธ์การออกกำลังกายให้กับประชาชนในชุมชนได้รับรู้ โดย
ได้รับการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์จากโรงงานแพลนทอย (Plan Toy) ที่ตั้งอยู่ในชุมชน ในการสนับสนุน
ไม้พลองให้กับชุมชนเพื่อใช้ในการออกกำลังกาย จำนวน 40 ชิ้น ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกกำลังกาย

เนื่องจากผู้วิจัยได้นำรูปแบบการออกกำลังกายทั้ง 3 รูปแบบมาดำเนินการในการวิจัย ได้แก่ การเดินแอโรบิก การรำไม้พลอง และการแกว่งแขน ส่งผลให้ประชาชนที่ไม่สะดวกเข้าร่วมเดินแอโรบิกนั้นก็ยังสามารถออกกำลังกายที่บ้านได้ ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการร่วมรับผลประโยชน์ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.8$, $S.D. = 0.4$) พบว่า ด้านสังคม ชุมชนมีการรวมกลุ่มจัดทำเสื่อยืด และออกกำลังกายอย่างต่อเนื่อง โดยที่กลุ่มที่ 1 โชนบ้านผู้ใหญ่ และ 2 โชนบ้านนางจิตาภา โสหาบ มีการออกกำลังกาย 4 วัน ใน 1 สัปดาห์ และโชนบ้านนางจิรา ชาวคง มีการออกกำลังกาย 5 วัน ใน 1 สัปดาห์ และด้านบุคคลในการวิจัย ผู้วิจัยได้ริเริ่มหรือเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม โดยเริ่มจากตัวบุคคล ให้มองเห็นหรือเชื่อมั่นในศักยภาพ ความสามารถในการเรียนรู้ และความสามารถในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติ จึงทำให้มีความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีของตนเอง มองเห็นคุณค่าของตนเองในการปฏิบัติมากขึ้น และขั้นตอนการประเมินผลภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.1$, $S.D. = 0.6$) พบว่า ผู้วิจัย และอสม. มีการประเมินผลร่วมกัน โดยที่ในแต่ละสัปดาห์ อสม. จะมีการกระตุ้นเตือนการออกกำลังกายของประชาชนในเขตรับผิดชอบของตนเองด้วยวิธีการติดตามเยี่ยมบ้าน ซึ่งวิธีการเหล่านี้เป็นวิธีการส่งเสริมให้มีการออกกำลังกายเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับบุญญพัฒน์ ไชยเมล์ และปัทมา รักแก้ว (2556) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการออกกำลังกายของประชาชนตำบลแหลมโตนดอำเภอควนขนุนจังหวัดพัทลุง ผลการศึกษาพบว่าสถานที่ออกกำลังกายและความตั้งใจในการออกกำลังกายมีผลต่อการออกกำลังกายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยที่ประชาชนออกกำลังกายในบริเวณสวนสาธารณะของชุมชนมากเป็น 2.51 เท่า (OR : 2.51 ; 95% CI : 1.21 ถึง 5.23) เมื่อเปรียบเทียบกับออกกำลังกายบริเวณบ้านและคะแนนความตั้งใจในการออกกำลังกายเพิ่มขึ้นมีโอกาสทำให้การออกกำลังกายเป็น 1.10 เท่า (OR : 1.10; 95% CI : 1.04 ถึง 1.16) จากผลการศึกษาควรส่งเสริมให้ประชาชนมีการออกกำลังกายอย่างต่อเนื่องโดยการเตรียมความพร้อมด้านสถานที่ออกกำลังกายเช่นจัดบริเวณสวนสาธารณะของชุมชนให้มีบรรยากาศอุปกรณ์ที่เหมาะสมหรือผู้นำในการออกกำลังกายเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการออกกำลังกายในชุมชนรวมทั้งควรมีการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมออกกำลังกายเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความตั้งใจในการออกกำลังกายเพิ่มมากขึ้น

2. การพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) พบว่าการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ทศนคติ ความเชื่อ เพื่อใช้ค้นหาคำอธิบายสำหรับสาเหตุของการไม่ออกกำลังกายหรือออกกำลังกายไม่ครบตามเกณฑ์ในชุมชน ทั้งนี้มีการวางแผน และกำหนดกิจกรรม เพื่อหาวิธีหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน อสม. แกนนำประชาชน ประชาชน และผู้วิจัย ทั้งนี้แนวทางในการแก้ปัญหานั้น จะมีการจัดกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนบ้านทุ่งรวงทอง ให้เหมาะสมกับวัย และสภาพร่างกายของประชาชน สอดคล้องกับสรารุณี พงษ์พิพัฒน์ (2558) ได้ศึกษาการจัดการความรู้ด้านการออกกำลังกายแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลแม่กา จังหวัดพะเยา พบว่า การพัฒนา เทคโนโลยีการส่งเสริมการออกกำลังกาย

พบว่า ชุมชนนักปฏิบัติมีความสำคัญในการวางแผนการดำเนินงาน โดยประยุกต์การจัดการความรู้มาใช้ในการจัดการด้านการออกกำลังกายได้อย่างเหมาะสมกับเพศ วัย และสภาพร่างกาย

3. การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยแรงสนับสนุนของครอบครัว ทักษะคิด และพฤติกรรมการออกกำลังกาย จากกิจกรรมการออกกำลังกาย ทั้ง 3 รูปแบบ ได้แก่ การเดินแอโรบิค การรำไม้พลอง และการแกว่งแขน ซึ่งได้มีการสร้างแกนนำประชาชนในการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมถึงมีการติดตามและประเมินผลการออกกำลังกาย รวมถึงมีการแลกเปลี่ยนทัศนคติต่อการออกกำลังกาย ส่งผลให้ประชาชนได้รับแรงสนับสนุนของครอบครัว และมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรมการออกกำลังกาย เพิ่มสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับวารสาร คาร์ศ และคณะ (2556) ได้ศึกษาพฤติกรรมและการเข้าถึงการออกกำลังกายของประชาชนในเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยสนับสนุนต่อการออกกำลังกายของกลุ่มตัวอย่าง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าบุคคลใกล้ชิด เช่น เพื่อน ครอบครัว มีอิทธิพลต่อการออกกำลังกายของท่าน และระดับพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การเลือกประเภทของการออกกำลังกายให้เหมาะสมกับภาวะสุขภาพและวัย รองลงมาได้แก่ การเลือกกิจกรรมออกกำลังกายที่ง่าย ถนัด ชอบ เพื่อสร้างเสริมสุขภาพการเริ่มออกกำลังกายโดยเริ่มต้น ที่เบา ๆ แล้วค่อยเพิ่มความหนักของการออกกำลังกาย และสามารถปรับเปลี่ยนประเภทของการออกกำลังกายให้เหมาะสมกับสถานที่และเวลาว่าง

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง จึงควรมีการเพิ่มกิจกรรมเพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น เช่น การดึงผู้นำชุมชนมาเป็นผู้ขับเคลื่อนกิจกรรม การพัฒนาบุคคลต้นแบบทางด้านสุขภาพ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนได้ อย่างไรก็ตามรูปแบบของกิจกรรมแก้ไขปัญหาการไม่ออกกำลังกายโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน สามารถนำไปปรับใช้ได้ทั้งชุมชนเมืองและชุมชนชนบท เนื่องจากสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทักษะคิด ของกลุ่มตัวอย่างได้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณประชาชน หมู่ที่ 8 บ้านทุ่งรวงทอง ตำบลทุ่งกระบือ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง ตลอดจนผู้นำชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ที่ให้ความอนุเคราะห์ในด้านต่างๆ ของการศึกษาครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- จีรวรรณ ภัคดีฉนวน. (2554). รายงานการวิจัยเรื่อง ความต้องการการออกกำลังกายของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดตรัง. ตรัง: สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตตรัง.
- เบญจมาศ สุขศรีเพ็ง. (2550). PRECEDE PROCEED MODEL. เข้าถึงวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2560 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/115416>
- บุญญพัฒน์ ไชยเมล์ และปัทมา รักเกื้อ. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อการออกกำลังกายของประชาชนตำบลแหลมโดนด อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง. วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา. 8(1), 37-47.
- วรภรณ์ คำรศ และคณะ. (2556). รายงานการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมและการเข้าถึงการออกกำลังกายของประชาชน เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สรารุณี พงษ์พิพัฒน์. (2558). การจัดการความรู้ด้านการออกกำลังกายแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลแม่กา จังหวัดพะเยา. วารสารการพัฒนารวมชนและคุณภาพชีวิต. 3(2), 185-194.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2559). ห่วงคนไทยออกกำลังกายน้อยเสี่ยงเจ็บป่วย. เข้าถึงวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2561 จาก <http://www.thaihealth.or.th/>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2554). การสำรวจพฤติกรรมการเล่นกีฬาหรือออกกำลังกายของประชากรและสุขภาพจิต พ.ศ. 2554. เข้าถึงวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2561 จาก <http://trang.nso.go.th>.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2558). การสำรวจกิจกรรมทางกายของประชากร พ.ศ. 2558. เข้าถึงวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2561 จาก <http://trang.nso.go.th>
- Cohen & Uphoff. (1977). อ้างถึงใน โสภิตา ศรีนุ้ม. (2558). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา.” ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการ ภาครัฐและภาคเอกชน , มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- Green & Kreuter. (1999). *Health promotion planning: An education and ecological approach (3rd ed.)*. Mountain view: Mayfield publishing.
- Krejcie & Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3): 607-610.

การมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสานของประชาชน
บ้านหนองชุมแสง หมู่ที่ 1 ตำบลอ่าวตง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง

The Participation of Integrated vector Prevention of Dengue Hemorrhagic
Fever of people in Moo 1 Ban Nhongchumsang, Aowtong Subdistrict,
Wangwiset District, Trang Province

พงศกร พึ่งกุล(Phongsakon Phuengkun) วินิจ สलगสิงห์(Vinit Salangsing)

ศิวกร ศรีสุข(Siwakorn Srisuk) วิลาวรรณ ศรีพล(Wilawan Sriphol)*

สาลี อินทร์เจริญ(SaleelIncharoen) สิริมา วังพะยอม(Sirima Wangpayom)

สุพัตรา ใจเหมาะ(Supattra Jaimoh)

สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง

*Corresponding author. E-mail: wilawan@scphtrang.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน 2) พัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมและ 3) เปรียบเทียบความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมก่อนและหลังการดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อาศัยอยู่ใน บ้านหนองชุมแสง หมู่ที่ 1 ตำบลอ่าวตง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง เก็บรวบรวมจากประชาชนจำนวน 143 คน ที่มีส่วนร่วมวางแผนการปฏิบัติในการรับผลประโยชน์ และการประเมินผล มีระยะเวลา 6 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และการพฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกและแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์โดยใช้ 1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) สถิติเชิงอนุมาน โดยใช้สถิติ Paired t - test ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 39.9 ± S.D.) คะแนนเฉลี่ยทักษะในการป้องกันโรคไข้เลือดออก (3.18 ± 0.27) และพฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้เลือดออก (2.28 ± 0.39) หลังเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม (2.82 ± 0.39 และ 2.08 ± 0.26 ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ($P \leq 0.001$) ค่าดัชนีชี้วัดความชุกของลูกน้ำยุงลาย (House Index , 8.29) และค่าContainer Index (8.88) ลดลงและอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม การป้องกันโรค ไข้เลือดออก

Abstract

This participatory action research (PAR) was aimed to 1) study the participation of integrated vector prevention of Dengue Hemorrhagic Fever 2) develop participatory activities and 3) compare pretest and posttest the participation of knowledge, attitude and behavior of people who lived in Moo 1, Ban Nhongchumsang Aowtong Subdistrict, Wangwiset District, Trang Province. Data were collected from 143 individual people who altogether participated, for 6 weeks, in making a plan, doing an action, getting a benefit and finally performing an evaluation...The instruments used for data collection were the questionnaires related to knowledge, attitude and behavior, and those associated to the participatory integrated vector prevention of Dengue Hemorrhagic Fever. The data were analyzed using 1) the descriptive statistics including frequency, percentage, arithmetic mean and standard deviation, and 2) the inferential statistics utilizing paired t-test. The result showed that the participation of people lived in the studied region was at medium level ($39.90 \pm S.D. \%$). The posttest of knowledge on Dengue Hemorrhagic Fever and that related to the behavior to prevent the syndrome were significantly higher than those of the pretest at 95% confidence level ($P \leq 0.001$). House Index (8.29) and Container Index (8.88) decreased and matched at an acceptable range of the standard.

Keywords : Participation, Disease prevention, Dengue Hemorrhagic Fever

บทนำ

โรคไข้เลือดออก (Dengue Hemorrhagic Fever ; DHF) เป็นโรคติดต่อที่มีสาเหตุจากเชื้อเด็งกีไวรัส (Dengue Virus) โดยมียุงลาย (Aedes aegypti) เป็นพาหะนำโรค การระบาดของโรคไข้เลือดออกช่วงปลายปี พ.ศ. 2559 ส่งผลต่อปริมาณเพิ่มขึ้นของผู้ป่วยในช่วงต้นปี พ.ศ. 2560 หลังจากนั้นจำนวนผู้ป่วยมีแนวโน้มลดลงในช่วงเดือนมกราคมถึงพฤษภาคมทำให้เกิดผลกระทบ ข้อสั่งการของกระทรวงสาธารณสุขและผลการประกาศเตรียมพร้อมรับการระบาดของโรคติดต่อไวรัสชิคา ในกรณีรณรงค์ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อลดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ. 2561 สถานการณ์โรคไข้เลือดออกมีแนวโน้มสูงขึ้นและมีแนวโน้มระบาดอย่างรวดเร็วในช่วงเดือนพฤษภาคม ซึ่งหากไม่เร่งดำเนินการตามมาตรการป้องกันควบคุมโรคจะทำให้มีจำนวนผู้ป่วยเพิ่มขึ้นเกินกว่าค่ามัธยฐานถึง 25% โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนระหว่างเดือนกรกฎาคม-กันยายน ยกเว้นในภาคใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ฝนตกชุกและมีฝนตกมากในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม ดังนั้นภาคใต้จะเริ่มมีการระบาดก่อนภาคอื่นๆและมีการระบาดอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลการเสียชีวิต จากสำนักระบาดวิทยากรมควบคุมโรค ระหว่างวันที่ 1 มกราคม - 31 ธันวาคม 2560 พบผู้ป่วยเสียชีวิตด้วยโรคไข้เลือดออกทั้งหมด 61 ราย ภาคที่มีผู้เสียชีวิตมากที่สุด

คือ ภาคใต้ จำนวน 30 ราย ภาคกลางจำนวน 16 ราย ภาคเหนือ 13 ราย และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 2 ราย ตามลำดับกลุ่มอายุต่ำกว่า 15 ปี จำนวน 20 ราย อัตราป่วยตายเท่ากับ ร้อยละ 0.10 กลุ่มอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 41 ราย อัตราป่วยตายเท่ากับร้อยละ 0.13 อาชีพส่วนใหญ่ของนักเรียนนักศึกษาร้อยละ 34.09 (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข , 2561)

ในส่วนของจังหวัดตรัง สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตรัง ได้กำหนดเป้าหมายในการลดอัตราป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกให้เหลือไม่เกิน 50 ต่อแสนประชากร มีชุมชนหรือหมู่บ้านที่มีการดำเนินการควบคุมลูกน้ำยุงลายร้อยละ 80 และมีค่าดัชนีบ้านที่สำรวจพบลูกน้ำยุงลาย (House Index : HI) น้อยกว่า 10 จากสถานการณ์ไข้เลือดออกของจังหวัดตรัง พบว่า รายงานผู้ป่วยโรคไข้เลือดออก สะสมรวม 351 ราย เสียชีวิต 2 ราย อัตราป่วย 54.74 ต่อประชากรแสนคน และอัตราตาย ร้อยละ 0.57 (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข , 2560) ในส่วนของอำเภอวังวิเศษ ปี 2558 - 2560 มีผู้ป่วยจำนวน 144 , 266 และ 15 คน ตามลำดับ มีรายงานมีอัตราป่วย 332.55 , 611.24 และ 34.40 คนต่อแสนประชากร (สำนักงานสาธารณสุขอำเภอวังวิเศษ , 2561) และจากการสำรวจข้อมูลครัวเรือนหมู่ที่ 1 บ้านหนองชุมแสง ตำบลอ่าวตง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 143 ครัวเรือน พบว่า มีภาชนะที่มีน้ำขังทั้งภายในและภายนอกบ้าน ที่มีลูกน้ำยุงลาย จำนวน 18 ครัวเรือน โดยมีค่าร้อยละของบ้านสำรวจที่พบลูกน้ำยุงลาย (House Index) ร้อยละ 12.58 และมีค่าร้อยละของภาชนะสำรวจที่พบลูกน้ำยุงลาย (Container Index) ร้อยละ 20.18 ซึ่งเกินจากเกณฑ์ที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้ (HI<10 % , CI=0 %)

การป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน (พูนสุข ช่วยทอง บรรเทิง สุพรรณม์ และเปรมวดี คฤหเดช , 2556) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การณรงค์ป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกบรรลุเป้าหมายและหมดไปจากชุมชน นอกจากนี้ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐมีความสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ตลอดจนความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนทั้งในระดับส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ในด้านทรัพยากรกำลังคนและงบประมาณ ตลอดจนการสนับสนุนเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้มีการดำเนินการรณรงค์ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง จากประสบการณ์ในอดีตปรากฏว่าการควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยหน่วยงานสาธารณสุขทุกระดับอย่างเดียวไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้หรืออาจบังเกิดผลเพียงชั่วระยะเวลาสั้น ๆ จึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน (กรุณภรณ์ หมวกกุล , 2554) และที่ผ่านมา การควบคุมโรคไข้เลือดออกของบ้านหนองชุมแสง โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนมีหลากหลายรูปแบบคือ (1) การรณรงค์โดยการระดมความร่วมมือของผู้นำชุมชนนักเรียนกลุ่มกิจกรรมและประชาชนเพื่อกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ของยุงลายในชุมชนเป็นครั้งคราวหรือในเทศกาลต่าง ๆ (2) การร่วมมือกับโรงเรียนในการสอนนักเรียนให้มีความรู้เรื่องการควบคุมยุงลายและมอบหมายกิจกรรมให้นักเรียนกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน อาจดำเนินการอย่างสม่ำเสมอตลอดทั้งปีหรือเป็นครั้งคราว

ร่วมกับการรณรงค์ (3) การจัดหาทรายกำจัดลูกน้ำมาจำหน่ายในกองทุนพัฒนาหมู่บ้านในราคาถูก บางแห่งอาจจัดอาสาสมัครไปสำรวจแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายตามบ้านเรือนและใส่ทรายกำจัดลูกน้ำให้เป็นประจำ โดยคิดค่าบริการราคาถูก (กรมควบคุมโรค , 2560) ซึ่งการดำเนินงานในรูปแบบดังกล่าว เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของปัญหาและแก้ปัญหาด้วยตนเอง ควรจะได้รับการส่งเสริมและปฏิบัติให้แพร่หลายมากที่สุด โดยเน้นปัจจัยสำคัญ คือ ความครอบคลุม สม่ำเสมอ และต่อเนื่อง การกระตุ้นเตือนให้ประชาชนตื่นตัวในการควบคุมโรคให้การสนับสนุนทรัพยากร หรือเข้าร่วมกิจกรรมการควบคุมโรคใช้เลือดออกในชุมชน มีแหล่งทรัพยากรองค์กรบุคลากร และความคล่องตัวที่จะจัดหารูปแบบความร่วมมือภายในท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมในการควบคุมโรคโดยประชาชนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ (กรุณภรณ์ หมวกกุล , 2554) ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีวัคซีนป้องกันโรคไข้เลือดออกที่สามารถนำมาใช้กับคนได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกที่ดีที่สุดจึงอยู่ที่การทำลายและการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตัวหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนบุคคลหรือชุมชนโดยตรง (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข , 2545)

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสานของประชาชนบ้านหนองชุมแสง หมู่ที่ 1 ตำบลอ่าวตง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง เพื่อให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก มีทัศนคติในการป้องกันโรคไข้เลือดออก จนส่งผลไปสู่พฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้เลือดออก โดยการป้องกันโรคไข้เลือดออกนี้มีการใช้วิธีการป้องกันแบบหลากหลายวิธี เพื่อให้ประชาชนมีทางเลือกในการป้องกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสานของประชาชนบ้านหนองชุมแสง หมู่ที่ 1 ตำบลอ่าวตง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสานของประชาชนบ้านหนองชุมแสง หมู่ที่ 1 ตำบลอ่าวตง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง
3. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ ทัศนคติ พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน บ้านสำรวจที่พบลูกน้ำยุงลาย (House Index) และภาชนะสำรวจที่พบลูกน้ำยุงลาย (Container Index) ก่อนและหลังการดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชนบ้านหนองชุมแสง หมู่ที่ 1 ตำบลอ่าวตง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ประยุกต์ใช้ทฤษฎีของโคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff , 1977 อ้างถึงใน ธนวัฒน์ คำภีลานนท์ 2550 ; 21 - 22)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากร คือ ตัวแทนครัวเรือนบ้านหนองชุมแสง หมู่ที่ 1 ตำบลอ่าวตง อำเภอวังพิเศษ จังหวัดตรัง จำนวน 210 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนครัวเรือนบ้านหนองชุมแสง หมู่ที่ 1 ตำบลอ่าวตง อำเภอวังพิเศษ จังหวัดตรัง จำนวน 143 คน ซึ่งได้จากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของเครชชีและมอแกน (Krejcie & Morgan , 1970 อ้างถึงใน กรรณิกา เรืองเดช ชาวสวนศรีเจริญ , 2557 : 148)

1.2.1 เกณฑ์การคัดเลือกเข้าและคัดออก

1.2.1.1 เกณฑ์การคัดเลือกเข้า (Inclusion criteria) คือ

- 1) เป็นประชาชนในครัวเรือนที่อาศัยอยู่จริงในชุมชนบ้านหนองชุมแสง
- 2) อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 1 บ้านหนองชุมแสงอย่างน้อย 1 ปี
- 3) มีความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออก

1.2.2 เกณฑ์การคัดออก(Exclusion Criteria) คือ

ปฏิเสธหรือออกจากการศึกษาวิจัยระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บการวิจัยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจำนวน 5 ส่วน มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 8 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออกเป็นแบบสอบถามโดยมีค่าคะแนนให้เลือกตอบ 4 ตัวเลือก คือ 1 2 3 4 ตอบถูก ให้คะแนน 1 คะแนนตอบผิด ให้คะแนน 0 คะแนน จำนวน 18 ข้อ เกณฑ์แบ่งระดับความรู้ ใช้แบบอิงเกณฑ์ แบ่งเป็น 3 ระดับ (Bloom *et al* : 1971)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติในการป้องกันโรคไข้เลือดออก จำนวน 10 ข้อ แบ่งช่วงการให้คะแนน คือ เห็นด้วยมากที่สุดเห็นด้วยมากเห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อยเห็นด้วยน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้เลือดออก จำนวน 20 ข้อ โดยกำหนดคำตอบเป็น 3 ระดับ คือ ปฏิบัติเป็นประจำ ปฏิบัติบางครั้ง และไม่เคยปฏิบัติเลย

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออก จำนวน 18 ข้อเป็นคำถามที่ประยุกต์จากแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคอร์ท (Likert Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics)

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการป้องกันไข้เลือดออก โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics)

วิเคราะห์เปรียบเทียบ ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการป้องกันไข้เลือดออกก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม ด้วยสถิติ Paired t-test

4. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอโครงการวิจัยเพื่อขอการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ของวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง หลังได้รับการรับรองแล้ว ผู้วิจัยจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกลุ่มตัวอย่างจะได้รับการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา วิธีการเก็บข้อมูล และประโยชน์ที่กลุ่มตัวอย่างจะได้รับ พร้อมทั้งชี้แจงให้ทราบถึงสิทธิ์ในการตอบรับหรือปฏิเสธในการเข้าร่วมการศึกษาครั้งนี้ การตอบรับหรือปฏิเสธไม่มีผลต่อการทำงาน คำตอบหรือข้อมูลทุกอย่างจะถือเป็นความลับ โดยผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษาในภาพรวม เพื่อใช้ประโยชน์ในทางวิชาการเท่านั้น

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 59.4 มีอายุเฉลี่ย 45.4 ปี ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 52.4 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวน คิดเป็นร้อยละ 51.7 มีรายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน 15,001 - 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 49.0 ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาเคยเจ็บป่วยด้วยโรคไข้เลือดออก คิดเป็นร้อยละ 2.1

2. การมีส่วนร่วมของชุมชน

ตาราง 1 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันโรคไข้เลือดออก

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันโรคไข้เลือดออก	$\bar{x}$	S.D	แปลผล
การมีส่วนร่วมในการวางแผน	3.48	0.92	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	3.52	0.73	มาก
การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.42	0.59	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.59	0.87	มาก
รวม	3.50	0.72	ปานกลาง

จากตาราง 1 พบว่า ในภาพรวมประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.50$, S.D. =0.72) และเมื่อแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสานมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.59$, S.D. =0.87) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.52$, S.D. =0.73) การมีส่วนร่วมในการวางแผนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.48$, S.D. =0.92) และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.42$, S.D. =0.59) ตามลำดับ

3. การพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วม

สัปดาห์ 1 วิธีการดำเนินงาน

- 1) ร่วมกันค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาโรคไข้เลือดออกในชุมชนบ้านหนองชุมแสงและกำหนดการดำเนินงาน
- 2) ร่วมกันวางแผนหาวิธีการป้องกันโรคไข้เลือดออก การร่วมกันเสนอความคิดเห็น
- 3) ติดต่อประสานงาน เพื่อขอความร่วมมือจากแกนนำ อสม. และประชาชนในบ้านหนองชุมแสง ประชาสัมพันธ์โครงการ และประสานกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง
- 4) การทดสอบความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมของประชาชน เกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้เลือดออก ก่อนการอบรมให้ความรู้
- 5) การแต่งตั้งคณะกรรมการ PCL (Police Check Larva) เพื่อให้คำแนะนำในการป้องกันโรคไข้เลือดออก
- 6) อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก การป้องกันโรคไข้เลือดออก และการใช้สมุนไพรในการกำจัดลูกน้ำยุงลาย ได้แก่ กระเพรา ข่า มะกรูด

สัปดาห์ที่ 2 - 3 วิธีการดำเนินงาน

- 1) การทดสอบความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของประชาชน เกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้เลือดออก ก่อนการอบรมให้ความรู้
- 2) การแต่งตั้งคณะกรรมการ PCL เพื่อเป็นตัวแทนของประชาชนในการสำรวจลูกน้ำ และให้คำแนะนำในการป้องกันโรคไข้เลือดออก
- 3) อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก การป้องกันโรคไข้เลือดออก และการใช้สมุนไพรในการกำจัดลูกน้ำยุงลาย

สัปดาห์ที่ 4 - 5 วิธีการดำเนินงาน

- 1) ร่วมกันประเมินครัวเรือนปลอดลูกน้ำโดยร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอ่าวตง และคณะกรรมการ PCL หมู่ที่ 1 บ้านหนองชุมแสง เป็นคณะกรรมการในการประเมินโดยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง จำนวน 2 สัปดาห์
- 2) คณะกรรมการ PCL หมู่ที่ 1 บ้านหนองชุมแสง ติดแผ่นโปสเตอร์ขนาด A3 ในแต่ละครัวเรือน
- 3) ประกาศผลบ้านที่ปลอดลูกน้ำยุงลาย ได้รับเกียรติบัตร “บ้านสะอาดปลอดลูกน้ำยุงลาย”

สัปดาห์ที่ 6 วิธีการดำเนินงาน

- ประกาศผลบ้านที่ปลอดลูกน้ำยุงลาย ได้รับเกียรติบัตร “บ้านสะอาดปลอดลูกน้ำยุงลาย”
4. ความรู้ ทักษะ พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก บ้านสำรวจที่พบลูกน้ำยุงลาย (House Index) และภาชนะสำรวจที่พบลูกน้ำยุงลาย (Container Index) ก่อนและหลังการใช้กิจกรรมการมีส่วนร่วม

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันโรค

ไข้เลือดออกแบบผสมผสาน (n=143)

คะแนนเฉลี่ย	N	$\bar{x}$	S.D.	t	Df	p-value*
ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	143	9.41	2.12	-21.96	142	<.001*
หลังเข้าร่วมโปรแกรม	143	14.14	1.70			

* p<0.001

จากตาราง 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบคะแนนความรู้ในการป้องกันโรคไข้เลือดออก ของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือด พบว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้หลังเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน ($\bar{x}$ =14.14 , S.D. =1.70) สูงกว่าคะแนนความรู้ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออก ($\bar{x}$ =9.41 , S.D. =2.12) แสดงว่า

ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสานมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการป้องกันโรคไข้เลือดออก ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน (n = 143)

คะแนนเฉลี่ย	N	$\bar{x}$	S.D.	t	Df	p-value
ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	143	1.95	.20	- 3.27	142	.001*
หลังเข้าร่วมโปรแกรม	143	2.02	.16			

* p<0.001

จากตาราง 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการป้องกันโรคไข้เลือดออกของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน พบว่า คะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการป้องกันโรคไข้เลือดออกหลังเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน ($\bar{x}$ =2.02, S.D. =0.16) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการป้องกันโรคไข้เลือดออกก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน ($\bar{x}$ = 1.95, S.D. =0.20) แสดงว่าทัศนคติต่อการป้องกันโรคไข้เลือดออกของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสานมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน (n=143)

คะแนนเฉลี่ย	n	$\bar{x}$	S.D.	t	df	p-value
ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	143	2.05	.51	- 3.89	142	<.001*
หลังเข้าร่วมโปรแกรม	143	2.25	.43			

* p<0.001

จากตาราง 4 พบว่า ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน พบว่า คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมหลังเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน ($\bar{x}$ = 2.25, S.D. =0.43) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน ($\bar{x}$ = 2.05, S.D.

=0.43) แสดงว่าพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสานมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ตาราง 5 ร้อยละของบ้านสำรวจที่พบลูกน้ำยุงลาย (House Index) และภาชนะสำรวจที่พบลูกน้ำยุงลาย (Container Index)

ผลการสำรวจ	HI (House Index)	CI (Container Index)
สัปดาห์ที่ 4	18.30	19.45
สัปดาห์ที่ 5	12.40	10.20

จากตาราง 5 พบว่า สัปดาห์ที่ 4 ค่า HI (House Index) เท่ากับ 18.30 มีค่า CI (Container Index) เท่ากับ 19.45 และสัปดาห์ที่ 5 ค่า HI (House Index) มีค่า 12.40 CI (Container Index) เท่ากับ 10.20 จะเห็นได้ว่า ค่า HI และ CI ลดลง แสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติพฤติกรรม ซึ่งเกิดจากความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมที่เพิ่มขึ้นหลังดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วม

สรุปและอภิปรายผล

1. การมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน

การมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสานของบ้านหนองชุมแสง หมู่ที่ 1 ตำบลอ่าวตง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง พบว่า การมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนบ้านหนองชุมแสง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ดาราวรรณ นันทะ (2551) และวินาวรรณ บุญประสพ (2552) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมในการป้องกัน และควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านระยะเวลาในการดำเนิน ซึ่งทำให้กิจกรรมยังขาดความต่อเนื่อง

2. ผลการพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน

กิจกรรมการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 6 สัปดาห์ ได้แก่ สัปดาห์ 1 วิธีการดำเนินงาน การค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาโรคไข้เลือดออกในชุมชนบ้านหนองชุมแสงและกำหนดการดำเนินงาน สัปดาห์ 2 - 3 แต่งตั้งคณะกรรมการ PCL อบรมให้ความรู้ ส่งเสริมการใช้สมุนไพร สัปดาห์ที่ 4 - 5 ร่วมกันประเมินครัวเรือนปลอดลูกน้ำ ติดแผ่นโปสเตอร์ความรู้ สัปดาห์ที่ 6 มอบเกียรติบัตร “บ้านสะอาดปลอดลูกน้ำยุงลาย” ซึ่งทั้ง 6 สัปดาห์เป็นกิจกรรมการมีส่วนร่วมในทุกระดับ ตามทฤษฎีการมีส่วนร่วมของโคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohenn & Uphoff , 1980 อ้างถึงใน โสภิตา ศรีนุ้ม , 2558) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

3. ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมแก่องค์กรอื่น ๆ ให้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินการป้องกันโรคไข้เลือดออก

4. ควรมีการวางแผนพัฒนากิจกรรม ส่งเสริม และสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณประชาชนบ้านหนองชุมแสง หมู่ที่ 1 ตำบลอ่าวตง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง ตลอดจนผู้นำชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ที่ให้ความอนุเคราะห์ในด้านต่าง ๆ ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2560). *สถานการณ์โรคไข้เลือดออก 2560*. นนทบุรี : กรมควบคุมโรคกระทรวงสาธารณสุข

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2561). *สถานการณ์โรคไข้เลือดออก 2561*. นนทบุรี : กรมควบคุมโรคกระทรวงสาธารณสุข

กฤษฎภรณ์ หมวกกุล. (2554). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการควบคุมลูกน้ำยุงลาย จังหวัดสุพรรณบุรี*. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์). มหาวิทยาลัยมหิดล.

ดารารวรรณ นันทะ. (2551). *การมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนอำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาลชุมชน). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พูนสุข ช่วยทอง บรรเทิง สุพรรณณ์ และเปรมวดี คฤหเดช. (2556). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารเกื้อการุณย์*, 20(2), 55 - 68.

มาตุภูมิ พอกระโทก และพุดพิงศ์ สัตยวงศ์ทิพย์. (2557). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเฝ้าระวังและป้องกันโรคไข้เลือดออกโดยกระบวนการเสริมพลังอำนาจ ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา*. (ปริญญาสาธารณสุขศาสตรสาขาวิชาการพัฒนาภาพชุมชน). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

รุจิเรศ วงศ์เล็ก. (2558). ผลของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต่อความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติของแกนนำชุมชนในการป้องกันโรคไข้เลือดออก ตำบลคลองฉนวน อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารการพัฒนาสุขภาพชุมชน*, 3(2), 273 - 291.

- วินารรณ บุญประสพ. (2552). *การมีส่วนร่วมต่อการดำเนินงานควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สำนักงานสาธารณสุขอำเภอวังวิเศษ. (2561). ข้อมูลจากสถานการณ์โรคที่ต้องเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง. รายงาน. ตรัง: สำนักงานสาธารณสุขอำเภอวังวิเศษ.
- Bloom et al. (1971). *Hand book on Formative and Summative Evaluation of Student Learning*.
New York: Mc Graw-Hill Book Company.
- Cohen & Uphoff. (1977) อ้างถึงใน ธนวัฒน์ คำภีลานนท์. (2550). *การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนา ท้องถิ่น เทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- Krejcie & Morgan. (1970). อ้างถึงใน กรรณิกา เรืองเดช ชาวสวนศรีเจริญ. (2557). *วิจัยเบื้องต้นสำหรับวิทยาศาสตร์สุขภาพ*. ตรัง: วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง.

**การมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์
มาตรฐาน หมู่ที่ 1 บ้านในเขา ตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง**

**Participation in Behavior Modification of People with BMI Beyond Standard
Criteria in Moo 1 Ban Naikao, Pakjam Subdistrict,
Huaiyot District, Trang Province**

ณัฐธิดา หลักชัย(Natthida Lakchai) ภรณ์ธิดา แซมสีม่วง(Pornthicha Samseemaung)

สุนันท์ ขุมทอง(Sunan Khumtong) สาลี อินทร์เจริญ(Salee Incharoen)*

สิริมา วั่งพะยอม(Sirima Wangpayom) วิลาวรรณ ศรีพล(Wilawan Sripon)

สุพัตรา ใจเหมาะ(Supattra Jaimoh)

หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง

*Corresponding author. E-mail:salee@scphtrang.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน และเพื่อเปรียบเทียบความรู้ พฤติกรรม และค่าดัชนีมวลกายของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน ก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน ข้อมูลถูกรวบรวมจากแบบสอบถาม แบบบันทึกสุขภาพ และแบบบันทึกการออกกำลังกาย จากประชาชนที่มีดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐานจำนวน 28 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน paired t - test และ One - Way ANOVA ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์ภาพรวมอยู่ในระดับสูง (3.72 ± 0.66) ผลของการพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วม มีรูปแบบกิจกรรม 5 สัปดาห์ผลการเปรียบเทียบความรู้ พฤติกรรม และค่าดัชนีมวลกายของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน ก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่าคะแนนเฉลี่ยความรู้หลังเข้าร่วมโครงการวิจัย ($\bar{x} = 12.46$, S.D. = 1.71) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการวิจัย ($\bar{x} = 6.93$, S.D. = 1.69) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และพฤติกรรมหลังเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วม ($\bar{x} = 32.04$, S.D. = 7.78) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการวิจัย ($\bar{x} = 19.04$, S.D. = 6.94) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ส่วนค่าเฉลี่ยค่าดัชนีมวลกายก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ไม่มีความแตกต่างทางสถิติ

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของชุมชน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ค่าดัชนีมวลกาย

Abstract

This participatory action research (PAR) was designed to investigate the effect of community participation on changing the behaviors of people who had standard-excess BMI, to develop the participatory activity of the community for modifying the behaviors of those obese people, and to compare the knowledge, the behaviors and the BMI of the participants before and after joining the activities held by the community. The data were collected using the questionnaire, the healthcare record and the exercise record from 28 IBM-excess villagers. The data were analyzed using 1) the descriptive statistics including frequency, percentage, arithmetic mean and standard deviation, and 2) the inferential statistics utilizing paired t-test and One-Way ANOVA. The results displayed that the effect of community participation on modifying the behavior of the people who had the excess IBM was at the high level (3.72 ± 0.66). The average of knowledge (12.46 ± 1.71) and the behavior change (6.93 ± 1.69) after participating this research activity was significantly higher than that before joining the activity (32.04 ± 7.78 and 19.04 ± 6.94 respectively) at 99% confidence level ($P \leq 0.001$). However, there was no significant difference in IBM before and after the activity attendance.

Keywords: Community participation, Behavior modification, BMI

บทนำ

โรคอ้วนเป็นปัญหาที่พบมากที่สุดในโลก ข้อมูลองค์การอนามัยโลกในปี พ.ศ. 2557 พบว่า ทั่วโลกมีผู้ใหญ่ที่มีน้ำหนักตัวเกิน (ค่าดัชนีมวลกาย ≥ 25 กก./ตร.ม.) ประมาณ 1.9 พันล้านรายและเป็นโรคอ้วน (ค่าดัชนีมวลกาย ≥ 30 กก./ตร.ม.) อย่างน้อย 600 ล้านราย หรือกล่าวคือ ร้อยละ 39 ของผู้ใหญ่ในโลกนี้มีน้ำหนักเกินหรือเป็นโรคอ้วน จากการศึกษาที่ตีพิมพ์ ในปี พ.ศ. 2552 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษารวมผู้เข้าร่วมการศึกษาเกือบ 9 แสนรายซึ่งส่วนมากเป็นผู้ใหญ่วัยกลางคนที่อาศัยในยุโรปและอเมริกาเหนือพบว่า คนอ้วนมีอายุขัยสั้นกว่าคนที่ไม่อ้วน ผู้ที่มีดัชนีมวลกายในช่วง 30 - 35 กก./ตร.ม. จะมีอายุขัยเฉลี่ยสั้นลง 2 - 4 ปี และ ผู้ที่มีดัชนีมวลกายในช่วง 40 - 50 กก./ตร.ม. จะมีอายุขัยเฉลี่ยสั้นลง 8 - 10 ปี อัตราการตายจากทุกสาเหตุต่ำสุดในกลุ่มคือผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายในช่วง 22.5 - 25.0 กก./ตร.ม. (นิชาสมหล่อ, 2557) สาเหตุโรคอ้วนเกิดจากปัจจัยในระดับปัจเจกบุคคล และปัจจัยสิ่งแวดล้อมเชิงโครงสร้างทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมด้วยวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ลักษณะการทำงานที่ใช้แรงงานน้อยลง รวมถึงการเดินทางคมนาคมติดต่อสื่อสารที่สะดวกสบายกว่าแต่ก่อน ทำให้คนไทย มีการเคลื่อนไหวร่างกายและมีกิจกรรมทางกายที่ลดลง ใช้เวลาในแต่ละวันไปกับหน้าจอคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ หรือโทรศัพท์ และการเดินทางบนท้องถนน ซึ่งมีการเคลื่อนไหวค่อนข้างน้อยเป็นส่วนใหญ่ในแต่ละวัน

หากไม่นับเวลานอน (ประมาณ 8.4 ชั่วโมง) โดยเฉลี่ยคนไทยใช้เวลากับการทำกิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหวร่างกายน้อยมากถึง 13.3 ชั่วโมง นอกจากนี้ หากเปรียบเทียบในประเทศอาเซียน ก็พบว่า คนไทยอ้วนมากเป็นอันดับ 2 จาก 10 ประเทศ รองจากมาเลเซีย โดยผู้ชายอยู่ในอันดับ 4 ส่วนผู้หญิงอยู่ในอันดับ 2 รวมทั้งข้อมูลการสำรวจในไทยเอง ก็พบแนวโน้มในทางเดียวกันว่า ร้อยละของชายและหญิงมีน้ำหนักเกินและอ้วนเพิ่มสูงราว 2 เท่า เกิดจากการการเคลื่อนไหวร่างกายและการออกกำลังกายที่มีแนวโน้มลดลง แต่การรับพลังงานจากการบริโภคอาหารนั้นมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ , 2558)

โรคอ้วนและภาวะน้ำหนักเกินเพิ่มความเสี่ยงในการเกิดโรคของระบบต่าง ๆ มากมาย (obesity - related comorbidity) ระบบหัวใจและหลอดเลือด เช่น โรคหลอดเลือดหัวใจและสมองภาวะหัวใจล้มเหลว ความดันโลหิตสูง ระบบทางเดินหายใจเช่น ภาวะหยุดหายใจขณะหลับ ระบบทางเดินอาหาร เช่น นิ่วในถุงน้ำดี โรคกรดไหลย้อน ไขมันเกาะตับ ระบบต่อมไร้ท่อและนรีเวช เช่นเบาหวาน ไขมันในเลือดสูง ประจำเดือนไม่สม่ำเสมอ ระบบข้อและกล้ามเนื้อ เช่น ข้อเสื่อม เก๊าท์ เพิ่มความเสี่ยงโรคมะเร็ง เช่น เต้านม มดลูก/ปากมดลูก ลำไส้ใหญ่ หลอดอาหาร ตับอ่อน ไต ต่อมลูกหมากรวมไปถึงผลสุขภาพจิต เช่น รู้สึกเสียความมั่นใจในการเข้าสังคม ภาวะซึมเศร้า เป็นต้น (สายสมร พลตงนอก , 2558)

ในจังหวัดตรัง ปี พ.ศ. 2558 - 2560 ประชาชนที่ได้รับการประเมินดัชนีมวลกาย ช่วงอายุ 30 -44 ปี ร้อยละ 43.80 , 46.02 และ 48.36 ตามลำดับ ในอำเภอห้วยยอด ประชาชนที่ได้รับการประเมินดัชนีมวลกาย ช่วงอายุ 30 - 44 ปี ร้อยละ 43.41 , 47.79 และ 47.49 ตามลำดับ พบว่า ประชาชนมีแนวโน้มมีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐานสูงขึ้นทุกปี (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตรัง , 2561) จากการศึกษาชุมชน หมู่ที่ 1 บ้านในเขา ตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ประชาชนอายุ 30 - 44 ปี จำนวน 99 คน พบว่า ผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน ร้อยละ 57.57 ซึ่งจากการเทียบเกณฑ์ตัวชี้วัดกระทรวงสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ 2561 ร้อยละของวัยทำงานอายุ 30 - 44 ปี มีค่าดัชนีมวลกายปกติ ร้อยละ 55

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว เพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนักและใส่ใจสุขภาพ โดยการมีส่วนร่วมสนับสนุนให้เกิดการสร้างเสริมสุขภาพ และมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ผู้วิจัยจึงได้ร่วมหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการค้นหาปัญหาวางแผนดำเนินงานและสรุปผลดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาร่วมกันของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีภาวะค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน

3. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ พฤติกรรม และค่าดัชนีมวลกายของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน ก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR)ตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen & Uphoff , 1977 (อ้างถึงใน โสภิตา ศรีน่วม. 2558)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ประชาชนวัยทำงานที่มีอายุ 30 - 44 ปี ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์ หมู่ที่ 1 บ้านในเขา ตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง จำนวน 55 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนวัยทำงานที่มีอายุ 30 - 44 ปี ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์ หมู่ที่ 1 บ้านในเขาตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan , 1970) ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ร้อยละ 10 ที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 90 ได้จำนวน 28 คน ทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยวิธีการจับฉลากโดยไม่คืนที่ พร้อมทั้งถามความสมัครใจ หากกลุ่มตัวอย่างไม่ยินยอมเข้าร่วม จึงทำการจับใหม่ จนครบจำนวน

1.2.1 เกณฑ์ในการคัดเลือกเข้ากลุ่ม (Inclusion criteria)

1.2.1.1 ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 1 บ้านในเขา ตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

1.2.1.2 ประชาชนที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์ เกิน 23.0 ขึ้นไป

1.2.1.3 ยินดีเข้าร่วมแผนการดำเนินกิจกรรม และตอบแบบสอบถามการวิจัย

1.2.2 เกณฑ์ในการคัดเลือกราย (Exclusion criteria)

กลุ่มตัวอย่างขอถอนตัวออกจากการวิจัยระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. การดำเนินการวิจัย

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

1. กลุ่มตัวอย่างร่วมกันจัดอภิปราย ที่ศาลาอเนกประสงค์ของชุมชน หมู่ที่ 1 บ้านในเขา
2. กลุ่มตัวอย่างร่วมกันสรุปปัญหาที่แท้จริงที่เกิดขึ้นในชุมชน และร่วมกันกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยวิธีการยกมือถามและตอบ
3. กลุ่มตัวอย่างร่วมกันกำหนดรูปแบบของแผนการดำเนินกิจกรรม รวมทั้งวิธีการและการประเมินผลการดำเนินกิจกรรม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้กำหนดกิจกรรม คือ การจัดให้ความรู้เรื่องโภชนาการ อาหาร การออกกำลังกาย จัดประกวดเมนูสุขภาพ และในการประเมินผลนั้นจะทำได้โดยการวัดค่าดัชนีมวลกาย

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

สัปดาห์ที่ 1 ทีมผู้วิจัย และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทำการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง วัดรอบเอว และหาค่าดัชนีมวลกายของกลุ่มตัวอย่างก่อนเริ่มแผนการดำเนินกิจกรรม พร้อมทั้งแจกคู่มือสำหรับให้ความรู้เรื่องโรคอ้วน การบริโภคอาหาร และการออกกำลังกายที่เหมาะสม และแบบบันทึกสถานะสุขภาพแจกแบบสอบถามความรู้ก่อนเริ่มดำเนินการกิจกรรม เพื่อทดสอบความรู้ของกลุ่มตัวอย่างร่วมฟังบรรยายให้ความรู้กับกลุ่มตัวอย่างเรื่องการบริโภคอาหาร การดูแล การเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพ เพื่อควบคุมโรคอ้วน และสาธิตการออกกำลังกายด้วยยางยืดให้แก่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อช่วยส่งเสริมให้มีการเคลื่อนไหวร่างกายมากขึ้นและโอกาสในการเกิดโรคเรื้อรังลดลง

สัปดาห์ที่ 2 ทำการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง วัดรอบเอว และค่าดัชนีมวลกายของกลุ่มตัวอย่างก่อนเริ่มแผนการดำเนินกิจกรรมร่วมกันจัดประกวดเมนูสุขภาพ เพื่อส่งเสริมการบริโภคอาหารที่ถูกต้องและเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง

สัปดาห์ที่ 3 ทำการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง วัดรอบเอว และค่าดัชนีมวลกาย ของกลุ่มตัวอย่างก่อนเริ่มแผนการดำเนินกิจกรรม และสาธิตการออกกำลังกายโดยใช้ท่าฤๅษีดัดตนจำนวน 15 ท่า เพื่อให้ร่างกายตื่นตัว แข็งแรง ระบบการไหลเวียนเลือดในร่างกาย ดีขึ้น บำรุงรักษาสุขภาพให้มีอายุยืนยาว ช่วยสุขภาพจิตดี

สัปดาห์ที่ 4 ทำการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง วัดรอบเอว และค่าดัชนีมวลกายของกลุ่มตัวอย่างก่อนเริ่มแผนการดำเนินกิจกรรมสาธิตการแกว่งแขนที่ถูกต้องวิธี เพื่อให้ได้ขยับร่างกายแทนการเนือยนิ่ง และมีการคัดเลือกบุคคลต้นแบบที่สามารถลดค่าดัชนีมวลกายลดลง และการประกวดเมนูสุขภาพ เพื่อรับเกียรติบัตร

สัปดาห์ที่ 5 มีการติดตามพฤติกรรมหลังจากเสร็จสิ้นรูปแบบแผนการดำเนินกิจกรรม เพื่อกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวของกลุ่มตัวอย่าง ให้กลุ่มตัวอย่างยังคงใส่ใจกับการดูแลสุขภาพในเรื่องของการบริโภคอาหาร และการออกกำลังกาย โดยเป็นการลงติดตามตามบ้านของกลุ่มตัวอย่าง จะแบ่งตามโซนที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านรับผิดชอบ จำนวน 11 โซนทำการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง วัดรอบเอว และค่าดัชนีมวลกาย ของกลุ่มตัวอย่าง แจกแบบสอบถามการวิจัยเชิงปฏิบัติการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์ ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล , ความรู้ , พฤติกรรม , การมีส่วนร่วม หลังเสร็จสิ้นการดำเนินกิจกรรม

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

1. ทีมผู้วิจัย และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทำการชั่งน้ำหนัก วัดรอบเอว และค่าดัชนีมวลกายของกลุ่มตัวอย่าง ในการดำเนินกิจกรรมครั้งสุดท้าย ในสัปดาห์ที่ 4 ก่อนการคัดเลือกบุคคลต้นแบบ

2. ทีมผู้วิจัย และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านแจกแบบสอบถามความรู้หลังการดำเนินการกิจกรรม เพื่อทดสอบความรู้ของกลุ่มตัวอย่าง

3. ทีมผู้วิจัย และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านคัดเลือกบุคคลต้นแบบ เพื่อเป็นต้นแบบในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่สามารถมีค่าดัชนีมวลกายลดลง ในสัปดาห์ที่ 4

4. ร่วมจัดกลุ่มอภิปรายผลถึงผลของการดำเนินกิจกรรม โดยการสนทนากลุ่มของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับผลดี และผลเสียของการดำเนินกิจกรรม

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

จากการดำเนินงานของการมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยผู้วิจัยเข้าไปร่วมดำเนินการกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและกลุ่มเป้าหมายตั้งแต่การกำหนดแนวทางในการทำกิจกรรมจนสิ้นสุดกิจกรรมทำให้สรุปผลการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ดังนี้

1. จากการประกวดเมนูสุขภาพ กลุ่มตัวอย่างได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมดังกล่าว โดยการเรียนรู้และฝึกทำอาหารที่ดีต่อสุขภาพตนเองและคนในครอบครัว ฝึกทำอาหารในสิ่งที่ไม่เคยทำ และไม่ทำให้ตนเองมีน้ำหนักที่เพิ่มขึ้น

2. จากการคัดเลือกบุคคลต้นแบบ กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมดังกล่าว เพื่อเป็นยกย่องตนเองและทำให้ตนเองได้เป็นต้นแบบให้กับคนอื่น ๆ

3. การออกกำลังกายด้วยยางยืด กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมดังกล่าวทำให้ตัวเองมีน้ำหนักที่ลดลง และยังทำให้ร่างกายแข็งแรงอีก

4. การแกว่งแขนกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลประโยชน์จากการแกว่งแขน จะทำให้ตัวเองมีน้ำหนักและรอบเอวที่ลดลง เช่นเดียวกับการออกกำลังกายเดินยางยืดเราสามารถแกว่งแขนไปเรื่อย ๆ เดินก็แกว่งแขน ทำได้อย่างสบายโดยไม่ต้องออกแรงเยอะ

5. การออกกำลังกายด้วยท่าฤๅษีตัดต้นนั้นกลุ่มตัวอย่างได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมดังกล่าวทำให้กล้ามเนื้อของกลุ่มตัวอย่างไม่ตึงเกินไป เพราะแขนและขาเป็นส่วนที่ใช้งานมากที่สุด บางทีแขนและขาตึงจากการทำงาน ได้ลองฝึกทำท่าฤๅษีตัดต้น ทำให้กล้ามเนื้อเองมีความยืดหยุ่นมากขึ้นดีขึ้นไม่ปวดเมื่อยง่าย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยเสนอขอรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง เพื่อพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

3.2 ทีมผู้วิจัยและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทำการชั่งน้ำหนัก และวัดส่วนสูง วัดรอบเอว และหาค่าดัชนีมวลกายของกลุ่มตัวอย่างก่อนเริ่มแผนการดำเนินกิจกรรม

3.3 ทีมผู้วิจัย และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านร่วมกันติดตามน้ำหนักและส่วนสูง รอบเอว และค่าดัชนีมวลกายของกลุ่มตัวอย่าง และติดตามการออกกำลังกาย โดยใช้คู่มือ เป็นเวลา 4 สัปดาห์ๆ ละ 1 ครั้ง ทุกวันพุธ ในแต่ละครั้งจะมีการชั่งน้ำหนักวัดรอบเอว และค่าดัชนีมวลกายของกลุ่มตัวอย่างด้วย

3.4 ทีมผู้วิจัยทำการชั่งน้ำหนักวัดรอบเอว และค่าดัชนีมวลกาย ของกลุ่มตัวอย่างในการดำเนินกิจกรรมครั้งสุดท้าย ในสัปดาห์ที่ 5

3.5 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ และทำความเข้าใจเกี่ยวกับแบบสอบถาม ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้กับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านก่อนลงเก็บข้อมูลจริง

3.6 ผู้วิจัย และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านร่วมกันดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยชี้แจงวัตถุประสงค์กับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถาม โดยให้กลุ่มตัวอย่าง ทำแบบสอบถาม จำนวน 15 นาที

3.7 ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ของข้อมูล นำข้อมูลไปบันทึก และทำการวิเคราะห์ข้อมูล

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ชุดข้อมูล ดังนี้

4.1 แบบสอบถามการวิจัยเชิงปฏิบัติการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์ ที่มีเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากการทบทวนวรรณกรรม ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลได้แก่ บ้านเลขที่ เพศ อายุ ส่วนสูง น้ำหนักปัจจุบัน ศาสนา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน โรคประจำตัว ในครอบครัวมีผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์ และวิธีการลดน้ำหนัก

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความรู้ จำนวน 17 ข้อ (Bloom *et al.* 1971)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามพฤติกรรม จำนวน 17 ข้อ (Best , 1977)

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมจำนวน 12 ข้อ (Best, 1977)

2. แบบบันทึกค่าดัชนีมวลกาย ได้แก่ น้ำหนักและส่วนสูง รอบเอว และค่าดัชนีมวลกายของกลุ่มตัวอย่าง ตั้งแต่วันที่ 7 กุมภาพันธ์ - 7 มีนาคม พ.ศ. 2561

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้นำมาตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติและประมวลผล

5.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่ออธิบายคุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

5.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบความรู้ และพฤติกรรม ก่อนเริ่มแผนการดำเนินกิจกรรม (Pre - test) และหลังแผนการดำเนินกิจกรรม (Post -test) โดยการทดสอบ paired t-test และการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าดัชนีมวลกายจำนวน 5 สัปดาห์ โดยการทดสอบ One - Way ANOVA

6. การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา โดยได้นำเสนอเค้าโครงร่างวิจัย ต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง ผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่าง แนะนำตัวชี้แจงวัตถุประสงค์ ขอความร่วมมือกลุ่มตัวอย่างหมู่ที่ 1 บ้านในเขา ในการเข้าร่วมแผนการดำเนินกิจกรรมและตอบแบบสอบถาม ชี้แจงให้ทราบถึงสิทธิในการตอบรับหรือปฏิเสธในการเข้าร่วมการศึกษาครั้งนี้ คำตอบหรือข้อมูลทุกอย่างถือเป็นความลับ และผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาแบบภาพรวม และนำผลไปใช้ประโยชน์ในทางวิชาการเท่านั้น ผู้เข้าร่วมการศึกษาสามารถปฏิเสธการเข้าร่วมแผนการดำเนินกิจกรรม และตอบแบบสอบถามได้ตลอด โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผลให้ผู้วิจัยทราบ หากยินยอมเข้าร่วมการศึกษา ขอให้ลงนามในใบยินยอมเข้าร่วมการศึกษา จึงทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์ภาพรวมอยู่ในระดับสูง (3.72 ± 0.66) คำถามรายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากกิจกรรมการประกวดเมนูสุขภาพ เช่น ได้รับความรู้เกี่ยวกับรับประทานอาหารที่ถูกต้องและเหมาะสม (4.36 ± 0.73) รองลงมาคือ ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนงานในด้านการชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง และค่าดัชนีมวลกาย ก่อนเริ่มแผนการดำเนินกิจกรรมทุกครั้ง (4.07 ± 0.77) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบของแผนการดำเนินกิจกรรมรวมทั้งวิธีการและการประเมินผลการดำเนินกิจกรรม (3.04 ± 0.99)

2. การพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วม

การพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมดำเนินการ จำนวน 5 สัปดาห์ ดังนี้

สัปดาห์ที่ 1 อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทำการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง วัดรอบเอว และค่าดัชนีมวลกายของกลุ่มตัวอย่างก่อนเริ่มแผนการดำเนินกิจกรรม แจกคู่มือสำหรับให้ความรู้เรื่องโรคอ้วน การบริโภคอาหาร และการออกกำลังกายที่เหมาะสม และแบบบันทึกสภาวะสุขภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความรู้ก่อนเริ่มดำเนินการกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างร่วมฟังบรรยายให้ความรู้กับกลุ่มตัวอย่างเรื่องการบริโภคอาหาร การดูแล การเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพเพื่อควบคุมโรคอ้วน และสาธิตการออกกำลังกายด้วยยางยืดให้แก่กลุ่มตัวอย่าง

สัปดาห์ที่ 2 ทำการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง วัดรอบเอว และคำนวณค่าดัชนีมวลกายโดยกลุ่มตัวอย่างเอง ก่อนเริ่มแผนการดำเนินกิจกรรม ร่วมกันจัดประกวดเมนูสุขภาพ เมนูที่ได้รางวัล คือ แกงเลียงรวมมิตร และยำผักสด

สัปดาห์ที่ 3 ทำการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง วัดรอบเอว และคำนวณค่าดัชนีมวลกายโดยกลุ่มตัวอย่างเอง ก่อนเริ่มแผนการดำเนินกิจกรรมและสาธิตการออกกำลังกายโดยใช้ท่าฤๅษีตัดตน จำนวน 15 ท่า

สัปดาห์ที่ 4 ทำการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง วัดรอบเอว และคำนวณค่าดัชนีมวลกายโดยกลุ่มตัวอย่างเอง ก่อนเริ่มแผนการดำเนินกิจกรรมสาธิตการแกว่งแขนที่ถูกต้อง มีการคัดเลือกบุคคลต้นแบบที่สามารถลดค่าดัชนีมวลกายลดลง และการประกวดเมนูสุขภาพ เพื่อรับเกียรติบัตร

สัปดาห์ที่ 5 ติดตามพฤติกรรมหลังจากเสร็จสิ้นรูปแบบแผนการดำเนินกิจกรรม โดยเป็นการลงติดตามตามบ้านของกลุ่มตัวอย่าง จะแบ่งตามโซนที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านรับผิดชอบ จำนวน 11 โซน ทำการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง วัดรอบเอว และค่าดัชนีมวลกายของกลุ่มตัวอย่าง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามหลังเสร็จสิ้นการดำเนินกิจกรรม

3. เปรียบเทียบความรู้ พฤติกรรม และค่าดัชนีมวลกายของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน ก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน

3.1 เปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน

ตาราง 1 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยความรู้ก่อนและหลัง

ความรู้	N	$\bar{x}$	S.D	T	Sig.
ก่อน	28	6.93	1.69	10.737	<.001*
หลัง	28	12.46	1.71		

* Significant

จากตาราง 1 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยความรู้ระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการวิจัย พบว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้หลังเข้าร่วมโครงการวิจัย ($\bar{x} = 12.46$, S.D. = 1.71) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการวิจัย ($\bar{x} = 6.93$, S.D. = 1.69) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

3.2 เปรียบเทียบพฤติกรรมก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน

ตาราง 2 ผลการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์หลังการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน

พฤติกรรม	N	$\bar{x}$	S.D	t	Sig.
ก่อน	28	19.04	6.94	22.638	<.001*
หลัง	28	32.04	7.78		

* Significant

จากตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการวิจัย พบว่า พฤติกรรมหลังเข้าร่วมโครงการวิจัย ($\bar{x} = 32.04$, S.D. = 7.78) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการวิจัย ($\bar{x} = 19.04$, S.D. = 6.94) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ทั้งพฤติกรรมการรับประทานอาหารและการออกกำลังกาย

3.3 การเปรียบเทียบค่าดัชนีมวลกายก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน วัดซ้ำทุกสัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง (n = 28)

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยค่าดัชนีมวลกายก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

ค่าดัชนีมวลกาย	แหล่งความแปรปรวน	SS	MS	F	P-value
ครั้งที่ 1	ระหว่างกลุ่ม	206.44	8.26	282.31	0.004
	ภายในกลุ่ม	0.06	0.03		
ครั้งที่ 2	ระหว่างกลุ่ม	219.59	8.78	41.39	0.024
	ภายในกลุ่ม	0.42	0.21		
ครั้งที่ 3	ระหว่างกลุ่ม	182.64	7.31	119.77	0.008
	ภายในกลุ่ม	0.12	0.06		
ครั้งที่ 4	ระหว่างกลุ่ม	172.47	6.89	8.83	0.107
	ภายในกลุ่ม	1.56	0.78		

จากตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยค่าดัชนีมวลกายก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วม พบว่า ไม่มีความแตกต่างทางสถิติ

สรุปและอภิปรายผล

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน ภาพรวมอยู่ในระดับสูง (3.72 ± 0.66) ทั้งนี้เนื่องจากการกระตุ้นของชุมชนโดยมี อสม. และ ผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม สอดคล้องกับงานวิจัยของปญญณิน เชื้อนเพ็ชร (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพของกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมภาวะอ้วนลงพุงในผู้สูงอายุ เครือข่ายบริการสุขภาพอำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษา พบว่า ผู้ที่มีรอบเอวเกินเกณฑ์มาตรฐานมีคะแนนพฤติกรรมการป้องกันภาวะอ้วนลงพุงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวันสรา เชาว์นิยม (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แบบแผนการบริโภคอาหาร ภาวะโภชนาการ และปัจจัยขับเคลื่อนชุมชนผู้สูงอายุสุขภาพดี ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่าหนึ่งในสามมีภาวะเสี่ยงต่อโรคอ้วน คือมีดัชนีมวลกาย เส้นรอบเอว และสัดส่วนเอวกับสะโพกเกินเกณฑ์ปริมาณไขมันในเลือดอยู่ในระดับสูง และชุมชนนี้อยู่ในแหล่งอาหารทะเล กลุ่มเสี่ยงทั้งหมดเข้าร่วม กำหนดรูปแบบการดูแลโดยมีแกนนำสุขภาพและสมุ่ดบันที่กรายการอาหารและร่วมกิจกรรมต่อเนื่อง 3 เดือนเมื่อเปรียบเทียบผลค่าความดันโลหิตค่าดัชนีมวลกาย ค่าระดับน้ำตาลในเลือด และค่าไขมันในเลือด โดยรวมก่อนและหลังการทดสอบรูปแบบ พบว่า ผู้สูงอายุมีค่าบ่งชี้สุขภาพดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$)

ส่วนคำถามรายข้อ พบว่า ท่านมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากกิจกรรมการประกวดเมนูสุขภาพ เช่น ได้รับความรู้เกี่ยวกับรับประทานอาหารที่ถูกต้องและเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (4.36 ± 0.73) รองลงมาคือ ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนงานในด้านการชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง และค่าดัชนีมวลกาย ก่อนเริ่มแผนการดำเนินกิจกรรมทุกครั้ง (4.07 ± 0.77) จึงควรมีการส่งเสริมกิจกรรมที่ประชาชนสนใจและสามารถทำได้ด้วยตนเอง และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบของแผนการดำเนินกิจกรรมรวมทั้งวิธีการและการประเมินผลการดำเนินกิจกรรม (3.04 ± 0.99) จะเห็นว่าในรูปแบบที่เป็นทางการประชาชนจะเข้าถึงได้ยาก จึงควรมีช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน

ผลของการพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วม มีรูปแบบกิจกรรม 5 สัปดาห์ โดยมีการให้ความรู้ตามช่องทางต่างๆ มีการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง วัดรอบเอว และค่าดัชนีมวลกายโดยกลุ่มเองทุกสัปดาห์ มีการจัดประกวดเมนูสุขภาพ สาธิตการออกกำลังกายโดยวิธีที่หลากหลายและทำได้ง่าย ได้แก่ ฤชิตัดต้น การแกว่งแขน มีการคัดเลือกบุคคลต้นแบบที่สามารถลดค่าดัชนีมวลกายลดลง และการประกวดเมนูสุขภาพเพื่อรับเกียรติบัตรและเน้นการติดตาม ซึ่งจะเห็นได้ว่าประสิทธิผลของกิจกรรมสามารถเพิ่มความรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้

ผลการเปรียบเทียบความรู้ พฤติกรรม และค่าดัชนีมวลกายของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน ก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้หลังเข้าร่วมโครงการวิจัย ($\bar{x} = 12.46$, S.D. = 1.71) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการวิจัย ($\bar{x} = 6.93$, S.D. =

1.69) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ชัดแจ้งกับการศึกษาของอดิญาณ์ศร เกษตริน และคณะ (2560) ทำการศึกษาเรื่องผลของโปรแกรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพตามแนวทาง 3อ.2ส. ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ต.คลองฉนาก อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี ผลการศึกษา พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตามแนวทาง 3อ.2ส. ก่อนและหลังใช้โปรแกรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพไม่แตกต่างกัน และพฤติกรรมหลังเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วม ($\bar{x} = 32.04$, S.D. = 7.78) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการวิจัย ($\bar{x} = 19.04$, S.D. = 6.94) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับการศึกษาของปยุณณิน เชื้อนเพ็ชร (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพของกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมภาวะอ้วนลงพุงในผู้สูงอายุเครือข่ายบริการสุขภาพอำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษา พบว่า ผู้ที่มีรอบเอวเกินเกณฑ์มาตรฐานมีคะแนนพฤติกรรมการป้องกันภาวะอ้วนลงพุงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.001$) ส่วนค่าเฉลี่ยค่าดัชนีมวลกายก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วม พบว่า ไม่มีความแตกต่างทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า การลดน้ำหนักหรือค่า BMI ที่ได้ผลต้องดำเนินการ 12 - 15 สัปดาห์ (Miller, *et al.* , 1997 ; วณิชชา กิจวรพัฒน์ , 2549 ;) ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการศึกษาครั้งนี้ การจัดกิจกรรมในการศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเน้นในเรื่องการปรับพฤติกรรมและเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า การพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน ทำให้ความรู้และพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างดีขึ้น โดยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนั้น ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินกิจกรรม รวมถึงมีการส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกช่วงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือแสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรม หรือมีการกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมตัดสินใจ โดยอาจสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเองมากยิ่งขึ้น ใช้คำถามปลายเปิด และชื่นชมในคำตอบ ยอมรับความคิดเห็น

2. จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า หลังการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน ค่าดัชนีมวลกายไม่แตกต่างกันทางสถิติ กับก่อนการดำเนินกิจกรรม ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการปรับกิจกรรมให้เหมาะสมตามบริบท และควรเพิ่มระยะเวลาของกิจกรรม

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณประชาชน หมู่ที่ 1 บ้านในเขา ตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ตลอดจนผู้นำชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปากแจ่ม ที่ให้ความอนุเคราะห์ในด้านต่างๆ ของการศึกษาครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- ณิชา สมหล่อ. (2557). *การดูแลผู้ป่วยโรคอ้วนในเวชปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร : หน่วยโภชนาการคลินิก ฝ่ายอายุรศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์.
- ปณณณิน เชื้อนเพ็ชร. (2559). *ประสิทธิผลของกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมภาวะอ้วนลงพุงในผู้สูงอายุเครือข่ายบริการสุขภาพอำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วนัสรา เซาว์นิยม. (2557). *รายงานการวิจัยเรื่อง แบบแผนการบริโภคอาหาร ภาวะโภชนาการ และปัจจัยขับเคลื่อนชุมชนผู้สูงอายุสุขภาพดี*. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วนิชา กิจารพัฒน์. (2549). *โปรแกรมควบคุมน้ำหนัก*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร : กองโภชนาการ.
- สายสมร พลตงนอก. (2558). *ความรู้เรื่องโรคอ้วนลงพุง*. ขอนแก่น: คลังน่านาวิทยา.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2561). *สุขภาพคนไทย 2558*. สืบค้นวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2561 , จาก <http://www.healthstation.in.th>.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตรัง. (2561). *เรื่องราวอภัยของประชาชนได้รับการประเมิน BMI*. สืบค้นวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2561 , จาก http://www.tro.moph.go.th/chronic/report_main.php#fragment-8
- อติญาณ์ศร เกษตริน และคณะ. (2560). ผลของโปรแกรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพตามแนวทาง 3อ. 2ส. ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ต.คลองฉนาก อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*. 4(1). 253-260.
- Best. (1977). *Research in Education. (3rd ed) Engelwood Cliffs*. New Jersey: Prentice Hall, Inc.
- Bloom et al. (1971). *Hand book on Formative and Summative Evaluation of Student Learning*. New York: Mc Graw-Hill Book Company.
- Cohen & Uphoff. (1977). อ้างถึงใน โสภิตา ศรีนุ่น. (2558). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา เทศบาลเมืองเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา.” *ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการ ภาครัฐและภาคเอกชน, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่*.
- Miller Koceja & Hamillton. (1997). *Ameta-analysis of past 25 years of weight loss research using diet, exercise or diet plus exercise intervention. International Journal of Obesity*. 21(10). 941 - 947.

การศึกษาประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี

A Study of Efficiency on Role Model Patrol Police for Sub - district Project of Sukhothai Municipality

ธนพงศ์ พึ่งศักดิ์ ธนัสถา โรจนตระกูล

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Corresponding author e-mail. : shogunov@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ในเขตพื้นที่เทศบาลเมือง สุโขทัยธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ เพื่อทราบปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ในเขตพื้นที่เทศบาลเมือง สุโขทัยธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย โดยการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ด้วยสูตร Taro Yamane ระดับความเชื่อมั่น 95% จำนวน 400 คน และคำถามปลายเปิด เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t - test , F - test ผลการวิจัยพบว่า 1. ประสิทธิภาพของโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ในเขตพื้นที่เทศบาลเมือง สุโขทัยธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมาก 2. การเปรียบเทียบจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ของประชาชนที่แตกต่างกันไม่ได้มีผลให้มีมุมมองต่อประสิทธิภาพของโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบแตกต่างกัน แต่หากศึกษาไปที่ละด้าน จะพบว่า เพศ และ ระดับรายได้ มีผลให้มีมุมมองต่อประสิทธิภาพของโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบแตกต่างกันในบางด้านเท่านั้น ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของการศึกษาประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ในเขตพื้นที่เทศบาลเมือง สุโขทัยธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย พบว่าด้านที่มีความคิดเห็นเรื่องประสิทธิภาพน้อยที่สุดคือ ด้านการช่วยเหลือและอาชญากรรม แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความคิดเห็นว่า โครงการสายตรวจตำบลต้นแบบยังไม่สามารถดำเนินการแก้ปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่ควร และจากผลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในด้านการช่วยเหลือและอาชญากรรม ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ท่านมั่นใจ และอุ่นใจว่า หากท่านแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับอาชญากรรม ในชุมชนของท่าน ชื่อของท่านจะถูกปิดเป็นความลับ แสดงให้เห็นว่าประชาชนยังไม่ค่อยมีความมั่นใจในความปลอดภัยของตนเองในการแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับอาชญากรรม

คำสำคัญ : ตำรวจชุมชน, สายตรวจตำบลต้นแบบ, เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี .ประสิทธิภาพ .

Abstract

The purpose of this research is to study the efficiency of the “Patrol Police for Sub-District Project ; in the area of Muang Sukhothai Thani Municipality, Sukhothai Province. We will examine factors which affect the efficiency of Role Model Patrol Police for Sub-District Project, in order to know which factors affect the efficiency the Project. We will use quantitative research and qualitative research, furthermore we will sample 400 people by Taro Yamane Formula with the confidence interval of 95% .The types of questionnaire survey will be open ended question. The tools/ instrument used to conduct this study are the instrument for gathering information is the questionnaire survey, analyze information by frequency distribution of percentage , average , standard deviation , t - test , f - test.

The results are as follow ; 1) the efficiency of the Patrol Police Project in all 5 areas are at high level ; 2) after comparing and classifying from personal factors, it is found that different sex , age , salary , education level and single/marriage status , did not affect people’s view on the efficiency of Patrol Police including this Project ; however, after studying the factors one by one we found that sex and salary affect people’s view on the efficiency of the Patrol Police for Sub-District Project in some areas.

As for the comments and suggestions given on the efficiency of the Role Model Patrol Police for Sub - District Project , the area which had the least comments on the efficiency were drugs, crimes and news report. This shown that the people did not fully agree that the project would solve problems pertained with drugs and crime. And the topic which has the least average level was “You are confident and relieve that in case you inform a clue/information about crime in your community , your name will be kept confidential” , this shows that people does not have much confidence that they will be safe if they informed the clue/information about crimes.

Keyword : Community Policing, Role Model Patrol Police , Sukhothai Municipality , Efficiency

บทนำ

ปัญหาอาชญากรรม ถือเป็นปัญหาที่สร้างความเสียหายอย่างมหาศาลต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ โดยจากการสำรวจ เมื่อถามถึงความคิดเห็นของ

ประชาชนเกี่ยวกับระดับความรุนแรงของปัญหาอาชญากรรมของสังคมไทยในปัจจุบัน ที่ปรากฏเป็นข่าวตามสื่อต่าง ๆ พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 52.32 ระบุว่า มีความรุนแรงมาก รองลงมา ร้อยละ 41.52 ระบุว่า มีความรุนแรงค่อนข้างมาก ร้อยละ 4.32 ระบุว่ามีความรุนแรงน้อย ร้อยละ 0.64 ระบุว่าไม่มีความรุนแรง และร้อยละ 1.20 ไม่ระบุ/ไม่แน่ใจ (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2560 : ออนไลน์)

ตามผลสำรวจดังกล่าวประชาชนร้อยละ 52.32 ระบุว่า ปัญหาอาชญากรรมมีความรุนแรงมาก และ ประชาชนร้อยละ 41.52 ระบุว่า มีความรุนแรงค่อนข้างมาก แสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ ถึงร้อยละ 93.48 มีความเห็นว่าปัญหาอาชญากรรมของไทยมีระดับความรุนแรงมากหรือค่อนข้างมาก สิ่งนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงความไม่พอใจของประชาชน ต่อการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมของรัฐ ซึ่งไม่อาจแก้ไขปัญหาอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการป้องกันอาชญากรรมในรูปแบบเดิม ๆ จึงไม่อาจจะป้องกันอาชญากรรมได้มีประสิทธิภาพอีกต่อไป

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมซึ่งไม่อาจเพิกเฉยต่อความไม่พึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันอาชญากรรมได้ จึงต้องสรรหาวิธีการใหม่ ๆ ที่จะสามารถรับมือกับปัญหาอาชญากรรม ดังนั้นหัวใจของการป้องกันอาชญากรรมในยุคใหม่ คือ ทฤษฎีตำรวจผู้รับใช้ชุมชน (Community Policing Theory) อันเป็นการป้องกันอาชญากรรมที่อาศัยความร่วมมือจากประชาชน

สำนักงานตำรวจแห่งชาติและตำรวจภูธรภาค 6 ได้เล็งเห็นความสำคัญของ ทฤษฎีตำรวจผู้รับใช้ชุมชน นี้ จึงได้ทำโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบขึ้น โดยอาศัยหลักการจากทฤษฎีตำรวจผู้รับใช้ชุมชน มาใช้ในการป้องกันอาชญากรรม นั่นเอง

โครงการดังกล่าว มุ่งเน้นเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ 5 ประการ ดังนี้

- 1) ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม
- 2) ด้านการรับแจ้งเหตุและการไปถึงที่เกิดเหตุเพื่อรักษาสถานที่เกิดเหตุ
- 3) ด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาเบื้องต้น
- 4) ด้านการช่วยเหลือผู้เสียหายและอาชญากรรม
- 5) ด้านการสร้างความสัมพันธ์ผู้รับบริการและงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์

ตำรวจภูธรเมืองสุโขทัย ในฐานะที่เป็นหน่วยงานหนึ่งในสังกัดตำรวจภูธรภาค 6 ที่ได้ดำเนินการตามโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบไปในระยะเวลาหนึ่งแล้ว ประกอบกับเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีจำนวนเจ้าหน้าที่ตำรวจน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนประชากร จึงมีความน่าสนใจและเหมาะสมที่จะทำการศึกษาว่า สำหรับในพื้นที่ในเขตรับผิดชอบของตำรวจภูธรเมืองสุโขทัยนั้น โครงการสายตรวจตำบลต้นแบบที่ได้ดำเนินการไปดังกล่าวบรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด

เพื่อให้ทราบว่าโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในพื้นที่ในเขตรับผิดชอบของตำรวจภูธรเมือง
สุโขทัย บรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด ผู้วิจัยเห็นว่าควรศึกษาประสิทธิภาพของโครงการดังกล่าว ใน 5 ด้าน
ตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ระบุไปข้างต้น เพื่อให้ทราบว่าโครงการดังกล่าวมีประสิทธิภาพหรือไม่
และเพื่อทราบถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพดังกล่าว เพื่อจะได้นำปัจจัยที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพมาหา
แนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพของโครงการต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

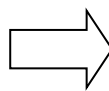
- 1) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพของโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่
เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ตัวแปรที่ จำนวน 6 ด้าน ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อ
เดือน ระดับการศึกษาสูงสุด และสถานภาพสมรส ในการนำเสนอกรอบแนวความคิดของการศึกษา
ประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานีดังต่อไปนี้

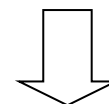
ตัวแปรต้น

คุณลักษณะส่วนบุคคล
- เพศ
- อายุ
- สถานภาพสมรส
- ระดับการศึกษา
- อาชีพ
- รายได้

ตัวแปรตาม

ประสิทธิภาพการให้บริการแก่ประชาชน ทั้งหมด 5 ด้าน
1. ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม
2. ด้านการรับแจ้งเหตุและการไปถึงที่เกิดเหตุเพื่อรักษาสถานที่ เกิดเหตุ
3. ด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาเบื้องต้น
4. ด้านการช่วยเหลือและอาชญากรรม
5. ด้านการสร้างความสัมพันธ์ผู้รับบริการและงานชุมชนและ มวลชนสัมพันธ์

ประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี จำนวน 15,375 คน (เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี , 2558 : ออนไลน์) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี ที่ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (ธานีินทร์ ศิลป์จารุ , 2554 : 45) ระดับความเชื่อมั่น 95% และที่ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ $\pm 5\%$ มาใช้ในการตอบแบบสอบถาม จำนวน 390 คน แต่เพื่อความสะดวกในการจัดเก็บข้อมูล จะใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ได้มีการดำเนินการสร้างแบบสอบถามจากการศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎี จากตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี โดยได้แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ เป็นแบบสอบถามลักษณะให้เลือกตอบ (Checklists)

ตอนที่ 2 การประเมินประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี โดยแบ่งออกเป็นทั้งหมด 5 ด้าน ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ

- 5 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมาก
- 3 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อย
- 1 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดแสดงความคิดเห็นต่อปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการประเมินประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี

โดยเกณฑ์การให้คะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามครั้งนี้กำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายตามแนวทางของเบสท์ (Best : 1970) ซึ่งมีเกณฑ์การวัดระดับการประเมิน ประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี ดังต่อไปนี้

- คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00 ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
- คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
- คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
- คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
- คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ตามกระบวนการต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ขอนหนังสือรับรองและแนะนำตัวผู้ลงพื้นที่จากพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัยเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 2) จัดเตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอกับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง
- 3) ทำการจัดส่งแบบสอบถามและจัดเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองทั้งหมดจำนวน 400 ชุด พร้อมกับการสัมภาษณ์ถึงปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการส่งเสริมการประเมินประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี
- 4) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการตอบคำถาม

- 5) นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบแล้วไปวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่กลุ่มตัวอย่างได้ทำการตอบแล้วมาวิเคราะห์ประมวลผล โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ

1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้ทำการวิเคราะห์ทางเนื้อหา (Content analysis) จากแบบสัมภาษณ์ ประกอบกับแนวคิด ทฤษฎี

2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติอนุมานหรือสถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics) รวมถึงใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแปรอิสระ ด้านลักษณะส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ (Percentage)

2) วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับการประเมินประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี ทั้งหมด 5 ด้าน โดยได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3) วิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการประเมินประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี ทั้งหมด 5 ด้าน โดยใช้สถิติอนุมานในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร คือ การทดสอบค่าที (t - test) สำหรับตัวแปรต้นที่มีการแบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม และทดสอบค่าเอฟ (F - test) สำหรับตัวแปรที่มีการแบ่งกลุ่มเป็น 3 กลุ่มขึ้นไป

ผลการวิจัย

ในการดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

- 1) เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศชาย มากที่สุด จำนวน 261 คน คิดเป็นร้อยละ 65.3 เป็นเพศหญิง 139 คน คิดเป็น ร้อยละ 34.8
- 2) อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีอายุ 31 - 40 ปี มากที่สุด จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 27.3 มีอายุ 41 - 50 ปี จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 25.5 มีอายุ 20 - 30 ปี จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 19.0 มีอายุ 51 - 60 ปี จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 15.5 มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 8 และมีอายุต่ำกว่า 20 ปี น้อยที่สุด จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 4.8
- 3) อาชีพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว มากที่สุด จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 29.0 มีอาชีพค้าขาย จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 21.0 มีอาชีพรับจ้าง จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 17.5 มีอาชีพรับราชการ จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 14.5 และมีอาชีพรัฐวิสาหกิจและอาชีพอื่น ๆ น้อยที่สุด จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 9.0
- 4) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-15,000 บาท มากที่สุด จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 40.8 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 -25,000 บาท จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 20.5 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 -20,000 บาท จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 18.0 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 25,001 -30,000 บาท จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 8.5 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 7.0 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 30,000 บาท จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.5 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000 - 10,000 บาท น้อยที่สุด จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.8
- 5) ระดับการศึกษาสูงสุด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีระดับการศึกษาสูงสุดปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 29.8 มีระดับการศึกษาสูงสุดมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 27.8 มีระดับการศึกษาสูงสุดอนุปริญญา /ปวส. จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 18.8 มีระดับการศึกษาสูงสุดมัธยมศึกษาปีที่ 6 /ปวช. จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 12.3 มีระดับการศึกษาสูงสุดประถมศึกษา จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 8.8 และมีระดับการศึกษาสูงสุดอื่น ๆ น้อยที่สุด จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 2.8

- 6) สถานภาพสมรส พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีสถานภาพโสดมากที่สุด จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 43.5 มีสถานภาพสมรส จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 38.0 และมีสถานภาพหม้าย/หย่าร้างน้อยที่สุด จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 18.5

ตอนที่ 2 ประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี ตาราง แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในภาพรวม

ประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ภาพรวม	n=400		ระดับความคิดเห็น
	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม	4.16	.40	มาก
ด้านการรับแจ้งเหตุและการไปถึงที่เกิดเหตุเพื่อรักษา สถานที่เกิดเหตุ	4.14	.42	มาก
ด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาเบื้องต้น	4.03	.51	มาก
ด้านการข่าวยาเสพติดและอาชญากรรม	3.85	.48	มาก
ด้านการสร้างความสัมพันธ์ผู้รับบริการและงานชุมชน และมวลชนสัมพันธ์	4.02	.46	มาก
รวมเฉลี่ย	4.04	.27	มาก

จากตาราง พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ในภาพรวม มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 4.04$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 4.16$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดด้านการข่าวยาเสพติดและอาชญากรรม มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 3.85$)

เมื่อศึกษาประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี โดยแยกเป็นรายด้าน สามารถ ได้ผลดังนี้

1. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบใน **ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม** มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 4.16$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ท่านเห็นว่าการป้องกันอาชญากรรม เป็นความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับประชาชน มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.93$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ หากท่านทราบพฤติกรรมกระทำความผิดของมิจฉาชีพใดๆ ท่านยินดีจะเล่ารายละเอียดต่าง ๆ เพื่อเตือนภัยให้ผู้อื่นรับทราบ (เช่น เตือน

- ให้ผู้สูงอายุในชุมชนทราบและระวังตัวจากพฤติกรรมหลอกลวงฉ้อฉลของแก๊งค์คอลเซนเตอร์) มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 3.95$)
2. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบใน**ด้านการรับแจ้งเหตุและการไปถึงที่เกิดเหตุเพื่อรักษาสถานที่เกิดเหตุ** มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 4.14$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ เมื่อพบการกระทำความผิดอาญา หรืออุบัติเหตุ ท่านยินดีเล่ารายละเอียดทุกอย่างของเหตุที่ท่านพบเห็น ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทราบ มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 4.35$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ท่านเชื่อว่าการแจ้งเหตุเมื่อพบการกระทำความผิดอาญา ถือเป็นสิ่งสำคัญในการลดปัญหาอาชญากรรม มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 3.90$)
  3. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบใน**ด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาเบื้องต้น** มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 4.03$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 2 ข้อ คือ หากท่านพบคู่กรณีมีข้อพิพาทกัน ท่านจะแจ้งให้คู่กรณีไปพบเจ้าหน้าที่ตำรวจในชุมชน เพื่อให้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และท่านยินดีที่จะมีส่วนร่วมหรือช่วยเหลือให้คู่พิพาทที่มีข้อขัดแย้ง สามารถต่อรองระงับข้อพิพาทกันได้สำเร็จ โดยอาจมีทั้งตำรวจและประชาชนในพื้นที่เข้าร่วมไกล่เกลี่ย มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 4.16$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ท่านเห็นว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจมีบทบาทสูงในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาเบื้องต้น ในชุมชนของท่าน ให้ลุล่วงไปด้วยดี มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 3.95$)
  4. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบใน**ด้านการช่วยเหลือคดีและอาชญากรรม** มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 3.85$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ท่านเห็นว่าปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาสำคัญที่ก่อให้เกิดอาชญากรรม มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 4.08$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ท่านมั่นใจ และอุ่นใจว่า หากท่านแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับอาชญากรรม ในชุมชนของท่าน ชื่อของท่านจะถูกปิดเป็นความลับ มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 3.95$)
  5. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบใน**ด้านการสร้างความสัมพันธ์ผู้รับบริการและงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์** มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 4.02$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ท่านเห็นว่า ความร่วมมือระหว่างตำรวจกับประชาชนที่ดีขึ้นเท่าใด ก็จะทำให้ชุมชนของท่านปลอดภัยจากอาชญากรรมยิ่งขึ้นเท่านั้น มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.29$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ท่านยินดีที่จะบริจาคเงินหรือวัสดุสิ่งของอื่น ๆ เพื่อใช้ในการทำงานของตำรวจ

เช่น การสร้างป้อมยาม การสร้างด่านตรวจประจำหมู่บ้าน เป็นต้น ระดับความคิดเห็นมาก
($\bar{X} = 3.88$)

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการประเมินประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี

- 1) พบว่า เพศที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ในภาพรวม**ไม่แตกต่างกัน** เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เพศที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ด้านการรับแจ้งเหตุและการไปถึงที่เกิดเหตุเพื่อรักษาสถานที่ที่เกิดเหตุ ด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาเบื้องต้น และด้านการช่วยเหลือและอาชญากรรม**ไม่แตกต่างกัน** เพศที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในด้านการสร้างความสัมพันธ์ผู้รับบริการและงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์**แตกต่างกัน** อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .05
- 2) พบว่า อายุที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ **ไม่แตกต่างกัน** เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อายุที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ด้านการรับแจ้งเหตุและการไปถึงที่เกิดเหตุเพื่อรักษาสถานที่ที่เกิดเหตุ ด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาเบื้องต้น ด้านการช่วยเหลือและอาชญากรรม และด้านการสร้างความสัมพันธ์ผู้รับบริการและงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์**ไม่แตกต่างกัน**
- 3) พบว่า อาชีพที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ **ไม่แตกต่างกัน** เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อาชีพที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ด้านการรับแจ้งเหตุและการไปถึงที่เกิดเหตุเพื่อรักษาสถานที่ที่เกิดเหตุ ด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาเบื้องต้น ด้านการช่วยเหลือและอาชญากรรม และด้านการสร้างความสัมพันธ์ผู้รับบริการและงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์**ไม่แตกต่างกัน**
- 4) พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ**ไม่แตกต่างกัน** อาชีพที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในด้านการรับแจ้งเหตุและการไปถึงที่เกิดเหตุเพื่อรักษาสถานที่ที่เกิดเหตุ ด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาเบื้องต้น ด้านการช่วยเหลือและอาชญากรรม และด้านการสร้างความสัมพันธ์ผู้รับบริการและงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์**ไม่แตกต่างกัน** รายได้ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม**แตกต่างกัน** อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .05

- 5) พบว่า ระดับการศึกษาสูงสุดที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ**ไม่แตกต่างกัน** เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับการศึกษาสูงสุดที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ด้านการรับแจ้งเหตุและการไปถึงที่เกิดเหตุเพื่อรักษาสถานที่เกิดเหตุ ด้านการใกล้เคียงข้อพิพาทคดีอาญาเบื้องต้น ด้านการข่าวยาเสพติดและอาชญากรรม และด้านการสร้างความสัมพันธ์ผู้รับบริการและงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์**ไม่แตกต่างกัน**
- 6) พบว่า สถานภาพสมรสที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ**ไม่แตกต่างกัน** เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สถานภาพสมรสที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ด้านการรับแจ้งเหตุและการไปถึงที่เกิดเหตุเพื่อรักษาสถานที่เกิดเหตุ ด้านการใกล้เคียงข้อพิพาทคดีอาญาเบื้องต้น ด้านการข่าวยาเสพติดและอาชญากรรม และด้านการสร้างความสัมพันธ์ผู้รับบริการและงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์**ไม่แตกต่างกัน**

สรุปผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถแบ่งการสรุปผลออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. สรุปผลข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ เป็นเพศชาย มีอายุ 31 - 40 ปี มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 15,000 บาท มีระดับการศึกษาสูงสุดคือปริญญาตรี และมีสถานภาพโสด

2. สรุปผลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในภาพรวม มีระดับความคิดเห็นมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม มีระดับความคิดเห็นมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดด้านการข่าวยาเสพติดและอาชญากรรม มีระดับความคิดเห็นมาก

3. สรุปผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการประเมินประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี

- 3.1 เพศที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เพศที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบไม่แตกต่างกันในทุกด้าน ยกเว้นในด้านการสร้างความสัมพันธ์ผู้รับบริการและงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 อายุที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อายุที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบไม่แตกต่างกันในทุกด้าน

3.3 อาชีพที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อาชีพที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบไม่แตกต่างกันในทุกด้าน

3.4 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบไม่แตกต่างกันในทุกด้าน ยกเว้นในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .05

3.5 ระดับการศึกษาสูงสุดที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับการศึกษาสูงสุดที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบไม่แตกต่างกันในทุกด้าน

3.6 สถานภาพสมรสที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สถานภาพสมรสที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบไม่แตกต่างกันในทุกด้าน

อภิปรายผล

จากผลการดำเนินการศึกษาประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่ค้นพบจากการสรุปผลนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. จากผลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในภาพรวม มีระดับความคิดเห็นมาก แสดงให้เห็นว่าโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานีมีประสิทธิภาพมาก เกิดผลสำเร็จในการปฏิบัติโครงการ สอดคล้องกับแนวความคิดของยูนุซ กุลาตี (2548) ที่อธิบายเกี่ยวกับประสิทธิภาพว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ โดยคำนึงถึงความ ประหยัดทรัพยากรในทุก ๆ ด้านแต่ก่อให้เกิดผลผลิตสูงสุด ประหยัดทั้งเวลา แรงงาน วัสดุ สิ่งของและอื่นๆ และสอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2542) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประสิทธิภาพ (efficiency) หมายถึง การปฏิบัติงานหรือบริการที่ถูกต้อง รวดเร็ว ใช้เทคนิคที่สะดวกสบาย กว่าเดิม คุ่มค่า และใช้ทรัพยากรน้อยที่สุดในขณะที่ต้องการผลงานมากที่สุด (efficiency is to do thing right)

2. จากผลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความคิดเห็นเรื่องประสิทธิภาพมากที่สุดคือด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม แสดงให้เห็นว่า ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของโครงการสายตรวจตำบล

ต้นแบบของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานีที่จะสามารถช่วยป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดหลักการตำรวจอาชีพ 9 ประการ ของเซอร์โรเบิร์ต ฟิล (กองบังคับการปราบปราม , 2556 : ออนไลน์) ในข้อที่ 1 ที่กล่าวว่า การป้องกันอาชญากรรมถือเป็นภารกิจพื้นฐานของตำรวจควบคู่กับการปราบปรามอาชญากรรมและการจับกุมคนร้ายมาลงโทษตามกฎหมาย

และผลการศึกษายังสอดคล้องกับแนวความคิดบัญญัติ 10 ประการ ของตำรวจผู้รับใช้ชุมชน (กองบังคับการปราบปราม , 2556 : ออนไลน์) ในข้อที่ 7 ที่กล่าวว่า ทฤษฎีตำรวจผู้รับใช้ชุมชนมุ่งเน้นการป้องกันเพื่อไม่ให้อาชญากรรมเกิด มากกว่าการรอให้อาชญากรรมเกิดแล้ว จึงคิดติดตามจับกุมคนร้ายเพื่อฟ้องศาล กิจกรรมส่วนใหญ่ของตำรวจที่ทำงานร่วมกับชุมชน คือ สนับสนุนให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในการป้องกันอาชญากรรมด้วยชุมชนเองโดยใช้เทคนิคแก้ต้นเหตุปัญหา การควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม การจัดระบบเพื่อนบ้านเตือนภัย หรือจัดสายตรวจประชาชน เป็นต้น เพื่อมุ่งเป้าประสงค์ในการลดอาชญากรรมและความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม และในข้อที่ 9 ที่กล่าวว่า การเป็นหุ้นส่วนและสร้างความร่วมมือระหว่างตำรวจและชุมชน (Partnerships) ในระบบตำรวจผู้รับใช้ชุมชน ประชาชนในชุมชนคือหุ้นส่วนของตำรวจ ในการร่วมรับผิดชอบป้องกันอาชญากรรม หรือปัญหาความไม่เป็นระเบียบในชุมชน (ไม่ใช่เป็นปัญหาของตำรวจฝ่ายเดียว) ตำรวจและประชาชนในชุมชนต้องร่วมกันสำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับความเดือดร้อน หรือความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม และให้ชุมชนร่วมใช้เทคนิคแก้ปัญหา เพื่อร่วมแก้ต้นเหตุปัญหาความเดือดร้อนจากอาชญากรรมดังกล่าว และตำรวจต้องสร้างความร่วมมือหรือเป็นแกนนำในการระดมทรัพยากรความร่วมมือ หรือให้ประชาชนร่วมเป็นอาสาสมัครเพื่อดำเนินกิจกรรมป้องกันอาชญากรรม ได้ด้วยตัวชุมชนเอง และสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ค่านิยม พันธกิจ และยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2555 – 2564 ในยุทธศาสตร์ด้านที่ 1 เป้าประสงค์ที่ 2 : ลดความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชน กลยุทธ์ : เพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่สร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชน ชุมชน และที่มีผลกระทบต่อสังคมในทุกระดับ และยุทธศาสตร์ที่ 3 - เป้าประสงค์ที่ 1 : การมีส่วนร่วมของประชาชน เครือข่ายภาครัฐและภาคเอกชน ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมและให้บริการมีความเข้มแข็ง และเป้าประสงค์ที่ 2 : การมีส่วนร่วมของประชาชน เครือข่ายภาครัฐและภาคเอกชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมและให้บริการมีความพึงพอใจ

3. จากผลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ท่านเห็นว่าการป้องกันอาชญากรรม เป็นความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับประชาชน มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า ประชาชนคิดว่าการป้องกันอาชญากรรม เป็นความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับประชาชน สอดคล้องกับแนวความคิดบัญญัติ 10 ประการ ของตำรวจผู้รับใช้ชุมชน (กองบังคับการปราบปราม , 2556 : ออนไลน์) ในข้อที่ 4 ที่กล่าวว่า ใช้พลังความร่วมมือของประชาชนและอาสาสมัคร (Volunteers) ในระบบตำรวจผู้รับใช้ชุมชน มุ่งเน้นให้มีการใช้ความร่วมมือจากประชาชน

เป็นอาสาสมัครในรูปแบบต่างๆ ตามที่ชุมชนหรือในพื้นที่ที่มีต้นทุนทางสังคม หรือมีการจัดตั้ง หรือมีความเหมาะสม ดำรวจมีหน้าที่ให้ความรู้และสร้างความร่วมมือ กำหนดวิธีการจัดตั้ง เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสช่วยเหลืองานป้องกันอาชญากรรม และแก้ไขความไม่เป็นระเบียบของชุมชนตามความเหมาะสม ซึ่งจะทำให้ตำรวจมีเวลาไปทำงานป้องกันปราบปรามอาชญากรรมอื่นได้มากขึ้น รูปแบบของอาสาสมัครจะแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ชุมชน บางแห่งอาจจะเป็นการใช้อาสาสมัครที่มีหน่วยงานอื่นจัดตั้งไว้แล้วหรือตำรวจ จัดตั้งขึ้นเอง แล้วแต่ความเหมาะสมของพื้นที่และชุมชน รวมถึงความพร้อมของสภาพชุมชน เช่น อาสาสมัครตำรวจชุมชน (ตชต.) สมาชิกแจ้งข่าวอาชญากรรม เหยี่ยวเวหา อาสาจราจร ตำรวจบ้าน สายตรวจประชาชน สมาชิกกู้ภัย สมาชิกชมรมเพื่อนบ้านเตือนภัย อาสาสมัคร

4. จากผลการเปรียบเทียบเพศที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในด้านการสร้างความสัมพันธ์ผู้รับบริการและงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าเพศของประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานีที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในด้านการสร้างความสัมพันธ์ผู้รับบริการและงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน และจากผลการเปรียบเทียบรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่ารายได้ของประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานีที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ท่านเห็นว่าการป้องกันอาชญากรรม เป็นความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับประชาชน แสดงให้เห็นว่าประชาชนเห็นด้วยกับแนวคิดที่ให้ตำรวจกับประชาชนร่วมมือกันป้องกันอาชญากรรม โครงการสายตรวจตำบลต้นแบบจึงควรให้ประชาชนร่วมมือในการดำเนินการป้องกันอาชญากรรมในเชิงรุก (เช่น การสำรวจหาพื้นที่ ที่ควรจะมีการติดตั้งไฟส่องสว่าง)

2. จากผลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ท่านมั่นใจ และอุ่นใจว่า หากท่านแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับอาชญากรรม ในชุมชนของท่าน ชื่อของท่านจะถูกปิดเป็นความลับ แสดงให้เห็นว่าประชาชนไม่มีความมั่นใจในความปลอดภัยของตนเองในการแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับอาชญากรรม โครงการสายตรวจตำบลต้นแบบจึงควรเร่งสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนในเรื่องความปลอดภัยในการแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับอาชญากรรม

3. จากการศึกษา พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ คือ เพศที่ต่างกันมีผลที่ต่างกันในด้าน การสร้างความสัมพันธ์ผู้รับบริการและงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ จึงควร

ดำเนินงานมวลชนสัมพันธ์ในรูปแบบที่น่าสนใจและสามารถเข้าถึงได้ง่ายต่อประชาชนทั้งสองเพศ และพบว่าผู้มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมแตกต่างกัน จึงควรให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปสอบถามประชาชนทุกระดับรายได้ อย่างเท่าเทียมกัน ถึง ปัญหาและอุปสรรค ที่ส่งผลต่อการป้องกันอาชญากรรม เพื่อจะได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในพื้นที่อื่นๆต่อไป
2. ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพโครงการของเจ้าหน้าที่ตำรวจอื่นของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความอนุเคราะห์จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คณะวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม อาจารย์ประธานหลักสูตร อาจารย์ที่ปรึกษาคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา และชี้แนะแนวทาง ที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัย ให้งานวิจัยนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำวิจัยครั้งนี้ทุกท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือแนะนำ เสนอแนะ สนับสนุน เชื่อมั่น ไว้วางใจ ให้ผู้วิจัยสามารถทำการวิจัยครั้งนี้ได้จนสำเร็จลุล่วง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ (2542),ความหมายของประสิทธิภาพ

ยุวณูช กุลาคติ. (2548 ออนไลน์). “การวัดประสิทธิภาพ”

Yamane , Taro. (1970). Statistics: An Introductory Analysis. Third editio. New york : Harper and Row Publication.

**ประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ
ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง**

**The Effectiveness of Social Welfare on Elderly People's Subsistence
allowance Bankiew Sub-district Administration Organization, Mae Tha
District, Lampang Province**

มนตรา ศรีทองสุข(Montra Srithongsuk)* ดวงใจ พุทรวงศ์(Duangjai Buddhawong)

สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท, มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Email : srithongsuk@yahoo.co.th

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง ประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง และเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ประกอบไปด้วย ประธานชมรมผู้สูงอายุ และรองประธานชมรมผู้สูงอายุประจำหมู่บ้านในเขตพื้นที่ตำบลบ้านกิวที่ได้รับเงินเบี้ยยังชีพ พนักงานส่วนตำบลที่รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุได้แก่ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการกองคลัง หัวหน้าสำนักปลัด นักพัฒนาชุมชน และนักวิชาการเงินและบัญชี สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว คณะผู้บริหารท้องถิ่น ได้แก่ นายกององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว รองนายกององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว เลขานุการนายกององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว และกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านกิว โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ผลการศึกษาประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว จากการนำนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติ ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2552 จากขั้นตอนการดำเนินงาน 6 ขั้นตอน คือ 1) การรับจดทะเบียน 2) การตรวจสอบคุณสมบัติ 3) การตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ 4) การบันทึกข้อมูล 5) การขอรับการจัดสรรงบประมาณ และ 6) การเบิกเงินงบประมาณและการจ่ายเบี้ยยังชีพ พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวไม่สามารถดำเนินงานในขั้นตอนการรับจดทะเบียน และขั้นตอนการตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ ได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้าน

กิวได้มีการดำเนินการประชาสัมพันธ์งานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพที่ยังไม่ครอบคลุม ทั้งถึงทุกพื้นที่ และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวไม่ตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุจากทางทะเบียนราษฎร ทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง และจากการกำหนดปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ได้จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 7 ปัจจัย คือ 1) ความรู้ของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน 2) ความสามารถของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน 3) ความเพียงพอของจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน 4) ความเพียงพอของวัสดุ อุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน 5) ความเพียงพอของงบประมาณ 6) ความร่วมมือของบุคลากรในองค์กร และ 7) การสนับสนุนจากผู้บริหาร พบว่ามีปัจจัยที่ส่งผลให้ประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวมีประสิทธิผลที่ลดลง จำนวน 2 ปัจจัย ได้แก่ 1) ความสามารถของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน เพราะผู้ปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคมไม่สามารถลงทะเบียนผู้สูงอายุรายใหม่ที่มีสิทธิได้ครบถ้วน และไม่สามารถตรวจสอบสถานะในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุรายเดิมให้มีความถูกต้องครบถ้วนก่อนการเบิกจ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุ และ 2) ความเพียงพอของจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน เพราะจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านงานสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวมีไม่เพียงพอ และไม่เหมาะสมกับภาระงานที่จะต้องปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะ จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวไม่สามารถดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพที่ดี ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวมีประสิทธิภาพในทางที่ดีขึ้น จึงเห็นควรให้ความสำคัญในด้านการประชาสัมพันธ์ข่าวสารด้านสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง ควรดำเนินการตรวจสอบสถานะและการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุจากฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร ควรจัดให้มีการดำเนินงานในด้านการเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านงานสวัสดิการสังคม ควรกำหนดให้มีการประเมินผลการดำเนินงานด้านงานสวัสดิการสังคมเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ควรดำเนินการจัดตั้งกองสวัสดิการสังคมเพื่อปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคมโดยเฉพาะ และควรเพิ่มจำนวนบุคลากรให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน เพื่อให้ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ตำบลบ้านกิวที่มีสิทธิที่จะได้รับเบี้ยยังชีพนั้น ได้รับเบี้ยยังชีพกันอย่างทั่วถึงตามเจตนารมณ์ของรัฐบาลที่จะช่วยเหลือผู้สูงอายุต่อไป

Abstract

The purposes of studying the effectiveness of social welfare work on the elderly subsistence allowance of Bankiew Sub-district Administrative Organization, Mae Tha district, Lampang Province were to study on the effectiveness of social welfare and to inspect the factors affecting the effectiveness of social welfare in the elderly living allowance of Bankiew sub-district administrative organization, Mae Tha district, Lampang province.

The sample in this study was related to social welfare in elderly subsistence allowance of Bankiew sub-district administrative organization including, the president, the vice president of elderly club of each village in the area of Bankiew, which received a contribution, sub-district employees who were responsible for social welfare in the elderly, including Permanent Secretary Director of Finance, Chief Executive Officer, Community developer, Finance and Accounting, members of the Sub-district Administration Organization, board members of local administration, included the president, Vice president, the secretary of president of Sub-district Administration Organization and the village headman of Bankiew sub district area by collecting data from the interview.

The results of the study on the effectiveness of social welfare in the elderly of Baankiew Sub-district Administration Organization, by implementing government policies according to the Ministry of Interior's regulations on the payment of living allowances for local government organizations in 2005 and the regulations of the Ministry of Interior on the criteria for the payment of allowances for the elderly in the local administration in 2009. The 6 steps are 1) Registration procedures 2) Qualification checks 3) Verification and identification of the elderly's living standards 4) Data recording 5) Budget allocation 6) Disbursements, budgets and subsistence allowances. It was found that Bankiew Sub-district Administrative Organization was unable to complete the registration process and procedures for monitoring the status and presentation of the elderly's livelihood in accurately and completely. The social welfare work has been carried out on the subsistence and still has not covered in all areas. Bankiew Sub-district Administration Organization does not check the status and performances of elderly people living in the registry. The data are inaccurate. And by determining the factors that affect the effectiveness of social welfare work, the subsistence allowance, the age of the review, the concept, the theories, and the related research, the research involved 7 factors as followed 1) The knowledge of the officer 2) The ability of the officer 3) Inadequate staffing 4) Material adequacy Equipment in operation 5) Budget adequacy 6) Collaboration of personnel in the organization, and 7) Executive Support from the board member.

It was found that there were two factors that affected the effectiveness of social welfare work on the elderly living allowance of Bankiew Sub-district Administrative

Organization. Those are 1) The capacity of the personnel. The social workers cannot register new elders with full rights. It is not possible to check the status of life of the elderly to be accurate before the disbursement of allowances to the elderly. 2) Sufficiency of the number of personnel. The number of people working in the social welfare of the Ban Kiew Sub-district Administration Organization is insufficient. It is not suitable for workload.

The suggestions

From this study showed that the Ban Kiew Sub-district Administration Organization could not effectively administer social welfare in the elderly. Therefore, in order to improve the social welfare of elderly people living in Bankiew Sub-district Administration Organization, it should be emphasized in the public relations, welfare information, allowances, and elderly people thoroughly. The status and life of the elderly should be checked from the registration database. Work should be organized to increase the capacity of social welfare workers. The evaluation of social welfare activities should provide an assessment of the welfare of the elderly. The Social Welfare Division should be set up to perform social welfare work and should increase the number of staff enough to work for the elderly in the area of Bankiew sub-district who are not entitled to receive subsistence allowance thoroughly funded according to the government's intention to help the elderly.

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นผลให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง โดยเฉพาะข้อมูลทางด้านสุขภาพ ประกอบกับการสาธารณสุขที่ดีและการแพทย์ที่ทันสมัย รวมถึงการมีหลักประกันทางด้านสุขภาพที่ครอบคลุมทั่วถึงมากขึ้น ทำให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดี มีอายุยืนยาวมากขึ้น โดยสัดส่วนประชากรวัยสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 4.89 ของจำนวนประชากรรวมในปี 2513 เป็นร้อยละ 9.38 ในปี 2543 ร้อยละ 10.58 ในปี 2549 และร้อยละ 11.7 ในปี 2553 คาดว่าในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ประชากรผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 12.02 ในปีแรกของแผนฯ เป็นร้อยละ 14.34 ในปีสุดท้ายของแผนฯจากนั้นยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง โดยคาดการณ์ว่าในปี 2568 จะมีประชากรวัย 60 ปีขึ้นไปร้อยละ 20 ของประชากรรวม นั่นคือประเทศไทยเป็นสังคมผู้สูงอายุเต็มตัว (รายงานสรุปสถานะของประเทศ , 2554 , หน้า 11)

การที่ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุส่งผลให้วิถีชีวิตและพฤติกรรมของผู้คนและสังคมมีการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน เช่น การเกิดผลกระทบต่อสถานะเศรษฐกิจของประเทศเพราะขาดแคลนวัยแรงงาน การสิ้นเปลืองงบประมาณในการดูแลด้านสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุ การหาที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้สูงอายุที่อยู่เพียงลำพังหรือถูกทอดทิ้ง การจัดสวัสดิการทางสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนี้รัฐบาลจะต้องมีการวางมาตรการในการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ และหนึ่งในมาตรการที่รัฐบาลได้ดำเนินการให้การช่วยเหลือแก่ผู้สูงอายุก็คือสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

สวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของประเทศไทยได้มีการดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 ระยะเวลากรมประชาสงเคราะห์เป็นผู้ดำเนินการในการจัดสวัสดิการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ยากจน และไม่สามารถหาเลี้ยงชีพด้วยตนเองได้ โดยการดำเนินตามโครงการกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุและครอบครัวในชุมชน ซึ่งกระทรวงการคลังได้อนุมัติจัดสรรงบประมาณหมวดเงินอุดหนุนสงเคราะห์เบี้ยยังชีพช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนในอัตราคนละ 200 บาทต่อเดือน และจะได้รับเบี้ยยังชีพไปตลอดชีพของผู้สูงอายุ ต่อมาในปี พ.ศ. 2540 รัฐบาลได้เพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นคนละ 300 บาทต่อเดือน โดยกรมประชาสงเคราะห์ได้มอบหมายให้สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดเป็นผู้ดำเนินการผ่านศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ต่อมาในปีงบประมาณ พ.ศ. 2544 รัฐบาลสมัยพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้ดำเนินงานที่ได้รับงบถ่ายโอนตามระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ ว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ พ.ศ. 2543 ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2545 สำนักงานงบประมาณได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติในการบริหารงบประมาณโครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งในจังหวัดวางฎีกาเบิกจ่ายเงินโดยให้เป็นไปตามระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ พ.ศ. 2543 ต่อมาได้มีการปรับเพิ่มเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจากเดิมคนละ 300 บาทต่อคนต่อเดือน เป็นคนละ 500 บาทต่อคนต่อเดือน ตามที่กระทรวงมหาดไทยได้เสนอต่อคณะรัฐมนตรี ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติหลักการให้ปรับเพิ่มเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2549 (มติคณะรัฐมนตรี , 2549)

ในสมัยรัฐบาลของอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรีได้ดำเนินการตามนโยบาย โดยดำเนินการจ่ายเบี้ยยังชีพตามระเบียบคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ พ.ศ. 2552 ซึ่งกำหนดให้ผู้ที่จะมีสิทธิได้เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจะต้องมีสัญชาติไทย มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ (ผู้ที่เกิดก่อน 1 เมษายน 2492) และจะต้องไม่เป็นผู้ที่ได้รับสวัสดิการหรือสิทธิประโยชน์อื่นใดจากรัฐ ต่อมารัฐบาลได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2552 เพื่อช่วยเหลือเรื่องเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยกำหนดให้จ่ายเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุในอัตราเดือนละห้าร้อยบาท หรือตามมติคณะรัฐมนตรีเพื่อเป็นเบี้ยยังชีพในการบรรเทาความเดือดร้อนของผู้สูงอายุอย่างทั่วถึงกันทั่วประเทศ ต่อมาในปี พ.ศ. 2554 ยิ่งลักษณ์ ชิน

วัตรเป็นนายกรัฐมนตรี ได้กำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลด้านผู้สูงอายุ นโยบายเร่งด่วนดำเนินการในปีแรก จัดให้มีเบี้ยยังชีพรายเดือนแบบขั้นบันไดสำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้ที่มีอายุ 60 - 69 ปี จะได้รับ 600 บาท อายุ 70 - 79 ปี จะได้รับ 700 บาท อายุ 80 - 89 ปี จะได้รับ 800 บาท และอายุ 90 ปีขึ้นไป จะได้รับ 1,000 บาท ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติ เรื่องการกำหนดอัตราเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2554 เพื่อให้การดำเนินการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 และประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่องการ กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพโดยให้จ่ายเงินเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมและเพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ตามนโยบายของรัฐบาล(มติคณะรัฐมนตรี , 2554)

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว อำเภอมะนัง จังหวัดลำปางเช่นเดียวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆที่ได้รับนโยบายจากทางรัฐบาลในการดำเนินการจ่ายเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุซึ่งรัฐบาลได้ออกเงินงบประมาณในรูปแบบของเงินอุดหนุนเฉพาะกิจตามจำนวนผู้สูงอายุที่มีสิทธิรับเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว ประจำปี 2556 ข้อมูลเดือนพฤศจิกายน 2556 มีจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด 888 คน และได้ดำเนินการจ่ายเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพเป็นประจำทุกเดือน โดยในแต่ละปีที่ผ่านมาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้วได้จัดทำโครงการอบต.บ้านกิ้วสัญจรพบประชาชน จัดประชาคมหมู่บ้านเพื่อรับทราบปัญหาความเดือดร้อน และความต้องการของประชาชนตำบล บ้านกิ้วทั้ง 10 หมู่บ้าน เพื่อจัดทำแผนพัฒนาสามปี โดยมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนตำบลบ้านกิ้วที่เข้าร่วมประชาคมในแต่ละหมู่บ้าน และรับทราบถึงวิธีการ และขั้นตอนต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการขอรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นประจำทุกปี แต่ในการดำเนินงานที่ผ่านมายังพบปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุหลายประการ อาทิ 1) ผู้สูงอายุไม่รู้สิทธิของตนในการมาลงทะเบียนเพื่อขอรับเบี้ยยังชีพภายในระยะเวลาที่กำหนด 2) การย้ายภูมิลำเนาของผู้มีสิทธิรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ไม่ได้แจ้งองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว ทำให้มีการเบิกเงินเกิน 3) การตรวจสอบและรับรองการมีชีวิตของผู้สูงอายุในหมู่บ้าน ชุมชน ที่ขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ดำเนินการให้แต่ไม่ทันตามกำหนด จากปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น ผู้ศึกษาซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว จึงต้องการทราบถึงประสิทธิผลของการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาปรับใช้ในการปฏิบัติงานต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ

วเรช จันทรศร (2551 , หน้า 129 - 146) ได้มีการประมวลรูปแบบของนักวิชาการที่ได้ศึกษาเพื่อสังเคราะห์แนวคิดที่ได้จากการศึกษาและพัฒนาเป็นตัวแทนทางทฤษฎี เพื่อใช้อธิบายว่าองค์กรต่าง ๆ ที่สามารถนำนโยบาย แผนงาน โครงการไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องมีปัจจัยอะไรที่เป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้ให้นโยบาย แผนงานโครงการ ดำเนินการสำเร็จบรรลุจุดมุ่งหมาย ซึ่งตัวแทนที่เอื้ออำนวยต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติรวม 6 ตัวแบบ ได้แก่

1. ตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล (Rational Model) ตัวแบบนี้มีแนวคิดว่าการใช้หลักด้านเหตุผลเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะชี้วัดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบาย แผนงาน หรือโครงการ องค์กรหรือหน่วยงานที่ปฏิบัติการนั้นจะต้องมีค่านิยมแบบยึดหลักเหตุผลเป็นเหตุผลสำคัญในการตัดสินใจดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ต้องยึดหลักมีเหตุผลเป็นสิ่งที่จะต้องขยายผลให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางที่สุด นโยบาย แผนงาน หรือโครงการที่จะประสบความสำเร็จ จะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์และภารกิจอย่างชัดเจน มีการมอบหมายงาน มีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน โดยหลักการที่มีเหตุผลชัดเจน

2. ตัวแบบด้านการจัดการ (Management Model) ตัวแบบนี้จะให้ความสำคัญในเรื่องสมรรถนะขององค์กรเป็นหลัก โดยถือว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบาย แผนงาน หรือโครงการไปปฏิบัติจะขึ้นอยู่กับหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบาย แผนงาน หรือโครงการไปปฏิบัติว่าขีดความสามารถที่จะปฏิบัติงานอย่างสอดคล้องกับความคาดหวังของ หน่วยงานเพียงใด องค์กรจำเป็นต้องมีโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทั้งทางด้านการบริหารและทางเทคนิคอย่างเพียงพอ มีการวางแผนเตรียมการ หรือมีความพร้อมเป็นอย่างดีทั้งทางด้านวัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ เครื่องมือ เครื่องใช้และงบประมาณ

3. ตัวแบบทางด้านการพัฒนาองค์กร (Organization Development model) แนวคิดตามตัวแบบนี้ได้ให้ความสำคัญเฉพาะบุคลากรในหน่วยงานเป็นหลัก โดยมีแนวคิดที่บุคลากรเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในองค์กร จึงให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม (Participation) ของคนในองค์กร การทำงานเป็นทีม โดยการทำงานในทีมจำเป็นต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมคำนึงถึงการจูงใจ การใช้ผู้นำอย่างเหมาะสม การสร้างความรู้สึกรักผูกพันกับองค์กร การยอมรับ การพัฒนาทีมงานมากกว่าการใช้กำลังบังคับควบคุม ตัวแบบนี้จึงให้ความสำคัญเพิ่มเติมต่อกระบวนการสื่อสารสองทาง การมีส่วนร่วมในการ

กำหนดนโยบายของผู้ปฏิบัติงานระดับล่าง ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการสร้างความตระหนักและผูกพันกับนโยบาย แผนงาน หรือโครงการขณะที่การให้ผู้บริหารระดับสูงเป็นผู้กำหนดนโยบายแต่เพียงลำพัง จะเป็นผลเสียและไม่สอดคล้องกับฐานคติการพัฒนางานองค์กรตามแนวคิดนี้

4. ตัวแบบทางด้านกระบวนการของระบบราชการ (Bureaucratic Process Model) เป็นแนวคิดทางสังคมวิทยาที่อธิบายถึงองค์กรขนาดใหญ่ ซึ่งมีกฎระเบียบขั้นตอนค่อนข้างมาก มีแบบแผนความสัมพันธ์ที่เป็นทางการ และมีการกำหนดระบบคุณธรรมเอาไว้อย่างแน่นนอนตายตัว อย่างไรก็ตาม ภายใต้ขององค์กรขนาดใหญ่ก็ไม่ได้มีแบบแผนความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ(รูปนัย) เพียงอย่างเดียว แต่จะประกอบด้วยแบบแผนความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการด้วย แต่มักจะเป็นกรณีของ ข้าราชการระดับล่างทั้งสิ้น เพราะว่าข้าราชการระดับล่าง เป็นผู้ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด และเป็นผู้ที่ใช้วิจารณ์ของ ตนในการตัดสินใจให้บริการประชาชนทั้งสิ้น ผู้บังคับบัญชาไม่มีโอกาสที่จะติดตามไปควบคุมบัญชา ตลอดเวลาได้ ดังนั้นสิ่งที่จะวัดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบายจึงขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้ นำนโยบาย แผนงาน หรือโครงการที่ไปปฏิบัติโดยตรง ว่ายินดีพร้อมทุ่มเทให้การปฏิบัติราชการหรือมีอุปสรรคข้อจำกัดมากน้อยประการใด

5. ตัวแบบทางการเมือง (Political Model) ตัวแบบนี้ยึดหลักการว่า นโยบายเป็นการแบ่งสรรคุณค่าในสังคม ดังนั้นนโยบายในเรื่องหนึ่ง ๆ จะมีผู้ที่ได้รับประโยชน์กับผู้สูญเสียประโยชน์เสมอ และโดยปกติในแต่ละฝ่ายจะให้คุณค่าของนโยบายแตกต่างกัน และจะเน้นการรักษาผลประโยชน์ของตนไว้เป็นอันดับแรก ดังนั้น จึงเป็นการยากที่ทุกฝ่ายจะเห็นชอบและปฏิบัติตามนโยบายอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์ ตัวแบบนี้เห็นว่าจำนวนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นประเด็นที่สำคัญในการเจรจาต่อรอง หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีจำนวนน้อย โอกาสที่จะสร้างความเห็นพ้องต้องกันก็มีมากกว่าในการเจรจาที่มีหน่วยงานมาก ๆ ความสามารถในการเจรจาต่อรองของ ผู้เล่นจะเกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ ความชำนาญในการชักจูงต่อรอง สถานภาพของผู้มีอำนาจและทรัพยากรขององค์กร ตลอดจนการสนับสนุนจากบุคคลและองค์กรต่าง ๆ เช่น บุคคลสำคัญ หัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สื่อมวลชน และกลุ่มผลประโยชน์อื่น ๆ

6. ตัวแบบเชิงบูรณาการ (Integrated Model) ตัวแบบนี้เป็นตัวแบบที่รวบรวมจากแนวคิดของทั้ง 5 ตัวแบบ โดยมุ่งแสวงหาผลกระทบของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ ที่ประสบความสำเร็จทั้งในมิติของผลผลิต ผลลัพธ์และประเทศชาติโดยรวมได้รับ ส่วนตัวแปรอิสระที่นำมาพิจารณาประกอบด้วย 4 ปัจจัย คือ สมรรถนะขององค์กร ประสิทธิภาพในการวางแผนและควบคุม ภาวะผู้นำและความร่วมมือ และการเมืองและการบริหารสิ่งแวดล้อมภายนอก

แนวคิดประสิทธิผลขององค์กร

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2542 , หน้า 26) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ เป็นการวัดผลผลิตของงาน (Output) ซึ่งเป็นการบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์กรที่กำหนดไว้ซึ่งในบางครั้งไม่ได้คำนึงถึง

ปริมาณทรัพยากรที่ใช้ในกระบวนการปฏิบัติงาน เป็นการอธิบายถึงการกระทำที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการทำงานที่สามารถช่วยให้องค์การบรรลุเป้าหมาย ประสิทธิภาพ จะอธิบายถึงการกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง (Doing the right things) ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมหรือวิธีการที่จะทำให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ ส่วนประสิทธิภาพจะแสดงถึงความสำคัญระหว่างปัจจัยนำเข้า (Input) และผลผลิต (Output) โดยมีเป้าหมายที่จะใช้ต้นทุนหรือทรัพยากรที่ต่ำที่สุด

พิทยา บวรวัฒนา (2543 , หน้า 176) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การที่บุคคลในองค์การสามารถทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ ประสิทธิภาพจึงเป็นเรื่องของความสำเร็จขององค์การในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ตามที่ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้ องค์การที่มีประสิทธิภาพสูงจึงเป็นองค์การที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงในการทำงานตามเป้าหมาย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ดังนี้

กณิการ์ แก้วเคียง (2552 , หน้า 32) ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลขุนตดหวาย อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา” พบว่ากระบวนการคัดเลือกผู้มีสิทธิรับเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน มี 2 กระบวนการคือ ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน จำนวน 6 ใน 9 หมู่บ้าน คือหมู่ที่ 1 , 2 , 3 , 4 , 7 และหมู่ที่ 9 ให้ผู้สูงอายุทุกคนในหมู่บ้านเป็นผู้มีสิทธิรับเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพตามลำดับอายุ แต่ด้วยความจำกัดของงบประมาณที่ได้รับจัดสรรจึงให้ผู้สูงอายุที่มีอายุมากที่สุดเป็นผู้ได้รับเบี้ยยังชีพแล้วลดหลั่นกันตามลำดับจนครบจำนวน เป็นการง่ายต่อการบริหารจัดการ เมื่อมีการหมดสิทธิรับเบี้ยยังชีพ ประธานศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านทำการเลื่อนลำดับผู้สูงอายุลำดับถัดไปรับเบี้ยยังชีพแทน โดยไม่ต้องมีการสอบประวัติ ส่วนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน หมู่ที่ 5 , 6 และ 8 พิจารณาให้ผู้สูงอายุได้รับเบี้ยยังชีพตามหลักเกณฑ์ คือมีอายุหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ฐานะยากจนหรือไม่มีคนดูแล แต่ในกระบวนการคัดเลือกผู้ที่เกี่ยวข้องยังใช้อำนาจแทรกแซงกฎหมายบริหารจัดการเพื่อเอื้อต่อเครือญาติ พวกพ้อง ทำให้ประชาชน และผู้สูงอายุไม่มีโอกาสได้เข้าร่วมเสนอเหตุผลความจำเป็น ความต้องการเพื่อเป็นข้อมูลร่วมในกระบวนการคัดเลือก สำหรับการอนุมัติผู้สูงอายุเพื่อขอรับเงินเบี้ยยังชีพขององค์การบริหารส่วนตำบลขุนตดหวายเหตุด้วยความจำกัดด้านงบประมาณและกำลังคน บุคลากรไม่มีความเชี่ยวชาญ ไม่สามารถบริหารจัดการเงินสงเคราะห์สนองต่อความต้องการผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อความเท่าเทียมในภาพรวมได้จัดสรรงบประมาณเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจำนวนเท่ากันในแต่ละหมู่บ้าน และสร้างความสมานฉันท์ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ด้วยการอนุมัติทุกรายชื่อที่ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านนำเสนอให้เป็นผู้ได้รับเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ การ

ประสานงานระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นกับองค์กรหมู่บ้านน้อยขาดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารงานเบี้ยยังชีพ และสิทธิพึงมีแก่ผู้สูงอายุในชุมชน

บุษรา สามัญเขตกิจ (2553 , หน้า 96 - 100) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลหนองปล้อง อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร พบว่าผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเทศบาลสามารถจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุตรงตามกำหนดเวลา ในขณะที่รัฐบาลจัดสรรเงินอุดหนุนไม่ตรงตามกำหนดเวลา แต่เทศบาลตำบลหนองปล้องได้มีวิธีการแก้ปัญหาโดยให้ยืมเงินสะสมเพื่อจ่ายให้กับผู้ได้รับเบี้ยยังชีพให้ตรงตามกำหนดเวลาเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่รับผิดชอบ สำหรับความพึงพอใจของผู้ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่มีต่อการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในระดับมากที่สุด เนื่องจากเทศบาลได้จัดให้มีเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุคอยอำนวยความสะดวก และให้บริการแก่ผู้สูงอายุ หรือตัวแทนผู้สูงอายุ ขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ยังให้บริการแนะนำขั้นตอนการขอรับสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ให้คำปรึกษาแนะนำและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ในขณะที่เทศบาลมีบุคลากรในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไม่เพียงพอต่อภาระงาน ในด้านความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความรู้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจาก กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้จัดให้มีการประชุมสัมมนาให้ความรู้เกี่ยวกับภารกิจสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ถ่ายโอนมาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องรับรู้ถึงวัตถุประสงค์การดำเนินงาน คุณสมบัติของผู้สูงอายุที่มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพ และกระบวนการดำเนินงานเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงทำให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความรู้ในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นอย่างดี ในด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ปัจจัยที่เกี่ยวข้องด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความชัดเจนของนโยบาย ความชัดเจนของระเบียบวิธีปฏิบัติ ความสามารถในการปฏิบัติงานของบุคลากร ความเหมาะสมของจำนวนบุคลากรกับภาระงาน ความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ ความสามารถด้านงบประมาณ การสนับสนุนจากผู้บริหาร ความร่วมมือ และการสนับสนุนของบุคลากร และการมีส่วนร่วมของประชาชน ในด้านความชัดเจนของนโยบาย ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ด้านความชัดเจนของนโยบายโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีได้จัดทำคู่มือการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของนโยบายถ่ายโอนภารกิจสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ในด้านความชัดเจนของระเบียบวิธีปฏิบัติ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ด้านความชัดเจนของระเบียบวิธีปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจได้จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน และได้จัดประชุมสัมมนาเพื่อซักซ้อมแนวทาง

ขั้นตอน และวิธีการปฏิบัติงานให้แก่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ เพื่อให้เข้าใจและสามารถดำเนินงาน
สวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุได้อย่างถูกต้อง ในด้านความสามารถในการปฏิบัติงานของบุคลากร
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุด้านความสามารถในการ
ปฏิบัติงานของบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากบุคลากรได้ให้ความสนใจศึกษาคู่มือการ
ปฏิบัติงานที่ส่วนกลางจัดเตรียมไว้ให้ ปล่อยให้เข้าร่วมประชุมซักซ้อมแนวทางขั้นตอน และวิธีการ
ปฏิบัติงาน ประกอบกับบุคลากรที่ปฏิบัติงานมีทักษะในการทำงานด้านสังคมสงเคราะห์และผ่านการ
ฝึกอบรมในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จึงส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถ
ดำเนินงานได้อย่างถูกต้องตามระเบียบและขั้นตอนการดำเนินงานที่กำหนดไว้เป็นอย่างดี ในด้านความ
เหมาะสมของจำนวนบุคลากรกับภาระงาน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยัง
ชีพผู้สูงอายุด้านความเหมาะสมของจำนวนบุคลากรกับภาระงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก
เทศบาลได้กำหนดอำนาจหน้าที่รับผิดชอบงานด้านสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ กองสวัสดิการ
สังคม โดยมีนักพัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน และมีพนักงานจ้างตามภารกิจจำนวน 1 คน จำนวนผู้สูงอายุ
391 คน และเทศบาลตำบลหนองปล้องได้รับความร่วมมือจากกำนันผู้ใหญ่บ้านในการประสานงาน
ระหว่างเทศบาลกับผู้สูงอายุ ทั้งในเรื่องเอกสารที่เกี่ยวข้อง การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร การแจ้งให้ผู้สูงอายุ
ไปรับเงิน และการแจ้งให้เทศบาลทราบเมื่อมีผู้สูงอายุในหมู่บ้านเสียชีวิต มีผลทำให้การดำเนินงานของ
เทศบาลเป็นไปโดยสะดวก ในด้านความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน
สวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุด้านความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก
เนื่องจากเทศบาลได้มีการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินงานเพียงพอกับปริมาณงาน
นอกจากนี้ทางเทศบาลยังสามารถจัดตั้งงบประมาณในการจัดซื้อได้ค่อนข้างสะดวก อีกทั้งเครื่อง
คอมพิวเตอร์ที่มีอยู่ก็อยู่ในสภาพการใช้งานได้ดี พร้อมจะใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในด้าน
ความสามารถด้านงบประมาณ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ
ด้านความสามารถด้านงบประมาณ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการดำเนินงานด้านการเงินการคลัง
ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุประสบปัญหาการโอนจัดสรรเงิน
อุดหนุนล่าช้า แต่เทศบาลตำบลหนองปล้องได้แก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้นโดยการยืมเงินสะสมมาเพื่อจ่าย
ให้กับผู้ได้รับเบี้ยยังชีพเพื่อบรรเทาความเดือดร้อน ในด้านการสนับสนุนจากผู้บริหาร ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ
การดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุด้านการสนับสนุนจากผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับ
มาก ผู้บริหารได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานสวัสดิการสังคม และความสำคัญของบุคลากร
ผู้ปฏิบัติงาน จึงได้ส่งเสริมให้บุคลากรมีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงานโดยกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่
แต่ละคนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นร่วมกัน และร่วมแสดงความสามารถในการทำงาน ทั้งนี้หาก
ประสบปัญหาในการปฏิบัติงานก็ให้เจ้าหน้าที่ร่วมกันคิดและร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น อีกทั้งได้ส่งเสริม
ให้บุคลากรมีการพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างสม่ำเสมอ โดยมีโครงการให้ทุนการศึกษาเพื่อศึกษาต่อ
ในระดับที่สูงขึ้นแก่เจ้าหน้าที่ และได้จัดส่งให้เจ้าหน้าที่เข้ารับการฝึกอบรม ศึกษาดูงาน เพื่อเพิ่มความรู้

และทักษะในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแก่เจ้าหน้าที่ผู้มาปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง และในด้านความร่วมมือและการสนับสนุนของบุคลากร ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุด้านความร่วมมือและการสนับสนุนของบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากบุคลากรที่รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้บริการด้วยความเต็มใจ มีความกระตือรือร้นในการให้บริการที่รวดเร็ว มีมนุษยสัมพันธ์และอัธยาศัยดีในการให้บริการ นอกจากนี้บุคลากรมีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพเป็นภารกิจหลัก ด้วยเหตุผลที่การดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของประชาชน กลุ่มผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาเดือดร้อน และเป็นภารกิจที่สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของเทศบาลที่ต้องส่งเสริมพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ อีกทั้งเป็นการเพิ่มบทบาทของเทศบาลในการเสริมสร้างคุณภาพของประชาชนในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

บุญยง สุขภวา (2553 , หน้า 83 - 86) ได้ศึกษาเรื่องการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลสามขา อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษา พบว่าการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลสามขา อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ความชัดเจนของนโยบาย รวมถึงระเบียบวิธีปฏิบัติ เนื่องจากส่วนกลางได้จัดทำคู่มือกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของนโยบายถ่ายโอนงานสวัสดิการแก่ประชาชนกลุ่มผู้สูงอายุได้รับสวัสดิการที่ดีขึ้น ไม่ต่ำกว่าเดิม มีคุณภาพมาตรฐาน ทั้งนี้การดำเนินงานจะต้องมีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และรับผิดชอบต่อประชาชนมากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและติดตามตรวจสอบ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลกำหนดอำนาจหน้าที่รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแยกจากงานอื่นอย่างชัดเจน และจำนวนบุคลากรที่มีอยู่เหมาะสมกับภาระงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ต้องรับผิดชอบ ในส่วนของการสนับสนุนจากผู้บริหาร ผู้บริหารได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานสวัสดิการสังคมและความสำคัญของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน จึงได้ส่งเสริมให้บุคลากรมีน้ำใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงาน โดยการกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่แต่ละคนมีส่วนร่วมในการคิด เสนอความคิดเห็นร่วมกันและร่วมแสดงความสามารถในการทำงาน ทั้งนี้หากประสบปัญหาในการปฏิบัติงานก็ให้เจ้าหน้าที่ร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรมีการพัฒนาความสามารถอย่างสม่ำเสมอ ในด้านของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีเพศแตกต่างกัน มีหลักการคิดวิเคราะห์ถึงเหตุและผล สามารถมองเห็นการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจหรือกิจกรรมโครงการต่างๆ ได้ละเอียดและเห็นประโยชน์ความสำคัญของดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุมาใช้ดังกล่าวได้ไม่แตกต่างกัน ในส่วนของบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีสถานภาพบุคคลแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหาร

ส่วนตำบลสามขา อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมและรายได้ไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า ทักษะของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลสามขา ได้มองเห็นถึงการปฏิบัติหน้าที่แต่ละส่วนงานทั้งฝ่ายข้าราชการหรือพนักงานประจำที่ยึดหลักหน้าที่ความรับผิดชอบของตน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ผู้บริหารมีคุณธรรมตระหนักในหน้าที่รักษาผลประโยชน์แก่ส่วนรวมได้ดี จึงมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลสามขาไม่แตกต่างกัน

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว อำเภอมะทะ จังหวัดลำปาง เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากร คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว อำเภอมะทะ จังหวัดลำปาง ประกอบไปด้วย 1) ประธานชมรมผู้สูงอายุประจำหมู่บ้าน และรองประธานชมรมผู้สูงอายุประจำหมู่บ้าน ที่ได้รับเงินเบี้ยยังชีพจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว 2) พนักงานส่วนตำบลที่รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ได้แก่ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการกองคลัง หัวหน้าสำนักปลัด นักพัฒนาชุมชน และนักวิชาการเงินและบัญชี 3) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว 4) คณะผู้บริหารท้องถิ่น ได้แก่ นายกององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว รองนายกององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว และเลขานุการนายกององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว 5) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านกิ้ว

2. กลุ่มตัวอย่าง

ผู้ศึกษาดำเนินการจัดเก็บข้อมูลจากประชากรซึ่งคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว อำเภอมะทะ จังหวัดลำปาง ประกอบไปด้วย

1. ประธานชมรมผู้สูงอายุประจำหมู่บ้าน และรองประธานชมรมผู้สูงอายุประจำหมู่บ้านในเขตพื้นที่ตำบลบ้านกิ้วที่ได้รับเงินเบี้ยยังชีพจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว จากทั้งหมด จำนวน 19 คน ใช้กลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีสุ่มตัวอย่างประชากรแบบง่าย (simple random sampling) ให้ได้จำนวนประชากรตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 10 คน

2. พนักงานส่วนตำบลที่รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน ได้แก่ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการกองคลัง หัวหน้าสำนักปลัด นักพัฒนาชุมชน และ นักวิชาการเงินและบัญชี

3. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว จากทั้งหมด 20 คน ใช้กลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีสุ่มตัวอย่างประชากรแบบง่าย (simple random sampling) ให้ได้จำนวนประชากรตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 10 คน

4. คณะผู้บริหารท้องถิ่น จำนวน 4 คน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวคนที่ 1 รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวคนที่ 2 และ เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว

5. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านกิว จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้แบบสัมภาษณ์ (interview) ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น จากการทบทวนแนวคิด และแนวคิดทฤษฎี ตลอดจนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภายในการควบคุมดูแลและให้คำแนะนำของ ปลัด อบต.บ้านกิว และอาจารย์ในสาขาวิชาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง จำนวน 2 ท่าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (interview) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารโดยนำมาวิเคราะห์เนื้อหาและบรรยายเชิงพรรณนา อภิปรายผล สรุปผล และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการดำเนินงานด้านการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในรูปแบบที่เหมาะสมต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

ผู้ศึกษาได้กำหนดปัจจัย ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ได้แก่ 1) ความรู้ของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน 2) ความสามารถของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน 3) ความเพียงพอของจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน 4) ความเพียงพอของวัสดุ อุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน 5) ความเพียงพอของงบประมาณ 6) ความร่วมมือของบุคลากรในองค์กร และ 7) การสนับสนุนจากผู้บริหาร และพิจารณาจากสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว อำเภอแม่

พะ จังหวัดลำปาง ได้ผลจากการศึกษา ตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ 1) เพื่อทราบประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง และ 2) เพื่อทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

จากการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวได้ดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2552 ตามขั้นตอนต่างๆ ได้แก่ 1) การรับจดทะเบียน 2) การตรวจสอบคุณสมบัติ 3) การตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ 4) การบันทึกข้อมูล 5) การขอรับการจัดสรรงบประมาณ และ 6) การเบิกเงินงบประมาณและการจ่ายเบี้ยยังชีพรายละเอียด ดังนี้

1.1 การรับจดทะเบียน

จากการศึกษาพบว่า ในขั้นตอนการรับจดทะเบียนผู้สูงอายุรายใหม่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวจะดำเนินการรับลงทะเบียนผู้สูงอายุ โดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ภายในเดือนพฤศจิกายน ของทุกปี โดยผู้ที่จะมีอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปในปีงบประมาณถัดไปมาลงทะเบียนและยื่นคำขอรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุด้วยตนเอง ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 มีผู้สูงอายุรายเดิม จำนวน 843 คน และมีผู้สูงอายุรายใหม่ที่มีสิทธิได้รับเงินเบี้ยยังชีพเพิ่มเติมจากการรับจดทะเบียนของ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวภายในเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2555 เพื่อขอตั้งงบประมาณในปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 จำนวน 45 คน รวมทั้งสิ้น 888 แต่เมื่อพ้นระยะเวลาในการรับลงทะเบียนผู้สูงอายุรายใหม่ แล้ว ปรากฏว่ามีผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลบ้านกิวมาติดต่อขอลงทะเบียนเพื่อขอรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เนื่องจากไม่ทราบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวได้กำหนดรับลงทะเบียนผู้สูงอายุเพื่อรับเงินเบี้ยยังชีพ แต่ไม่สามารถดำเนินการตามคำขอได้ เนื่องจากพ้นระยะเวลาในการรับลงทะเบียนผู้สูงอายุแล้ว จึงไม่มีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ โดยต้องรอลงทะเบียนในปีถัดไป

จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพไม่สามารถรับลงทะเบียนผู้สูงอายุได้ครบถ้วนตามที่ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2548 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2552 เป็นผลทำให้การดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวในขั้นตอนการรับจดทะเบียนไม่มีประสิทธิภาพไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวได้กำหนดไว้

1.2 การตรวจสอบคุณสมบัติ

จากการศึกษาพบว่า ในขั้นตอนการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สูงอายุรายใหม่ที่มาลงทะเบียนขอรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจาก องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวจะดำเนินการโดยคณะกรรมการ

ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สูงอายุในการขอรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุซึ่งแต่งตั้งโดยนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว มีหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สูงอายุให้เป็นไปตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด ดังนี้ 1) มีสัญชาติไทย 2) มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตามทะเบียนบ้าน 3) มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ซึ่งได้ลงทะเบียนและยื่นคำขอรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุต่อองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 4) ไม่เป็นผู้ได้รับสวัสดิการหรือสิทธิประโยชน์อื่นใดจากหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฯ ได้แก่ ผู้รับเงินบำนาญ เบี้ยหวัด บำนาญพิเศษ หรือเงินอื่นใดในลักษณะเดียวกัน ผู้สูงอายุที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ของรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ได้รับเงินเดือน ค่าตอบแทน รายได้ประจำ หรือผลประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นที่รัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดให้เป็นประจำ ยกเว้นผู้พิการและผู้ป่วยเอดส์ ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2548

จากการตรวจสอบจากเอกสารพบว่า คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว สามารถตรวจสอบคุณสมบัติผู้สูงอายุรายใหม่ที่ขอรับเบี้ยยังชีพจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้วได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน เป็นผลทำให้การดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในขั้นตอนการตรวจสอบคุณสมบัติมีประสิทธิภาพเป็นไปตามที่วัตถุประสงค์ที่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้วได้กำหนดไว้

1.3 การตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ

จากการศึกษาพบว่า ในขั้นตอนการตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตของผู้สูงอายुरายเดิมที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจาก องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้วจะดำเนินการภายในเดือนตุลาคมของทุกปี โดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้วจะดำเนินการตรวจสอบสถานะและการดำรงชีวิต ของผู้สูงอายुरายเดิมที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จาก องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้วโดยการส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านกิ้ว ดำเนินการตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตของผู้สูงอายुरายเดิมในแต่ละหมู่บ้านแล้วให้ส่งเอกสารแบบรายงานการตรวจสอบสถานะและการดำรงชีวิตของผู้สูงอายुरายเดิมคืนให้กับ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้วเพื่อบันทึกข้อมูลจำนวนผู้สูงอายุและรายงานต่อสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดลำปางเพื่อขอรับงบประมาณ แต่ในการปฏิบัติงานของปีงบประมาณที่ผ่านมาพบว่า การนำเอาข้อมูลการตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุที่ได้จากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นั้นได้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง เพราะมีผู้สูงอายุบางคนได้ย้ายจากหมู่บ้านไปอยู่ต่างจังหวัด ไม่ได้แจ้ง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว หรือแจ้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทราบ จึงได้ข้อมูลที่ไม่แน่นอนและไม่ถูกต้อง ประกอบกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไม่ได้ตรวจสอบสถานะและการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุจากฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2548 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.

2552 ที่กำหนดไว้ทำให้ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวต้องจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุผิณฑลาด (กรณีโอนเงินผ่านทางบัญชีธนาคาร) จึงต้องมีการติดตามทวงเงินคืนจากผู้สูงอายุ

จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวไม่สามารถตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างถูกต้อง เป็นผลทำให้การดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในขั้นตอนการตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุไม่มีประสิทธิภาพ ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวได้กำหนดไว้

1.4 การบันทึกข้อมูล

จากการศึกษาพบว่า ในขั้นตอนการบันทึกข้อมูลจำนวนผู้สูงอายุที่มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว ทั้งรายเดิม ที่ได้ผ่านการตรวจสอบสถานะและการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ และรายใหม่ ที่ได้ผ่านการตรวจสอบคุณสมบัติของการมีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพ โดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจะทำการบันทึกข้อมูลลงในระบบคอมพิวเตอร์และรายงานจำนวนผู้สูงอายุที่มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพไปยังสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดลำปาง โดยในขั้นตอนการบันทึกข้อมูลจำนวนผู้สูงอายุและการรายงานให้จังหวัดไม่พบข้อมูลปัญหาใด ๆ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวสามารถบันทึกข้อมูลผู้สูงอายุที่มีสิทธิได้ครบถ้วนและส่งรายงานให้จังหวัดเสร็จตามเวลาที่กำหนด

จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวโดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุสามารถดำเนินการบันทึกข้อมูลจำนวนผู้สูงอายุที่มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพที่ผ่านกระบวนการขั้นตอนตามที่ระเบียบกำหนดไว้ได้อย่างครบถ้วน เป็นผลทำให้การดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในขั้นตอนการบันทึกข้อมูลมีประสิทธิภาพเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวได้กำหนดไว้

1.5 การขอรับการจัดสรรงบประมาณ

จากการศึกษาพบว่า ในขั้นตอนการขอรับการจัดสรรงบประมาณองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว ก็ได้ดำเนินการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2552 โดยองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวได้ตรวจสอบและจัดทำทะเบียนประวัติของผู้สูงอายุที่มีสิทธิแล้วบันทึกข้อมูลส่งรายงานให้กับสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดลำปางทันตามเวลาที่กำหนด คือภายในเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี เพื่อให้สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดลำปางแจ้งรายชื่อผู้สูงอายุที่มีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพไปยังกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการขอตั้งงบประมาณ

จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว โดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวสามารถจัดส่งข้อมูลรายชื่อผู้มีสิทธิที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้กับสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดลำปาง

เป็นไปตามขั้นตอนและระยะเวลาที่ระบุได้กำหนดไว้ เป็นผลทำให้การดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้าน เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในขั้นตอนการขอรับการจัดสรรงบประมาณมีประสิทธิภาพเป็นไปตามที่วัตถุประสงค์ที่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวได้กำหนดไว้

1.6 การเบิกจ่ายเงินงบประมาณ และการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพ

จากการศึกษาพบว่า ในขั้นตอนการเบิกจ่ายเงินงบประมาณและการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้แก่ ผู้สูงอายุจะมีขั้นตอนดังนี้ 1) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจัดทำคำเสนอขออนุมัติเบิกเงิน เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่มีสิทธิทั้งแบบรับเงินสดด้วยตนเองและแบบโอนผ่านทางบัญชีธนาคาร 2) จัดทำฎีกา เบิกจ่ายเงินเสนอต่อผู้บริหารท้องถิ่น 3) กองคลังดำเนินการเบิกเงินงบประมาณและโอนงบประมาณให้กับ ผู้สูงอายุในกรณีรับเงินผ่านทางบัญชีธนาคาร 4) ผู้รับผิดชอบงานเบี้ยยังชีพลงพื้นที่ในแต่ละหมู่บ้านเพื่อ จ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุที่มีความประสงค์จะขอรับเป็นเงินสดโดยการดำเนินงานตามขั้นตอนต่างๆ ที่ได้กล่าวมาในข้างต้น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว โดยผู้รับผิดชอบของงานในแต่ละขั้นตอน สามารถดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง สามารถเบิกจ่ายเงินให้กับผู้สูงอายุตามรายชื่อผู้มีสิทธิได้อย่างถูกต้อง และครบถ้วน

จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวสามารถดำเนินงาน ตามขั้นตอนการเบิกจ่ายเงินงบประมาณและการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน เป็นผลทำให้การดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในขั้นตอนการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ และการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพมีประสิทธิภาพเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวได้ กำหนดไว้

สรุป ประสิทธิภาพการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วน ตำบลบ้านกิวได้กำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการ จ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2548 และระเบียบ กระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2552 ตามขั้นตอนดังนี้ 1) การรับจดทะเบียน 2) การตรวจสอบคุณสมบัติ 3) การตรวจสอบสถานะและ การแสดงการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ 4) การบันทึกข้อมูล 5) การขอรับการจัดสรรงบประมาณ และ 6) การเบิกเงินงบประมาณและการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพ ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบล บ้านกิวไม่สามารถดำเนินงานตามขั้นตอนในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำนวน 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการรับจดทะเบียน เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวไม่สามารถรับจดทะเบียนผู้สูงอายุราย ใหม่ที่มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพได้อย่างครบถ้วน และในขั้นตอนการตรวจสอบสถานะและการแสดงการ ดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวไม่สามารถตรวจสอบสถานะและการ ดำรงชีวิตของผู้สูงอายุรายเดิมให้มีความถูกต้องก่อนการเบิกจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้กับผู้สูงอายุใน กรณีการโอนเงินผ่านทางบัญชีธนาคาร

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวไม่สามารถดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามที่ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2548 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2552 ที่กำหนดไว้

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

1) ความรู้ของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน

จากการศึกษาพบว่าในประเด็นความรู้ของผู้ปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคมเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง กลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว ได้แก่ พนักงานส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว คณะผู้บริหาร มีความรู้ในระเบียบ กฎหมายและขั้นตอนในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นอย่างดี เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวได้จัดส่งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมไปร่วมฝึกอบรมตามหลักสูตรต่างๆ ด้านงานสวัสดิการสังคมตามที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้จัดขึ้น และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้มีหนังสือสั่งการแจ้งระเบียบและแนวทางการปฏิบัติให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งถือปฏิบัติ ซึ่งผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมได้นำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดให้กับบุคลากรขององค์กรในช่องทางต่าง ๆ เช่น การจัดทำผลรายงานการประชุม/ฝึกอบรม เสนอต่อผู้บริหารเพื่อพิจารณา ทำให้ผู้บริหารท้องถิ่นรับทราบถึงขั้นตอนในการปฏิบัติตามระเบียบที่เกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และรายงานผลการฝึกอบรมดังกล่าวก็จะมีการแจ้งเวียนให้กับบุคลากรในองค์กรได้รับทราบโดยทั่วกัน นอกจากนี้ทาง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวก็ได้กำหนดให้พนักงานส่วนตำบลผู้ที่ได้เข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ ที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจัดขึ้น หรือเป็นหลักสูตรที่หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดการฝึกอบรมได้จัดขึ้น จะต้องนำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวในการประชุมประจำเดือนส่งผลให้คณะผู้บริหาร พนักงานส่วนตำบลได้มีความรู้และทราบถึงขั้นตอนในการปฏิบัติเกี่ยวกับงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นอย่างดี และในส่วนของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวก็มีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นอย่างดี เนื่องจากผู้บริหารท้องถิ่นจะนำเอาระเบียบ กฎหมาย ข้อบังคับหนังสือสั่งการต่าง ๆ ของกระทรวงมหาดไทยหรือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล รายงานให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวได้รับทราบในการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวพร้อมทั้งถ่ายสำเนาเอกสารระเบียบ กฎหมาย และหนังสือสั่งการต่างๆ ให้กับสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวทุกคน เพื่อประกอบใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ นอกจากนี้ ผู้บริหารท้องถิ่นและพนักงานส่วนตำบลผู้รับผิดชอบงานเบี้ยยังชีพที่ได้ร่วมประชุมชี้แจงเกี่ยวกับงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้านทุกหมู่บ้านในเขตพื้นที่ตำบลบ้านกิว และดำเนินการประชาสัมพันธ์ขั้นตอนการดำเนินงานสวัสดิการสังคม

ด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้กับผู้นำชุมชนและประชาชนได้รับทราบตามโครงการ อบต.บ้านกิวสัญจรพบประชาชนเพื่อจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว โดยออกประชาคมทุกหมู่บ้านในเขตพื้นที่ตำบลบ้านกิว ระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนมีนาคม ของทุกปี ทำให้ประชาชนที่มาร่วมประชุมประชาคมได้รับทราบข้อมูลข่าวสารของขั้นตอนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการขอรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจากการประชาสัมพันธ์ของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวในการเข้าร่วมประชุมประชาคมหมู่บ้านเพื่อร่วมจัดทำแผนพัฒนาสามปีโดยองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวเป็นผู้จัดประชุมประชาคมในเขตพื้นที่หมู่บ้านที่อาศัยอยู่ นอกจากนี้ยังได้รับการแนะนำ และคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่งานสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวที่มาชี้แจงเพิ่มเติมในขั้นตอนต่างๆ รวมถึงให้การแก้ไขปัญหาและข้อขัดข้องต่างๆ ในการขอรับเงินเบี้ยยังชีพจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว แต่ในการจัดประชุมประชาคมที่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว เป็นผู้จัดนั้นก็ยังมีประสบปัญหาในบางหมู่บ้านประชาชนไม่เห็นถึงความสำคัญในการเข้าร่วมประชุมประชาคม ทำให้ไม่ทราบข้อมูลข่าวสารที่มีสาระสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อตนเองและญาติพี่น้อง โดยเฉพาะข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุบางคนไม่ได้ลงทะเบียนยื่นคำขอรับเงินเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุตามเวลาที่กำหนด

ผลจากการศึกษาในประเด็นความรู้ของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน พบว่าพบว่าส่งผลให้ประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว มีประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวที่ได้กำหนดไว้ เพราะบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวมีความรู้เกี่ยวกับ ระเบียบ กฎหมายที่ใช้ในการปฏิบัติงานในหน้าที่เป็นอย่างดี และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุคลากรในองค์กร และผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุสามารถนำไปใช้ในการดำเนินการขอรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในขั้นตอนต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง

2) ความสามารถของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน

จากการศึกษาพบว่า ในประเด็นความสามารถของผู้ปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง พบว่าบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว มีอยู่ 2 ส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่งโดยเฉพาะได้แก่นักพัฒนาชุมชน ซึ่งจะปฏิบัติหน้าที่หลักในด้านงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยเริ่มต้นตั้งแต่การจัดเตรียมเอกสารต่าง ๆ การดำเนินการลงทะเบียนและยื่นคำขอรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุรายใหม่ที่มีคุณสมบัติครบตามหลักเกณฑ์ที่ระเบียบกำหนดและการส่งรายชื่อผู้สูงอายุให้แก่คณะกรรมการตรวจสอบสิทธิของผู้สูงอายุเพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณสมบัติว่าครบถ้วนเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ระเบียบกำหนดหรือไม่ ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบก็ได้ดำเนินการดำเนินการลงทะเบียนยื่นคำขอรับเงินเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุรายใหม่ได้ตามขั้นตอนที่กำหนด แต่ยังไม่ครบถ้วนเพราะผู้สูงอายุบางคนในพื้นที่ไม่ทราบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวได้กำหนดให้ผู้สูงอายุรายใหม่ที่มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุต้องมายื่น

คำขอและลงทะเบียนจึงทำให้ไม่มีสิทธิได้รับเงินเบี้ยยังชีพ ต้องรอมาลงทะเบียนยื่นคำขอในปีถัดไป ในส่วนของผู้สูงอายุรายเก่าที่เคยได้รับเบี้ยยังชีพจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว เจ้าหน้าที่ก็ได้ตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตอยู่ของผู้สูงอายุ โดยการประสานงานและขอความร่วมมือจากกำนันผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ช่วยตรวจสอบและรับรองสถานะและการดำรงชีวิตอยู่ของผู้สูงอายุในเขตความรับผิดชอบของแต่ละหมู่บ้าน โดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบไม่ได้ลงพื้นที่ไปตรวจสอบสถานะและการดำรงชีวิตอยู่ของผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลด้วยตนเองและไม่ได้ตรวจสอบสถานะและการดำรงชีวิตอยู่ของผู้สูงอายุจากฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร การนำผลการตรวจสอบสถานะและการดำรงชีวิตอยู่ของผู้สูงอายุที่ได้จากกำนันผู้ใหญ่บ้านมาเป็นข้อมูลในการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุ บางครั้งได้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวต้องจ่ายเงินผิดพลาดในกรณีโอนเงินให้ผู้สูงอายุผ่านทางบัญชีธนาคาร และต้องดำเนินการติดตามทวงเงินเบี้ยยังชีพคืนจากผู้สูงอายุหรือญาติผู้สูงอายุ ซึ่งถ้าหากติดตามทวงเงินคืนไม่ได้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบต้องนำเงินมาชดใช้เอง และอาจต้องรับโทษทางวินัย เพราะบกพร่องในหน้าที่ความรับผิดชอบ ในส่วนของการเบิกจ่ายเงิน ทางเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบได้ดำเนินการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในแต่ละเดือนตรงตามเวลาที่กำหนด คือภายในวันที่ 1 - 10 ของทุกเดือน และจำนวนเงินเบี้ยยังชีพที่จ่ายให้แก่ผู้สูงอายุทั้งแบบรับเป็นเงินสดด้วยตนเองและแบบโอน เงินผ่านบัญชีธนาคารก็มีความถูกต้องและครบถ้วน 2) เจ้าหน้าที่ร่วมปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ได้แก่ ผู้อำนวยการกองคลัง และนักวิชาการเงินและบัญชี สังกัดกองคลัง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว ได้ดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ ในการเบิกจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเสร็จทันตามเวลาที่ระเบียบกำหนด

ผลจากการศึกษาในประเด็นความสามารถของผู้ปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง พบว่าส่งผลให้ประสิทธิภาพดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว มีประสิทธิภาพลดลง เพราะผู้ปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคมไม่สามารถรับลงทะเบียนผู้สูงอายุรายใหม่ได้ครบตามจำนวนผู้สูงอายุที่มีสิทธิในพื้นที่ตำบล และไม่สามารถสอบสถานะและการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุรายเดิมให้มีความถูกต้องก่อนการเบิกจ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุ

3) ความเพียงพอของจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน

จากการศึกษาพบว่าในประเด็นความเพียงพอของจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวได้กำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบงานด้านสวัสดิการสังคมต่างๆ รวมทั้งงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไว้ในงานสวัสดิการสังคมและงานสังคมสงเคราะห์ สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว ซึ่งอยู่การกำกับดูแลของหัวหน้าสำนักปลัด โดยที่จำนวนผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ตำบลบ้านกิวมีจำนวน 888 คน ที่จะต้องดำเนินการจ่ายเบี้ยยังชีพอย่างต่อเนื่อง ทุกๆ เดือน อีกทั้งยังต้องดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ของผู้สูงอายุรายใหม่ที่มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น ทุก ๆ ปี ประกอบกับต้องปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคมอื่น ๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบอีกหลาย

อย่าง เช่น งานสวัสดิการคนพิการ งานสวัสดิการเด็กยากไร้ด้อยโอกาสทางสังคม งานส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ติดเชื้อเอชไอวี ในด้านต่าง ๆ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงานมีความไม่เหมาะสมกับงานที่ผู้รับผิดชอบต้องปฏิบัติ แต่ในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ผ่านมาทางเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจะต้องประสานงานไปยังผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวที่อยู่ในพื้นที่แต่ละหมู่บ้านช่วยดำเนินการในเรื่องจัดส่งเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่างๆ การแจ้งให้ผู้สูงอายุในพื้นที่ไปรับเงินเบี้ยยังชีพ การแจ้งผู้สูงอายุในพื้นที่เสียชีวิต นอกจากนั้นในการให้บริการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุในแต่ละหมู่บ้าน ทางองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานในการให้บริการจ่ายเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ในแต่ละหมู่บ้าน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุไม่ต้องเดินทางไปรับเงินเบี้ยยังชีพ ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว และยังเป็นการแบ่งเบาภาระงานให้กับผู้รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เพื่อให้การดำเนินงานในการจ่ายเบี้ยยังชีพเสร็จทันตามกำหนดเวลาที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวได้กำหนดไว้

ผลการศึกษาในประเด็นความเพียงพอของจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง พบว่าส่งผลให้ประสิทธิภาพการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว มีประสิทธิภาพลดลง เพราะจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านงานสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวมีจำนวนไม่เพียงพอและเหมาะสมกับภาระงานที่จะต้องปฏิบัติ

4) ความเพียงพอของวัสดุ อุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน

จากการศึกษาพบว่า ในประเด็นความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน งานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง พบว่าเครื่องมือ วัสดุและอุปกรณ์ที่จำเป็นที่ต้องใช้ในงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว มีความพร้อมใช้งาน ไม่ว่าจะเป็นวัสดุสำนักงานต่าง ๆ เช่น กระดาษ และวัสดุต่าง ๆ เกี่ยวกับงานเอกสาร มีความเพียงพอต่อการใช้งาน รวมทั้งครุภัณฑ์เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องพิมพ์ ก็มีความพร้อม และมีจำนวนเพียงพอต่อการใช้งาน เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวสามารถตั้งงบประมาณรองรับในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ รวมทั้งครุภัณฑ์ต่างๆ ที่จำเป็นต้องใช้งาน โดยในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีของแต่ละปีก่อนวันที่ 15 เดือนสิงหาคมของทุกปี ทางองค์การบริหารส่วนตำบลจะทบทวนและจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลภายในเดือนมิถุนายน ซึ่งจะรวบรวมโครงการทั้งในส่วนที่มาจากความต้องการของประชาชนในแต่ละหมู่บ้าน และองค์การบริหารส่วนตำบลจะรวบรวมแผนงาน โครงการขององค์การบริหารส่วนตำบลเองตามนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่นที่ต้องการดำเนินการ รวมถึงการจัดหาครุภัณฑ์สำนักงานต่าง ๆ ที่แต่ละส่วนราชการภายในต้องการนำมาใช้งาน ก็จะต้องบรรจุรายการครุภัณฑ์นั้นลงไว้ในแผนพัฒนาสามปี จึงจะสามารถนำข้อมูลไปจัดทำ

งบประมาณรายจ่ายประจำปีได้ ดังนั้น แต่ละส่วนราชการภายในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวจึงมีวัสดุ อุปกรณ์ที่มีความเพียงพอต่อการใช้งาน

จากผลการศึกษาในประเด็นความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว พบว่าส่งผลให้ประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวที่กำหนดไว้ เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวมีวัสดุ อุปกรณ์ที่มีความเพียงพอต่อการใช้งาน

5. ความเพียงพอของงบประมาณ

จากการศึกษาพบว่า ในประเด็นความเพียงพอของงบประมาณในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว การได้มาของงบประมาณที่องค์การบริหารส่วนตำบลนำมาจ่ายเป็นเงินเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ตำบลนั้นได้มาจากการจัดสรรของรัฐบาล โดยองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องเปิดรับลงทะเบียนผู้สูงอายุในพื้นที่ที่มีคุณสมบัติครบตามหลักเกณฑ์ตามที่ระเบียบกำหนดและมีความประสงค์จะขอรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จากนั้นทางองค์การบริหารส่วนตำบลก็รายงานจำนวนผู้สูงอายุในพื้นที่ที่มีสิทธิรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุส่งรายงานไปยังจังหวัดและทางจังหวัดจะส่งเรื่องต่อไปยังกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นก็จะโอนเงินมาให้กับองค์การบริหารส่วนตำบล ตามจำนวนผู้สูงอายุที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้รายงานไปให้จังหวัดทราบ ซึ่งงบประมาณที่ทางรัฐบาลได้จัดสรรและโอนงบประมาณเป็นเงินอุดหนุนเฉพาะกิจให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลตามจำนวนผู้สูงอายุที่มีสิทธิได้รับเงินเบี้ยยังชีพแบบขั้นบันได โดยผู้ที่มีอายุ 60 - 69 ปี จะได้รับ 600 บาท อายุ 70 - 79 ปี จะได้รับ 700 บาท อายุ 80 - 89 ปี จะได้รับ 800 บาท และอายุ 90 ปีขึ้นไป จะได้รับ 1,000 บาทซึ่งเงินงบประมาณที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวได้รับมีความเพียงพอที่จะจ่ายให้กับผู้สูงอายุในพื้นที่เพราะได้รับการจัดสรรจากทางรัฐบาลตามนโยบายของรัฐบาลที่จะช่วยเหลือผู้สูงอายุในประเทศให้ได้รับเงินไปใช้จ่ายในการดำรงชีวิตและในการขอรับการสนับสนุนงบประมาณเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเพื่อจ่ายให้แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลนั้น ประสบกับปัญหาการโอนเงินจากรวมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นไม่ทันภายในเดือนตุลาคมของต้นปีงบประมาณใหม่ ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลต้องเบิกจ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุภายในวันที่ 10 ของทุกเดือนตามระเบียบที่กำหนด แต่ได้รับการโอนเงินจากรวมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นภายหลังจากวันที่ 10 ของเดือนตุลาคม จึงไม่เงินที่จะจ่ายเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ได้ แต่องค์การบริหารส่วนตำบลแก้ไขปัญหาโดยการยืมเงินสะสมขององค์การบริหารส่วนตำบลมาจ่ายให้แก่ผู้สูงอายุไปก่อน และเมื่อกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้โอนจัดสรรเงินงบประมาณเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุมาให้องค์การบริหารส่วนตำบลเรียบร้อยแล้ว เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบก็จะจัดทำเอกสารขอใช้เงินยืมที่ได้ยืมมาจากเงินสะสมขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเหตุการณ์ในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นในช่วง

เปลี่ยนแปลงประมาณของทางราชการ เนื่องจากการดำเนินงานของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ต้องได้รับงบประมาณสนับสนุนมาก่อนจึงจะดำเนินการตามภารกิจหน้าที่ต่อไปได้

ผลจากการศึกษาในประเด็นความเพียงพอของงบประมาณในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว อำเภอมะเข จังหวัดลำปาง พบว่าส่งผลให้ประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้วมีประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้วที่กำหนดไว้ เพราะงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุมีความเพียงพอต่อการใช้จ่าย

6. ความร่วมมือของบุคลากรในองค์การ

จากการศึกษาพบว่าในประเด็นความร่วมมือของบุคลากรในองค์การในการปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว อำเภอมะเข จังหวัดลำปาง เนื่องจากงานสวัสดิการสังคมและงานสังคมสงเคราะห์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้วมีผู้ปฏิบัติงานเพียง 1 คน คือ นักพัฒนาชุมชน ซึ่งต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคมหลายอย่าง เช่น งานสวัสดิการคนพิการ งานสวัสดิการผู้ด้อยโอกาสและผู้ยากไร้และงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย โดยเฉพาะงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุมีขั้นตอนในการดำเนินงานหลายขั้นตอน บางขั้นตอนผู้รับผิดชอบงานเบี้ยยังชีพสามารถปฏิบัติงานเพียงลำพังด้วยตนเองได้ เช่น การตรวจสอบและการบันทึกข้อมูลผู้มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพลงในระบบคอมพิวเตอร์ งานจัดทำเอกสารในการขออนุมัติเบิกจ่ายเงินงบประมาณ แต่ก็ยังมีงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบไม่สามารถปฏิบัติงานเพียงลำพังได้ โดยจะต้องอาศัยความร่วมมือและการสนับสนุนจากบุคลากรผู้ร่วมงานในองค์การ เช่น การตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของเอกสารในเบื้องต้นของผู้สูงอายุที่ลงทะเบียนยื่นขอรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล เพราะผู้สูงอายุในพื้นที่ที่มาลงทะเบียนยื่นคำขอมีจำนวนมากจึงต้องขอความร่วมมือบุคลากร เจ้าหน้าที่ที่ว่างหรือปฏิบัติงานในส่วนที่ตนเองรับผิดชอบเสร็จแล้วมาช่วยดำเนินการหรือในกรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไม่อยู่เพราะไปติดต่องานราชการหรือไปร่วมประชุมที่จังหวัดก็จะมอบหมายให้บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลช่วยรับเรื่องต่างๆ และปฏิบัติงานแทนในกรณีที่สามารถปฏิบัติได้ ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ในส่วนของการเบิกจ่ายเงินงบประมาณเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในแต่ละเดือนก็จะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากเจ้าหน้าที่กองคลังองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้วในการดำเนินการเบิกจ่ายเงินสดในกรณีที่ผู้สูงอายุมารับเบี้ยยังชีพด้วยตนเองและการโอนเงินเบี้ยยังชีพผ่านทางบัญชีธนาคารของผู้สูงอายุที่ต้องการรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุผ่านทางธนาคารด้วยความถูกต้องและครบถ้วน และในขั้นตอนการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุที่ต้องการรับเงินสดด้วยตนเอง ซึ่งจะต้องนำเงินสดไปจ่ายให้แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ในแต่ละหมู่บ้าน ก็ได้รับความร่วมมืออย่างดีจากบุคลากร เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว ซึ่งปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว จัดเจ้าหน้าที่ออกเป็นกลุ่ม เพื่อให้บริการแก่ผู้สูงอายุโดยนำ

เงินเบี้ยยังชีพไปจ่ายให้แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ของแต่ละหมู่บ้านตามเวลาและสถานที่ที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวได้กำหนดไว้

ผลการศึกษาในประเด็นความร่วมมือของบุคลากรในองค์การที่ปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง พบว่าส่งผลให้ประสิทธิภาพการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวที่กำหนดไว้ เพราะในการปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในขั้นตอนต่าง ๆ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว

7. การสนับสนุนจากผู้บริหาร

จากการศึกษาพบว่า ในประเด็นการสนับสนุนจากผู้บริหารในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว การดำเนินการบริหารงานต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวจะดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 6 พ.ศ.2552 ซึ่งบริหารงานโดยผู้บริหารท้องถิ่นและคณะ ประกอบไปด้วยนายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน และเลขาธิการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล โดยผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวมีนโยบายในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมอย่างชัดเจน ซึ่งได้มอบหมายงานด้านสวัสดิการสังคมให้กับรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้กำกับดูแลและปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด รวมถึงงานเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุด้วย โดยผู้บริหารท้องถิ่นให้ความสำคัญเป็นอย่างมากกับเรื่องการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุ โดยได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพต้องเร่งจ่ายเงินให้กับผู้สูงอายุโดยเร็ว คือต้องไม่เกินภายในวันที่ 5 ของทุกเดือน แต่ระเบียบกำหนดไว้ภายในวันที่ 10 ของทุกเดือน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับเงินเบี้ยยังชีพโดยเร็ว จะได้นำไปใช้จ่ายในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ และผู้บริหารท้องถิ่นได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลลงพื้นที่แต่ละหมู่บ้านเพื่อนำเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไปจ่ายให้แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่โดยตรง เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายให้กับผู้สูงอายุที่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางมารับเงินเบี้ยยังชีพ ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล และยังเป็น การให้บริการแก่ผู้สูงอายุที่สุขภาพไม่แข็งแรงมารับเงินเบี้ยยังชีพในพื้นที่หมู่บ้านได้อย่างสะดวก และในการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุเป็นเงินสดตามสิทธิของผู้สูงอายุที่ต้องได้รับ เจ้าหน้าที่จะต้องเตรียมจำนวนเงินให้พร้อมเท่ากับจำนวนเงินที่จะต้องจ่ายให้แก่ผู้สูงอายุแต่ละรายและต้องครบถ้วนตามจำนวนของผู้สูงอายุที่มีสิทธิได้รับเงินเบี้ยยังชีพแบบขั้นบันไดในแต่ละหมู่บ้านในเขตพื้นที่ตำบล

ผลการศึกษาในประเด็นการสนับสนุนจากผู้บริหาร ในการปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง พบว่าส่งผลให้ประสิทธิภาพการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล

บ้านกิวที่กำหนดไว้ เพราะผู้บริหารท้องถิ่นให้การสนับสนุนงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นอย่างดี

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว เป็นการนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติ จากการปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2552 ตามขั้นตอนในการปฏิบัติงาน ดังนี้ 1) การรับจดทะเบียน 2) การตรวจสอบคุณสมบัติ 3) การตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ 4) การบันทึกข้อมูล 5) การขอรับการจัดสรรงบประมาณ และ 6) การเบิกเงินงบประมาณและการจ่ายเบี้ยยังชีพ พบว่ามี 2 ขั้นตอนการดำเนินงานที่ขาดประสิทธิภาพทำให้การดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวไม่บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ได้แก่ ขั้นตอนการรับจดทะเบียน เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวไม่สามารถดำเนินการรับจดทะเบียนผู้สูงอายุรายใหม่ที่มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพในพื้นที่ตำบลบ้านกิวได้อย่างครบถ้วน และขั้นตอนการตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวไม่สามารถดำเนินการตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุรายเดิมได้อย่างถูกต้องและครบถ้วนทำให้มีการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุผิดพลาด ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ สมพิศ สุขแสน (2540 , หน้า 50-51) ความสำคัญของการนำนโยบายไปปฏิบัติ การนำนโยบายไปปฏิบัตินั้น มีความสำคัญต่อความก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศเป็นอย่างยิ่งเพราะถ้านำนโยบายไปปฏิบัติตามแผนงานโครงการพัฒนาต่าง ๆ ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายแล้ว ย่อมส่งผลให้ประชาชนอยู่ดี กินดี มีความสุข ในทางตรงกันข้าม ถ้านำนโยบายไปปฏิบัติแล้วเกิดความล้มเหลว ย่อมหมายถึงการพัฒนาประเทศไม่เป็นไปตามที่กำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายอย่างแน่นอน ปัญหาของประชาชนก็จะไม่ได้รับการแก้ไข สูญเสียทรัพยากรในการแก้ไขปัญหา ดังนั้น ผู้มีหน้าที่ตัดสินใจนโยบาย หรือการกำหนดนโยบายควรตัดสินใจเลือกนโยบายที่มีความเป็นไปได้สูง และหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติก็ต้องมีสมรรถนะองค์การสูง เพื่อเป็นหลักประกันว่านโยบายที่นำไปปฏิบัติจะบรรลุผลสำเร็จ และจากการกำหนดปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ได้จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 7 ปัจจัย คือ 1) ความรู้ของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน 2) ความสามารถของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน 3) ความเพียงพอของจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน 4) ความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน 5) ความเพียงพอของงบประมาณ 6) ความร่วมมือของบุคลากรในองค์การ และ 7) การสนับสนุนจากผู้บริหาร พบว่ามีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว จำนวน 2 ปัจจัย ได้แก่ ความสามารถของ

บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน และความเพียงพอของจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของบุษรา สามัญเขตกิจ (2553 , หน้า 92) ที่ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลหนองปล้อง อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร พบว่าปัจจัยการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุได้แก่ ความชัดเจนของนโยบาย ความชัดเจนของระเบียบวิธีปฏิบัติ ความสามารถในการปฏิบัติงานของบุคลากร ความเหมาะสมของจำนวนบุคลากรกับภาระงาน ความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ ความสามารถด้านงบประมาณ การสนับสนุนจากผู้บริหารความร่วมมือและสนับสนุนของบุคลากร และการมีส่วนร่วมของประชาชน มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองปล้อง ซึ่งจากการศึกษาประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ความรู้ของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ด้านความรู้ของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน พบว่าไม่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว เพราะบุคลากรผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับ ระเบียบ กฎหมายที่ใช้ในการปฏิบัติงานในหน้าที่เป็นอย่างดี เนื่องจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้มีหนังสือแจ้งให้ทราบถึงระเบียบ กฎหมาย และแนวทางขั้นตอนในปฏิบัติด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ นอกจากนั้นยังได้มีการจัดประชุมสัมมนาให้ความรู้เกี่ยวกับงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ปฏิบัติหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุได้รับรู้ถึงแนวทางปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินงานด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จึงทำให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความรู้ มีความเข้าใจในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นอย่างดี สอดคล้องกับผลการศึกษาของบุษรา สามัญเขตกิจ (2553 , หน้า 97) ที่ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลหนองปล้อง อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร พบว่า บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความรู้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจาก กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้จัดให้มีการประชุมสัมมนาให้ความรู้เกี่ยวกับภารกิจสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ถ่ายโอนมาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องรับรู้ถึงวัตถุประสงค์การดำเนินงาน คุณสมบัติของผู้สูงอายุที่มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพ และกระบวนการดำเนินงานเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงทำให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความรู้ในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นอย่างดี

2. ความสามารถของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ด้านความสามารถของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน พบว่าส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของ

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว เพราะผู้ปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไม่สามารถลงทะเบียนผู้สูงอายุรายใหม่ที่มีสิทธิได้ครบถ้วน เพราะขาดการดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์สื่อสารข้อมูลข่าวสารที่มีประสิทธิภาพในการเปิดรับลงทะเบียนให้แก่ผู้สูงอายุรายใหม่ที่มีคุณสมบัติครบถ้วน โดยในการปฏิบัติงานด้านการประชาสัมพันธ์ข่าวสารที่ผ่านมาจะขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านช่วยประกาศประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ซึ่งอาจจะไม่ครอบคลุมในทุกพื้นที่ ทำให้ผู้สูงอายุไม่รับทราบข่าวสาร จึงไม่ได้มาลงทะเบียนขอรับเงินเบี้ยยังชีพได้ตามเวลาที่ อบต. ได้กำหนดไว้ นอกจากนั้นในการดำเนินการตรวจสอบสถานะในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุรายเดิม เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพก็ไม่สามารถตรวจสอบสถานะในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุรายเดิมให้มีความถูกต้องครบถ้วนก่อนการเบิกจ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุ โดยการขอความร่วมมือจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ช่วยตรวจสอบและรับรองสถานะและการดำรงชีวิตอยู่ของผู้สูงอายุในเขตความรับผิดชอบของแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบไม่ได้ลงพื้นที่ไปตรวจสอบสถานะและการดำรงชีวิตอยู่ของผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลด้วยตนเองและไม่ได้ดำเนินการตรวจสอบสถานะและการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุจากฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร การนำผลการตรวจสอบสถานะและการดำรงชีวิตอยู่ของผู้สูงอายุที่ได้จากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมาเป็นข้อมูลในการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุ บางครั้งได้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องทำให้ อบต. ต้องจ่ายเงินผิดพลาดในกรณีโอนเงินให้ผู้สูงอายุผ่านทางบัญชีธนาคาร ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของกณิการ์ แก้วเคียง (2552 , หน้า 32) ที่ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลขุนตัดหวาย อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา พบว่าการอนุมัติผู้สูงอายุเพื่อรับเงินเบี้ยยังชีพขององค์การบริหารส่วนตำบลขุนตัดหวายเหตุด้วยความจำกัดด้านงบประมาณและกำลังคน บุคลากรไม่เชี่ยวชาญ ไม่สามารถบริหารจัดการเงินสงเคราะห์สนองต่อความต้องการผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่สอดคล้องกับผลการศึกษานโยบายของบุษรา สามัญเขตกิจ (2553 , หน้า 98) ที่ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเทศบาลตำบลหนองปล้อง อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุด้านความสามารถในการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากบุคลากรได้ให้ความสนใจศึกษาคู่มือการปฏิบัติงานที่ส่วนกลางจัดเตรียมไว้ให้ ปล่อยให้เข้าร่วมประชุมซักซ้อมแนวทางขั้นตอน แนววิธีการปฏิบัติงาน ประกอบกับบุคลากรที่ปฏิบัติงานมีทักษะในการทำงานด้านสังคมสงเคราะห์และผ่านการฝึกอบรมในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จึงส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถดำเนินงานได้อย่างถูกต้องตามระเบียบและขั้นตอนการดำเนินงานที่กำหนดไว้เป็นอย่างดี

3. ความเพียงพอของจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุด้านความเพียงพอของจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน พบว่าส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว ได้กำหนด

อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไว้ในงานสวัสดิการสังคม และงานสังคมสงเคราะห์ สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว มีเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน 1 คน คือนักพัฒนาชุมชน อยู่ในการกำกับดูแลของหัวหน้าสำนักปลัด โดยเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องรับผิดชอบปฏิบัติงานตามจำนวนผู้ที่ได้รับเบี้ยยังชีพทั้งสิ้น จำนวน 888 คน และต้องรับเรื่องของผู้สูงอายุรายใหม่ที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี อีกทั้งต้องปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทางด้านสวัสดิการของประชาชน เช่นงานสวัสดิการคนพิการ งานสวัสดิการเด็กยากไร้ด้อยโอกาสทางสังคม งานส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ติดเชื้อเอชไอวี ในด้านต่างๆ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงานมีความไม่เหมาะสมกับงานที่ผู้รับผิดชอบต้องปฏิบัติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของบุษรา สามัญเขตกิจ (2553 , หน้า 98) ที่ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอลำปาง จังหวัดพิจิตร พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุด้านความเหมาะสมของจำนวนบุคลากรกับภาระงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากเทศบาลได้กำหนดอำนาจหน้าที่รับผิดชอบงานด้านสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ กองสวัสดิการสังคม โดยมีนักพัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน และมีพนักงานจ้างตามภารกิจจำนวน 1 คน จำนวนผู้สูงอายุ 391 คน และเทศบาลตำบลหนองปล่องได้รับความร่วมมือจากกำนันผู้ใหญ่บ้านในการประสานงานระหว่างเทศบาลกับผู้สูงอายุ ทั้งในเรื่องเอกสารที่เกี่ยวข้อง การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร การแจ้งให้ผู้สูงอายุไปรับเงิน และการแจ้งให้เทศบาลทราบเมื่อมีผู้สูงอายุในหมู่บ้านเสียชีวิต มีผลทำให้การดำเนินงานของเทศบาลเป็นไปโดยสะดวก

4. ความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ด้านความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ พบว่าไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวได้มีการจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการปฏิบัติงานให้มีความพร้อมและมีความเพียงพอต่อการใช้งาน และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวสามารถตั้งงบประมาณเพื่อจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ที่มีความจำเป็นต้องใช้งานได้เองโดยปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของบุษรา สามัญเขตกิจ (2553 , หน้า 98) ที่ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอลำปาง จังหวัดพิจิตร พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุด้านความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากเทศบาลได้มีการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินงานเพียงพอกับปริมาณงาน นอกจากนี้ทางเทศบาลยังสามารถจัดตั้งงบประมาณในการจัดซื้อได้ค่อนข้างสะดวก อีกทั้งเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีอยู่ก็อยู่ในสภาพการใช้งานได้ดี พร้อมจะใช้งานได้ยังมีประสิทธิภาพ

5. ความเพียงพอของงบประมาณ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ด้านความเพียงพอของงบประมาณ พบว่าไม่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว เพราะงบประมาณมีความเพียงพอต่อการใช้จ่าย เนื่องจากงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุได้รับการจัดสรรจากรัฐบาลตามจำนวนผู้สูงอายุที่ อบต. ได้รับลงทะเบียน และได้รายงานให้จังหวัดทราบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของบุษรา สามัญเขตกิจ (2553 , หน้า 99) ที่ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลหนองปล้อง อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุด้านความสามารถด้านงบประมาณ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการดำเนินงานด้านการเงินการคลังที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุประสบปัญหาการโอนจัดสรรเงินอุดหนุนล่าช้า แต่เทศบาลตำบลหนองปล้องได้แก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้นโดยการยืมเงินสะสมมาเพื่อจ่ายให้กับผู้ได้รับเบี้ยยังชีพเพื่อบรรเทาความเดือดร้อน

6. ความร่วมมือของบุคลากรในองค์การ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ด้านความร่วมมือของบุคลากรในองค์การ พบว่าไม่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว เพราะในการปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิว ทั้งในด้านการช่วยรับลงทะเบียนผู้สูงอายุรายใหม่ และการให้บริการจ่ายเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่หมู่บ้านด้วยความเต็มใจ และเห็นถึงความสำคัญในการนำเงินไปจ่ายให้แก่ผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีเงินใช้จ่ายในการดำรงชีวิตตามความต้องการของผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของบุษรา สามัญเขตกิจ (2553 , หน้า 100) ที่ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลหนองปล้อง อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุด้านความร่วมมือและการสนับสนุนของบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากบุคลากรที่รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้บริการด้วยความเต็มใจ มีความกระตือรือร้นในการให้บริการที่รวดเร็ว มีมนุษยสัมพันธ์และอัธยาศัยที่ดีในการให้บริการ นอกจากนี้บุคลากรมีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพเป็นภารกิจหลัก ด้วยเหตุผลที่การดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของประชาชนกลุ่มผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาเดือดร้อน และเป็นภารกิจที่สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของเทศบาลที่ดองส่งเสริมพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ อีกทั้งเป็นการเพิ่มบทบาทของเทศบาลในการเสริมสร้างคุณภาพของประชาชนในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

7. การสนับสนุนจากผู้บริหาร

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ด้านการสนับสนุนจากผู้บริหาร พบว่าไม่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว เนื่องจากผู้บริหารท้องถิ่นให้ความสำคัญเป็นอย่างมากในการสนับสนุนการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ได้กำหนดและกำชับให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในด้านต่าง ๆ ต้องจ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุโดยเร็ว ไม่ควรเกินวันที่ 5 ของทุกเดือน และมีคำสั่งมอบหมายให้บุคลากรในหน่วยงานนำเงินเบี้ยยังชีพไปจ่ายให้กับผู้สูงอายุในพื้นที่แต่ละหมู่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของบุษรา สามัญเขตกิจ (2553 , หน้า 99) ที่ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลหนองปล้อง อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุด้านการสนับสนุนจากผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานสวัสดิการสังคม และความสำคัญ of บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน จึงได้ส่งเสริมให้บุคลากรมีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงาน โดยกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่แต่ละคนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นร่วมกัน และร่วมแสดงความสามารถในการทำงาน ทั้งนี้หากประสบปัญหาในการปฏิบัติงานก็ให้เจ้าหน้าที่ร่วมกันคิดและร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น อีกทั้งได้ส่งเสริมให้บุคลากรมีการพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างสม่ำเสมอ โดยมีโครงการให้ทุนการศึกษาเพื่อศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นแก่เจ้าหน้าที่ และได้จัดส่งให้เจ้าหน้าที่เข้ารับการฝึกอบรมศึกษาดูงาน เพื่อเพิ่มความรู้และทักษะในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแก่เจ้าหน้าที่ผู้มาปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับผลการศึกษาของปทุมณุช สุภพา (2553 , หน้า 83) ที่ได้ศึกษาเรื่องการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลสามขา อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าการสนับสนุนจากผู้บริหาร ผู้บริหารได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานสวัสดิการสังคมและความสำคัญ of บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน จึงได้ส่งเสริมให้บุคลากรมีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงาน โดยการกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่แต่ละคนมีส่วนร่วมในการคิดเสนอความคิดเห็นร่วมกันและร่วมแสดงความสามารถในการทำงาน ทั้งนี้หากประสบปัญหาในการปฏิบัติงานก็ให้เจ้าหน้าที่ร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรมีการพัฒนาความสามารถอย่างสม่ำเสมอ

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

3.1.1 เพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้วสามารถรับจดทะเบียนผู้สูงอายุที่มีสิทธิในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้วได้อย่างครบถ้วน เห็นควรให้ผู้รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ดำเนินการกำหนดแนวทางในการประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับ

กระบวนการขั้นตอนในการขอรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารได้ง่าย เช่น 1) การจัดรถประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ไปทุกหมู่บ้าน 2) จัดส่งพนักงาน เจ้าหน้าที่ไปประชาสัมพันธ์และให้ความรู้ในการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้านเป็นประจำทุกๆ เดือน 3) การขอความร่วมมือจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านช่วยประกาศประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ให้ประกาศติดต่อกันอย่างน้อย 2 วันต่อสัปดาห์ ประกาศวันละ 2 ครั้ง ช่วงเวลาเช้า ประมาณ 06.00 น. และช่วงเวลายืน ประมาณ 19.00 น. 4) ควรจัดให้มีการประกาศประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุกระจายเสียง หรือทางสถานีวิทยุชุมชนอย่างต่อเนื่อง 5) อบต. ควรดำเนินการตรวจสอบหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้านของแต่ละหมู่บ้านให้มีความพร้อมใช้งาน และสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึงทุกหลังคาเรือน

3.1.2 เพื่อให้การตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตอยู่ของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวควรมีคำสั่ง มอบหมายให้เจ้าหน้าที่หรือผู้ปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ดำเนินการตรวจสอบ สถานะและการแสดงการดำรงชีวิตอยู่ของผู้สูงอายุ โดยการดำเนินการตรวจสอบด้วยตนเอง หรือนำข้อมูลที่ ได้จากตรวจสอบและรับรองสถานะและการดำรงชีวิตอยู่ของผู้สูงอายุ จากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่มา ทำการตรวจสอบซ้ำจากฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรอีกครั้งหนึ่ง

3.1.3 เพื่อให้การดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วน ตำบลบ้านกิวมีประสิทธิภาพที่ดีเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์การ บริหารส่วนตำบลบ้านกิวที่กำหนดไว้ เห็นควรจัดส่งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยัง ชีพผู้สูงอายุเข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในหลักสูตรที่กรมส่งเสริมการปกครองส่วน ท้องถิ่นได้จัดขึ้น เพื่อเพิ่มความรู้ความสามารถและนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการปฏิบัติงานต่อไป

3.1.4 เพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวสามารถทราบถึงข้อดี ข้อเสีย จุดบกพร่อง และปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ควรจัดให้มีระบบการ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน งานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยแต่งตั้ง คณะกรรมการ หรือคณะทำงานติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และต้อง ประเมินทุกขั้นตอนในการปฏิบัติงาน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงการดำเนินงานการจ่ายเบี้ยยังชีพ ผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพต่อไป

3.1.5 เพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิวมีบุคลากรที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานงาน สวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เห็นควรกำหนดให้มีส่วนราชการภายในเพิ่มขึ้น คือกองสวัสดิการ สังคม เพื่อรับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมโดยเฉพาะ และควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานสวัสดิการสังคม ด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เพิ่มขึ้นให้เพียงพอต่อภาระงานที่ต้องปฏิบัติ

บรรณานุกรม

- กณิการ์ แก้วเคียง. (2552). **การบริหารจัดการเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลขุนตดห้วย อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา**. สงขลา : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุษรา สามัญเขตกิจ. (2553). การประเมินผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลหนองปล้อง อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ปุกยหนูช สุภา. (2553). การดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลสามขา อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. การค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พิทยา บวรวัฒนา. (2543). **ทฤษฎีองค์การสาธารณะ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, “มติคณะรัฐมนตรี ที่ นร.0506/15207 เรื่อง ขออนุมัติหลักการปรับเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ,” 19 ธันวาคม 2549.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, “มติคณะรัฐมนตรี ที่ นร.0505/22464 เรื่อง การกำหนดอัตราเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ,” 20 ตุลาคม 2554.
- รายงานสรุปสถานะของประเทศ คณะกรรมการจัดทำรายงาน สรุปสถานะของประเทศ. (2554). [Online] Available: https://www.nesdb.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?nid=5181 [2557, สิงหาคม 13]
- วรเดช จันทรศร. (2541). **การนำนโยบายไปปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สหายบล็อก การพิมพ์ จำกัด.
- _____. (2551). **ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2542). **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพฯ : วิธีตีพิมพ์พัฒนาการพิมพ์.
- สมพิศ สุขแสน. (2540). **นโยบายสาธารณะและการวางแผน**. อุดรดิตต์ : สถาบันราชภัฏอุดรดิตต์.

การบริหารจัดการบ้านเมืองแนวใหม่: โอกาสในการร่วมจัดการศึกษาของเทศบาล
**New public governance :Opportunities for co-production in municipal
education**

พัชรสุษณี กนิษฐเสน* เทวฤทธิ์ วิญญา

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Email : bomb2114@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง การบริหารจัดการบ้านเมืองแนวใหม่ : โอกาสในการร่วมจัดการศึกษาของเทศบาล
ปรับปรุงมาจากงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาของเทศบาล ด้วยแนวคิดการบริหารกิจการ
บ้านเมืองแนวใหม่ (New Public Governance)” มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคใน
การจัดการศึกษาของเทศบาล 2. เพื่อศึกษาความคาดหวังในการจัดการศึกษาประชาชนในท้องถิ่น และ
3. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการร่วมกันจัดการศึกษาระหว่างเทศบาลกับ ภาคประชาชน โดยมีเทศบาล
นครลำปางเป็นขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษา และนำเอากรอบแนวคิดการบริหารกิจการบ้านเมืองแนว
ใหม่(New Public Governance) และใช้แนวคิดการร่วมผลิต (coproduction) มาเป็นกรอบหลักในการ
แสวงหาลักษณะความร่วมมือที่เหมาะสม และความเป็นไปกรนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการร่วมจัด
การศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ระเบียบวิธีวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพประกอบกัน (Mixed Method
Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิธีการศึกษาเฉพาะกรณี (Case
Study Research) และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยการวิจัยเชิงสำรวจ
ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ผลการศึกษาพบว่า การจัดการ
ศึกษาของเทศบาลนครลำปางมีแนวทางในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนใน
เขตเทศบาลนครลำปาง อย่างไรก็ตามโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครลำปางยังมีปัญหาสำคัญด้าน
ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และมีข้อจำกัดและอุปสรรคทางการบริหาร เช่น การขาดแคลนกำลังคน ขณะที่
การนำแนวคิด (Co - production) ภายใต้อกรอบแนวคิดการบริหารกิจการบ้านเมืองแนวใหม่ (New
Public Governance) มาใช้ในการร่วมจัดการศึกษามีโอกาสและความเป็นไปได้เพราะมีบริบทและการ
ดำเนินการจัดการศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันหลายประการที่เอื้อต่อการร่วมจัดการศึกษา

Abstract

The article "New public governance: Opportunities for co-production in municipal
education" has the objectives as the follows: 1. To study the problems and obstacles in
the education's management of the municipal 2. To study the expectation in the

education's management of the local population 3. To study the possibilities in the co-operation between the municipal and population which has Lampang Municipality as the area's scope in the survey. The concept of the New Public Governance and co-production were brought into the main framework in searching for the appropriate characteristics of the co-operation and the possibilities in using those concepts with the co-operation of the education's management. The research's methodologies are both quantity and quality those are the mixed research's method There are the qualitative research methodology, the case study research's methodology and the quantitative research's methodology with the survey's research. The study found that the education's management of Lampang Municipality has the methods those harmonize with the needs of the population in Lampang Municipality's area. However, the schools those are affiliated with Lampang Municipality still have the problems with their educational accomplishment. The school also have the restriction and the obstacles from their managements such as lacking of the manpower while using the concept of co-production together with the concept of new public governance in co-production for the education has the opportunities and possibilities from the contexts and some supported factors from the current education's management that support the co-operation of the education's management.

Keywords: New public governance, coproduction, municipal education

1. บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาประเทศ ทั้งในแง่ของคุณภาพของประชากร และความสามารถในการแข่งขัน การปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมา กระบวนการสำคัญประการหนึ่งคือ การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 49 และ มาตรา 289 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจะจัดการศึกษาอบรมและการฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้นและเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐโดยคำนึงถึงความสอดคล้องและระบบการศึกษาของชาติ นอกจากนั้นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 41 และมาตรา 42 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาตามความพร้อมความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นหน่วยงานสำคัญหน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาทในการพัฒนาการศึกษาของประเทศ หากพิจารณาจากข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552 - 2561) (คณะกรรมการการศึกษาอภิศภา , 2552) ซึ่งมุ่งให้เกิดผลสำคัญสามประการคือ

1. พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย 2. โอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้
3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารจัดการศึกษานั้น จากการศึกษาที่ผ่านมา
เป้าหมายดังกล่าวไม่บรรลุผลเท่าที่ควร เนื่องจากปัญหาหลายประการ

ประการแรก ปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ
(O - NET) ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปี พ.ศ. 2556 เมื่อเปรียบเทียบกับปีพ.ศ. 2555 แล้วพบว่า
รายวิชาที่มีคะแนนเฉลี่ยลดลงคือ วิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์และวิชาศิลปะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชา
คณิตศาสตร์ผลคะแนนเฉลี่ยลดลงต่ำกว่าปี พ.ศ. 2554 หากพิจารณาโดยภาพรวมทั้งสามปี พบว่าวิชา
ภาษาไทย และภาษาอังกฤษมีพัฒนาการที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามคะแนนเฉลี่ยในวิชา
คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษก็ยังอยู่ในระดับต่ำกว่า 30 คะแนน ขณะที่วิชาวิทยาศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ย
ในระดับ 30 คะแนน

ประการที่สอง ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในด้านคุณภาพการศึกษา แม้ผลจากการกระจาย
อำนาจด้านการศึกษา จะทำให้ความเท่าเทียมในด้านโอกาสการได้รับการศึกษา และความเท่าเทียมใน
ด้านการกระจายทรัพยากรดีขึ้นแต่ความแตกต่างด้านคุณภาพของกลุ่มโรงเรียนยังเป็นปัญหาสำคัญ จาก
ผลการสอบ PiSA 2012 (โครงการ PISA ประเทศไทย สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ , 2556) โรงเรียนในสังกัดสำนักประสานและพัฒนากิจการศึกษ
ท้องถิ่น มีผลการประเมินในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนในกลุ่มอื่น ๆ

ประการที่สาม ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จากการศึกษาที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่ายังไม่
มีความเปลี่ยนแปลงในเรื่องดังกล่าวมากเท่าใดนัก แม้การถ่ายโอนการจัดการศึกษาให้องค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นจะมีความเปลี่ยนแปลงไปทางที่ดีหลายประการเช่น ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานทั่วไป
ด้านทรัพยากรในการสนับสนุนการศึกษาเช่นอาคารสถานที่ แต่ในด้านการจัดทำหลักสูตรเพื่อตอบสนอง
ความต้องการของท้องถิ่น หรือการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความเป็นเอกลักษณ์หรือใช้ภูมิปัญญาของ
ท้องถิ่นยังมีความเปลี่ยนแปลงน้อยและค่อนข้างน้อย (พิชิต ฤทธิ์จรูญ , 2554) สะท้อนให้เห็นว่าการจัด
การศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดการมีส่วนร่วม และมีได้พัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับ
ความต้องการของท้องถิ่นเท่าที่ควร

แนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวก็คือการสร้างความร่วมมือในการบริการจัดบริการ
สาธารณะด้านการศึกษา เพราะการสร้างความร่วมมือในการจัดการศึกษาจะส่งผลให้การจัดการศึกษามี
ความสอดคล้องความต้องการของท้องถิ่น เพิ่มประสิทธิภาพจากการลดภาระในการบริหารและการ
ให้บริการของหน่วยงานของรัฐ นอกจากนี้ยังช่วยสร้างความโปร่งใสในการบริหารจัดการศึกษาอีกด้วย
ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น กรอบแนวคิดการบริหารกิจการบ้านเมืองแนวใหม่ (New Public
Governance) ซึ่งมองภาครัฐเป็นตัวแสดงหนึ่งในการจัดบริการสาธารณะร่วมกับตัวแสดงอื่นๆที่
หลากหลายในสังคม ดังนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆในการให้บริการ จึงเป็นกรอบ
ความคิดที่น่าสนใจในการศึกษาความเป็นไปได้ในการนำมาใช้กับการจัดการศึกษาของเทศบาล

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาของเทศบาล
- 2.2 เพื่อศึกษาความคาดหวังในการจัดการศึกษาประชาชนในท้องถิ่น
- 2.3. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการร่วมกันจัดการศึกษาระหว่างองค์กรเทศบาลกับ ประชาชน

3.ทบทวนวรรณกรรม

3.1 นิยามของกรอบแนวคิดการบริการกิจการบ้านเมืองแนวใหม่ (New Public Governance)

Osborne (2006) เห็นความเป็นไปได้ในการออกแบบและพัฒนาแนวคิด New Public Governance เพื่อให้สามารถสอดคล้องกับความเป็นจริงและความซับซ้อนของสังคม โดยไม่ได้เป็นเพียงส่วนประกอบของ Public Administration (PA) หรือ New Public Administration(NPM)อีกต่อไปโดย Osborne (2010 , p.5) มองว่าการบริหารรัฐกิจแบบดั้งเดิม Public Administration (PA) มีจุดแข็งที่เข้าใจความจำเป็นของธรรมชาติทางการเมืองในการนำนโยบายไปปฏิบัติและการนำเสนอบริการสาธารณะ รวมถึงความซับซ้อนและความแตกต่างของการจัดทำนโยบายและกระบวนการนำไปปฏิบัติ อย่างไรก็ตามการบริหารรัฐกิจแบบดั้งเดิม ละเลยความซับซ้อนของกระบวนการที่เป็นส่วนเล็กๆที่มีรายละเอียดจำนวนมากในการจัดการผลลัพธ์ของกระบวนการนโยบาย ซึ่งแนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ New Public Administration (NPM)มีความสามารถที่จะจัดการความซับซ้อนในประเด็นดังกล่าวได้ดีด้วยการจัดการความเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรม อย่างไรก็ตามข้อจำกัดของ NPM คือการมองกระบวนการนโยบายสาธารณะในบริบทง่าย ๆ และให้ความสำคัญกับงานด้านการจัดการมากเกินไป

เพื่อให้มีกรอบความคิดที่สามารถแก้ไขจุดบกพร่องที่เกิดขึ้นและสามารถตอบสนองต่อความซับซ้อนของนโยบายสาธารณะและการจัดบริการสาธารณะในโลกสมัยใหม่ได้ Stephen P. Osborne (2010 ,p. 9 - 10) จึงพัฒนาแนวคิดการบริการกิจการบ้านเมืองแนวใหม่ขึ้น (New Public Governance)โดยตั้งอยู่บนกรอบความคิดเรื่องการนำเสนอบริการสาธารณะ โดยมีรากฐานจากทฤษฎี สถาบันและเครือข่าย รวมทั้งยึดโยงกับความเป็นรัฐพหุนิยมซึ่งมีตัวแสดงที่แตกต่างหลากหลายช่วยกันนำเสนอบริการสาธารณะและมีกระบวนการที่หลากหลายในการให้ข้อมูลกับระบบการจัดทำนโยบาย นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับทฤษฎีระบบเปิดตามธรรมชาติ ซึ่งพิจารณาถึงแรงกดดันของสถาบันและสภาพแวดล้อมภายนอกซึ่งมีอำนาจและผลักดันกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติและการนำเสนอบริการสาธารณะ กรอบความคิดการบริการกิจการบ้านเมืองแนวใหม่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร ซึ่งตามกระบวนการบริการกิจการบ้านเมืองประสิทธิภาพและผลลัพธ์จะเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่ให้บริการสาธารณะกับสิ่งแวดล้อม ศูนย์กลางของกลไกการจัดสรรทรัพยากรคือเครือข่ายระหว่างองค์กร ซึ่งความรับผิดชอบสามารถเจรจาต่อรองกันได้ระหว่างองค์กรหรือระหว่างบุคคลใน

เครือข่าย ที่สำคัญแต่ละเครือข่ายมีความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมแต่ก็ต้องพยายามหาทางในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นบ่อยครั้งที่คุณค่าพื้นฐานของแต่ละเครือข่ายจะถูกเผยแพร่และถูกทำลาย

3.2 แนวคิดการร่วมผลิต coproduction ในฐานะเครื่องมือสำคัญภายใต้กรอบแนวคิดการบริการกิจการบ้านเมืองแนวใหม่ (New Public Governance)

แนวคิดการร่วมผลิต co - production ถือเป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่งที่มีการนำมาประยุกต์ใช้ในหลายประเทศและได้รับความสนใจจากนักวิชาการมากขึ้นในช่วงสิบปีที่ผ่านมา การร่วมผลิตเป็นส่วนประกอบสำคัญในการทำให้กรอบความคิด NPG เป็นรูปธรรม แนวคิดการร่วมผลิตมีการพัฒนาหลายทศวรรษ กระทั่งใน ปี1996 Elinor Ostrom ได้กล่าวถึงมิติที่สำคัญของ co - production ไว้ว่า หมายถึง กระบวนการที่ใช้เป็นปัจจัยนำเข้าในการผลิตสินค้าและบริการนั้น ดำเนินการโดยปัจเจกชน ซึ่งไม่ได้อยู่ในองค์กรเดียวกัน โดยทั่วไปแล้วผู้ผลิต การศึกษา สุขภาพ หรือการบริการโครงสร้างพื้นฐานส่วนมากคือหน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นการผลิตโดยขึ้นอยู่กับธรรมชาติของสินค้าและบริการเองหรือแรงกระตุ้นจากผู้มีส่วนร่วมที่กระตือรือร้น สินค้าและบริการทั้งหมดล้วนมีศักยภาพที่จะถูกผลิตโดยผู้ผลิตตามปกติและโดยคนที่บ่อยครั้งคือลูกค้า ทำให้พลเมืองสามารถแสดงบทบาทที่กระตือรือร้นในการผลิตสินค้าและบริการที่มีความสำคัญกับพวกเขาเอง (Ostrom ,1996 cited in Porter, 2012 , pp. 147 - 148) ดังนั้น co - production จึงเป็นทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาวิถีทางใหม่สำหรับพลเมืองในการมีส่วนร่วมในการผลิต และจัดหาบริการสาธารณะ ความสัมพันธ์ใหม่ระหว่างพลเมืองและรัฐสามารถพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานความไว้วางใจ จริยธรรมและความรับผิดชอบ (Taco Brandsen , 2012 , p. 384)

กล่าวได้ว่า การร่วมผลิต co-production คือ การผสมผสานกิจกรรมทั้งของหน่วยงานภาครัฐและพลเมืองเพื่อนำไปสู่การจัดบริการสาธารณะ โดยประกอบด้วยทั้ง มีอาชีพ หรือ ผู้ผลิตประจำ (regular producers) และ การผลิตภาคพลเมือง (citizen production) คือประชาชนและกลุ่มต่างๆ ซึ่งเข้ามาร่วมผลิตบนพื้นฐานของความสมัครใจเพื่อ ทำให้คุณภาพและปริมาณบริการที่พวกเขาได้รับดียิ่งขึ้น (Parks , 1981cited in Victor Pestoff, 2012 , p. 1)

จากการทบทวนกรณีศึกษาในการนำแนวคิดการร่วมผลิต ไปดำเนินการในต่างประเทศพบว่า มีประเด็นสำคัญที่ควรต้องคำนึงถึงดังต่อไปนี้

ประการแรก การร่วมกันผลิตมีความจำเป็นต้องอาศัยความสัมพันธ์แบบเครือข่าย โดยมีกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมหลายฝ่าย ซึ่งต้องเกิดขึ้นโดยความสมัครใจ และมีแรงจูงใจอย่างต่อเนื่องในการเข้าร่วมกระบวนการ การจะเป็นเช่นนั้นได้ผู้มีส่วนร่วมต้องตระหนักถึงความสำคัญของการเข้าร่วมผลิตบริการสาธารณะ มีแรงจูงใจและเป้าหมายที่ชัดเจน ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีความเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น ความสำเร็จหรือล้มเหลวของการร่วมกันผลิตขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของกลุ่ม และความสัมพันธ์ที่ดีทั้งในภาครัฐ ในบริบทของประเทศไทยอาจมีเพียงบางกลุ่มเช่นองค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรไม่แสวงหากำไร หรือชุมชนที่มีความเข้มแข็งเท่านั้นที่จะสามารถดำเนินการได้

ประการที่สอง ผู้ร่วมผลิตภาคพลเมือง ต้องมีทักษะหรือความชำนาญที่จำเป็นในการทำให้การร่วมผลิตประสบความสำเร็จ ทักษะที่จำเป็นประกอบไปด้วย ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญในบริการสาธารณะที่จะร่วมจัด หรือมีประสบการณ์ในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี นอกจากนี้ทักษะที่สำคัญอีกประการคือ ทักษะในการอยู่ร่วมกันในเครือข่าย ความอดทนในการรับฟังและการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น มีทัศนคติที่ดีต่อกลุ่ม และสามารถตัดสินใจได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล นอกจากนี้ ยังต้องมีทักษะในการเจรจาต่อรองเพื่อแก้ไขปัญหาหรือประสานงานระหว่างกลุ่มกับภาครัฐ ซึ่งเรื่องดังกล่าวในบริบทสังคมไทยเป็นความท้าทายประการหนึ่ง โดยเฉพาะระบบราชการไทยซึ่งขาดความยืดหยุ่นและมีข้อจำกัดด้านกฎระเบียบ ข้าราชการจำนวนมากก็ยังคงเคยชินกับการใช้อำนาจบังคับบัญชา อย่างไรก็ตามจากการพัฒนาของการปกครองท้องถิ่นที่ผ่านมา ทำให้ชาวบ้านในชุมชนคุ้นเคยกับการต่อรองกับภาครัฐมากขึ้น

ประการที่สาม ควรมีกระบวนการในการสร้างความเชื่อถือและความไว้วางใจ เพราะความสำเร็จของการร่วมผลิตขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันทั้งในกลุ่มพลเมืองและระหว่างพลเมืองกับภาครัฐ การขาดความเชื่อถือซึ่งกันและกันในกลุ่มพลเมืองจะนำมาซึ่งความแตกแยกของเครือข่าย และทำให้ขาดเป้าหมายร่วมกันในการนำไปสู่บริการสาธารณะที่มีคุณภาพ ซึ่งอาจทำให้การร่วมผลิตชะงักงันหรือล้มเหลว การสร้างความเชื่อถือและความไว้วางใจเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาในการพัฒนา ผลความสำเร็จร่วมกัน การทำงานร่วมกัน และการยอมรับซึ่งกันและกันเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยสร้างความเชื่อถือระหว่างกันได้ อย่างไรก็ตามกระบวนการดังกล่าวไม่ใช่เรื่องง่ายเนื่องจากในกระบวนการร่วมผลิตมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันเป็นจำนวนมาก ดังนั้นความสัมพันธ์ในเครือข่ายจึงมีความซับซ้อนและจัดการได้จากกว่าการบังคับบัญชา ในบริบทสังคมไทย ทัศนคติที่มีระหว่างต่อองค์กรพัฒนาเอกชนกับฝ่ายราชการในบางกรณีไม่ได้เป็นไปด้วยดีนัก องค์กรพัฒนาเอกชนมักถูกภาครัฐมองว่าเป็นกลุ่มที่พยายามสร้างความวุ่นวาย ภาครัฐเองก็ถูกมองว่าทุจริตคอร์รัปชันเต็มไปด้วยกฎระเบียบและไม่มีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันในกลุ่มพลเมืองความแตกต่างในด้านคุณค่าและผลประโยชน์ก็นำมาซึ่งความหวาดระแวงซึ่งกันและกันได้ง่าย

ประการที่สี่ ภาครัฐจำเป็นต้องปรับบทบาท ทั้งในการแก้ไขอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากระเบียบกฎหมาย และปรับทัศนคติในแง่ความเป็นเจ้าของราชการ ข้าราชการต้องมองการบริการสาธารณะเป็นของพลเมือง ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อให้พลเมืองเข้ามามีบทบาทร่วมในการผลิตบริการสาธารณะ เป็นคนกลางที่จะพัฒนาศักยภาพของพลเมืองให้มีความพร้อมในการร่วมผลิตบริการสาธารณะ

4. ระเบียบวิธีวิจัย

4.1 วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เลือกศึกษาเฉพาะกรณีการจัดการศึกษาของเทศบาลนครลำปาง เนื่องจากการจัดการศึกษาของเทศบาลมักมีมาตรฐานและระบบการจัดการศึกษาที่ชัดเจน โดยเลือกศึกษาโรงเรียนใน

สังกัดเทศบาลนครลำปาง จำนวน 2 โรงเรียนจากทั้งหมด 6 โรงเรียน คือ 1. โรงเรียนเทศบาล4 บ้านเชียงราย 2. โรงเรียนเทศบาล7 ศิรินาวินวิทยา เนื่องจากทั้ง 2 โรงเรียนมีการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาตอนต้นเช่นเดียวกัน เพื่อนำมาเทียบเคียงให้เกิดความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ขั้นตอนที่1 ศึกษาในประเด็นด้านคุณภาพและมาตรฐานการเรียนรู้ของโรงเรียน ขั้นตอนแรกมีเป้าหมายที่จะการศึกษาเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาของเทศบาล โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก ทั้งการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant interview) และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งประเด็นในการศึกษาเป็น 4 ประเด็นได้แก่ 1. การบริหารการศึกษาของเทศบาลนครลำปางและโรงเรียนในสังกัด 2. นโยบายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3. กระบวนการจัดการเรียนการสอน 4. ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

ทั้งสี่ประเด็นจะใช้วิธีการใช้วิธีการศึกษา 2 รูปแบบประกอบกันคือ1. ทำการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ได้แก่ ผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (O - NET) ในระดับชั้นต่างๆของนักเรียน และผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน เพื่อนำมาใช้วิเคราะห์ร่วมกับปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบในประเด็นอื่นๆในการทำความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับผลสัมฤทธิ์ 2. สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant interview) เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลคือ การสังเกต และ การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยกลุ่มตัวอย่างประกอบไปด้วยผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเจ้าหน้าที่สังกัดสำนักงานการศึกษากรรมการสถานศึกษาผู้ปกครอง และครู

ขั้นตอนที่2 ศึกษาประเด็นการมีส่วนร่วมและการตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น มีเป้าหมายเพื่อศึกษากระบวนการความร่วมมือในการจัดการศึกษาระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคส่วนต่าง ๆ ขั้นตอนนี้จึงมีความสำคัญเสมือนเป็นการวางเป้าหมายประการหนึ่งในการวิเคราะห์ว่าแนวคิดการบริการกิจการบ้านเมืองแนวใหม่ (New Public Governance) จะสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาของเทศบาลได้หรือไม่ โดยแบ่งประเด็นในการศึกษาเป็นสองกลุ่มคือ 1. บทบาทและกระบวนการความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงเรียน ภาคประชาสังคม ภาคประชาชน และภาคเอกชนในการจัดการศึกษา 2. ความคาดหวังของประชาชนในท้องถิ่น และการตอบสนองความต้องการในการจัดการศึกษาของท้องถิ่น

การศึกษาในประเด็นดังกล่าวมีความจำเป็นต้องใช้วิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพผสมผสานกัน กล่าวคือ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยเครื่องมือในการศึกษาคือแบบสอบถาม เพื่อศึกษาในประเด็นระดับความคาดหวังในการพัฒนาทักษะด้านต่างๆของนักเรียน และลักษณะการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่เหมาะสม ประชากรที่ใช้ศึกษาคือประชาชนเขตเทศบาลนครลำปางโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) แบ่งตามพื้นที่ตั้งของสถานศึกษาแต่ละแห่งในเขตเทศบาลนครลำปาง มีประชากรรวมทั้งสิ้น คือ 58,074 คน กำหนด

ขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาประกอบไปด้วย ประชาชนในพื้นที่จำนวนทั้งสิ้น 400 คนที่ระดับความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ (2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant interview) เพื่อศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็น ความร่วมมือในการจัดการศึกษา ดังนั้นจึงใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล สำคัญ (key informant interview) เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลคือ และ การสัมภาษณ์แบบกึ่ง โครงสร้าง (semi - structured interview) เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเลือก ตัวแทน (typical Case) โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับความร่วมมือในการจัด การศึกษาของท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 3 แสวงหาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของเทศบาลโดยศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม จากผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant interview) และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของเทศบาลเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลคือ การ สังเกต การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi - structured interview) เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยใช้ วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเลือกตัวแทน (typical Case)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการนี้มีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากกระบวนการศึกษาทั้งสามขั้นตอนเพื่อ แสวงหาข้อเสนอแนะทางในการปฏิรูปการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้วิธี วิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จำแนกประเภทของข้อมูล (categories) วางเค้าโครงของข้อมูลเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร มาวิเคราะห์ ข้อมูลร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi - structured interview) และข้อมูล ที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อย (focus group discussion) ที่ได้จากการศึกษาเฉพาะกรณี และการศึกษาจาก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (analytic induction) เพื่อนำ ข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุป โดยใช้กรอบความคิดความคิดเรื่อง New Public Governance ซึ่งมุ่งสร้างเสริมความร่วมมือตลอดทั้งกระบวนการจัดการศึกษา ตลอดจน ความคาดหวังและความต้องการของท้องถิ่น และแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่ได้รับจาก การศึกษา เพื่อพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการร่วมกันจัดการศึกษากับเทศบาล

4.3 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยนำหลักการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) มาใช้ โดยใช้ในด้านข้อมูล (data triangulation) ด้วยการเทียบเคียงระหว่างกรณีศึกษาจาก 2 โรงเรียน และเปรียบเทียบจากบุคคลซึ่งให้ ข้อมูลที่แตกต่างกันและการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย ทั้งเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณและเครื่องมือในการวิจัยเชิง คุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้

5. สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

5.1 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาของเทศบาล

5.1.1 ปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

จากผลการทดสอบทางการศึกษา ระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O - NET) แสดงให้เห็นถึงปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาล นั่นคือมีผลการทดสอบในหลายวิชาของหลายโรงเรียนที่อยู่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในระดับประเทศ แม้ระดับคะแนนเฉลี่ยทั้งประเทศในรายวิชาต่างๆ จะอยู่ในระดับไม่สูงมากนักโดยส่วนใหญ่ไม่เกินร้อยละ 50 ยกเว้นวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา และการงานอาชีพและเทคโนโลยี แต่ก็มีโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครลำปางที่มีผลการทดสอบทางการศึกษา ต่ำกว่าระดับคะแนนเฉลี่ย โดยเฉพาะโรงเรียนเทศบาล1 โรงเรียนเทศบาล4 และโรงเรียนเทศบาล7 โดยโรงเรียนเทศบาล1 มีผลทดสอบต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศทุกรายวิชา โรงเรียนเทศบาล4 มีผลการทดสอบต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในรายวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ ขณะที่โรงเรียนเทศบาล7 มีผลการทดสอบต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในรายวิชา ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษ และศิลปะ เทศบาลนครลำปางมีโรงเรียนที่เปิดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล - มัธยมศึกษาตอนต้นสามโรงเรียน คือ โรงเรียนเทศบาล4 โรงเรียนเทศบาล5 และโรงเรียนเทศบาล7 มีเพียงโรงเรียนเทศบาล5 เพียงโรงเรียนเดียวที่มีผลการทดสอบสูงกว่าค่าเฉลี่ย ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จึงเลือกโรงเรียนเทศบาล 4 และเทศบาล 7 เป็นโรงเรียนที่เลือกเป็นกรณีศึกษาเพื่อการศึกษาปัญหาของการจัดการศึกษา

ผลการประเมินคุณภาพภายนอกเองก็สะท้อนให้เห็นปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา เช่นเดียวกัน ในที่นี้จะยกเพียงผลการประเมินของโรงเรียนเทศบาล4 และโรงเรียนเทศบาล7 มาใช้ประกอบในการอภิปรายเท่านั้น โดยในการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน : ประถม และมัธยมศึกษาชั้นต้นจะมีการประเมินทั้งหมด 12 ตัวบ่งชี้ โดยมีตัวบ่งชี้ที่5 ซึ่งให้น้ำหนักร้อยละ 20 เป็นตัวบ่งชี้ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนซึ่งมีผลระดับพอใช้ ขณะที่ผลการประเมินด้านอื่นอยู่ในระดับดีและดีมาก ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของโรงเรียนในการพัฒนาทักษะด้านต่างๆของผู้เรียน รวมทั้งแสดงให้เห็นคุณภาพในกระบวนการจัดการศึกษา ซึ่งประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับในการศึกษาครั้งนี้ซึ่งพบว่า โรงเรียนเทศบาลมีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนทั้งในด้านงบประมาณและบุคลากร รวมถึงได้รับการสนับสนุนที่ดีจากเทศบาล ผู้บริหารและครูของโรงเรียนก็มีความกระตือรือร้นและเอาใจใส่ดูแลเด็กได้เป็นอย่างดี

คำถามสำคัญคือ หากโรงเรียนมีความพร้อมด้านทรัพยากร ได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลมากกว่าครูในโรงเรียนสังกัดสพฐ. มีครูที่พอเพียง มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการจัดการศึกษา ทำไมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจึงต่ำสาเหตุของปัญหาประการหนึ่ง อาจเกิดจากความยากในการบูรณาการความรู้ในรายวิชาให้เข้ากับโครงการ ตามแนวคิดคอนสตรัคชันนิสซึมซึ่งเป็นนโยบายหลักด้านการศึกษาของเทศบาลมาระยะเวลาหนึ่ง แนวคิดนี้ใช้โครงการเป็นเหมือนเครื่องมือเสริมความรู้ และมุ่งพัฒนาทักษะในการคิด

การวิเคราะห์ ความกล้าแสดงออกของเด็กนักเรียน เพราะการทำโครงการมุ่งให้เกิดการสร้างความรู้ด้วยตนเองจากการลงมือทำ ไม่ได้มุ่งเพื่อให้สามารถทำข้อสอบได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ระบบการทดสอบกับวิธีการจัดการศึกษาไม่สอดคล้องกัน

นอกจากนั้นจากทั้งแนวนโยบายของสำนักงานการศึกษาเทศบาลนครลำปาง และแนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนก็แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับทักษะชีวิตมากกว่า เช่น ความเห็นจากผู้บริหารสำนักงานการศึกษาของเทศบาล ที่เห็นว่าในการจัดการศึกษาของเทศบาลเด็กไม่จำเป็นต้องเก่งมาก แต่ต้องสอนให้เขาเป็นคนดีให้ได้ และต้องพัฒนาการคิดวิเคราะห์ให้กับเด็ก แทนที่จะเน้นการท่องตำรา หรือมีการสอนพิเศษมากเกินไป แต่ควรจะเน้นพัฒนาทักษะ และคุณธรรม เพราะมองว่าความรู้ในปัจจุบันหาได้ง่าย ดังนั้นการมุ่งไปสู่ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และคุณธรรมเพื่อให้ปรับตัวอยู่กับสังคม และแก้ไขปัญหาการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเองจึงเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญมากกว่า

ความเห็นของโรงเรียนเองก็สอดคล้องกับสำนักงานการศึกษา เช่นโรงเรียนเทศบาล4 เห็นว่าการเรียนนั้นไม่ได้มีแค่ความรู้ที่เด็กได้ไปแต่ยังมีอีกหลายส่วนที่สำคัญ ทางโรงเรียนยังได้มีการจัดการศึกษาแบบสามฐาน คือ ความรู้ ทักษะชีวิต และคุณธรรม การที่เด็กได้ผลโอเน็ตสูงนั้น สะท้อนได้ว่าองค์ความรู้ผลสัมฤทธิ์ของเด็กดี แต่ยังมีอีกหลายองค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึง อาทิ เด็กมีทักษะชีวิต มีคุณธรรมหรือไม่ ซึ่งการศึกษาสามฐานนั้นจะใช้ประเมินประเด็นดังกล่าว เพราะการให้เด็กมีความรู้เชิงวิชาการเพียงอย่างเดียว นั้นไม่สามารถอยู่ได้ในสังคม

จากตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเทศบาลนครลำปางและโรงเรียน มุ่งเน้นในการพัฒนาทักษะชีวิตมากกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ดังนั้น การจะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้นั้น ต้องขึ้นกับความสอดคล้องต้องกันของนโยบายและกลยุทธ์ทางการศึกษาระดับชาติ กับนโยบายและการนำไปปฏิบัติของท้องถิ่น ว่าจะมีเป้าหมายอะไร และจะพัฒนาผลสัมฤทธิ์และทักษะชีวิตไปด้วยกันได้อย่างไร ซึ่งปัจจุบันโรงเรียนเองก็พยายามปรับตัวโดยมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์มากขึ้น ดังกรณีของโรงเรียนเทศบาล 4 ตั้งแต่การจัดโครงสร้างองค์กรตามสาระการเรียนรู้ การจัดลำดับห้องเรียน และนำแนวทางการจัดการการศึกษาตามสภาพจริงมาใช้ (Participatory Learning and Appraisal , Action) PLA มาใช้ หรือกรณีของโรงเรียนเทศบาล 7 ที่พยายามปรับปรุงกระบวนการทบทวนรายวิชาก่อนทดสอบ O - NET เป็นต้น

5.1.2 ปัญหาและข้อจำกัดด้านการบริหารและการจัดการศึกษาของเทศบาล

ประการแรก ความไม่เชี่ยวชาญด้านการศึกษาของกรมฯต้นสังกัด และปัญหาในการประสานงานหน่วยงานต้นสังกัดคือ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เพราะกรมฯมีบทบาทหน้าที่ที่หลากหลายทำให้ขาดแคลนผู้ที่มีความเข้าใจเฉพาะด้านในการจัดการศึกษา ขณะที่สำนักงานการศึกษาต้องได้รับการอนุมัติจากกรมฯทั้งในเรื่องงบประมาณ อัตราค่าจ้าง แม้ว่าการสรรหา บรรจุ แต่งตั้งจะเป็นหน้าที่ของเทศบาล แต่เกณฑ์การจัดสรรอัตราค่าจ้างนั้นใช้มานานแล้ว โดยใช้เกณฑ์อัตราส่วนนักเรียนต่อครูเช่น ครู 40 คนต่อ1 ห้องเป็นหลัก ซึ่งไม่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง เพราะในปัจจุบันครูหนึ่งคนไม่ได้สอนเพียงห้องเดียว แต่ต้องใช้ครูที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในแต่ละด้าน เพื่อสอนแต่ละสาระการเรียนรู้ นอกจากนี้หน่วยงานต้นสังกัด

ยังขาดแคลนนักการศึกษาโดยตรงผู้มีความรู้เฉพาะทางที่จะเข้ามาทำหน้าที่ด้านการศึกษา เนื่องจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นสังกัดกระทรวงมหาดไทยจึงมีบุคลากรในสายปกครองเป็นส่วนมาก ยิ่งไปกว่านั้นการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลผู้ดูแลงานด้านการศึกษาอยู่บ่อยครั้ง ทำให้เกิดปัญหาในการประสานงานระหว่างกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กับกระทรวงศึกษาและสำนักงานการศึกษาของเทศบาล เช่น กระทรวงศึกษามีคำสั่งให้ดำเนินการ แต่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นยังไม่มีคำสั่งมา สำนักงานศึกษาก็ยังไม่สามารถดำเนินการได้ ทำให้เกิดความล่าช้าในการทำงาน

ประการที่สอง กฎระเบียบซึ่งไม่สอดคล้องกับกระบวนการทำงานจริงทำให้เกิดข้อจำกัดในการทำงาน เพราะระเบียบที่มีอยู่ไม่สอดคล้องกับการทำงานของท้องถิ่น ระเบียบในการใช้จ่ายเงินเองก็ทำให้เกิดปัญหา เช่น เมื่อสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินมาตรวจสอบแล้วออกข้อบกพร่องในการใช้จ่ายเงินจำนวนมาก ซึ่งถ้าให้ถูกต้องตามระเบียบทุกอย่างจะทำให้ไม่สามารถทำงานได้ เช่นโรงเรียนได้เงินมาต้องการบริหารด้วยการนำไปใช้ซื้อเครื่องดนตรี ซึ่งเป็นการจัดซื้อครุภัณฑ์ แต่งบประมาณให้มาเป็นค่าวัสดุทำให้ไม่สามารถจัดซื้อได้

ประการที่สาม ความไม่เพียงพอด้านบุคลากรในสำนักงานการศึกษาของเทศบาล สำนักงานศึกษาไม่ได้มีหน้าเพียงดูแลด้านโรงเรียนเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีบทบาทหน้าที่อื่นที่หลากหลายทั้งการดูแลงานด้านวัฒนธรรม จัดกิจกรรมต่างๆในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ดูแลงานด้านพิพิธภัณฑสถาน นอกจากนั้นงานด้านบริหารบุคคลของโรงเรียนก็เป็นหน้าที่ของสำนักงานศึกษา ทั้งในการจัดทำทะเบียน การเลื่อนขั้นเลื่อนเงินเดือน การขอตำแหน่ง เหล่านี้ทำให้บุคลากรในปัจจุบัน ไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน ตามโครงสร้างของสำนักงานศึกษานั้นหากบรรจุตำแหน่งเต็มโครงสร้างจะมีเจ้าหน้าที่ 60 ตำแหน่ง แต่ในความเป็นจริง ในปัจจุบันมีเพียง 16 ตำแหน่งเท่านั้น เนื่องจากข้อจำกัดในด้านงบประมาณซึ่งจำกัดงบประมาณด้านบุคลากรไว้ที่ไม่เกินร้อยละ 40 ทำให้ไม่สามารถคัดสรรบุคลากรเพิ่มได้อย่างพอเพียง รวมทั้งไม่สามารถ แต่งตั้งบุคลากรในตำแหน่งระดับสูงได้

ประการที่สี่ ข้อจำกัดซึ่งเกิดจากนักเรียน คุณภาพเด็กในแต่ละโรงเรียน มีพื้นฐานทางครอบครัวไม่สูงนักหรือมีปัญหาทางครอบครัว เช่นเด็กด้อยโอกาส พ่อแม่หย่าร้าง ทำให้การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นไปได้ยาก ทางเทศบาลก็มีการศึกษาเกี่ยวกับเด็กที่ด้อยโอกาส ขาดโอกาสทางการศึกษา ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา ด้านพื้นฐานครอบครัวเพื่อนำมาดูแล

5.2 ความคาดหวังของประชาชนกับการจัดการศึกษาของเทศบาล

จากผลการสำรวจประชาชนในเขตเทศบาลนครลำปางสะท้อนให้เห็นถึงความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการจัดการศึกษาของเทศบาล โดยในการศึกษาได้แบ่งเป็นสองประเด็น ประเด็นแรกคือ ความคาดหวังด้านพฤติกรรมและคุณลักษณะของผู้เรียน และประเด็นที่สอง ความคาดหวังในด้านความรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แม้ว่าการศึกษาทั้งสองประเด็นจะพบว่าความคาดหวังในทุกปัจจัยอยู่ในระดับมากที่สุดหมดก็ตาม หากยังสามารถนำผลการจัดลำดับความคาดหวังที่ มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและแนวทางการจัดการศึกษาของเทศบาล เพื่อจะทราบว่าผลการจัดการศึกษาของ

เทศบาลมีความสอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชนในท้องถิ่นหรือไม่ นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลในการพิจารณาถึงแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของเทศบาลในอนาคตอีกด้วย

5.2.1 ความคาดหวังด้านพฤติกรรมและคุณลักษณะของผู้เรียน

ความคาดหวังด้านพฤติกรรมและคุณลักษณะของผู้เรียน แสดงให้เห็นถึงความต้องการของประชาชนในเขตเทศบาลนครลำปางที่มีต่อลักษณะพฤติกรรมของนักเรียนในโรงเรียนเทศบาล ความคาดหวังที่มีอันดับสูงสุดสี่อันดับแรก คือ ผู้เรียนสามารถบำรุง ดูแล กตัญญู สร้างความสุข ความสบายใจ ให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองผู้เรียนหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ซึ่งส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น ผู้เรียนสามารถช่วยทำกิจธุระ การงาน และผู้เรียนประพฤติตนเหมาะสมกับความเป็นลูกที่ดี ล้วนเป็นความคาดหวังพื้นฐานที่มีต่อครอบครัวทั้งสิ้น โดยการสร้างความสบายใจช่วยเหลืองานการ เป็นลูกที่ดี และไม่มีพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหาตามมา ความคาดหวังหลักๆให้นักเรียนเป็นลูกที่ดี ไม่ก่อปัญหาเหล่านี้เป็นสิ่งที่ บิดามารดา ผู้ปกครองต้องการมากที่สุด ขณะที่เมื่อพิจารณาถึงสามลำดับท้าย คือ ผู้เรียนยึดมั่นในวิถีชีวิตการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขผู้เรียนมีการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ผู้เรียนช่วยในการดูแลรักษาสถานที่ และสิ่งของทั้งส่วนรวมและส่วนตัว ปัจจัยทั้งสามนั้นล้วนเป็นพฤติกรรมของนักเรียนที่มีต่อสังคม อาจกล่าวได้ว่าความคาดหวังของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อนักเรียนนั้น ให้ความสำคัญกับพฤติกรรมที่เหมาะสมในครอบครัว มากกว่าที่จะคาดหวังถึงพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อสังคมและเมื่อพิจารณาถึงผลการประเมินคุณภาพการศึกษาที่พบว่าโรงเรียนมีผลการประเมินในด้านดังกล่าวอยู่ในระดับดีและดีมาก ตลอดจนผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญก็แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการอบรมสั่งสอน สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมและพฤติกรรมที่ดีต่อนักเรียนของครู กล่าวได้ว่าการจัดการศึกษาของเทศบาลสามารถตอบสนองความคาดหวังของประชาชนในท้องถิ่นในด้านพฤติกรรมและคุณลักษณะของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

5.2.2 ความคาดหวังด้านความรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ความคาดหวังในด้านความรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกประเด็นล้วนมีความคาดหวังในระดับมากทั้งสิ้น และแต่ละอันดับก็มีระดับความคาดหวังไม่แตกต่างกันมากนัก อย่างไรก็ตามการจัดระดับความคาดหวังในด้านดังกล่าวก็แสดงให้เห็นถึงผลที่น่าสนใจ เพราะแทนที่กลุ่มตัวอย่างจะให้ความสำคัญกับวิชาหลักซึ่งใช้ในทดสอบต่าง ๆ และมีความสำคัญในการสอบเข้าศึกษาต่อในระดับสูง รวมทั้งเป็นวิชาที่คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำและต้องการพัฒนา เช่น ภาษาต่างประเทศ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรม แต่กลุ่มตัวอย่างกลับให้ความสำคัญกับวิชาซึ่งส่งเสริมสุขภาพและคุณลักษณะของนักเรียนมากกว่า โดย สาระความรู้ที่กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังต่อนักเรียนมากที่สุดได้แก่ กลุ่มสาระความรู้ด้านสุขศึกษาและพลศึกษา ความรู้ด้านศิลปะ ความรู้ด้านการงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งความรู้เหล่านี้ไม่ได้เป็นวิชาที่หลักที่มีความสำคัญในการเข้าศึกษาต่อมากนัก แต่เป็นวิชาที่ช่วยพัฒนาร่างกาย จิตใจ สุขทริยภาพ และความสามารถในการดูแลตนเองของผู้เรียน

ขณะที่สาระความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ ความรู้ด้านภาษาไทย มีระดับความคาดหวังรองลงมา สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนในเขตเทศบาลนครลำปางให้ความสำคัญกับการพัฒนาตัวผู้เรียนในด้านทักษะชีวิตมากกว่าด้านวิชาการ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงแนวทางการจัดการศึกษาของเทศบาล ซึ่งต้องการให้ผู้เรียนมีทักษะในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ รวมทั้งการนำวิธีการจัดการศึกษาในแบบ คอนสตรัคชันนิสซึม และ แนวทางการจัดการการศึกษาตามสภาพจริง PLA (Participatory Learning and Appraisal , Action) มาใช้แสดงให้เห็นถึงความพยายามต้องการพัฒนาทักษะในการคิด แยกแยะ ความกล้าแสดงออก และความสามารถในการลงมือปฏิบัติของนักเรียน รวมทั้งผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (O - NET) ก็แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีผลการทดสอบสูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศในรายวิชา ความรู้ด้านสุขศึกษาและพลศึกษา ความรู้ด้านศิลปะ ความรู้ด้านการงานอาชีพและเทคโนโลยี เป็นเครื่องยืนยันถึงความสอดคล้องต้องกันระหว่างความคาดหวังของประชาชนในเขตเทศบาลและการจัดการศึกษาของเทศบาล อย่างไรก็ตามด้วยระดับความคาดหวังที่ไม่ได้แตกต่างกันมากในรายวิชาลำดับรองลงมา เช่น ภาษาต่างประเทศ วิทยาศาสตร์ และภาษาไทย ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญทั้งในการศึกษาต่อและต่อความก้าวหน้าในการดำเนินชีวิตในอนาคตของผู้เรียน ก็แสดงให้เห็นว่าประชาชนในเขตเทศบาลให้ความสำคัญต่อสาระความรู้กลุ่มดังกล่าวเช่นกัน ดังนั้นการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครลำปางจึงพยายามปรับตัวเพื่อพัฒนาในด้านดังกล่าว

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาของเทศบาลนครลำปางในปัจจุบัน มีความสอดคล้องกับความคาดหวังด้านพฤติกรรมและคุณลักษณะของผู้เรียน แลความคาดหวังในด้านความรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน โดยประชาชนในเขตเทศบาลนครลำปางให้ความสำคัญกับพฤติกรรมของผู้เรียนที่ส่งผลต่อครอบครัว มากกว่าที่มีต่อสังคม ขณะที่ความคาดหวังด้านความรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก็สอดคล้องกันเพราะผลการศึกษาพบว่าประชาชนในเขตเทศบาลนครลำปาง ให้ความสำคัญกับ สาระวิชาที่ช่วยพัฒนาศักยภาพและทักษะชีวิตของผู้เรียนมาก อย่างไรก็ตามโรงเรียนเทศบาลยังต้องพัฒนาในกลุ่มสาระความรู้ด้านวิชาการโดยเฉพาะความรู้ที่จำเป็นต่อความก้าวหน้าในชีวิตของผู้เรียนในสังคมปัจจุบัน เช่น ภาษาต่างประเทศ วิทยาศาสตร์ และภาษาไทย

5.3 ความเป็นไปได้ในการร่วมกันจัดการศึกษาระหว่างเทศบาลกับภาคประชาชน

5.3.1 ปัจจัยในเชิงบวกต่อการร่วมกันจัดการศึกษากับเทศบาลของภาคประชาชน

ผลการศึกษาพบว่าประชาชนในเขตเทศบาลนครลำปางมีความเห็นต่อลักษณะในการร่วมจัดการศึกษาทั้งสามรูปแบบใกล้เคียงกัน คือ ลักษณะการร่วมจัดการศึกษากับเทศบาล (co - production) มีผู้เห็นว่ามีเหมาะสมมากที่สุด รองลงมาคือ ลักษณะการมีส่วนร่วมโดยการ ร่วมบริหารกระบวนการจัดการศึกษาของเทศบาล (co - management) ลำดับสุดท้ายคือ การร่วมวางนโยบาย กรอบ หรือ แนวทางการจัดการศึกษาของเทศบาล (co - governance) สะท้อนถึงความต้องการในการเข้ามา มีบทบาทในการจัดการศึกษาของเทศบาลสูงขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ของประชาชน เพราะการร่วมจัดการศึกษากับเทศบาลนั้น มีลักษณะการมีส่วนร่วมมากที่สุด โดยให้ความสำคัญกับบทบาทการมีส่วนร่วมในการกำกับ

ดูแล การจัดการศึกษาของเทศบาล, การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลการจัดการศึกษาของเทศบาลและการประเมินคุณภาพของโรงเรียน และการมีส่วนร่วมโดยจัดการศึกษาร่วมกับเทศบาล นอกจากนี้การที่ผลความคิดเห็นในระดับรองลงมาที่ประชาชนเลือกคือ การร่วมในการบริหาร กระบวนการจัดการศึกษาของเทศบาล (co - management) ซึ่งมีระดับความร่วมมือเป็นอันดับรองลงมา และให้ความสำคัญกับการร่วมวางนโยบาย กรอบ และการจัดการศึกษาของเทศบาล (co - governance) เป็นลำดับสุดท้ายสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนต้องการเข้ามามีบทบาทมากกว่าเพียงการร่วมเสนอแนะเชิงนโยบายหรือเผยแพร่ข่าวสารประชาสัมพันธ์ แต่ต้องการเข้ามามีบทบาทในกระบวนการจัดการศึกษาต่างๆ มากขึ้น ทั้งในแง่การบริหาร และการเข้าไปมีบทบาทร่วมกับเทศบาลโดยตรงในการจัดการศึกษา

ในการศึกษาเชิงคุณภาพก็ยังคงแสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่เอื้อต่อการร่วมกันจัดการศึกษาของเทศบาล เช่น โรงเรียนเทศบาล4 มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชุมชนอย่างมาก จากการเข้าไปมีบทบาทในกิจกรรมของชุมชน การให้ความช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกกับชุมชน นอกจากนี้ความเอาใจใส่พยายามติดตามดูแลพฤติกรรมของนักเรียนทำให้ครูมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับผู้ปกครอง และการนำแนวทางการจัดการศึกษาแบบคอนสตรัคชันนิสซึม (Constructionism) ทำให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาของเด็กมากขึ้นกว่าเดิม

หลักการสำคัญประการหนึ่งในการร่วมจัดการศึกษา คือ มีความจำเป็นต้องอาศัยความสัมพันธ์แบบเครือข่าย โดยมีกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมหลายฝ่ายซึ่งต้องเกิดขึ้นโดยความสมัครใจ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่าง ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆในท้องถิ่น การที่โรงเรียนเทศบาลมีสายสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มต่างๆ ย่อมเป็นปัจจัยเชิงบวกที่ส่งผลให้การนำแนวคิดการร่วมจัดการศึกษาในใช้ในโรงเรียนเทศบาลมีความเป็นไปได้

หลักการสำคัญอีกประการในการร่วมจัดการศึกษา คือ การจัดการศึกษาโดยพิจารณาให้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของผู้เรียน ในกรณีดังกล่าว ตัวอย่างของโรงเรียนเทศบาล 4 สะท้อนภาพดังกล่าวได้เป็นอย่างดี เช่นการที่โรงเรียนเทศบาล 4 นำแนวทางการจัดการการศึกษาตามสภาพจริงหรือ PLA (Participatory Learning and Appraisal, Action) มาใช้ซึ่งเป็นการจัดการตามสภาพจริงบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง โดยครูก็จะมีการจัดทำแผนการสอนของตัวเองตามสภาพจริง คือพิจารณาจากบริบทของนักเรียนและโรงเรียน ดูว่าเด็กนักเรียนมีความสามารถแค่ไหน มีความต้องการอย่างไร โรงเรียนมีทรัพยากรอะไรบ้าง แล้วจึงวางแผนการสอนวิธีการสอน และเนื้อหา ให้สอดคล้องกับบริบทความเป็นจริง เป็นการจัดแผนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยมีเกณฑ์การประเมินอย่างเป็นระบบ แม้ว่าแนวทางการศึกษาดังกล่าวเพิ่งถูกนำมาใช้และยังไม่สามารถประเมินผลสำเร็จได้ในขณะนี้ แต่แนวคิดดังกล่าวก็สอดคล้องกับหลักการสำคัญในการร่วมกันจัดการศึกษา ซึ่งต้องอาศัยความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างครูกับนักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อให้การจัดการศึกษาสามารถตอบสนองตัวผู้เรียน แต่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคนได้ดีที่สุด ดังนั้นจึงแสดงถึงความ

เป็นไปได้ในการนำแนวคิด การร่วมผลิต (co - production) และกรอบแนวคิดการบริหารจัดการบ้านเมืองแนวใหม่ (New Public Governance) มาใช้ในการจัดการศึกษาของเทศบาล

5.3.2 ปัจจัยในเชิงลบและอุปสรรคที่ต่อการร่วมกันจัดการศึกษากับเทศบาลของภาคประชาชน

แม้ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการนำแนวคิดการบริหารจัดการบ้านเมืองแนวใหม่ (New Public Governance) มาใช้ในการจัดการศึกษาของเทศบาล แต่ก็ยังมีปัญหาและอุปสรรคบางประการที่อาจทำให้การนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ไม่ประสบความสำเร็จ

ประการแรก การที่ภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมกับการจัดการศึกษา ประชาชนเองต้องมีความพร้อมและมีทักษะที่จำเป็นในการร่วมการจัดการศึกษาด้วย เพราะการจัดการศึกษาต้องอาศัยความรู้และความเชี่ยวชาญ ทั้งด้านการบริหาร และด้านการศึกษา หากภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการไม่มีความเข้าใจเพียงพอ อาจทำให้เกิดปัญหา และความขัดแย้งจากการไม่ยอมรับของนักวิชาการศึกษา ครู และผู้บริหารโรงเรียนได้ ดังนั้นกระบวนการสร้างความเชื่อถือซึ่งกันและกันจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการ ซึ่งไม่ใช่จะสามารถทำได้ง่ายนักในบริบทของสังคมไทย

ประการที่สอง ในการนำแนวคิดการบริหารจัดการบ้านเมืองแนวใหม่ (New Public Governance) มาใช้ ภาครัฐจำเป็นต้องปรับบทบาท ทั้งในการแก้ไขอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากระเบียบกฎหมาย และปรับทัศนคติมองการบริการสาธารณะเป็นของพลเมือง ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่ดำเนินการได้ง่ายนัก เพราะทัศนคติของภาคราชการไทยมักมองบริการสาธารณะเป็นของรัฐ และต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ของรัฐ บางครั้งจึงอาจละเลยประโยชน์ของประชาชน แม้จะมีกฎหมาย และแนวทางในการกระจายอำนาจทางการศึกษาในระดับนโยบายบาย เช่น เป้าหมายของข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - 2561) ซึ่งกำหนดไว้สามประการคือ 1. พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย 2. โอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้ 3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารจัดการศึกษา แต่ในทางปฏิบัติช่องทางและโอกาสในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนยังมีข้อจำกัด การจะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้จำเป็นต้องอาศัยความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และมีความสามารถในการสร้างความไว้วางใจและมีกำลังในการผลักดันประเด็นดังกล่าวให้เกิดขึ้นซึ่งไม่ใช่สิ่งที่ทำได้ง่ายนัก

ประการที่สาม จากผลการศึกษาพบว่าปัญหาสำคัญประการหนึ่งของโรงเรียนเทศบาลคือ กลุ่มผู้ปกครอง และประชาชนในท้องถิ่น ไม่ได้เป็นกลุ่มเดียวกัน เนื่องจากนักเรียนในโรงเรียนเทศบาลส่วนมากมาจากนอกเขตเทศบาล ดังนั้นการจะสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นจึงเป็นไปได้ยาก เพราะแนวคิดการร่วมผลิตมีวัตถุประสงค์ให้ทั้งผู้ให้บริการสาธารณะ และผู้รับบริการสาธารณะร่วมกันจัดบริการสาธารณะ ด้วยเหตุผลที่ว่าผู้รับบริการย่อมทราบดีว่าตนเองต้องการอะไร และจะอย่างไรจึงจะเกิดประโยชน์ตามที่ตนเองต้องการ แต่ในกรณีของเทศบาล ประชาชนในท้องถิ่นไม่ได้เป็นผู้รับบริการโดยตรง แม้จากการศึกษารุ่นนี้จะเห็นได้ว่าประชาชนในท้องถิ่นมีความต้องการจะร่วมจัดการศึกษา และมีสายสัมพันธ์ที่ดี

กับโรงเรียนก็ตาม หากนักเรียนในโรงเรียนเทศบาลไม่ใช่บุตรหลานของตนเอง ก็เป็นเรื่องยากที่จะทำให้ความร่วมมือเป็นไปได้อย่างดี เพราะผู้ร่วมจัดการศึกษาไม่ได้เป็นผู้รับผลประโยชน์โดยตรง

กล่าวโดยสรุป การจัดการศึกษาของเทศบาลนครลำปางมีแนวทางในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในเขตเทศบาลนครลำปาง อย่างไรก็ตามโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครลำปางยังมีปัญหาสำคัญด้านผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และมีข้อจำกัดและอุปสรรคทางการบริหาร เช่น การขาดแคลนกำลังคน ขณะที่การนำแนวคิด (Co - production) ภายใต้กรอบความคิดการบริหารกิจการบ้านเมืองแนวใหม่ (New Public Governance) มีความเป็นไปได้ หากสามารถลดหรือขจัดปัจจัยเชิงลบต่างๆที่เป็นอยู่ได้

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 การนำแนวทางการร่วมผลิต (co - production) มาใช้ในการจัดการศึกษาของเทศบาลนั้น ต้องสร้างเครือข่ายในการร่วมผลิตเพิ่มขึ้น คือต้องมีทั้งเครือข่ายประชาชนในพื้นที่ และเครือข่ายผู้ประกอบการ เพราะในกรณีของโรงเรียนเทศบาล ประชาชนในพื้นที่กับผู้ประกอบการเป็นคนละกลุ่มกัน จึงไม่ได้เป็นผู้รับประโยชน์โดยตรงจากการจัดการศึกษา

6.2 เนื่องจากผู้ประกอบการของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดเทศบาล มีภูมิลำเนาอยู่กระจัดกระจายตามตำบลต่างๆรอบนอกเทศบาลทำให้ยากต่อการประสานงานและสร้างความร่วมมือ กรรมการสถานศึกษามีความจำเป็นต้องพัฒนาบทบาทเชิงรุกในการพัฒนาเครือข่ายผู้ประกอบการให้มีความเข้มแข็ง จนสามารถเข้ามามีบทบาทในการร่วมจัดการศึกษาได้

6.3 การพัฒนาการร่วมจัดการศึกษาของเทศบาล อาจเริ่มพัฒนาลักษณะความร่วมมือไปที่ละระดับ ตั้งแต่ การร่วมวางนโยบาย กรอบ หรือแนวทางการจัดการศึกษาของเทศบาล (co - governance) การร่วมบริหารกระบวนการจัดการศึกษาของเทศบาล (co - management) ไปจนถึงการร่วมจัดการศึกษากับเทศบาล (co - production) เพื่อสร้างทักษะ และประสบการณ์ให้กับเครือข่ายผู้ร่วมจัดการศึกษา ตลอดจนสร้างความยอมรับและความเชื่อถือในฝั่งผู้ผลิต คือ ครู ผู้บริหารการศึกษา นักวิชาการศึกษา

6.4 ภาครัฐควรแก้ไขกฎระเบียบซึ่งทำให้เกิดข้อจำกัดในการจัดการศึกษา รวมทั้งให้การสนับสนุนแนวทางการร่วมจัดการศึกษาอย่างจริงจัง ตามนโยบายที่วางไว้

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการการศึกษาวุฒิสภา. (2552). *แนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกรรมการ๓ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

- โครงการ PISA ประเทศไทย สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ.
(2556). *ผลการประเมิน PISA 2012 คณิตศาสตร์ การอ่าน และวิทยาศาสตร์ บทสรุปสำหรับผู้บริหาร*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.).
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร, เก็จกนก เอื้อวงศ์, นงเยาว์ อุทุมพร พิชาติ ฤทธิ์จรูญ. (2554). *การวิจัยประเมินผลการจัดการศึกษาของท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- Osborne , S. P. (2010). Introduction The (New) Public Governance : a suitable case for treatment? In S. P. Osborne, *The New Public Governance : Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance* (pp. 1 - 15). New york : Routledge.
- Porter , D. O. (2012). Co – Production and Network Structures in Public Education. In T. B. Victor Pestoff , *New Public Governance, the Third Sector and Co-Production* (pp. 145 -168). New York ,: Routledge.
- Stephen P. Osborne. (2006). EDITORIAL The New Public Governance. *Public Management Review* , 377 - 387.
- Taco Brandsen, B. V. (2012). Conclusion Taking Research on Co-Production a Step Further. In T. B. Victor Pestoff, *New Public Governance, the Third Sector and Co - Production* (pp. 381 - 388). New York ,: Routledge.
- Victor Pestoff. (2012). New Public Governance, Co- Production and Third Sector Social Services in Europe Crowding In and Crowding Out.in Taco Brandsen, Bram Verschuere Victor Pestoff, *New Public Governance, the Third Sector, and Co- Production*(pp. 361 - 380). New York ,: Routledge.